

svi različiti

svi jednaki

**EUROPSKA KAMPANJA MLADIH
PROTIV RASIZMA, KSENOFOBIJE,
ANTISEMITIZMA I NETOLERANCIJE**

OBRAZOVNI PAKET

**Ideje, izvori, metode i aktivnosti za neformalno
interkulturalno obrazovanje mladih ljudi i odraslih**

Europski klub Slavonski Brod
Siječanj 2000.

Naslov izvornika

“All different – all equal”, education pack
ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults
Council of Europe, Youth Directorate
Strasbourg, September 1995

Izdavač

Europski klub Slavonski Brod

Uredila

Božica Sedlić

Oblikovali

Nataša Mustafagić
Tomislav Rosandić

Lektorirala

Božica Sedlić

S engleskog prevela

Rozalija Baričević

Tisak

Grafik kolor Slavonski Brod

U Kini, u davna vremena, za vrijeme vladavine velikog cara Knag-Hia, ružno su se posvađali jakobinski misionar i jezuit oko vjerskih pitanja – tumačenja odredbi Tridenskog koncila. Počupaše se i za kose.

Mandarin toga grada, saznavši za skandal, pošalje obojicu u zatvor. Njegov zamjenika ga upita:

“Vaša Ekselencijo, koliko dugo želite da ostanu u zatvoru?”

“Dok se ne slože”, reče mandarin.

“Ah!”, reče zamjenik, “bit će, dakle, u zatvoru cijeli život!”

“Dobro”, reče mandarin, “onda nek’ ostanu toliko dugo dok jedan drugom ne oprostite.”

“Oni nikada neće jedan drugome oprostiti”, reče zamjenik, “dobro ih poznajem.”

“No, onda”, reče mandarin, “nek’ ostanu toliko dugo dok se ne počnu ponašati da opraštaju jedan drugome.”

Urednica

Ovaj obrazovni paket zajedno su izradili Pat Brander, Carmen Cardenas, Rui Gomes, Mark Taylor i Juan de Vicente Abad.

Podjela glavnih odgovornosti :

Urednik:

- **Rui Gomes**, savjetnik, Europski centar mladih

Pisali :

A dio

- **Mark Taylor**

B dio

- **Pat Brander** (završni dio i izdanje na engleskom)
- **Carmen Cardenas**
- **Rui Gomes**
- **Juan de Vicente Abad**

Uredila i oblikovala

- **Sue Chadwick i David Peet**, Small World Design
- «Svi različiti – svi jednaki» logo – **LBW**, Francuska

Zahvale

Carmen Cardenas, Equipo Claves i Cruz Roja Juventud za dozvolu uporabe njihove publikacije «En un mundo de diferencias...un mundo diferente» kao temelja za naš rad; knjižnicama Europskog centra mladih i njihovoj potpori ovoga projekta ; Institutu mladih i Eurolatinoameričkom centru mladih u Mollini, Španjolska, za organiziranje drugog sastanka; pučanstvu Whileaway Cottage, Wongyerra, Australije i svim drugim ljudima i organizacijama koje su, na brojne načine ,doprinijele stvaranju ove publikacije.

Naša ljubav, također, našim obiteljima koje su uspjele preživjeti dok smo mi pisali.

Tisak – Vijeće Europe. Sadržaj ove publikacije namijenjen je samo za nekomercijalne obrazovne potrebe.

Ovaj paket ne izražava nužno stajalište Vijeća Europe ili zemalja članica ili organizacija uključenih u Europsku kampanju mladih protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Sadržaj

UVOD

A dio 8

KLJUČNI SADŽAJI I TEMELJI INTERKULTURALNOG OBRAZOVANJA

Poglavlje 1:

IZAZOVI, PROBLEMI I NJIHOVA PORIJEKLA

STVARNOST NAŠIH DRUŠTAVA: RAZLIKA 12

- Razlike među ljudima ne vrednuju se kao ostavština, one češće vode do sumnje ili odbacivanja
- Današnja multikulturalna društva su, velikim dijelom, posljedica političkih i gospodarskih procesa

SJEVER – JUG, PITANJE NERAVNOTEŽE 14

- Međunarodni gospodarski sustav
- Neravnoteža svih pomaže u opstanku

ISTOK – ZAPAD: NOVA POTRAGA ZA RAVNOTEŽOM 16

- Promjenljiva lica Europe
- Različite Europe

MANJINE U EUROPI 17

- Mjesne manjine
- Migranti, imigranti, izbjeglice

ZAKONSKA DOBRODOŠLICA ONIMA KOJI DOLAZE IZ VANA 21 I KOJI SU NAŠI ODGOVORI NA SVE TO? 21

- Model prilagodbe 22

AKO...ONDA 23

Osvrti na ovo poglavlje 24

Poglavlje 2

RAZUMIJEVANJE RAZLIKE I DISKRIMINACIJE 25

OD MULTIKULTURALNIH DO INTERKULTURALNIH DRUŠTAVA 25

RAZGOVARAJMO O KULTURI 25

- Učenje o vlastitoj kulturi: nešto prirodno kao disanje
- Identitet

SVI ŽIVIMO SA ZAMISLIMA 29

- Stereotipi
- Predrasude
- Predrasude i stereotipi o drugim kulturalnim zajednicama
- Etnocentrizam

VEZA IZMEĐU PREDODŽABA I NJEZINIH UČINAKA 30

- Diskriminacija
- Ksenofobija
- Netolerancija
- Antisemitizam
- Rasizam
  - je mit
  - je ideologija
  - je duboko ukorijenjen u povijest
  - može se promijeniti

GDJE IDEMO ODAVDE? 35

Osvrt na ovo poglavlje 36

Poglavlje 3:

INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE: POZITIVNI PRISTUP RAZLICI ODAKLE INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE DOLAZI? 38

Obrazovni odgovori multikulturalnom društvu

INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE: DRUŠTVENO OBRAZOVNI PROCES	39
Potrebe većine i manjina su različite, ali uzajamno povezane Mladi ljudi: bitan izvor za interkulturalno obrazovanje	
DVA NAČINA PUTOVANJA	41
1. FORMALNO INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE	41
<ul style="list-style-type: none"> • Prema manjinskim skupinama i kulturama • Prema većinskim skupinama i kulturama • A sama škola? 	
2. NEFORMALNO INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE	43
RAD S MLADIM LJUDIMA - TRAJNI PRICES	44
<ul style="list-style-type: none"> • Zamisliti sebe izvana • Razumjeti svijet u kojem živimo • Upoznati se s drugim realitetima • Razliku gledati pozitivno • Zagovarati pozitivna stajališta, vrijednosti i ponašanja 	
STANKA ZA RAZMIŠLJANJE	48
Zaključak	
Osvrt na ovo poglavlje	50
B dio	
AKTIVNOSTI, METODE I IZVORI	
Uvod	52
Opis aktivnosti i metoda	52
Tabela sadržaja	64
Dodaci	196
Procjena izdanja	213

Uvod

Lako je reći “Ja nemam predrasuda” ili “ Ja nisam rasist, dakle, ja nemam ništa s tim” ili “Nisam ja pozvao te izbjeglice”. Teško je reći “Ne mogu biti kriv za ono što se dogodilo u prošlosti, ali želim preuzeti odgovornost da se to sigurno ne nastavi u budućnosti.”

Kampanja “svi različiti – svi jednaki”

Danas europska društva pate od rasta rasne netrpeljivosti i netolerancije prema manjinama. Mnogi se diljem kontinenta preko državnih organa, nevladinih udruga i lokalnih inicijativa, pokušavaju pozabaviti tim problemima. ”Europska kampanja mladih (“svi različiti – svi jednaki”) protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije“ nastoji okupiti mlade i pružiti dodatni poticaj borbi protiv svih oblika netrpeljivosti.

Rastući problem rasizma i netrpeljivosti bio je glavna tema dnevnog reda Samita u Beču 1993. g. kada su se susreli politički čelnici tadašnjih 32. zemalja članica Vijeća Europe. Oni su nedvojbeno bili za zajednički Plan djelovanja koji, uz Kampanju, predviđa suradnju između država članica, posebice u područjima zakonodavstva i obrazovanja, dizajniran za suzbijanje rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netrpeljivosti. Dvije paneuropske platforme za nevladine organizacije mladih CENYC i ECB (Vijeće europskih nacionalnih komiteta mladih i Europski koordinacijski ured međunarodnih organizacija mladih) u cijelosti podupiru Kampanju. Važno je uočiti da su ovo svjetske teme, što je razlog da je UNESCO odlučio 1995. godinu proglasiti Međunarodnom godinom tolerancije.

Kampanja nastoji mobilizirati sve sektore društva za pozitivne ciljeve tolerancije, jednakosti, dostojanstva, ljudskih prava i demokracije te unaprijediti poticaje za godine koje dolaze. Takvi ciljevi se ne mogu “dosegnuti”; oni su, bolje rečeno, trajni procesi koji zahtijevaju angažiranje svih nas.

Ovaj obrazovni paket

Mladi ljudi neće moći shvatiti smisao svog vlastitog položaja samo uz pomoć znanja bez razumijevanja, kako međunarodnih tako i nacionalnih, okolnosti koje oblikuju njihov svijet. Interkulturalno obrazovanje može olakšati ovaj proces. Nastojali smo pribaviti praktične i teorijske materijale koje mogu koristiti pedagozi, odgajatelji, djelatnici koji rade s mladima i učitelji u neformalnom obrazovanju. Mogli smo se pouzdati u iskustvo stečeno u projektu “ALIEN 93-Organizacije mladih za suzbijanje rasizma i ksenofobije”, koje je objavilo Ravnateljstvo mladeži 1993.

Paket nije akademska disertacija i nastojali smo ga učiniti čitljivim. Iskusni praktičari naći će ovdje nove zamisli, ali ciljana skupina su oni koji upravo započinju raditi s mladim ljudima u ovom području. Premda govorimo o mladim ljudima, ovaj paket i

predložene aktivnosti mogu se prilagoditi i drugim starosnim skupinama u neformalnom obrazovanju.

Dio A je opći pregled postojeće situacije u Europi i zagovara uvođenje interkulturalnog obrazovanja. Mi promatramo povijesne, političke i gospodarske razvoje koje stvaraju naša društva. Nakon definiranja nekih ključnih pristupa, nastavljamo s ispitivanjem temelja interkulturalnog obrazovanja. Izvori podataka na kraju knjige sugeriraju načine za daljnje istraživanje. Kroz cijeli tekst pitanja su strateški postavljena tako da osvijetle sporne točke i izazovu prijedloge za tematske rasprave u skupinama mladih ljudi.

Dio A obrađuje sadržaj za obrazovne pristupe izložene u B dijelu.

Dio B predstavlja skup metoda i aktivnosti koje se koriste s mladim ljudima u interkulturalnom obrazovanju. Prateći opis cjelokupne metodologije naći ćete niz aktivnosti koje se čvrsto temelje na radu u skupini i na sudjelovanju. Radeći iskustveno, istražujući nove pristupe, dio B ohrabruje mlade ljude da poduzmu neke korake.

Svaki napor u stvaranju ovog paketa bio je usmjeren k osiguranju njegove uporabe na najprikladniji način za vaš rad u dizajniranju obrazovnih aktivnosti. Ovaj paket možete početi čitati od bilo koje stranice koja vas zanima. Molimo vas, čitajte ga kritički i prilagodite ga vašim osobnim okolnostima.

Nadamo se da će mladi ljudi, koristeći ovaj paket, saznati više o uzrocima rasizma i netolerancije i da će biti sposobni prepoznati ih u društvu. Kroz proces interkulturalnog obrazovanja nastojimo osposobiti mlade ljude da procijene razlike među ljudima, kulturama i pogledima na život; to nas osposobljava za zajednički život i rad u duhu suradnje, za izgradnju novog i miroljubivog društva gdje postoji dostojanstvo u jednakosti.

Stvaralački tim i njegove radne metode

Što je svrha objavljivanja ovakvog obrazovnog paketa?

Savjetovali smo se s partnerima u Kampanji i njihove poruke su bile jasne: obrazovne aktivnosti moraju oblikovati temelje Kampanje ako se želi imati trajni učinak; u cijeloj Europi postoji potreba za dostupnim obrazovnim materijalima kao potpora tom procesu.

Čimbenik koji ovaj obrazovni paket čini različitim od drugih je taj što ga je zamislio i napisao multikulturalni tim iskusnih djelatnika u radu s mladima, a u skladu sa sadržajem Kampanje. Smatramo da je važno opisati neke od procesa koji su uključeni u razvoj ovog paketa, jer to može dobro osvijetliti poneke izazove i probleme s kojima se možete susresti u nastojanju da interkulturalno surađujete. Koordiniranje tako široko rasprostranjenom skupinom nije nimalo lako; komunikacija telefonom i faksom na djeluje uvijek, zajednički sastanak je skup, a očiti nedostatak vremena može imati neželjeni učinak.

Originalni sastav autorske skupine koja se prvi puta sastala u Europskom središtu mladeži u Strasbourgu u rujnu 1994. godine bio je:

Pat Brander, Beccles, Velika Britanija - instruktorka i spisateljica

Carmen Cardenas, Madrid, Španjolska - Equipo Claves

Philippe Crosnier de Bellaistre, Berlin, Njemačka – instruktor

Mohammed Dhalech, Gloucester, Vel. Britanija – CEMYS, predstavnik europske *Steering Group of the Campaign*

Rui Gomes, Strasbourg, Francuska – mentor, EYC

Erszebet Kovacs, Budimpešta, Mađarska - instruktorka

Mark Taylor, Strasbourg, Francuska - instruktor i pisac

Juan de Vincete Abad, Madrid, Španjolska - Colectivo AMANI

Svi članovi doprinijeli su konceptu ove publikacije. Nažalost, osobni i profesionalni razlozi spriječili su nekolicinu iz skupine da budu nazočni drugom sastanku održanom u prosincu 1994. u Eurolatinoameričkom središtu mladih u Mollini, u Španjolskoj.

Naš rad podrazumijevao je proces konstruktivnog sukoba između članova:

- kako usuglasiti naša različita iskustva, definicije, ideologije i obrazovnu praksu?
- koliko će ova Kampanja doista pomoći u sprečavanju uzroka diskriminacije i netolerancije?
- kako se na nama odražavaju različite analize ovih uzroka?
- zašto nema izravnog prijevoda riječi “interkulturalno” na mađarski jezik?
- je li ovo britanski engleski ili međunarodni engleski jezik?
- zašto ne možete govoriti španjolski?
- kakvu strukturu bi paket trebao imati?
- je li moguće izlagati koncepcije bez pretjeranog pojednostavljivanja?
- i, vrlo praktično pitanje, koliko je informacija potrebno u opisu metode ili aktivnosti?

Da bi se došlo do odgovora na ova pitanja, zahtijevalo je od svih članova visoki stupanj povjerenja i sposobnost za kreativna objašnjenja. Jesmo li dospjeli do oblika interkulturalnog suglasja, to možete procijeniti vi, korisnici ovog paketa.

Odlučili smo koristiti publikaciju Equipo Clavesa i Cruza Roja Juventuda “En un mundo de diferencias ... un mundo diferente” kao osnovu za A dio. Mnogo od toga bilo je radikalno preoblikovano i preuređeno jer smo uzimali u obzir raznolike stvarnosti u Europi.

Pronalaženje i prilagođivanje metoda za B dio pomoglo nam je, kao timu, da mnogo bolje shvatimo kamo idemo i kako tamo dospjeti. Često smo stigli do potpuno neočekivanih odredišta – ispitivanje tih putovanja doprinijelo je našem zaključku da je interkulturalno obrazovanje otvoreni proces.

Uzbudljive debate o vrijednostima, koje bi trebale biti ugrađene u paket, dovele su nas do zaključka da bi paket trebao poticati:

- načine učenja i iskustva različitosti i diskriminacije
- novo ili drugačije poimanje društva
- istraživanje i obvezu za jednako dostojanstvo svih članova društva
- indicije i načine za akciju i promjenu

Svi smo bili potpuno svjesni činjenice da interkulturalno obrazovanje ima svoje limite i zahtijeva političku i gospodarsku potporu da bi bilo djelotvorno. U okviru Plana akcije koji je usvojen u Beču postoje prijedlozi za pomoć ovom procesu (vidi Dodatak 1). Samo tijekom godina rada na Kampanji moći ćemo unaprijediti ozbiljnost ovih procesa.

Terminologija – riječ upozorenja

Riječi imaju moć. Riječi predstavljaju vrijednosti. Ovisno o sadržaju, riječi mogu promijeniti svoje značenje čak i unutar istog jezika. Pokušali smo razjasniti sadržaje i značenja riječi koje rabimo. Cijelo ovo područje interkulturalnih relacija je visoko politizirano, jer riječi se ne mogu pravilno razumjeti izvan njihovog društveno-gospodarskog konteksta. Ovisno o vašem iskustvu i shvaćanjima, mogli biste otkriti da u ovakvoj publikaciji nikada ne ćete rabiti iste riječi ili izraze.

Želimo vas zamoliti da malo odgodite prosudbu i zapitati vas zašto su, po vašem mišljenju, neke riječi ili fraze pogrešne i zašto zahtijevaju moguće zamjene.

Ovaj Obrazovni paket će, isto tako, biti preveden na mnoge strane jezike i, dok će sva briga biti usmjerena k osiguranju točnosti, ovaj proces doista mijenja značenja. Uzbudljivo, zar ne?

All Human beings are born free and equal in dignity and rights.

*Un Declaration of **Human Rights**, 1948, Article 1*

The world is my homeland, Humanity is my family.

Khail Jibrail

Refugee go home! – He would if he could.

UNHCR poster

It is bad to be oppressed by a minority, but it is worse to be oppressed by a majority.

Lord Acton

The earth is blue like an orange.

Poglavlje 1

Izazovi, problemi i njihovi čimbenici

Razmatrajući:

- razlike u vrijednosti
- gospodarski podijeljen svijet na Sjever i Jug
- mijenjanje kontinenta
- seobu naroda
- otpor prema promjenama
- potrebu prilagodbe novim okolnostima

Stvarnost naših društava: Različitost

Mi, ljudska bića, različiti smo na mnoge načine i možemo se identificirati po mnogim kriterijima: rodu, starosti, fizičkim obilježjima, seksualnoj orijentaciji, osobnosti, interesima, standardu života, vjerovanjima... Orijentirat ćemo se na kulturne, socijalne i etičke razlike. Razmotrit ćemo međusobni odnos ljudi različitih po načinu života, vrijednostima i kulturama i odnose između većine i manjine u našim društvima.

Radit ćemo na osnovu razlika: promatrajući različita stajališta, ideje, vrijednosti i ponašanje kao polazne točke iz kojih bi trebali doći do zajedničke osnove. Kroz interakciju različitosti moguće je naći nova rješenja i doseći nova pravila za djelovanje, temeljena na jednakosti dostojanstva i prava za sve.

Ovi problemi mogu postati jasniji kada god razmišljamo o ljudima iz drugih društava ili zemalja, ali moramo se osvrnuti i na događaje unutar vlastitih granica. Drugačije osjećamo od nekih osoba koje su rođene i borave u našoj zemlji, ali su im kulture i načini života nekako drugačiji od naših. Veliki je izazov za nas otkriti kako živjeti i kreativno surađivati s različitima.

Valovi imigracije, kroz povijest, rezultirali su da je Europa danas postala kolijevkom ljudima iz mnogih različitih kultura. To život čini izazovnijim i uzbudljivijim, ali i zamršenijim. Dolaskom 21. stoljeća svjesni smo činjenice: **živimo u multikulturalnim društvima.**

Razlike među ljudima ne vrednuju se kao prednost, one češće vode k sumnji ili odbacivanju

Živimo u zbujujućem svijetu. Na neki način čini se da postajemo sve bliži jedni drugima. Putem vrhunskih informacijskih sustava ili satelitske televizije moguće je u sekundi povezati se s drugim krajem planeta. Ali što smo bliži kući, udaljenosti među

nama se povećavaju. Mi ne uživamo u našim multikulturalnim društvima kao što bismo mogli; kao u pojavi koja nas obogaćuje raznolikošću i koju ne bismo smjeli upropastiti.

Nažalost, prisutnost “drugačijih ljudi” u zemlji obično izaziva nezainteresiranost i ravnodušnost, a u krajnjoj granici, diskriminaciju i netrpeljivost. U našim su društvima manjine diskriminirane u gotovo svim područjima života: u provođenju javnih usluga; mogućnostima zapošljavanja; razinama policijske zaštite; stanovanju; političkom organiziranju i zastupanju; pristupima obrazovanju.

Veliki porast netrpeljivosti često uzrokuje nasilje, a u krajnjim slučajevima i oružane sukobe.

Po Mirovnom odjelu za istraživanje sukoba na Univerzitetu u Upssali, Švedska, zabilježeno je 90 oružanih sukoba u svijetu između 1989. - 1994. Samo četiri sukoba bila su između država; preostalih 86 dogodila su se unutar država. To su bili građanski ratovi zbog teritorijalnih i političkih pitanja, kao i etnički, nacionalistički i vjerski sukobi.

Gotovo svaka država izgrađena je na integraciji različitih kultura. U Europi jedino bi se Island mogao pohvaliti monokulturalnim društvom, no i tamo dolazi do promjena.

Ako je raznolikost uobičajena u našim društvima, zašto nailazimo na toliku odbojnost prema ljudima koje smatramo drugačijima? Jasno je da nema jednostavnog odgovora na ovo pitanje i razmatranje svih teza bi bilo puno opširnije od ovog paketa. U svakom slučaju, može pomoći u pojašnjenju stvari ako pokušamo istražiti podrijetlo tih “novih” multikulturalnih društava čija pojava je manje slučajna nego što nam se čini.

PITANJE: *Kada ste prvi put čuli za izraz “multikulturalno društvo”? Što ste podrazumijevali pod tim? A što vam to sada znači?*

Današnja multikulturalna društva su, u većini slučajeva, posljedica političkih i gospodarskih zbivanja.

Završetkom 2. svjetskog rata, u Europi dolazi do pojave razvitka multikulturalnih društava. Kako je Istočno – Zapadna ideološka podjela rasla, počinju velike selidbe unutar i oko sfere utjecaja Sovjetskog Saveza. Gospodarska obnova sjevernih i središnjih zemalja (uglavnom Velike Britanije, Francuske, Njemačke i Nizozemske) potraživala je i veći broj potrebnih radnika.

Tijekom 50-ih i 60-ih pojavila su se dva osnovna tipa migracije. Prvi su oni koji bi rekli: “Mi smo ovdje jer ste vi bili tamo. “To se odnosi na povratnike iz kolonija i bivših kolonija “majci domovini” te na pojedince iz različitih etničkih zajednica, na primjer iz Velike Britanije u Indiju, iz Francuske u Alžir, iz Nizozemske u Indoneziju.

Drugi tip podrazumijeva migraciju iz Južne Europe (Španjolska, Portugal, Italija, Grčka, Jugoslavija, Turska) i drugih bližih zemalja u bolje industrijalizirane zemlje radi novačenja radnika.

Uglavnom uključili su se u tržište radnom snagom u zemljama koje su primale fizičke radnike. U tim zemljama radnici su dočekani prijateljski jer su bili “potrebni”.

PITANJE: *Koji tipovi migracije su se pojavili u ili iz vaše zemlje u periodu 1950 – 1970?*

Pojavom gospodarske krize 1973 ., situacija se promijenila. Prijašnje nezamislivo povećanje cijena nafte, potaknulo je novu tehnologiju i oblike proizvodnje. Posljedica je bila brzo povećanje nezaposlenosti u industrijaliziranim zemljama.

Strukturalna nezaposlenost najviše je pogodila “najslabije” u proizvodnji – nekvalificirane radnike, osobito strane migrante. Prvobitan ljubazan doček prešao je u bojazan i sumnju: “Niste više potrebni.” Stranci su postali žrtvena janjad zbog gospodarskih problema i okrivljeni za oduzimanje posla domaćem stanovništvu. Mnogi emigranti iz 50-ih i 60-ih vratili su se u domovine koje su također trpjele gospodarsku krizu. Jedan od manje poznatih učinaka golemih promjena u srednjoj i istočnoj Europi prisilan je povratak radnika i studenata u zemlje poput Vijetnama, Mozambika i Kube - oni više nisu bili “potrebni”.

Krajem 70-ih Europa je postala važno odredište novog migracijskog vala s Južnog Mediterana i iz zemalja tzv. Trećeg svijeta. Za razliku od emigracije 50-ih i 60-ih, ovu nisu potaknule europske zemlje, ona ima svoje podrijetlo i objašnjenje u nesigurnoj društvenoj, gospodarskoj i političkoj situaciji većine zemalja u svijetu.

SJEVER – JUG, PITANJE NERAVNOTEŽE

Međunarodni gospodarski sustav

Kroz povijest svijet je bio predmet višestrukih podjela. Rimljani ga dijele na Rimsko Carstvo i barbarski svijet; nakon Kolumbovih putovanja govorilo se o Novim i Starim svjetovima; “željezna zavjesa” odijelila je Istočnu od Zapadne Europe krajem 2. svjetskog rata; a od nedavno počeli smo govoriti o svijetu podijeljenom na Sjever i Jug.

PITANJE: *Možete li se sjetiti još koje podjele?*

Razlikovanje Sjevera i Juga ne odnosi se na geografsku podjelu u odnosu na Ekvator (gospodarski Australija je na sjeveru!), već na mnogo složeniju gospodarsku i političku situaciju.

Samo mali dio svjetskog stanovništva uživa blagodati tog manjeg svijeta: tehnološke prednosti i razinu potrošnje koja nadmašuju osnovne potrebe. Izrazi “Sjever” i “Jug” su

generalizirani, postoje mnogobrojne razlike među zemljama iz svake skupine. No neosporno je da je stvarna granica koja dijeli Sjever od Juga **siromaštvo**. Premda siromaštvo postoji i u sjevernim zemljama, ono se može promatrati kao prednost u poredbi sa siromaštvom na Jugu.

PITANJE: *Što smatrate siromaštvom? Koliko je ljudi u vašoj blizini siromašno?*

Koristeći statistike Eqipo Claves-a iz 1990. navodimo: od 159 zemalja članica UN-a samo 16 je razvijenih, a preostale (143) su nerazvijene. Nerazvijene zemlje gube sposobnost vlastitog nadzora razvitka te gospodarski i kulturološki ovise o drugima.

PITANJE : *Što je “razvoj”? Tko određuje njegove kriterije?*

Siromaštvo nije prirodna pojava. Mnoge nerazvijene zemlje imaju veća prirodna bogatstva od razvijenih, čak su u prošlosti imale uspješna gospodarstva. Koji su onda razlozi nejednakosti i nepravednosti? Pojednostavljeno bi mogli reći – zbog međunarodnog sustava čija se politička, a nadasve gospodarska dominacija, proširila našim svijetom.

Neravnoteža svih nas pomaže opstanku

Sadašnji međunarodni gospodarski sustav (nakon 2. svjetskog rata) stvorio je mali broj “Sjevernih” zemalja. One su nametnule pravila i stvorile strukture koje su odražavale njihove interese (npr. Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka, trgovinski ugovori...) te iskoristile tuđe resurse... Ukratko, stvorile su sustav bogaćenja nekolicine na siromaštvu većine. Između 1950. i 1990. u bogatim zemljama stvarni prihod po osobi se utrostručio, a u siromašnim jedva ostao zamijećen.

Drugi, mnogo rafiniraniji i uobičajeniji oblik zavisnosti nalazimo u konceptu stranih zaduženja, koji opterećuje većinu zemalja u razvoju. Zemlje Juga su pale u sustavnu zamku – iskorištavanje i prodavanje primarnih resursa za plaćanje postrojenja i tehnologije.

PITANJE: *Državi poput Filipina teško je omogućiti sredstva za razvoj kad 47% cjelokupnog nacionalnog dohotka daje za nacionalni dug. Tko je po vašem mišljenju odgovoran za takvu situaciju? Kakav učinak bi takav nacionalni dug imao na zemlju u kojoj živite?*

Temeljna nejednakost gospodarskog sustava, građanski ratovi (Ruanda, El Salvador), prirodne i ekološke katastrofe (suše, potresi), opća glad i visoka stopa nataliteta (osobito u Africi) glavni su čimbenici dramatičnog stanja. Sve veći broj ljudi primoran je

donijeti bolnu, čak traumatičnu odluku: napustiti dom, emigrirati ili tražiti azil. Iako očajni, čine to zbog opstanka, mada svjesni poteškoća koje ih čekaju u stranoj zemlji.

PITANJE: *Po vašem mišljenju koja je razlika između "iseljenika", "izbjeglice" i "raseljene osobe"?*

U prosincu 1994. Visoka komisija za izbjeglice UN-a preuzela je odgovornost za 23 milijuna izbjeglica (1974. bilo ih je 2,4 milijuna) te 25 milijuna "raseljenih" osoba. Možete li zamisliti što te brojke doista znače u smislu ljudske tragedije? Na Sjeveru se sve manja pozornost okreće k Jugu; posebice u Europi gdje gledamo samo sebe.

ISTOK - ZAPAD: NOVA POTRAGA ZA RAVNOTEŽOM

Promijenjena lica Europe

Išta je Europa? Gdje počinje? Gdje završava? Koliko zemalja ima u Europi? Tko se može nazvati Europljaninom? Postoji li europska kultura? Koga briga? Krajem 1989. odgovori na ova pitanja naišli su na nove komplikacije. Raspad Sovjetskog Saveza; više od tri godine rata u bivšoj Jugoslaviji; ujedinjenje Njemačke; nezavisnost Češke Republike i Slovačke Republike – posljedice ovih tranzicija bile su goleme.

PITANJE: *Koje su najvažnije promjene u vašoj zemlji od 1989.?*

Iako je Strasbourg geografski bliži Pragu nego Parizu, trebat će vremena da smanjimo udaljenosti u našoj svijesti. Velike promjene uzrok su novo probuđenih osjećaja: nade za "Zajedničkom europskom kućom" s otvorenim granicama; bojazan od masovnih selidbi; nada za nove narode; bojazan od novih sukoba. Jednom dogovoreni odnosi između ljudi i zemalja sada se moraju ponovo ugovarati (čak se i takav dokument može prekršiti ako pogledate, npr. povijest Cipra ili Sjeverne Irske iz 1960-ih). Kako mi vidimo jedni druge, mnogo je složenije od različitih verzija "Europe" koja se gradi.

Različite Europe

Nije tajna da se pobornici europske integracije suočavaju s velikim teškoćama. Sve je jača spoznaja da su to zemlje s različitim poviješću i vrijednostima, a ne samo potrebne gospodarske jedinice koje zajednički djeluju za dobrobit gospodarskog rasta. Proširenje EU, na primjer, nije se pokazalo tako jednostavno kako se očekivalo.

PITANJE: *Švedska, Austrija i Finska izglasale su priključenje EU. Što mislite zašto je većina glasača u Norveškoj glasala protiv?*

Članstvo Vijeća Europe je između 1989. i 1995. poraslo s 23 na 34 zemlje i još uvijek nije najveći forum za suradnju između europskih zemalja. Ta čast pripada Organizaciji za sigurnost i suradnju u Europi (OSCE) koja trenutno ima preko 50 članica, uključujući SAD i Kanadu. Takve institucije imaju specifične uloge, ali imaju nešto zajedničko – traženje “europskih” rješenja za izazove s kojima se susrećemo na pragu 21. stoljeća.

Vlade i industrija nisu jedine koje intenzivnije stvaraju nove oblike suradnje diljem Europe; radnički sindikati, organizacije mladih i kulturalni projekti zajednički rade na humanom izgledu Europe.

PITANJE: *Koje još oblike europske suradnje znate? Koje uspjehe i probleme imaju?*

Zanimljivo je da se svaki stanovnik Europe ne osjeća Europljaninom. O identitetu ćemo govoriti u Poglavlju 2, no pitanje je, vrijedno spomena: je li moguće imati europski identitet? Suradnja ranije navedenih zemalja logično nas vodi do isključivanja ostalih. Kako granične kontrole između pojedinih europskih zemalja nestaju, tako rastu prepreke prema onima izvan tih područja. Primjer možemo vidjeti na neposrednim učincima Schengenskog ugovora; to je međuvladin sporazum koji teži ukidanju graničnih kontrola, usklađivanju viza, suradnji u sprečavanju kriminala i potjera te razmjeni informacija o azilantima. Tijekom nastajanja ugovora ratificirale su ga parlamenti Njemačke, Luksemburga, Belgije, Francuske, Nizozemske i Španjolske uz Italiju, Grčku, Portugal i Austriju koje su se spremale uključiti. Na dan stupanja ugovora na snagu, početkom 1995., redovi na njemačko – poljskoj granici trajali su 24 sata.

PITANJE: *Kako su jačale vanjske granice Europe, moglo bi se reći da je započela izgradnja “utvrda Europe”. Koliko se slažete s ovom analizom?*

Imajući u vidu neke od glavnih razvitaka na našem kontinentu i njihov odnos s drugim dijelovima svijeta, vrijeme je pobliže istražiti što se događa.

Manjine u Europi

Pozor! Manjina u jednom mjestu lako može biti većina u drugom.

PITANJE: *Kada manjina nije manjina? Kada je moćna elita! Slažete li se?*

Lokalne manjine

Skoro svaka država ima “tradicionalne” manjine: etničke skupine koje su tu stoljećima s različitim obilježjima, ponašanjima, navikama te načinom života drugačijim od većine. Mnoštvo je primjera, no navest ćemo samo neke, iako ih možete naći mnogo više. Europska povijest zasuta je ekspanzionističkim gibanjima, trgovinom, vjerskim i vojnim osvajanjima. Bili su to uzroci miješanja ljudi i kultura. U 11. stoljeću normanski vitezovi

uspjeli su osnovati dominione izvan Britanije, Španjolske i Sicilije; snage Otomanskog Carstva stigle su do zidina Beča 1529. te ponovo 1683.; Litva je bila najveća država u Europi u 14. stoljeću. (Moramo biti oprezni s povijesnim "činjenicama" poput ove: na primjer, ovisno o vašem stajalištu, najveća europska država u 14. st. mogla je biti Poljska, a ne Litva – različitost analiza je i danas predmet rasprave.)

Kako Richard Hill ističe, grad Ilok u istočnoj Hrvatskoj je primjer promjena kroz vrijeme: 1992. populaciju je činilo 3000 Srba, godinu prije 3000 Hrvata, 500 Srba i 1900 Slovaka – potomaka doseljenika iz 19. stoljeća. Šezdeset godina prije, 1930., mnogi stanovnici su bili Nijemci i Židovi. Za vrijeme Otomanskog carstva, Ilok je bio muslimansko naselje, a prije toga katoličko.

PITANJE: *Ima li neki grad u vašoj blizini ima sličnu povijest?*

Tradicionalne manjine u Španjolskoj su većinom Romi i Sinti (Gitani) – koji su etnička manjina i u većini ostalih zemalja, te Muslimani, Židovi i Hindusi naseljeni u Ceuti i Melilli. U Švedskoj je povećana finska manjina. U Turskoj su 17% stanovništva Kurdi, dok u Rumunjskoj 9% stanovništva čine Mađari. U Irskoj je 21000 "putnika".

Do 80-ih godina našega stoljeća Jugoslavija se izvana činila kao najbolji primjer mirnog suživota različitih naroda. Sada je teško znati koliko je ta slika bila pogrešna ili koliko su prave nejednakosti skrivali.

Jasna je složenost odnosa između Slovenaca, Bosanaca, Hrvata, Muslimana, Srba, Crnogoraca, Makedonaca, Rumunja, Bugara, Mađara, Albanaca, Cigana i Grka – navedeni su samo oni koji su bili uključeni u popis stanovništva 1991.

PITANJE: *Koliko ljudi treba za osnivanje "manjinske skupine"?*

Kao manjina u bivšoj Jugoslaviji, Slovenci su sada s 87,6% većina u Sloveniji. Deklaracije nezavisnosti i komadanje teritorija nakon ratova, odigrali su ogromnu ulogu u "stvaranju" manjina. Nakon sloma Sovjetskog Saveza, 25 milijuna Rusa živi izvan Ruske federacije – posebice u Estoniji, Litvi i Latviji – tvoreći važnije manjine u novim nezavisnim zemljama. Sporazum "Trianon" iz 1920. Mađarskoj je oduzeo 2/3 teritorija zajedno s trećinom stanovništva, a mnogi od tih ljudi ostali su u svojim gradovima i selima. Njihove potomke nalazimo većinom u Slovačkoj Republici, Rumunjskoj i bivšoj Jugoslaviji.

Proglasiti i definirati skupinu ljudi "manjinom" temeljni je izazov i opasnost. Opasan je jer može dovesti do porasta diskriminacije i segregacije. No, s druge strane, može povećati prava i odgovornosti određene skupine.

Nema europske države u kojoj se govori samo jedan jezik, premda ima onih koje imaju jedan službeni jezik. Jezik igra ogromnu ulogu u kulturi naroda. Posebno u zadnjih par desetljeća, govornici manjinskih jezika zahtijevaju službeno priznanje jezika, odnosno,

mogućnost školovanja na materinjem jeziku te stvaranje vlastitih medija (novina, radija i televizije).

PITANJE: *Koja bi ostala pravila trebale/ mogle imati manjine?*

Vijeće Europe je, već prve godine svog postojanja 1949., razmotrilo stanje “nacionalnih manjina” na velikom broju primjera. Premda je shvatljivo da se izraz odnosi na ljude prisiljene na selidbu u druge zemlje ili na one zatečene promjenom granica, dokazala se nemogućnost suglasja oko pravog značenja izraza “nacionalna manjina”.

Deklaracija Bečkog samita iz 1993. dala je novi elan pokretu zaštite manjina. Kao rezultat zemlje članice odlučile su upotrijebiti pragmatični pristup k Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina, koja je usvojena u studenom 1994. Konvencija ne sadrži definiciju “nacionalnih manjina”, već dopušta razmatranja svakog slučaja posebno, ovisno o okolnostima u svakoj državi. Zemlje koje potpišu i odobre Konvenciju zakonski se obavezuju omogućiti manjinama očuvanje osnovnih elemenata identiteta; posebno vjeru, jezik, tradiciju i kulturnu baštinu. Samoopredjeljenje je također važno, pa čl. 3.1. priznaje pojedincu slobodu odluke da li će se smatrati ili ne pripadnikom nacionalne manjine.

PITANJE: *Je li vaša zemlja potpisala i odobrila tu konvenciju?*

Migranti, imigranti i izbjeglice

I u ovom području nalazimo na poteškoće u terminologiji. U europskim zemljama je opće prihvaćeno govoriti o “migrantima” kao ljudima čije je podrijetlo u drugoj zemlji. Komisija Europske zajednice osnovala je i Forum migranata. Mladim britanskim državljanima iz Manchestera podrijetlom iz Jamajke, čiji su roditelji rođeni u Britaniji, malo je čudno saznanje da je taj Forum namijenjen i njima.

Neki govore o “imigrantima”, neki o “gostujućim radnicima”, a neki govornici Vijeća Europe o “gomili stranog stanovništva”. Premda bi bilo dobro kad bi migranti to i ostali, postalo je kristalno jasno da je većina došla da ostane. Mnogi od njih su državljani zemalja u kojima žive.

PITANJE: *Ako “strani par” dobije dijete u vašoj zemlji, je li i dijete također “stranac”?*

Problemi definiranja i drugačije metode prikupljanja statistika često znače da ne postoje usporedbe podataka između zemalja. “Ilegalne doseljenike” nemoguće je prebrojati, ali ih, pogotovo, beskrupulozni političari i odviše lako procjenjuju. (Slično je konceptu “tihe većine” – kako je tiha, svatko može tvrditi da govori umjesto nje).

Ljudi nisu ilegalni, zakonodavni sustav ih tako definira. Ako uz to razmotrimo i činjenicu da svaka zemlja ima drugačije zakone u svezi dodjeljivanja državljanstva,

očito je da se statistike moraju iznimno pažljivo proučiti. Da, čak i neke koje rabimo u ovome paketu.

PITANJE: *Gdje možete naći takve informacije? Tko ih sastavlja? Tko ih koristi?*

Osvrnuli smo se na različite primjere migracije unutar Europe. Do početka ovog desetljeća, glavni razlog imigracije bio je ponovno okupljanje obitelji iseljenih radnika koji su se naselili u 50-im i 60-im. Italija, Portugal i Španjolska nedavno se postale zemlje useljeništa, iako su prije bile područja iseljavanja. Uz Francusku, Italija i Španjolska su glavna odredišta sjevernoafričkih doseljenika. U većini zemalja strana populacija dominira nad malim brojem nacionalnih skupina: u 1990. u Francuskoj 39% strane populacije činili su Alžirci, Marokanci ili Tunižani; u Švicarskoj 32% su bili Talijani, a u Nizozemskoj je bilo 29% Turaka.

Na Konferenciji o migraciji Vijeća Europe iz 1991. predviđalo se da će u naredne tri godine oko 20 milijuna ljudi iz bivšeg Sovjetskog Saveza emigrirati u zapadne zemlje. Do toga nije došlo, ali takve nepromišljene pretpostavke stvorile su javnu podršku iznimno strogim zapadnoeuropskim imigracijskim kontrolama.

PITANJE: *Koja je razlika između izbjeglice i tražitelja azila?*

U posljednjem desetljeću, broj izbjeglica i azilanata je masovno porastao diljem svijeta. Procijenjen je porast u Europi od 98% u periodu od 1983. do 1992: sa 70 000 na 685 700. Oni su bili podrijetlom iz cijelog svijeta, a većina ih dolazi iz Istočne Europe i Turske. Europske izbjeglice i tražitelji azila čine približno 5% od ukupnog broja svjetskih izbjeglica. Jedan od čimbenika je i strašan sukob u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini koji je izazvao ogromno povećanje broja izbjeglica u Europi. Prema Visokoj komisiji za izbjeglice, u travnju 1994. potražnja azila za sljedeće zemlje bila je:

- Njemačka   309 449
- Švedska   76 189
- Austrija   55 000
- Nizozemska   42 253
- Turska   33 817
- Francuska   15 918
- V. Britanija   8 027

Ali ne zaboravimo da još preostaje 3 milijuna izbjeglica i raseljenih osoba unutar bivše Jugoslavije.

PITANJE: *1951. Konvencija UN u Ženevi donosi pravila i procedure za prihvata tražitelja azila. Kako ih vaša zemlja primjenjuje?*

Zakonska “dobrodošlica” onima koji dolaze izvana

Ovisno o vašoj zemlji boravka, nacionalnosti i financijskom položaju, bit će vam lakše ili teže ući i raditi u europskoj zemlji (ili iz jedne u drugu). Čak da imate najmanje 100 000 \$ u banci, iskusit ćete neke probleme u dobivanju vize ili dozvole boravka u većini zemalja. Mnoge zemlje su prestale izdavati vize pripadnicima druge nacionalnosti koji su već unutar njihovih granica. Uzmimo primjer: osoba s turističkom vizom dolazi u posjet obitelji, ako zaželi ostati, mora izaći iz zemlje i ponovno tražiti novu vizu uz sve troškove i stresove razdvajanja. Stroga pravila odnose se na kompanije za prijevoz putnika zbog sigurnosti da one prevoze samo putnike s pravom ulaska u određenu zemlju. Kompanija koja prevozi putnike bez dozvole boravka bit će kažnjena globom i plaćanjem troškova povratka takvih osoba.

PITANJE: *Koja je razlika između vize i American Express kartice?*

Ako ne radite u velikoj međunarodnoj kompaniji, imat ćete golemih problema prilikom dobivanja dozvole za rad i život u zemljama unutar Europske ekonomske zajednice (EEA), premda se državljani tih zemalja relativno slobodno kreću unutar zajednice. Iako se pravila malo razlikuju, osnovni izazovi ostaju slični. Ako želite legalno ostati u jednoj od tih zemalja, imajte na umu sljedeće:

- Dozvola boravka. Bit će vam odobrena ako imate radnu dozvolu.
- Radni ugovor s priznatim poslom. Bez njega ne dobivate radnu dozvolu.
- Radna dozvola će vam biti odobrena ako poslodavac dokaže vašu poslovnu nezamjenjivost domaćim radnikom.
- Službene procedure i kašnjenja odvrću mnoge poslodavce u namjeri da zaposle nekog iz treće zemlje.
- Ako u međuvremenu počnete s radom bez radne dozvole, možete biti odmah prognani iz zemlje.
- Neke zločine mogu počinuti samo stranci. Zakonska pravila se mijenjaju i vaša je odgovornost da im se prilagodite.

PITANJE: *Koliko ljudi dolazi ostati i raditi u vašoj zemlji?*

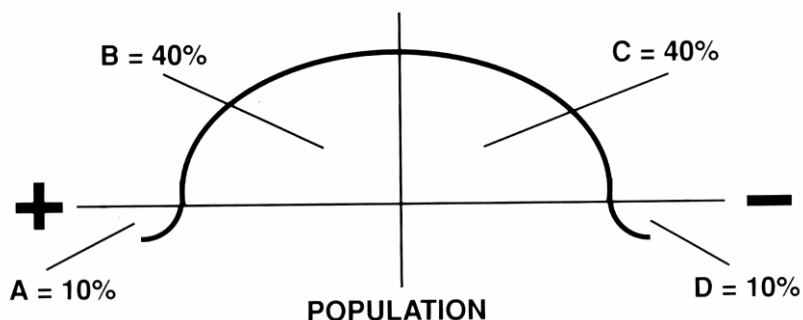
Postoje iznimke od pravila. U srednjoj i istočnoj Europi, osobito u Njemačkoj, stalno naseljavanje migranata povezano je s vraćanjem etničkih zajednica u domovinu, gdje im je automatski odobreno pravo na naseljavanje. Među njima su i njemački povratnici, indijanski Finci, bugarski Turci, pontijaški Grci i rumunjski Mađari.

Koje su naši odgovori na sve ovo?

Pogledali smo neke aspekte, uzeli u obzir povijest i rasvijetlili neke snage djelovanja u našim društvima. U isto nas vrijeme zbližavaju, ali i razdvajaju. Tijekom prošlih desetljeća lice i lica Europe dramatično su se promijenila te smo se u današnjim multikulturalnim društvima našli pred većim stresovima i pritiscima nego prije.

Model prilagodbe

1993. na simpoziju koji je pripremio Kampanju “svi različiti – svi isti” prezentirana su nedavna istraživanja koja bacaju novo svjetlo na izazove s kojima se susrećemo. Istraživanja provedena u Belgiji sugeriraju da je moguće podijeliti populaciju u četiri glavne skupine:

- A ljudi već svjesni problema rasizma i, više ili manje, aktivno uključeni u antirasističke aktivnosti (oko 10%)
- B ljudi koji su tolerantni, ali još ne djeluju u antirasističkim aktivnostima (oko 40%)
- C ljudi s rasističkim tendencijama, ali ne čine rasističke djela (oko 40%)
- D rasisti koji otvoreno pokazuju svoja stajališta (oko 10%)

Što je možda pokazatelj za Belgiju, nije nužno primjenjivo širom Europe, ali antirasistički aktivisti (iz drugih zemalja) koji su vidjeli ove brojke slažu se da su opći razmjeri slični njihovim vlastitim procjenama. Sugeriraju da je veći postotak mladih u grupama A i D.

PITANJE: Mislite li da ovaj model odgovara vašoj zemlji?

Bez obzira jesu li su ti odnosi isti ili ne, ovaj model možete iskoristiti za analizu situacije u vašoj zemlji. Može biti također koristan u odabiru strategija za obrazovne pristupe određenim skupinama. Pokušavamo li ojačati aktivnu toleranciju među ljudima u skupini B, hoćemo li otvoreno pokazati neslaganje s onima u skupini D? Hoćemo li raditi s onima u skupini A na preispitivanju nekih naših osobnih pretpostavki?

19. svibnja 1995. god. novine “**La Republica**” izvještavaju o istraživanju o postojanju predrasuda provedenom među 2500 mladih u Italiji. Istraživanje vođeno Institutom za socijalna istraživanja u Milanu dijeli rezultate u četiri skupine:

A ksenofobični (strah od stranaca)	12,3 %
B nesigurni	31,6 %
C neutralni	35,2 %
D neksenofobični	20,9 %

Ove četiri skupine se možda mogu usporediti s onima iz belgijskog istraživanja, ali važno je primijetiti da je terminologija sasvim različita.

Rasizam, antisemitizam, ksenofobija i netrpeljivost pojavljuju se u različitim oblicima diljem Europe i za vašu situaciju trebate pronaći nove opise ili analize za različite skupine. U sljedećem poglavlju pogledat ćemo izazove uključene u definiranje ovih izraza.

AKO... ONDA...

Zaključujući ovo poglavlje, jasno je da nam trebaju novi odgovori za nove situacije u kojima se nalazimo.

AKO su multikulturalna društva stvarnost, onda će ona to biti i ubuduće...

AKO je eksploatacija mnogih iskorištena za podupiranje naših privilegiranih društava...

AKO u našem svijetu, koji postaje sve manji i međusobno zavisniji, samo neki problemi ostaju unutar postojećih granica i sve će nas pogoditi prije ili kasnije...

AKO su zemlje ili države svjesne nemogućnosti svoje izolacije...

AKO vjerujemo u jednaka ljudska prava za sve...

ONDA naša djelovanja trebaju također izraziti naše obveze nastale promjenom.

ONDA naš odgovor ne može biti gradnja institucionalnih ili osobnih zidove da “zadržimo druge na njihovom mjestu”.

ONDA naš odgovor ne može biti pokroviteljski ili nadmoćan.

ONDA trebamo početi odnositi se jedni prema drugima na jednakoj razini – bilo to u različitim društvima i kulturama ili između manjina i većina unutar istog društva.

ONDA se moramo boriti protiv diskriminacije u međunarodnom gospodarskom sustavu, inače će se marginalizacija i siromaštvo nastaviti na svjetskoj razini.

ONDA moramo raditi na razumijevanju i na otklanjanju predrasuda i stereotipa.

Ukratko, moramo ustanoviti polagani način promjene naših multikulturalnih društava u interkulturalna.

Vse clovesivo je rojenov svobodi in enakopravnosti v dostojanstvu in pravici.

Svet je moja dezila, clovestvo in moja družina.

Bugunci pojdite domov!

Slabo je zaitrans strani manjsine, toda slabse je biti zatiran s strani vecine.

Zemlja je modra kot pomaranca.

Bibliografija ovoga poglavlje

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992): **En un mundo de' defferencias ... un mundo diferente**, Madrid

Barlett, Robert /1993/: **The Making of Modern Europe – Conquest, Colonization and cultural Change 950 – 1350**, Penguin, Landon

Colectivo AMANI /1994/: **Educacion Intercultural, Analisis y resolucion de conflictos**, editorial popular, Madrid

Council of Europe /February 1995/, **Framework Convention for the Protection of National Minorities and explanatory Report**, H/95/10, Strasbourg

Dublin Travellers education and Development Group /1992/: **Irish Travellers: New Analysis and New Initiatives**, Pavee oint Publications, Dublin

Hill, Richard /1992/: **We Europeans**, Brussels

Le Monde diplomatique /February, 1995/: **Maniere de voir: Le bouleversement du monde**, Paris

Race and Class /January-March 1991/: **Europe: Variations on a Theme of Racism**, London

La Republica /19. 5. 95./: Milano

Salt John /1993/: **Current and Future International Migration Trends in Europe**, CDMG(93) 28E, Council of Europe, Strasbourg

Tood, Emmanuel (1994): **Le destin des immigres**, Seuil, Paris

UNESCO /1995/: **1995 – A Year for Tolerance**, Paris

Van der Gaag, N and Gerlach, L/1985/: **Profile of Prejudice**, Minority Rights Group, London

Youth Directorate (1993): **Preparation of the Youth Campaign, Symposium Report**, Council of Europe, Strasbourg

Poglavlje 2

Razumijevanje različitosti i diskriminacije

Razmatrajući:

- kulturu
- ja, mi, oni
- naša ograničenja
- slike
- od diskriminacije do rasizma
- moguća pitanja i odgovore

Definirati, ilustrirati, objasniti - sve to pokušavamo učiniti ovdje. Čitajući poglavlje, osvrnite se na svoje misli. Ako se s nečim ne slažete ili nađete veliku prazninu u argumentu, zabilježite svoje razloge i napravite prijedloge za zamjene.

Od multikulturalnih od interkulturalnih društava

Na prvi pogled ovi izrazi se čine sličnima, ali oni nisu sinonimi. Koja je onda razlika? Dajemo vam dvije osnovne ideje kojima i vi možete dodati svoje.

MULTIKULTURALNA DRUŠTVA: Različite kulture, nacionalnosti, etničke i vjerske skupine – svi žive na jednom području, ALI nužno ne dolaze u doticaj jedna s drugom. Društvo koje ima negativno stajalište prema različitosti, u kojem je većina našla opravdanje za diskriminaciju. Manjine mogu biti ravnodušno tolerirane, ali ne i prihvaćene ili vrednovane. Čak i u slučajevima gdje postoje zakonska prava za zaustavljanje takve prakse, zakon se ipak ne može jednoobrazno nametnuti.

INTERKULTURALNA DRUŠTVA: Različite kulture, nacionalne skupine itd., koje žive unutar jednog područja, održavaju otvorene interakcijske odnose, razmjenjuju i uzajamno se priznaju te poštuju vrijednosti i načine života. Govorimo o procesu djelotvorne tolerancije i održavanju ravnopravnih odnosa, gdje svatko ima istu važnost, gdje nema superiornijih ili inferiornijih, boljih ili gorih ljudi.

“Interkultura” je proces, a ne cilj sam sebi. Potrebno je ispitati neke od glavnih elemenata tog procesa.

Pričajmo o kulturi

“Muškarci i žene nisu samo ljudska bića; oni su također dio zavičaja u kojem su rođeni, stan u gradu ili farma gdje su napravili prve korake, igre iz djetinjstva, stare predaje koje su slušali, hrana koju su jeli, škole koje su pohađali, sportske aktivnosti kojima su se bavili, pjesme koje su pročitali i Bog u kojeg su vjerovali.”

(W. Somerset Maugham, “Rub oštrice”)

PITANJE: Što vama znači riječ kultura?

Kultura ima stotine definicija, svaka je duža i kompliciranija od prethodne. Uobičajeno je govoriti i o organiziranim kulturama, pogotovo kada se uzmu u obzir transnacionalne korporacije.

- Prvo na što pomislimo su članci o kulturi iz novina: balet, opera, glazba, knjige i druge intelektualne i umjetničke aktivnosti.
- Ovdje ćemo razmotriti kulturu iz mnogo šire perspektive. Razmotrit ćemo vrijednosti i sustave ponašanja koji skupini ljudi dopuštaju osmisliti svijet. Želimo li shvatiti ovu složenu građu i kulturu, uključujući i svoju, potrebno je ispitati mnoga životna gledišta. Neka od njih su odmah vidljiva, dok će druga zahtijevati opširnije razmatranje:
  - što određujemo pod “dobro” i “zlo”?
  - što čini obitelj?
  - što je odnos između muškarca i žene?
  - kako je vrijeme shvaćeno?
  - koje tradicije su važne?
  - koji jezici se govore?
  - koja su pravila u potrošnji hrane i pića?
  - kako se dijele informacije?
  - tko ima moć i kako je dobiva?
  - koje su reakcije na druge kulture?
  - što je smiješno?
  - koju ulogu ima religija?

Popis je mogao biti duži, s više različitih gledišta. Važno je naglasiti da se odgovori na ova pitanja razlikuju od kulture do kulture – to je očito, normalno i prihvatljivo. Pripadnici jedne kulture se slično ponašaju, imaju slične odnose te podjednako osuđuju stvari. Ovo je mnogo uočljivije ako ste sučeljeni s drugom kulturom ili putujete u inozemstvo. Kulture nisu stalne, mijenjaju se kroz vrijeme, kao i odgovori na ova pitanja.

PITANJE: Uzmite jedno pitanje s popisa? Zna li kako bi odgovorila vaša baka i djed?

Postojeće razlike među kulturama odražavaju napor koji svako društvo mora učiniti da bi opstalo u određenoj stvarnosti. Ta stvarnost je sačinjena od :

- a) geografske pozadine;
- b) društvene pozadine, odnosno skupine ljudi s kojima je stupila u razmjenu i odnos;
- c) “metafizičke” pozadine, traženja smisla života.

PITANJE: Je li postojanje različitih kultura znači da su neke bolje od drugih?

I unutar kultura nailazimo na pojedince koji se ne slažu s uobičajenim pravilima, oni čine subkulturu.

Pripadnici subkultura često su žrtve netolerancije u našim društvima. Na meti su osobe s poteškoćama u razvoju, homoseksualci i lezbijke, izvjesne vjerske skupine i široki spektar subkulturnih skupina mladih. Svoju osebnost iskazuju načinom govora, izborom odjeće, glazbom i proslavama.

PITANJE: *Kojoj subkulturi vi pripadate?*

Učenje vlastite kulture: nešto prirodno kao disanje.

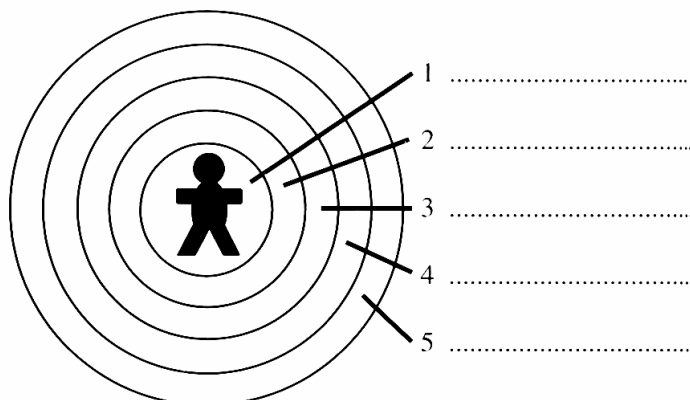
Rođeni smo unutar kulture koju učimo od ranog razdoblja života. Taj proces se katkad vezuje za našu socijalizaciju. Svako društvo svojim naraštajima prenosi vrijednosti koje podcrtavaju tu kulturu. Djeca uče kako razumjeti i koristiti znakove i simbole koji se mijenjaju neovisno od kulture do kulture. Bez učenja djeca bi bila nesposobna opstati u vlastitoj kulturi. Kao banalni primjer, zamislite što bi se dogodilo ako vaša djeca ne bi razumjela značenje crvenog svjetla na semaforu. Nema objektivnog razloga da crveno znači “stop”, a zeleno “kreni “. Roditelji i obitelj, škola, prijatelji i masovni mediji, osobito televizija – zajedno doprinose socijalizaciji djece. Često nismo ni svjesni svog udjela u tom procesu.

PITANJE: *Što je najviše utjecalo na vašu socijalizaciju ?*

Kulturu svatko doživljava drugačije. Svaka osoba je spoj kulture, osobnosti i iskustva. Postupak se dalje obogaćuje ako živite istodobno s dvije ili više kultura. Na primjer, da ste druga generacija doseljenika, izvornoj kulturi bi vas podučili roditelji, dok bi vas kulturi zemlje u kojoj živite naučili u školi ili kroz medije.

Identitet

Tko sam ja? Što sam ja? Identitet je poput kulture, mnoga stajališta postoje o njemu, neka skrivena, neka vidljiva. Jedan od načina razmatranja bio bi da se zamislite kao luk (čak i ako ga ne volite jesti). Svaki sloj odgovara drugačijem dijelu vašeg identiteta:

PITANJE: *Koje su najvažnije stvari koje čine vaš identitet? Napišite ih uz brojeve od 1 do 5 (broj 1 je najvažniji za nas).*

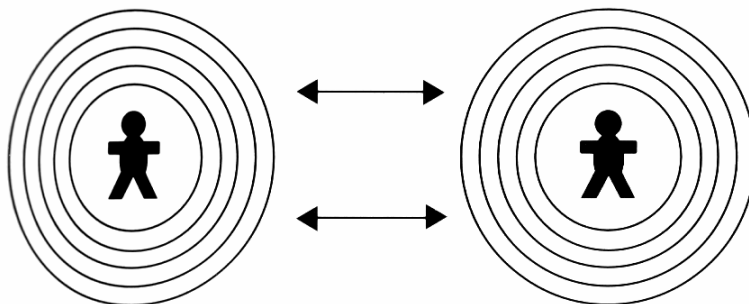
Neka će se odnositi na:

- uloge koje u životu igrate: kći, prijatelj, učenik, pekar, bankar;
- dijelove identiteta koje možete birati: obožavatelj izvjesnog tipa glazbe, član političke stranke, stil odijevanja;
- gdje ste rođeni, gdje sad živite;
- pripadnost manjini ili ne;
- vaš spol i seksualnost;
- vašu vjeru

i možda, što je neobično, na:

- nešto što niste ili ne želite biti: niti žena, niti socijalist, niti Francuz, niti alkoholičar.

Identitet je više od samoopažanja:

Drugi nas procjenjuju, i ponekad nam se ne sviđa prišivena etiketa. Nastavljajući s analogijom povrća, što se događa, ako jedan luk drugoga naziva ljiljanovom lukovicom? Vratimo li se jednoj od glavnih tema u prošlom poglavlju, vidimo da drugi mogu etiketirati neke ljude kao "manjinsku skupinu". Tko smo mi? A tko su oni? Naš društveni identitet u vezi je s vrijednostima i obilježjima.

Dijelimo ljude u skupine jer čini se da je potrebno biti drugačiji od ostalih. Imamo potrebu vrednovati našu skupinu (razred, obitelj, prijatelje) da bi sami bili pozitivno vrednovani. Opasnost leži u negativnom vrednovanju onih koji nisu dio naše skupine. Svrstavanje ljudi po kategorijama uskraćuje im mogućnost da budu nešto drugo.

PITANJE: *Navedite dvije jednostavne (ili smiješne!) karakteristike koje strance mogu asocirati na vašu zemlju? Na primjer, Švicarska = satovi i bankarstvo, Rusija = votka i šubare. Jesu li ove stvari važan dio vaše osobnosti?*

PITANJE: *Je li nacija kultura?*

SVI ŽIVIMO SA ZAMISLIMA

Kao što smo vidjeli, ljudski identitet je nemoguće svesti na jedno obilježje. Ipak smo skloni predrasudama ili iskrivljenim gledištima. Razlog tomu je međusobna odgovornost različitih ljudskih zajednica koja proizlazi iz kompliciranog sustava društvenih odnosa i snaga. U otkrivanju djelotvornih mehanizama, proučit ćemo ulogu stereotipa, predrasuda i etnocentrizama.

Stereotipi

Stereotipi se u osnovi odnose na rasprostranjena uvjerenja ili misli o određenoj ljudskoj zajednici.

Stereotip je karakterističan primjer kako nekog svrstati u određenu grupu prema njegovom ponašanju, navikama, itd.

Stereotipima pojednostavljujemo stvarnost: "Oni su takvi." Šefovi su tirani; ovi su lijeni, oni točni; ljudi iz onog kvarta su opasni - jedan ili možda neki, ali da li svi? Da bi se osjećali jači i superiorniji, koristimo stereotype o vlastitoj skupini (ili uistinu da bi opravdali pogreške "Što mogu učiniti? Pa svi smo takvi!"). Stereotipi se temelje na predodžbama usvojenim u školi, kroz masovne medije ili kod kuće, koje prelaze u generaliziranje svih onih koji bi mogli biti s tim povezani.

PITANJE: *Pretpostavlja se da su stereotipi potrebni zbog opstanka? Što vi mislite, koliko su korisni?*

U svakodnevnom govoru ponekad je teško razlikovati stereotype od predrasuda.

Predrasude

Predrasudom osuđujemo ljude bez prethodnog upoznavanja. One mogu biti pozitivne ili negativne .

Učimo ih kao dio naše socijalizacije, teško su promjenljive, gotovo ih je nemoguće iskorijeniti. Zbog toga je važno biti svjestan da ih posjedujemo.

Da bi ih izravnije objasnili, zapitat ćemo se koliko znamo o našim prijateljima. Možemo imati različite prijatelje za različite prigode, za odlazak u kino, šetnju, pomoć za zadaću, igranje nogometa, odlazak na koncerte. Znamo li koju vrstu glazbe slušaju naši nogometni suigrači? Ili samo nagađamo?

Stvaranje pretpostavki je lako i uobičajeno. Ako je tako jednostavno procijeniti prijatelje, pomislite koliko je lako krivo prosuditi neznance.

PITANJE: *Zašto mislite da se predrasude teško mijenjaju?*

Predrasude i stereotipi su sheme pomoću kojih bolje razumijemo stvarnost; kada

stvarnost ne odgovara predrasudi, našem umu je lakše izmijeniti pravo stanje stvari, nego predrasudu. Predrasude nam pomažu kod nepotpunih informacija. Siang Be demonstrira ovaj proces tražeći od svojeg slušateljstva da poslušaju sljedeći ulomak:

“Mary je čula sladoledarski kamionet kako dolazi ulicom. Sjetila se rođendanskog novca i otrčala u kuću.”

Ulomak možemo shvatiti: Mary je dijete koje želi sladoled, trči kući po novac da bi si kupila sladoled. No, gdje nalazite ovu informaciju? Pokušajte zamijeniti bilo koju imenicu drugom (“novac” u “pištolj”, npr.) i vidite što se događa.

Predrasude i stereotipi o drugim kulturnim skupinama

Ponekad nesvjesno upijamo predrasude i stereotipe o drugim kulturama, ali one su odnekud proizišle i imaju mnoge namjene:

- pomažu nam procijeniti naše vlastite kulture
- procijeniti druge kulture i načine života
- provoditi primjer odnosa u našoj kulturi s drugim kulturama
- opravdati postupak i diskriminaciju ljudi iz drugih kultura

Etnocentrizam

Naše prosudbe, procjenjivanja i opravdanja su pod jakim utjecajem našeg etnocentrizma. Vjerujemo da je naš pravi odgovor svijetu – naša kultura, drugi odgovori nekako nisu normalni. Naše vrijednosti i način života su univerzalni, ispravni za sve, “drugi” su previše glupi da bi razumjeli očite činjenice. Slučajni susret s pripadnicima drugih kultura može pojačati naše predrasude, naši etnocentrični pogledi nas zasljepljuju i vidimo samo ono što očekujemo. Druge kulture nam se mogu činiti atraktivne ili egzotične, ali kao i obično, pogledi su nam obojeni negativnim predrasudama i stereotipima pa ih odbacujemo.

POVEZIVANJE PREDODŽBI I NJIHOVI UČINCI

Reakcija odbijanja preobličuje se u srodne fenomene: diskriminaciju, ksenofobiju, netoleranciju, antisemitizam i rasizam. Moć je važna komponenta odnosa između kultura (i subkultura) i ove reakcije postaju sve gore kad god je većina suočena s manjinom.

Diskriminacija

Diskriminacija je predrasuda u djelovanju. Skupina se proglašava drugačijom i diskriminacija je uperena protiv nje. Diskriminirani mogu biti izolirani, proglašeni kriminalcima od zakona koji njihov način života smatra ilegalnim, ostavljeni u nezdravim životnim uvjetima, lišeni političkog izjašnjavanja, obično rade najgore

poslove ili su nezaposleni, priječi im se ulazak u diskoteke, podvrgnuti su stalnim policijskim provjerama.

PITANJE: *Možete li se sjetiti drugih primjera diskriminacije?*

U manjinskim skupinama postoje oni koji se bore, ponekad i uz potporu pripadnika većine, protiv takve negativne diskriminacije. Smatraju da u korist približne jednakosti moraju unaprijediti mjere pozitivne diskriminacije.

PITANJE: *Ove mjere se smatraju kao “pozitivno djelovanje”. Možete li predložiti pozitivno djelovanje potrebno za suzbijanje negativnih oblika diskriminacije koje smo spomenuli ranije? (Jedan bi primjer bio omogućiti privremeno utočište nomadskim Romima (Cigani) ili Sintima te udovoljiti njihovim potrebama).*

Ksenofobija

Ksenofobija je riječ grč. podrijetla koja znači: “strah od stranaca”. Ovdje imamo čisti primjer začaranog kruga: Bojim se onih koji su drugačiji jer ih ne znam, a ne znam ih jer ih se bojim. Slično diskriminaciji i rasizmu, ksenofobija se hrani predrasudama i stereotipima, premda proizlazi iz nesigurnosti i zamišljenog straha od “drugih”. Taj strah često prelazi u odbacivanje, neprijateljstvo ili nasilje protiv osoba iz drugih zemalja ili pripadnika manjina. Ksenofobijom su se koristile moćne elite u svrhu “zaštite” svojih zemalja od vanjskog utjecaja, poput bivšeg predsjednika Rumunjske, srušenog diktatora Ceausescua, koji je volio citirati pjesnika M. Eminescua:

Onaj koji stranca zavoli
neka ga psi rastrgnu
neka mu dom smetlište postane
neka mu ime zao glas dobije!

PITANJE: *Ksenofilija je ljubav prema strancima. Možete li izmijeniti pjesmu da zrači takvim duhom?*

Netolerancija

Netolerancija (netrpeljivost) je nedostatak poštovanja za tuđe navike i vjerovanja. Očituje se u tome što netko nije voljan dopustiti drugim ljudima djelovati na drugačiji način ili imati drugačija mišljenja. Može značiti da su ljudi isključeni ili odbačeni zbog vjere, njihove seksualnosti, ili čak zbog odjeće i frizure.

PITANJE: *Što mislite kada je ispravno biti netolerantan?*

Antisemitizam

Antisemitizam je kombinacija moći, predrasuda, ksenofobije i netolerancije prema Židovima. Ovaj oblik vjerske nesnošljivosti vodi do diskriminacije pojedinaca kao i progona Židova kao skupine. Najstrašnija manifestacija antisemitizma došla je s Hitlerom i nacističkom ideologijom o rasnoj čistoći. Tijekom holokausta (Shoah) šest milijuna Židova umrlo je u koncentracijskim logorima. Zastrašujuće je što neki “povjesničari” poput Davida Irvinga pokušavaju “dokazati” da logori nisu postojali ili da nisu bili tako loši kako su opisani.

PITANJE: *Što ste o Holokaustu učili u školi? Koji oblici antisemitizma egzistiraju danas?*

Rasizam

PITANJE: *Kada ste upotrijebili ili čuli nekoga da rabi izraz “Rasist!”?*

Posljedice rasizma užasavaju, čak je i sama riječ zastrašujuća. Definiranje “rasizma” nije lako. Definirati ga do točke gdje bi ga bilo moguće odrediti – diljem Europe - bilo određenim djelovanjem, mišlju ili kao rasističkim postupkom, graniči s nemogućim.

Rasizam je temeljen na povezanim uvjerenjima da su ljudske karakteristike, sposobnosti, itd. određene rasom te da postoje superiornije i inferiornije rase. Logično, prihvaćajući ovaj argument, morate vjerovati da postoje različite ljudske rase.

Rasizam tijekom vremena mijenja oblik i čak se može zvati i drugim imenima u različitim mjestima. On je koncept superiornosti koji je tako opasan – superiornosti jedne ljudske zajednice nad drugom.

Počnemo li vjerovati u superiornost, tada, ovisno o vremenu i mjestu, dajemo tihi ili glasnu podršku:

- ubijanju 400 000 Roma tijekom nacizma
- masakrima i destrukcijama čitavih zajednica u bivšoj Jugoslaviji u ime “etničkog čišćenja”
- čuvanju poslova i usluga za određene skupine u društvu
- “Europa Europljanima”, “Francuska Francuzima”, “Rusija Rusima“ itd.
- razvijanju pomoći koja više mami nego pomaže
- “Alžir je za Alžirce – zašto se svi ne vrate tamo”, “Turska je za Turke – zašto se svi tamo ne vrate”, itd.
- slanju pisama bombi azilantskim organizacijama

Ovaj obrazovni paket se temelji na potpunom odbacivanju ovih teorija i uvjerenja. Vrsta je ljudska. Samo je jedna rasa: ljudska. Točka.

PITANJE: *Biste li sve posljedice vjerovanja u superiornost proglasili rasističkim? Ako ne, što biste rekli?*

Slijedi nekoliko ideja i objašnjenja koji sadržaj rasizma gledaju na drugačije načine:

Rasizam je mit

Doživljavanje “rase” nije toliko biološki fenomen koliko društveni mit. Mit o “rasi” stvorio je ogromnu štetu humanosti i društvu. Posljednjih godina naplaćuje teški danak u ljudskim životima i uzrokuje neizrecivu patnju. Još uvijek sprečava normalan razvoj milijunima ljudi i lišava civilizaciju učinkovite suradnje u produktivnim zamislima.

“Izjava o rasi”, UNESCO, Paris, July, 1950

Citat Juliana Huxley iz “Mi Europljani”, 1935., kao odgovor nacističkoj propagandi: “Rasizam je mit i to opasan mit. On je maska za sebične ekonomske ciljeve koji u svojoj nemaskiranoj nagosti djeluju dovoljno ružno.”

Dogovoreno je da bi se rasizam mogao opisati kao diskriminacija protiv jedne zajednice potaknuta od druge, zasnovana na predrasudama o tjelesnim karakteristikama. Istaknuto je da je rasizam pokušaj krive podjele unutar ljudske rase, bez pravovaljanih znanstvenih osnova. Oduvijek je samo jedna rasa na Zemlji: LJUDSKA RASA i samim izgovorom riječi poput “rasna diskriminacija” ili “rasni odnosi” riskiramo ozakoniti pogrešne premise koje koriste rasistički teoretičari i skupine.

(Međunarodni Pokret mladih i studenata UN - a “Multirasna koegzistencija u Europi, “Study Session”, EYC, 1983)

Rasizam je ideologija

U javnim raspravama pojmovi “Auslanderfeindlichkeit” ili “Fremdenfeindlichkeit” (neprijateljstvo prema strancima) najviše se izgovaraju kada se priča o intelektualnom ili aktivnom odbacivanju stranaca. Rijetko će tko koristiti izraz “Rassismus” (rasizam). Želimo rabiti izraz “rasizam” ne zato što pokazuje karakter jačeg morala i političke optužbe, već više zbog toga što je to jasnija povijesna i analitička kategorija – za razliku od drugih termina – i jer dokazuje nešto o sadržajima i uzrocima odbacivanja stranaca.

Rasizam je čista ideološka konstrukcija, ideologija jer “rase” ne postoje. Nema dokazanih veza između ljudskih mentalnih ili kulturoloških karakteristika i njihovih osnovnih kvaliteta ili mogućnosti. Prihvatanje pojma “rase” ideološki je motivirano i kulturološki duboko ukorijenjeno - ono upotpunjenje važne funkcije za očuvanje postojećih vladajućih struktura:

- Rasizam dopušta društvene nejednakosti, odbacivanje i proturječja klase kao nešto prirodno radije nego da ovisi o društvenim čimbenicima. Društvena nejednakost i ugnjetavanje su pri tom politički i kulturološki ozakonjeni pa se čak smatra da su sudbina onih koji su njima pogođeni.

- Skupine koje su definirane prema “rasnim obilježjima” mogu biti okrivljene da su mogući uzrok gospodarskih i društvenih kriza. Imaju ulogu žrtvene janjadi, odvlačeći pozornost od stvarnih uzroka krize i zbog toga privlače bijes društva.

“Neorasizam” nije prvobitno zasnovan na fizičkim obilježjima već kulturološkim razlikama kao početnom točkom. Izjave o superiornosti dijelom su zaboravljene, ali “blago” se ističe da je kultura ljudi (“Volk”) ili nacija toliko potrebna njihovom identitetu i bila bi ugrožena kulturološkim ili društvenim miješanjem.

(Jusos in der SPD, “Asyl statt Abschreckung”, Argumente 5, Bonn, 1992)

Rasizam je duboko ukorijenjen u povijest

Važno je primijetiti razne manifestacije rasizma između pojedinih zemalja. Zemlje poput V. Britanije, Francuske i Belgije, imperijalističke nacije s povijesnim kolonijalizmom, pristaše rasističkih ideologija za koje je dokazano da su iskorištavale i pokoravale crnce radi unapređenja zapadnog kapitalizma. Antropolozi i biolozi, kasnije i sociobiolozi predlagali su znanstvene razloge i objašnjenja za tretiranje crnaca kao podljudske vrste. Predlagalo se i vjerovalo da ljudi s drugom bojom kože imaju genetička i društvena obilježja koja su nasljedna i nepromjenjiva te nemaju veze s utjecajem odgoja ili okoliša. Proširilo se vjerovanje da su Afrikanci moralno, društveno i intelektualno podređeni bijeloj “kavkaskoj” rasi te im se ne pripisuju iste ljudske vrednote. Moglo ih se tretirati kao robove, stoku, kao imovinu te se njima služiti kao radnom snagom u stvaranju bogatstva.

(Europska konfederacija kluba mladih “Rasizam u Europi – Izazov rada mladih”, Study Session, EYC, October 1989)

Rasizam se može promijeniti

Rasizam se razlikuje od rasnih predrasuda, mržnje ili diskriminacije. RASIZAM uključuje snagu da bi proveo sustavnu diskriminaciju kroz najvažnije institucije našega društva. Budući da je predrasuda nepogodno mišljenje ili osjećaj unaprijed oblikovan bez znanja, mišljenja ili razloga.

Rasizam = Moć + Predrasuda

Rasizam je i javan i tajan. Može biti: individualan rasizam i institucionalni rasizam. Prvim djeluju pojedinci koji mogu uzrokovati smrt, ozljede ili nasilno uništavanje privatnog vlasništva. Drugi je manje vidljiv. Neki od najuočljivijih primjera su u domaćinstvima, segregacijskim školama i crkvama, u diskriminaciji zapošljavanja i promicanju politika i udžbenika koji zanemaruju ulogu mnogih etničkih manjina. RASIZAM se mora sagledati i s kulturološkog stajališta.

Kulturološki RASIZAM je kada moć koristimo da ovjekovječimo naše kulturološko naslijeđe i namećemo ga drugima uništavajući pritom kulturu drugih, što nas dovodi do etnocentrizma.

Sklonost k otuđenju i vrijeđanju stranih kultura, što rezultira inherentnim osjećajem superiornosti, je ETNOCENTRIZAM.

KULTUROLOŠKI RASIZAM = “Moć + Etnocentrizam”

(Međunarodna federacija mladih liberala i radikala, “Spojite ruke: MFMLR protiv rasizma i ksenofobije”, 1986.)

PITANJE: Što mislite sada?

GDJE IDEMO ODAVDE?

Ak o započinjemo sa stvaranjem interkulturalnih stvarnosti, moramo preispitati:

- vlastite stavove
- sustave moći i kontrole koji izazivaju nejednakost

Dijalog među kulturama zahtjeva puno vremena i iskustva. Razvoj interkulturalnih pristupa neće ovisiti samo o ljudskoj otvorenosti, već i o političarima koji moraju implementirati mnoge mjere da olakšaju proces.

Ako bez strogosti prihvatimo sljedeći popis kao zacrtani model za naše ponašanje, svakako možemo vidjeti da je potrebno proći kroz određene faze:

- 1) Prihvaćanje da je svatko na istoj razini; prihvaćanje jednakosti prava, vrijednosti i sposobnosti; osuđivanje rasizma i diskriminacije
- 2) Bolje upoznavanje; sudjelovanje u raspravama, upoznavanje tuđih kultura, približavanje njima, promatranje što oni rade
- 3) Zajednički rad, suorganiziranje, surađivanje, međusobno pomaganje
- 4) Uspoređivanje i razmjenjivanje; razmjena gledišta, iskustava s dugim kulturama i idejama, prihvaćanje uzajamnog kritiziranja, pronalaženje sporazuma i zajedničko odlučivanje.

Koje uloge može interkulturalno obrazovanje imati u svemu tome? Potražite neke ideje u sljedećem poglavlju...

*Sva živa bića su rođena slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.
Zemlja je moja domovina, čovječanstvo je moja obitelj.
Izbjeglice idite kući – Otišli bi kad bi mogli.
Teško je biti potiskivan od manjine, ali je još teže biti potiskivan od većine.
Zemlja je plava kao naranča.*

BIBLIOGRAFIJA za ovo poglavlje

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992): **En un mundo de diferencias... un mundo diferente**, Madrid

Casula, Georgio (1992): **Education for an Intercultural Society**, European Youth Centre, Council of Europe, Strasbourg

Colectivo AMANI (1994): **Educacion Intercultural. Analisis y resolucion de conflictos**, editorial popular, Madrid

Comite espanol (1995): **Guia de campana**, Comite espanol de la Campana Europea de la Juventud, Instituto de la Juventud, Madrid

Dublin Travellers Education and Development Group (1992): **Irish**

Travellers New Analysis and New Initiatives, Pavee Point Publications, Dublin

European Confederation of Youth Clubs (1989): **Racism in Europe – the Challenge for Youth Work**, Study session, EYC, Strasbourg

European Youth Centre (1991): **Intercultural Learning – Basic Texts**, Training Courses Resource File, Council of Europe, Strasbourg

International Federation of Liberal and Radical Youth (1986): **Put the Hands Together: IFLRY Against Racism and Xenophobia**, IFLRY,

1986

International Youth and Student Movement for the United Nations (1983): **Multiracial coexistence in Europe**, Study Session, EYC, Strasbourg

Jusos in der SPD (1992): **“Asyl statt Abschreckung” in Argumente 5**,

Bonn

Liegeois, Jean-Pierre (1994): **Roma, Gypsies, Travellers**, Council of Europe, Strasbourg

Shafir, Michael (December 1989): “Xenophobic Communism – The Case of Bulgaria and Romania” in **The World Today**, The royal Institute of International Affairs, London

Siang Be (May 1994): **“Überwindung’/’Abbau’ von Vorurteilen/Stereotypen durch politische Bildung?**, Manuscript, Internationale Begegnungsstätte Jagdschloß Glienicke, Berlin

Taylor, Mark (1993): **ALIEN 93 Youth Organisations Comating Racism and Xenophobia**, Youth Directorate, Council of Europe, Strasbourg

Van der Gaag, Nikki and Gerlach, Lynne (1985): **Profile on Prejudice**, Minority Rights Group, London

*Toti oamenii sunt nascuti
liberi si egali in
demnitatea is drepturile lor.
Pamantul este patria mea,
oamenii familia mea.
Azilanti mergeti acasa – ei ar merge daca ar putea.
Este rau sa fi oprimat de o minoritate,
dar este mai rau sa fi
oprimat de o majoritate.
Pamantul este albastru ca o portocala.*

Treće poglavlje

INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE: POZITIVNI PRISTUP RAZLICIMA

Razmatrajući:

- otkriće odnosa
- mehanizme i izvore
- školu
- izvanškolski ambijent
- etape interkulturalnih procesa
- uporabu aktivnosti

ODAKLE DOLAZI INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE?

Mi – kao pisci ovog obrazovnog paketa – pokušali smo biti vrlo oprezni u našoj uporabi termina “multikulturalno” i “interkulturalno”. Naš izbor terminologije nije nevin; čak je subverzivan; mi se ne poigravamo riječima. Mislimo izazvati vaše ideje i akcije te se nadamo da ćete vi izazvati naše.

Obrazovni odgovori multikulturalnom društvu

Kao što smo vidjeli u prvom poglavlju, brzina promjene u našim društvima dramatično se povećala posljednjih desetljeća. Susretanje različitih kultura i dalje je glavni čimbenik i rezultat tih promjena. Istodobno, počinjemo shvaćati da čak unutar dominantnih kultura postoje ljudi koji ne slijede uobičajena pravila, koji su identificirani kao pripadnici subkultura. Usporedo s ovim shvaćanjem došlo je postupno, ponekad burno, prihvaćanje da ovi ljudi imaju prava i da zahtijevaju poštovanje i priznanje. Odgovori vlasti na sve ove promjene su pomiješani, neujednačeni, često i unutar iste zemlje.

Od šezdesetih godina na ovamo neke zemlje su započele specijalne obrazovne programe namijenjene djeci manjina koje godinama tu žive i djeci koja su nedavno stigla kao imigranti. Ovisno o političkom i kulturološkom kontekstu, obrazovani sustavi bili su pozvani da ostvare razne ciljeve, na primjer:

- osigurati da se djeca imigranti mogu vratiti u zemlju podrijetla i s lakoćom se uključiti u svoje specifične društvene i obrazovne sustave.
- inkorporirati djecu iz manjinskih kulturoloških skupina u domaće društvo i na taj način potpuno ih odvojiti od njihovog kulturološkog identiteta – ponekad ovo prepoznajemo kao politiku asimilacije. Ovaj proces bi se mogao sumirati proširenjem stare maksime “Kada si u Rimu, čini isto što i Rimljani” do “Kada si u Rimu, misli, osjećaj, vjeruj i čini što i Rimljani”.
- pomoći djeci iz manjinskih kulturoloških skupina da se uključe u domaće društvo dok

istodobno njeguju svoj vlastiti kulturni identitet – što je ponekad poznato kao politika integracije.

- “Kada si u rimskom društvu, čini što i Rimljani; ali kod kuće možeš kuhati što želiš ako zatvoriš prozore.”

Razni obrazovni oblici i pristupi ponekad su dali rezultate u kombinaciji jednih s drugima. Ali, bilo je ozbiljnih problema u odnosu na takve ciljeve i postupke. Oni su se temeljili na vjerovanju u implicitnu superiornost domaće kulture koja je, u dodiru s drugim kulturama, trebala ostati nepromijenjena. To je, u mnogome, bila jednosmjerna ulica: promjena se očekivala samo od “njih”. Ovome dodajte činjenicu da se ogromna većina imigranata nije “vratila” u zemlje podrijetla te je jasno da takvi ciljevi korespondiraju s tekućom stvarnošću. Oni imaju malo zajedničkog s ciljevima interkulturalnog obrazovanja.

**“Otkriće drugih je otkriće odnosa, a ne prepreka”
(Claude Levi – Strauss)**

Percepcije multikulturalnog društva postupno su se razvile. To nije mozaik gdje su kulture smještene jedna uz drugu bez bilo kakvog utjecaja jedne na drugu, niti je to lonac za taljenje gdje je sve reducirano do najmanjeg zajedničkog nazivnika. Interkulturalno obrazovanje nudi procese za unapređenje otkrića uzajamnih odnosa i uklanjanje prepreka. Postoje bliske veze s drugim obrazovnim filozofijama, kao što je obrazovanje za ljudska prava, antirasističko obrazovanje i obrazovanje za razvoj. Zbog toga je normalno za očekivati da ovdje nađete elemente koji korespondiraju s vašim iskustvom u drugim područjima. Puno smo naučili iz iskustava stečenih u pionirskom radu multikulturalnih prosvjetitelja.

No, mi smo odabrali termin “interkulturalno”. Jer, kako ističe Micheline Rey, tako je prefiksu “inter” dano njegovo puno značenje. To nužno implicira:

- interakciju
- razmjenu
- rušenje prepreka
- reciprocitet
- objektivnu solidarnost

**INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE:
DRUŠTVENI OBRAZOVNI PROCES**

Da bi društvo doista postalo interkulturalno, svakoj društvenoj skupini mora se omogućiti život u uvjetima jednakosti bez obzira na njenu kulturu, način života ili podrijetlo. To podrazumijeva ne samo interakciju s kulturama koje su drugačije od naše, već isto tako suradnju s manjinama kao što su homoseksualci ili ljudi s poteškoćama u razvoju, koji se susreću s mnogim oblicima netolerancije i diskriminacije. Brojne snage - društvene, gospodarske, političke - moraju se udružiti i stvoriti takvo društvo.

Interkulturalno obrazovanje jedno je od glavnih oruđa koje danas imamo da nam pomogne iskoristiti mogućnosti koje nam nude multikulturalna društva.

Opći cilj interkulturalnog obrazovanja mora biti podupiranje i jačanje temelja uzajamnih odnosa između različitih društava i različitih većinskih ili manjinskih kulturoloških skupina.

Ovaj cilj znači:

- uvidjeti da je raznolikost ukorijenjena u jednakosti i da ne postoji opravdanje za marginalizaciju
- učiniti napor i priznati različite kulturološke identitete i promovirati poštovanje manjina
- sukobe interesa razriješiti na miran način.

Ovaj opći cilj pretpostavlja da interkulturalno obrazovanje mora zauzeti mjesto u društvu kao cjelini. Nemoguće je sanjati o interkulturalnom društvu baveći se samo jednom od involviranih strana, tj. samo s manjinskim ili samo s većinskim skupinama.

Potrebe manjina i većina su različite ali uzajamno povezane

U slučaju većine manjinskih skupina, posebice kada su one posljedica imigracijskih procesa, njihova prva potreba je razviti niz vještina i znanje. Bez sposobnosti komuniciranja običnim razumljivim jezikom, npr. teško je, ako ne i nemoguće, opstati u društvu. U slučaju većinskih skupina, njihove prve potrebe su promatranje iznad prihvaćenih normi, ispitivanje uobičajenih načina razmišljanja – posebice negativnih stereotipa i predrasuda – u odnosu na manjinske skupine.

Svima nam je potrebno shvatiti ulogu koju imaju snažni odnosi u društvu i njihov učinak na interkulturalne odnose.

Ove različite potrebe, logično, imaju različite namjene. U slučaju društvenih manjinskih skupina, ciljevi interkulturalnog obrazovanja su:

- **jačati** razumijevanje realnosti o svijetu uzajamne ovisnosti i poticati akciju koja je koherentna s tom stvarnošću
- **prevladati** negativne predrasude i etničke stereotipe
- **favorizirati** pozitivnu evoluciju različitosti i raznolikosti
- **tražiti i istaknuti** sličnosti
- **stvarati** pozitivne stavove i navike ponašanja prema ljudima iz drugih društava i kultura
- **pretvoriti u djelo** principe solidarnosti i građanske odvažnosti.

U slučaju manjinskih skupina, ciljevi interkulturalnog obrazovanja uključuju sve nabrojano kao i učenje življenja u domaćem društvu bez gubljenja kulturološkog identiteta.

Mladi ljudi: bitan izvor za interkulturalno obrazovanje

Premda interkulturalno obrazovanje mora zauzeti mjesto u društvu kao cjelini, postoji mala sumnja da je interkulturalno obrazovanje usmjereno na sustav odnosa djece i mladih ljudi.

Mi opravdavamo taj prioritet jer će oni, u velikoj mjeri, biti budući građani interkulturalnih društava. Oni su također važan smjer komunikacije s odraslima i mogu pomoći svojim starijim rođacima da, na primjer, uvide potrebu za promjenom. Jasno je, također, da postoje važne poruke za obrazovanje odraslih.

Interkulturalno obrazovanje djece i mladih ljudi djeluje na dva glavna načina:

- pomaže im da postanu **sposobni prepoznati** nejednakost, nepravdu, rasizam, stereotipe i predrasude
- daje im **znanje i sposobnosti** koje će im pomoći izazvati i pokušati promijeniti ove mehanizme kada se s njima budu susretali u društvu.

Obrazovni pristupi, kako u školama tako i izvan škole, silno su važni.

DVA NAČINA PUTOVANJA:

1.FORMALNO INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE

Formalno interkulturalno obrazovanje podrazumijeva školske programe i inicijative koje su nastale u školi i od škole.

Škola je, poslije obitelji, glavni uzročnik socijalizacije kroz koju djeca prolaze ne samo u školskom obrazovanju; također mnogo nauče u svom vlastitom kulturološkom obilježju. Ovaj kulturološki kod treba biti otvoren prema drugim kulturama, religijama i načinima života. Međutim, bez aktivne potpore škole, napor za uvođenje interkulturalnog obrazovanja imat će slabe rezultate, ako ne i potpuni neuspjeh. To je razlog da uključimo neka razmišljanja o ovom području, premda je ovaj obrazovni paket namijenjen za uporabu uglavnom u neformalnom obrazovanju.

Interkulturalno obrazovanje zahtijeva od škole važan proces otvaranja i obnove, spajajući nastavne planove s realnošću multikulturalnih društava. Škole sve više i više temelje svoj rad na načelu da su svi jednaki. Interkulturalno obrazovanje traži dodatno priznavanje i poštivanje kulturoloških razlika među pojedincima.

Općenito, škole bi trebale:

- pokušati kreirati jednake društvene i obrazovne uvjete za djecu iz manjinskih kulturoloških skupina
- podići svijest o kulturološkim razlikama kao način suprotstavljanja diskriminaciji
- braniti i razvijati kulturološki pluralizam u društvu
- pomoći djeci da se konstruktivno nose s konfliktima pojašnjavajući različite interese i tragajući za zajedničkim ciljevima.

Uloga škole kao objekta interkulturalnog obrazovanja je dvostruka:
prema manjinskim skupinama i kulturama i prema većinskim skupinama i kulturama.

Prema manjinskim skupinama i kulturama

Uloga škole u dobrodošlici, socijalizaciji i uključenju djece iz manjinskih skupina je nezamjenjiva.

U tom slučaju, interkulturalno obrazovanje treba razvijati programe oblikovane tako da ispune temeljne potrebe manjinskih skupina u stvaranju i postizanju njihovog priznanja u društvu.

Ovi programi utemeljeni su u matičnoj kulturi, ali su otvoreni za promjenu i trebaju dopustiti djeci da postupno shvate kulturološki kod domaćeg društva i usvoje vještine i instrumente za osobnu autonomiju i samopouzdanje unutar tog društva.

Ovaj posljednji aspekt treba uključiti:

- upoznavanje vašeg okruženja i ljudskih odnosa u tom okruženju
- razumijevanje kulture – specifične ideje vremena
- razumijevanje gospodarskih odnosa, posebice onih o kojima zavisi zapošljavanje i opstanak ljudi
- poznavanje vašeg bliskog okruženja i udruga izvan škole koje bi vam mogle biti od pomoći
- razumijevanje političkog sustava i kako ga rabiti

Prema većinskim skupinama i kulturama

Djeca i mladi ljudi iz većinskih skupina trebaju naučiti kako živjeti s drugima na pozitivan, kreativan način.

Neophodno je uvesti interkulturalne elemente u školski program tako da se:

- odbaci etnocentrički izgled kulture ili ideju da je moguće ustanoviti hijerarhiju različitih kultura
- uzmu u obzir – nepristrano i s poštovanjem – osobitosti različitih kultura koje žive u “divljem” braku unutar nekog područja
- školskoj djeci otvori pogled na svijet, što je posebno važno u mjestima s malobrojnim manjinama

A sama škola ?

U isto vrijeme, jasno je da škole moraju ponovno razmotriti svoj vlastiti položaj koji prečesto prenosi i pojačava negativne stereotipe o drugim skupinama i kulturama. Potrebna je konstruktivna komunikacija između svih onih koji su uključeni u obrazovni proces: učitelja, djece, roditelja, administratora, lokalne vlasti, institucija. Mnoštvo važnih strukturalnih mjera treba biti implementirano ako se interkulturalno obrazovanje uvodi u i oko škole. Dobra volja nije dostatna i potrebna je akcija. Postoje mnogi primjeri prakse diljem Europe. Evo nekoliko preporuka:

- Interkulturalno obrazovanje treba biti jedan od ključnih čimbenika u obučavanju za sve učitelje; učitelji bi trebali neko vrijeme raditi u drugoj kulturi, na taj način bi interkulturalno obrazovanje imalo stvarno djelovanje na učitelje. Tada bi bili bolje pripremljeni za pružanje pomoći svojim učenicima u vježbanju aktivne tolerancije.
- Udžbenici i drugi nastavni materijali trebaju biti kritički osmišljeni, uzimajući druge kao početnu točku, tako da školska djeca mogu naučiti prihvatiti kao “normalno” različita gledišta i perspektive – kako povijesni udžbenici iz različitih zemalja opisuju bitku kod Waterlooa? Koja je zemlja ili regija u svijetu smještena u središte geografske mape koja se koristi na satu geografije?

Poteškoće koje prate implementiranje takvih promjena unutar školskog sustava ogromne su, ali su takvi i ciljevi koji se žele postići. Ovdje nije mjesto za daljnje rasprave. Ako želite saznati više tada konzultirajte knjigu Antonia Perrota “**The Case for Intercultural Education**” koja daje sjajni pregled iskustva stečenog u Vijeću Europe u suradnji s obrazovateljima tijekom posljednjih dvadeset godina.

2. NEFORMALNO INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE

Ciljevi neformalnog interkulturalnog obrazovanja podudaraju se s onima iz formalnog interkulturalnog obrazovanja. Razlike u značenju uglavnom leže u provoditeljima i metodama rada. Ovisno o obrazovanim i političkim tradicijama s kojima se poistovjećujete, možda više volite opisati te procese u neformalnom obrazovanju kao “interkulturalno učenje”. To je važno istaknuti jer se odnosi na jedno od temeljnih načela našeg pristupa ovom paketu. Mlade ljude vidimo kao subjekt njihovog vlastitog učenja; sami, otkrivajući, daju smisao svijetu i smišljaju strategije za miroljubiv život u njemu.

Neformalni obrazovatelji rade s mladim ljudima u klubovima mladih, organizacijama i pokretima mladih, u informativnim i ravnateljским centrima, u slobodnim aktivnostima poslije škole; na ulicama; tijekom međunarodnih razmjena; u hostelima za mlade i s nezaposlenim mladim ljudima, diljem cijelog geografskog i socio-gospodarskog spektra Europe. Mnogi od njih su volonteri koji rade besplatno zbog važnosti koju pridaju

takvom radu. Čak ni ova lista ne pokriva cijeli spektar svih onih osoba uključenih u organiziranje neformalnih aktivnosti za mlade. Doista, najučinkovitiji voditelji su sami mladi ljudi koji obrazuju jedni druge. (Ovaj pristup, poznat kao međusobno obrazovanje, određeniji je u **DOMINO** publikaciji koja je također nastala u kampanji “svi različiti – svi jednaki”.) Sve ove situacije pružaju mogućnosti za neformalno interkulturalno obrazovanje.

Neformalno obrazovanje ima nekoliko važnih značajki koje ga odvajaju od formalnog obrazovanja:

- Neformalno obrazovanje je dragovoljno, ono nema obvezni karakter škole koja ponekad vodi učenike k odbacivanju pristupa ili predmeta koji su dio školskog programa
- Voditelji neformalnog obrazovanja moraju učiniti veće napore te potaknuti zanimanje sudionika jer je komercijalni svijet vrlo mudar u provođenju atraktivnih alternativa
- U neformalnom obrazovanju postoji bliskiji odnos sa sudionicima i to olakšava komunikaciju (premda je kadikad čini stresnijom!)
- Sadržaji se prihvaćaju sa sudionicima u njihovoj stvarnosti i prema njihovim potrebama
- Objektivnost se postavlja slobodnije kao i usuglašavanje s relevantnim aktivnostima
- Aktivna i suradnička metodologija primijenjena u neformalnom obrazovanju povećava sudjelovanje.

Neformalno obrazovanje ne bi moglo postojati bez formalnog obrazovanja te postoji mnogo prostora za unapređenje njihove kompatibilnosti.

Možda vam je u školi moguće primijeniti aktivnost iz B dijela, no usmjerili smo našu energiju k njihovoj uporabi u neformalnom obrazovanju za mlade ljude. Pogledajmo поблиže te aktivnosti.

RAD S MLADIM LJUDIMA – TRAJNI PROCES

Bez obzira na starosnu dob, ljudi, koji se licem u lice susreću s izazovima i problemima multikulturalnog društva, ne mogu odmah prijeći put od ravnodušnosti do kritičke svijesti i akcije. To se može postići jedino kroz interkulturalni obrazovni proces, u ovom slučaju neformalni, u kojem je moguće izvesti razne aktivnosti i inicijative.

Interkulturalno obrazovanje mora osposobiti mlade ljude da otkriju korijene i mehanizme rasizma, netolerancije, ksenofobije i antisemitizma. Osobno otkriće može

voditi do kolektivne akcije i na nama je da omogućimo ovaj proces. Politička i gospodarska akcija je također potrebna da bismo upotpunili sliku: obrazovanje ima svoje limite, ali i odgovornosti; kao što možete vidjeti u pregledu literature na kraju ovog paketa, neki su se odvažili opisati krucijalna područja u planiranju programa za interkulturalno obrazovanje. Mi smo odlučili, na pojednostavljen način, usporediti interkulturalne obrazovne procese s cestom na kojoj su različite etape koje su, istodobno, potrebne za rad.

To su:

- i) Zamisliti sebe izvana
- ii) Razumjeti svijet u kojem živimo
- iii) Upoznati se s drugim stvarnostima
- iv) Razliku gledati pozitivno
- v) Zagovarati pozitivne stavove, vrijednosti i ponašanja

Vi možete odlučiti o tome, jesu li su neke etape važnije od drugih, ili, da li trebate svi zajedno krenuti drugačijim putem. Ove etape mogu se kombinirati u drugačijem redosljedju, ali kako ovaj paket nije četverodimenzionalan, mi ćemo ih uzeti jednu po jednu – uključujući predložene ideje i sadržaje za rad.

i) Zamislite sebe izvana

Polazna točka našega rada u interkulturalnom obrazovanju odraz je nas samih i naše osobne realnosti.

Ideje i sadržaji:

Naša osobna društvena i kulturološka realnost:

- Ponovno procijeniti ono što osjećamo da je pozitivno i što je negativno unutar naše realnosti.
- Naše navike, načini razmišljanja, životni stilovi, itd. jedini su mogući odgovor svijetu: postoje druge realnosti koje nisu ni bolje ni lošije, ali su drugačije.
- Objašnjenje naše realnosti drugima koji je ne znaju može biti korisno da nam pomogne dostići drugačiju perspektivu.

Reakcije prema drugim društvenim i kulturološkim realnostima s kojima živimo:

- Predrasude i stereotipi u našem društvu prema drugim društvima i kulturama.
- Zašto se pojavljuju te predrasude i stereotipi?

- Zašto postoje neke pozitivne predrasude i stereotipi, a neke negativne?
- Utjecaji predrasuda i stereotipa na naše ponašanje prema drugim ljudima.

Diskriminacija: Proizvoljan fenomen:

- Svatko može, u nekoj prigodi, biti diskriminiran.
- Zašto se događa diskriminacija?
- Kakve ima oblike?

ii) Razumjeti svijet u kojem živimo

Različita društva, zemlje ili države ne mogu se razvijati ako su izolirane jedne od drugih.

Ideje i sadržaji:

Živimo u uzajamno ovisnom svijetu:

- Društva trebaju jedna druge.
- Europa nije planet! (slogan iz Središnjice Vijeća Europe za sjever i jug)

Podijeljena odgovornost:

- Sile koje primoravaju mnoge ljude da napuste svoje zemlje da bi opstali, velikim dijelom dolaze iz gospodarskog sustava našeg načina života.

i i i) Upoznati se s drugim stvarnostima

Mnogi negativni stavovi prema kulturama, životnim stilovima ili društvima koja su drugačija od naših, imaju porijeklo “u strahu od nepoznatog.” Zato je poticanje i nametanje poznavanja drugih kultura bitan element interkulturalnog obrazovanja – ne kao element/turist koji je na sigurnoj udaljenosti, već onaj element koji nam dopušta otvoriti se rizicima sukoba i promjene.

Ovo upoznavanje mora se temeljiti na nastojanju da razumijemo stvarnosti drugačije od naših.

Ideje i sadržaji:

- Što znamo o drugim kulturama i životnim stilovima?

Kako smo došli do informacije koju imamo o drugim kulturama, društvima, zemljama?

- Koliko stvarnosti ima u tom saznanju i koliko je, unaprijed pogrešno stvorenih, pojmova stiglo do nas na različite načine?
- Koliko trebamo provjeravati informaciju i slike koje primamo putem masovnih medija?
- Kako doista možemo otkriti kako je to “biti u nečijoj koži?”

Nema superiornih i inferiornih kultura:

- Svaka kultura je rezultat drugačije stvarnosti
- U svakoj kulturi postoje pozitivni aspekti od kojih je moguće učiti, te negativni aspekti koje možemo kritizirati – kako mi odlučujemo?

Različito ne znači lošije, već drugačije:

- Koji su čimbenici zbog kojih se razlika među ljudima vidi kao nešto negativno?

iv) Vidjeti različitosti pozitivno

Kako biti sposoban promatrati različitosti iz pozitivne perspektive?

Ideje i sadržaji:

Naša vlastita kultura je mješavina različitosti:

- Društvena i kulturološka stvarnost kojoj pripadamo rezultat je konglomerata različitosti.
- Ne smatramo da su različitosti golema zapreka zajedničkom životu.

Različitost među drugačijim kulturama pozitivan je čimbenik

- Povezanost i odnosi između različitih kultura obogaćuju ne samo pojedince, već također i društva. Oni isto tako mogu biti izvori velikog užitka i zadovoljstva.
- Svako društvo i kultura mora naučiti nešto od drugih društava i nečemu podučiti druga društva.

- Kako možemo izbjeći stvaranje trenutnih osuda nekih aspekata drugih kultura ili životnih stilova koji su nam “strani”?
- Kako možemo naučiti živjeti s osjećajima (privremenim) nesigurnosti, koje ovi procesi bude u nama.
- Kako prihvaćamo prednost ogromnih mogućnosti pomoću kojih otkrivamo nove strane naših identiteta?

v) **Zagovarati pozitivne stavove, vrijednosti i ponašanje.**

Sve ove etape temelje se na poticanju vrijednosti: ljudskih prava, priznavanja, prihvaćanja, aktivne tolerancije, miroljubivog rješavanja sukoba i solidarnosti.

- Ako tražimo pravo na solidarnost, tada, kako Jean-Marie Bergeret rezimira, moramo isto tako imati obvezu pokazati solidarnost. To je vrsta odluke prema kojoj se krećemo u interkulturalnom obrazovanju.
Ali mladi ljudi će promijeniti samo svoje stavove i zaključke, mi jedino možemo pomoći u olakšavanju procesa djelujući kroz raznovrsne izazove tijekom vremena.
- Ako dajemo prednost ovim stavovima, biti će lakše potaknuti pozitivno ponašanje prema ljudima iz drugih kultura. Ali, moramo uzeti u obzir da ovi stavovi i ponašanja nisu moguća ako se ne razvijaju usporedo s vrijednostima kao što su poštenje, suradnja, komunikacija, kritičko mišljenje i organizacija.

STANKA ZA RAZMIŠLJANJE

Interkulturalno obrazovanje nije zatvoreni proces koji se može ponoviti bez kontinuiranih modifikacija. Naprotiv, ne samo da je raspon mogućih interkulturalnih aktivnosti vrlo širok, već se neprekidno moramo pitati što radimo i zašto.

Nemoguće je kupiti magičnu formulu koja nam jamči uspjeh.

Da bi si pomogli i saznali kako i gdje smjestiti limite svake neformalne interkulturalne aktivnosti, trebamo pokušati biti svjesni sljedećih činjenica:

- **Veličina i opseg aktivnosti koju namjeravao organizirati.** U Španjolskoj postoji izreka koja ovo krasno sažima: ”Ne možemo se pretvarati da lovimo slona udicom.”
- **Kontekst u kojem ćemo raditi i ograničenja koja nam se nameću.** Motivacija sudionika će se mijenjati prema mjestu sastajanja i njihovim motivacijama da prate rad.

- **Stupanj poznavanja i odnos koji imamo s mladim ljudima s kojima ćemo raditi.** Ako ih dobro poznamo i svjesni smo da možemo planirati dugoročno, to će utjecati na našu objektivnost. Naš proces planiranja se mijenja ako ćemo organizirati izvanrednu aktivnost s mladim ljudima koje još ne poznajemo.
- **Stupanj sudjelovanja u aktivnosti.** Ako se oni osjećaju odgovornim za ishod aktivnosti, rezultati će biti pozitivniji nego da sudionici osjete da samo trebaju odigrati pasivnu ulogu.

Osim toga, moramo uzeti u obzir da:

- **Izolirane aktivnosti imaju ograničene učinke.** U interkulturalnom obrazovanju tražimo vrijednosti, stavove i ponašanje. Zbog toga bi bilo poželjno pripremiti se za svaku aktivnost unutar šireg procesa. Ali to ne znači da čak i limitirane mogućnosti trebamo smanjiti da bismo olakšali interkulturalne procese; to je uglavnom pitanje oblikovanja naših ambicija.
- **Značenje aktivnosti treba započeti i mora se odnositi na svakodnevni život sudionika.** Težimo k stvaranju pozitivnih stavova prema našem okruženju i povezivanju tog okruženja s ostatkom svijeta. Naš pristup svakoj neformalnoj obrazovnoj aktivnosti ovisit će o našim mogućnostima djelovanja na sudionike. Uporabili smo ove ideje i načela u oblikovanju aktivnosti za B dio, ali shvaćamo da niti je moguće a niti logično stvarati brza i teška pravila.

Ukratko, može biti korisno zapamtiti da:

- krećući od aktivne i dinamične metodologije...
- radimo s procesima...
- kroz koje i pomoću kojih će informacija, analiza i kritički odraz stvarnosti...
- naći put do sudionika za...
- pozitivnu interakciju s ljudima iz drugih kultura u njihovom svakodnevnom životu
- i smisliti strategije za transfer tog pozitivnog odnosa s ljudima iz drugih kultura u individualne ili kolektivne akcije

BIBLIOGRAFIJA za ovo poglavlje

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud /1992/: **Un un mundo de diferencias...un mundo diferente**, Madrid

Bergeret, Jean-Marie (March 1995): “A propos d’interculturel/Re: Intercultural Learning” in **Multiplier**, European Youth centre, Council of Europe, Strasbourg

Chisholm, Lynne (1995): “The Council of Europe’s Youth Centre Past, Present and Future: an Interview with Peter Lauritzen” in Circle for Youth Research Co-operation in Europe. **The Puzzle of Integration, European Yearbook on Youth Policy and Research**, Volume One, De Gruyter, Berlin/New York

Colectivo AMANI (1994): Educacion Intercultural, Analisis y resolucion de conflictos, editorial poular, Madrid

Council of Europe (1995): **DOmino – A Manual to use Peer Group Education as a Means to Flight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance**, Strasbourg

Dublin travellers Education and Development Group (1994): **Reach Out – Report by the DTEDG on the ‘Poverty 3’ Programme 1990-1994**, Pavee point Publications, Dublin

European Commission (1994): **Community of Learning – Intercultural Education in Europe**, Luxembourg

European Commission (1994): **Report on the Education of Migrants’ Children in the European Union**, Luxembourg

European Youth centre (1991): **Intercultural Learning Basic Texts**, Training Courses Resource File Volume 3, Strasbourg

Hope, A., Timmel, S. and Hodzi, C. (1985) **Training for Transformation – A Handbook for Community Workers**, 3 vols, Mambo Press, Gweru, Zimbabwe

Jones, Crispin und Kimberley, Keith (1986): **Intercultural Education – Concept, Context, Curriculum Practice**, Council of Europe, Strasbourg

Office of Multicultural Affairs (1994): **Local Diversity, Global Connections**, (2 Volumes), Australian Government Publishing Service, Canberra

Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (1994): **Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis**, Lesk + budrich, Opladen, 1994

Perotti, Antonio (1994): **Plaidoyer pour l'interculturel/The Case for Intercultural Education**, Council of Europe, Strasbourg

Ruffino, Roberto (1995): "Interview about Intercultural Education" in International Christian Youth Exchange, **ICYE Handbook – European Youth Exchanges**, ICYE. Brussels

Rey, Micheline (1986, reprinted 1992): **Training Teachers in Intercultural Education?**, Council of Europe, Strasbourg

Vink, Caroline and Groot, Klaas (1994): Over en weer: werkoek internationale groepsuitwisselingen in het jongerenwerk, Stichting IVIO/Exis, Lelystad

Part B   AKTIVNOSTI

I. Sadržaj

Uvod.....	53
Kako koristiti paket.....	53
Obrazovni pristup	55
Rad s mladim ljudima	56
Razvoj interkulturalnog obrazovnog programa.....	56
Natuknice za voditelje	59
Vođenje rasprava	60
Rješavanje sukoba.....	60
Vrednovanje i pregled.....	61
Aktivnosti.....	62
Priznanja	62

Popis aktivnosti

Aktivnosti protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije	64
Aktivnosti za kampanju od a-z	65
Antonio i ali	66
Baloni	68
Kulturnica	70
Dragi prijatelju	73
Domino	75
Snovi	77
Natjecanje eurošala	79
Euroželjeznica “a la carte”	81
Svaka slika kazuje priču	84
Prvi dojmovi	86
Razbijanje kruga	88
Pogodi tko dolazi na večeru	91
“U našem kvartu”	96
Otok	101
Učini to!	107
Knysna blue	110
Etikete	112
Granica 20	114
Pravljenje vijesti	124
Ja također	126
Pristranost medija	128

Moje djetinjstvo	131
Moja priča	133
Nacionalni praznik	135
Odbačeni	137
Jedan jednako jedan	139
Na stazi razvoja	142
Kartice za djelovanje	145
Osobni idoli	150
Portreti	153
Izbjeglice	155
Pravila igre	158
Dijeleći diskriminaciju	162
Svjetske bajke	164
Drvo života	175
Što vidite	178
Gdje stojite?	180
Svijetla budućnost.....	183

Ledolomci

Kako započeti rad na tematskim radionicama kampanje	185
---	-----

Uvod

Aktivnosti u ovom dijelu paketa napisane su za bilo koga tko radi s mladim ljudima (od 14 godina nadalje) ili s odraslima izvan škole ili sudjeluje u neformalnim obrazovnim aktivnostima na temu jednakosti, rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Ovaj dio je oblikovan kao fleksibilni izvor za uporabu u širokom rasponu sadržaja. Na primjer, možete biti djelatnik za mlade, vođa skupine, voditelj seminara, član crkvene skupine za raspravu, učitelj ili asistent za obrazovanje odraslih. Možete raditi sa skupinom redovito ili samo povremeno, možete raditi s malom lokalnom skupinom ili s većim skupinama ljudi koji ne poznaju dobro jedni druge, na primjer, na seminaru.

Vaša skupina može biti istog spola ili mješovita, može okupiti ljude iz jedne kulture, zemlje ili religije ili iz mnogih drugih zemalja.

U bilo kojoj situaciji da ste za vas postoje upute da vam pomognu u vašim osobnim potrebama i potrebama ljudi u skupini.

Kako koristiti paket

Paket je oblikovan da bude fleksibilan što je više moguće i o vama ovisi kako ćete ga koristiti! Svaka aktivnost bi se mogla koristiti pojedinačno, no preporučamo vam da

koristite dvije ili više aktivnosti zajedno kao dio programa za istraživanje tema i poduzimanje akcije.

Prije nego počnete, ozbiljno vam preporučamo da pogledate cijeli paket i dobijete potpunu sliku o čemu se radi i koje mogućnosti daje. Pročitajte A dio i upoznajte se sa sadržajem vježbi.

U A dijelu naći ćete popratne informacije o temama koje će vam pomoći odgovoriti na bilo koja pitanja koja se pojave tijekom rasprava.

Aktivnosti su kodirane od razine 0 – 3 da označe opću razinu razumijevanja, umijeće raspravljanja i sposobnost potrebnu za sudjelovanje u eksperimentalnim aktivnostima.

Aktivnosti na razini 0 vrlo su kratke, vrlo jednostavno vođene aktivnosti oblikovane da potaknu početni interes za temu, one ne traže dobru raspravu ili umijeća u grupnom radu.

Na vrhu ljestvice, aktivnosti na razini 3 su duže, zahtijevaju dobar rad u skupini i umijeće raspravljanja, koncentraciju i suradnju sudionika, te također pažljivu i dužu pripremu.

One su također mnogo prisnije po tomu što omogućavaju šire i dublje razumijevanje sadržaja.

Da bismo vam olakšali, identificirali smo aktivnosti za četiri teme koje slijede obrazovni proces:

- G** aktivnosti će pomoći u stvaranju dobre atmosfere u grupi i pojačati komunikacijske vještine i dinamiku skupine.
- I** aktivnosti djeluju na osnovi impresija koje imamo o ljudima iz kultura, zemalja i društvenog podrijetla drugačijeg od našeg.
- M** aktivnosti istražuju društvene, gospodarske, kulturološke ili obrazovne mehanizme koji su u pozadini stanja diskriminacije, odbijanja, isključivosti i marginalizacije.
- A** aktivnosti potiču ljude da akcijom dođu do društvene promjene temeljene na vrijednostima jednakosti i prihvaćanja “različitosti”.

Možete planirati početak s nekim aktivnostima radeći s impresijama, zatim prijedite na druge radeći na mehanizmu isključivosti, a onda pođite istraživati načine poduzimanja akcije.

Međutim, kada jednom krenete i sudionici počnu postavljati pitanja, moglo bi biti prikladnije smisliti aktivnosti kao dio mreže koju možete koristiti po bilo kojem redoslijedu.

Cilj im je dati jasni opis svake aktivnosti i ideja za ono što možete potom uraditi. Mora se istaknuti da su ovo tek naznake, bilo tko da koristi paket treba se osjećati slobodnim da primjeni i uporabi materijal kako to odgovara njegovim osobnim potrebama.

S kojom god skupinom radite, najvjerojatnije je da će vaša polazna točka biti nešto što se događa u vašem kraju ili nešto što zanima članove vaše skupine.

Možete koristiti ideje iz paketa da pomognete članovima steći bolje znanje o temama rasprave i poistovjećivanju s ljudima uključenim u rad skupine.

Međutim, samo razumijevanje nije dovoljno, važno je raditi na izgradnji interkulturalnog društva gdje se poštuje raznolikost i različitost, a dostojanstvo pojedinca se slavi i promiče. Ovaj element djelovanja važan je za ishod aktivnosti u paketu.

Poznavanje tema nije dovoljno, moramo isto tako biti dosljedni u našim stavovima i akcijama. U tom pogledu, interkulturalno obrazovanje treba biti promatrano kao dio šireg obrazovnog procesa - "Građanskog obrazovanja" s naglascima na vrednote kao što su solidarnost, tolerancija, hrabrost i poštivanje.

Računa se na iskustva stečena u radu na području ljudskih prava, mira i globalnog obrazovanja.

III Obrazovni pristup

Aktivnosti u ovom paketu oblikovane su tako da bi nas osposobile djelovati na pitanjima interkulturalnog obrazovanja iz dvije perspektive: sudjelovanje i rad u skupini. Pristup sudjelovanja podrazumijeva da mladi ljudi nisu cilj našeg rada već izvori na koje računamo. Uporaba ovog paketa podrazumijeva rad s ljudima više nego rad za njih. Naša glavna zadaća i izazov je ohrabriti ljude da kontroliraju svoje djelovanje i time ih osposobiti.

Rad u skupini je prikladan način za postizanje dubljeg razumijevanja i isticanje osobnog iskustva, znanja, umijeća i stavova. Na taj način, proces rada sa skupinom je sredstvo koje jamči da će ono što svaki pojedinac nauči imati društveno djelovanje i biti iznad osobnog.

Interkulturalno obrazovanje (potpunije opisano u A dijelu) je društveni obrazovni proces kroz koji ljudi mogu postati svjesniji svoje vlastite kulture i međuzavisnosti kultura, uključujući poštivanje različitosti, bez obzira da li se ta različitost odnosi na kulturu, religiju, etničko podrijetlo, seksualnu orijentaciju, nacionalnost, društveni status, sposobnost ili nesposobnost.

Na ovaj način ljudi cijene svoju kulturu u kontekstu šireg svijeta i to će ih osposobiti da razumiju, suosjećaju i cijene ljude koji su drugačiji te da djeluju zajedno u izgradnji boljeg i ravnopravnijeg svijeta.

Interkulturalno obrazovanje uključuje djelovanje s aspekta ljudske prirode kao što su stavovi, osjećaji, percepcije, vrijednosti i iskustva.

Ovi aspekti ne mogu se dostići samo intelektualnim pristupom, oni također zahtijevaju eksperimentalnu dimenziju. Na primjer, ako želimo promovirati solidarnost mladih ljudi prema imigrantima, nije dovoljno samo dati informaciju o njihovoj situaciji ili trenutnu statistiku i položaj. Neophodno je da mladi ljudi imaju daleko dublji osjećaj i razumijevanje da se imigracija ne događa slučajno, već da njihov način života može primorati ljude da imigriraju i da zemlje iz kojih imigranti dolaze nisu siromašne, već su bile osiromašene.

Slično je sa strahom od ljudi ili diskriminacijom prema Romima (Cigani i litalice) te je bolje umjesto predavanja dati ljudima priliku da osjete kako je to biti osuđen na svakodnevnu diskriminaciju i predrasude.

Ne treba umanjiti važnost osnovne informacije koja je potrebna zbog duboko ukorijenjenih stereotipa i predrasuda, na primjer da Romi ne žive u šatorima i prikolicama, već da imaju sasvim "običan" način života ili da su homoseksualci egzistirali u svim društvima i kulturama u povijesti.

Ljudima će jedino biti moguće razumjeti situaciju ako počnemo raditi na osnovi njihovog osobnog znanja, osjećaja i iskustva. S te polazne točke moći će naučiti kako prihvatiti drugačije kulturološke i osobne realnosti i dobiti nove percepcije i znanja. Tako djelujemo, ne samo na kognitivnoj ili intelektualnoj razini, već, što je mnogo važnije, djelujemo iz životnog iskustva i na efektivnoj ili emocionalnoj razini.

U isto vrijeme ne smijemo zaboraviti da je postizanje vrijednosti koje promiču interkulturalno obrazovanje, solidarnost i suosjećanje moguće jedino ako pomognemo ljudima razviti umijeća kao što su suradnja, komunikacija i kritička analiza.

O našim obrazovnim zadaćama možemo razmišljati kao o postojanju tri koraka: Misli, Osjećaj i Djeluj. Mi ćemo raditi s našim Glavama, Srcima i Rukama.

Rad s mladim ljudima

Radeći na interkulturalnom obrazovanju sa skupinom koja sudjeluje dinamično, pretpostavlja se da naš rad temeljimo na nekoliko osnovnih načela:

1. Počinjemo od onoga što ljudi već znaju, od njihovih mišljenja i iskustava i s ove osnove ih osposobljavamo da istražuju i otkrivaju zajedno nove ideje i iskustva. Svi imamo ideje i mišljenja o problemima i pitanjima koja se odnose na naš svakodnevni život, koja donosimo iz naših obitelji i društvenog okruženja, iz našeg izravnog iskustva; iz onog što čitamo; iz informacija koje primamo u školi, na TV, radiju itd; iz rasprava i razmjena gledišta s drugim ljudima; te iz naših osobnih refleksija. Sve ovo stvara oblik filtra kroz koji vidimo "stvarnost". Zbog toga vi, kao voditelj skupine, umjesto da je ignorirate, morate početi od te stvarnosti kao temelja na kojem se grade nova iskustva.
2. Ohrabrujemo sudjelovanje mladih ljudi u doprinosu raspravama te u učenju jednih od drugih koliko god je to moguće.

Svatko od nas ima što naučiti i podučiti. Rad u skupini pojačava našu sposobnost učenja, on nam dopušta istraživati nove ideje i analizirati nove informacije zajedno i s toga promovira osobni napredak.

Uz to, kada ljudi u nečemu aktivno sudjeluju, kao u ovom slučaju u interkulturalnog obrazovanju, tada imaju mnogo snažniji osjećaj pripadnosti i tako se više tome posvećuju.

3. Stalno razmišljamo o tome kako ljudi prenose svoja konkretna iskustva interkulturalnog obrazovanja u jednostavne, ali učinkovite akcije koje pokazuju njihovo odbijanje procesa marginalizacije, diskriminacije i isključivosti.

Interkulturalno obrazovanje ne djeluje samo na intelektualnoj razini, već zahtijeva proces rada na osobi kao individui i kao članu društva.

Dakle, naša zadaća sastoji se od jačanja “praktične” dimenzije intrekulturalnog obrazovanja osiguravajući da mladi ljudi kroz skupinu dođu do konkretnih zaključaka relevantnih njihovim svakodnevnim životima.

Za nastavak našeg rada s mladim ljudima (u radu sa skupinom pomoću pristupa sudjelovanja) računamo na glavno oruđe: aktivnosti.

One su izvori pomoću kojih mladim ljudima olakšavamo upravljanje iskustvima – intelektualnim i emocionalnim.

Važno je shvatiti da aktivnosti nisu same sebi svrha, već razlog ili vodič prema onomu što je doista važno, zajednički proces učenja temeljen na razmjeni mišljenja i iskustava, otkriće novih dimenzija stvarnosti, zajedničko stvaranje alternativa i svijesti o rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu i netoleranciji.

Aktivnosti u ovom paketu razvijaju se kao korisna sredstva unutar skupnog procesa učenja. Vaša odluka o korištenju ovisit će o starosti, sposobnostima i interesu mladih ljudi u vašoj skupini te o prostoru i vremenu koje vam je na raspolaganju. Aktivnosti su oblikovane da vas osposobe da razvijete svoj program prema sljedećem metodološkom procesu:

G predstavlja aktivnosti koje će pomoći u formiranju i jačanju grupe. Ove aktivnosti će pomoći u stvaranju dobre atmosfere u skupini i potaknut će komunikacijska umijeća i dinamiku skupine. One uključuju ledolomce.

Ako ljudi nemaju dobru raspravu, aktivno slušanje i dinamiku rada (sposobnost vođenja drugih k zajedničkom cilju u duhu uzajamnog uvažavanja i suradnje), tada će im neke aktivnosti, posebice one na trećoj razini, biti teške ili čak nemoguće.

Aktivnosti u ovom paketu razvile su se u okviru projekta Interkulturalnog Obrazovanja. One se temelje na poštovanju pojedinca, na vjeri da svatko napreduje kroz iskustvo i da je eksperimentalno učenje šaljivo, zabavno, korisno i pozitivno te da vodi ka osobnom i društvenom razvoju.

Ako ovo nije sasvim jasno, tada se mogu pojaviti poteškoće i konflikti jer su ljudi potaknuti da istražuju svoje misli, osjećaje i emocije o svojim predrasudama, uvjerenjima i pogledu na svijet.

Dobar rad sa skupinom omogućava sigurno okruženje za istraživanje svega navedenog.

I označava aktivnosti koje će omogućiti uvid u naše predodžbe o ljudima iz kultura, zemalja i društvenog podrijetla drugačijeg od našeg.

Važno je raditi na tim predodžbama jer postoji jaka veza između predodžbi ili stereotipa koje imamo o ljudima i prema predrasudi i diskriminaciji.

Ako ne razumijemo odakle dolaze te predodžbe i ako ne naučimo biti kritični prema njima, ne možemo analizirati utjecaj koji imaju na nas i naš pogled na svijet.

Ako smo sposobni zaustaviti rasizam i netoleranciju, tada je prvi korak prepoznati ove predodžbe jer one često imaju malo veze sa stvarnošću.

M označava aktivnosti koje će osposobiti ljude u pronalaženju i analiziranju društvenih, gospodarskih, kulturoloških ili obrazovnih razloga koji leže iza diskriminacije, odbijanja, isključivosti i marginalizacije.

Ako nismo u stanju prepoznati postojeće mehanizme koji održavaju isključivost i diskriminaciju, nećemo ih nikada moći zaustaviti i promijeniti.

Bitno je imati uvid u stečene interese, moć i politiku na lokalnim, nacionalnim i globalnim razinama, jer su oni glavni razlog sukoba među ljudima.

Malo ljudi bi odlučilo napustiti svoje domove da nema rata, oskudice, nezaposlenosti, političkog i vjerskog progona itd.

Isto tako, natjecaji za stanove, poslove, obrazovanje i zdravstvene usluge suprotstavljaju ljude.

Moramo se zapitati zašto je svjetska situacija takva kakva je i zašto ju je tako teško popraviti.

A označava aktivnosti koje razvijaju svijest o mogućnostima za pojedince i skupine da djeluju u ostvarenju društvene promjene temeljene na vrijednostima solidarnosti, poštovanja, prihvaćanja “različitosti” i slobodne razmjene ideja.

Ako ljudi ne uče, ne napreduju te ne počnu stvarati promjene kao rezultat, ovaj paket im neće mnogo pomoći. Promjena je bitni ishod aktivnosti.

Pokretanje akcije može biti na osobnoj razini, na primjer, možete postati svjesniji sebe i svog pogleda na svijet te prepoznati važnost naših osobnih akcija.

Akcija također može biti ono što ljudi čine zajedno na lokalnoj razini unutar vlastitih zajednica da podupru manjine ili one koji su “drugačiji”.

Akcija može također biti zajednički rad na promjeni unutar organizacija na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i internacionalnoj razini i može dovesti do pravednijeg, tolerantnijeg interkulturalnog svijeta.

U engleskom jeziku postoje fraze kao: “Nitko nikada nije učinio veću pogrešku od onih koji nisu učinili ništa jer su jedino mogli učiniti malo.” i “Morate napraviti prvi korak da biste hodali jednu milju”.

Takve fraze postoje u svim jezicima i predlažemo da počnete stvarati vašu osobnu zbirku.

Naći ćete nove ideje koje će vam pomoći započeti akciju od A – Z za kampanju na strani 62.

IV Razvoj interkulturalnog obrazovnog programa

Važno je zapamtiti da se realnost u svakoj europskoj zemlji značajno razlikuje, kako unutar svake zemlje, tako i između zemalja. Zato bismo preporučili da ih vi, kao voditelj aktivnosti, primijenite u aktualnoj situaciji koja postoji u vašoj zemlji, regiji ili gradu. Ako ponuđeni primjeri ili predložena pitanja nisu relevantna za društveni ili kulturološki kontekst vaše skupine tijekom rasprave i procjene, trebate pronaći druge primjere i pitanja koja će biti prikladnija.

Vrlo malo aktivnosti se može prenijeti iz jedne zemlje u drugu ili iz jedne skupine do druge. Osim jezičnih osobitosti, kulturoloških i društvenih razlika svake zajednice ili razine bliskosti s temama uvijek će značiti da morate primijeniti ideje iz ovoga paketa na vašu osobnu situaciju. Kao što smo već rekli, uspjeh našeg obrazovnog pristupa oslanja se na osobna iskustva sudionika, njihovih osjećaja, stavova, umijeća i znanja.

Ne brinite! Nećete morati često mijenjati čitavu aktivnost. U većini slučajeva bit će dovoljno primijeniti procjenu i raspravu na situaciju same skupine i svrhu kampanje.

Na primjer, ako se namjeravate baviti problemom vjerske tolerancije, u nekim zemljama diskusija može započeti razgovorom o odnosima između muslimanskih i kršćanskih kultura.

U drugim zemljama može biti primjerenije raspravljati o antisemitizmu ili o odnosima između katolika i pravoslavaca. S obzirom da problem istaknut u kampanji egzistira u svim zemljama iako u različitim oblicima, nastojanje za primjenu aktivnosti treba se u prvom redu sastojati u približavanju tih problema situaciji sudionika.

“Natuknice za voditelja” daju neke ideje i pomoć u primjeni, kako metode tako i teme.

Natuknice za voditelje

Dok radimo s mladim ljudima, trebamo uvijek imati na umu ravnotežu između naših ciljeva u vezi interkulturalnog obrazovanja i onih koji se odnose na razvoj same skupine. Jedna od vaših glavnih zadaća kao voditelja je jačanje i promicanje dobre atmosfere među članovima skupine i, što je moguće više, stimuliranje i ohrabivanje njihovih osobnih kreativnosti i težnji. Ovo će sudionicima pomoći u saznanju da je njihov rad koristan i produktivan i da vodi do vrijednih i zanimljivih iskustava i zaključaka.

Vodenje rasprava

Rasprava je najvažnija u obrazovnom procesu. Iza svake aktivnosti trebate kratko vrijeme za preispitivanje i procjenu te smo dodali bilješke da vam pomognu u vođenju rasprave.

Osobitu pozornost trebate posvetiti tomu da svi u skupini mogu sudjelovati ako žele.

Na primjer:

- stvorite dobru radnu atmosferu koja dopušta svima slobodno se izraziti i biti saslušan. Ljudima ćete trebati dati vremena da se upoznaju i vjeruju jedni drugima te organizirati ugodno okruženje za svakoga.
- pozovite sudionike da ponude svoja mišljenja ili iznesu svoja iskustva o temi rasprave.
- rabite riječi, izraze i jezik poznat skupini, osvrnite se na nedavne događaje ili činjenice koje su se dogodile u susjedstvu sudionika. Povežite ih izravno s njihovim životima.

Rješavanje sukoba

Moguće je da se pojave neki sukobi tijekom aktivnosti. To se očekuje. Od ljudi tražimo da istražuju vrlo teške i izazovne probleme, potičemo ih da izraze svoja gledišta i kritički razmišljaju.

To je dio interkulturalnog obrazovnog procesa ali to nikada nije lako i može biti osobito stresno.

Treba izbjegavati, ako je ikako moguće, situacije koje bi mogle voditi do sukoba koji prekidaju obrazovni proces. U ulozi voditelja budite svjesni svake osobe u skupini i bilo kakvih osjetljivih emocija koje se mogu izazvati određenom aktivnošću ili nekom ulogom u predstavi ili simulaciji.

Svatko u skupini treba znati da nikada neće biti pod pritiskom da kaže ili otkrije bilo što drugo o sebi osim onoga što želi.

Ostavite sudionicima vremena za zagrijavanje prije bilo kakve aktivnosti, kako na početku, tako i na kraju. Odvojite dovoljno vremena za preispitivanje i raspravu.

Međutim, trebate biti pripravnici na sukobe koji se mogu pojaviti među sudionicima jer rješavamo pitanja koja se odnose na osobne osjećaje, iskustva i vrijednosti.

Ne paničarite! Kada imamo posla s takvim problemima, neizbježno je da postanemo emocionalno uključuje. Sukob nije nužno negativan pod uvjetom da ne gubite nadzor nad situacijom.

Evo nekoliko sugestija za pozitivno rješavanje sukoba bez napetosti ili paralize rada:

- odvojite vrijeme za preispitivanje i raspravu. Ako je potrebno, nastavite s radom.
- pomuzite razjasniti stajališta ljudi, mišljenja i interese tako što ćete ublažiti napetosti u skupini, na primjer, zamolite sudionike da svatko sjedne i razgovara u malim podskupinama 3 minute, recite nešto da vratite raspoloženje itd.

- potaknite sve sudionike da aktivno slušaju jedni druge. Naglasite ono što spaja ljude više nego što ih razdvaja. Tragajte za suglasjem. Potaknite ljude da prepoznaju svoje zajedničke interese, radije nego da pokušavaju pronaći kompromis i odustanu od svojih ranijih gledišta.
- tragajte za rješenjima koja mogu riješiti problem bez “obnove” sukoba.
- uključenima u sukob ponudite privatni razgovor u neko drugo vrijeme.

Ako se pojave ozbiljniji i dublji sukobi koji generiraju napetosti i paraliziraju rad skupine, možda je bolje odgoditi traženje rješenja i potražiti drugu prikladniju prigodu za razrješenje problema.

To može biti i potrebno i pozitivno. Odgađajući rješenje sukoba ostavljate vremena onima koji su uključeni da razmisle o situaciji i dođu s novim pristupima i rješenjima. No, mora se naglasiti da sukob, u svakom slučaju, ne treba zanemariti, sakriti ili odbaciti.

Skrivanje od sukoba, na način kako to radi noj, beskorisno je i često je najlošiji stav.

Vrednovanje i pregled

Ne osvrćemo se često kritički na naša iskustva, tek smo svjesni da se osjećamo dobro ili loše zbog nečega što se dogodilo.

Zato su procjena i pregled bitni dijelovi u procesu učenja te vam savjetujemo da na kraju svake aktivnosti sa skupinom razgovarate o onom što su naučili i kako to utiče na njihove osobne živote, njihovu zajednicu i šire.

Pokušajte okončati proces pitajući sudionike:

- što se dogodilo tijekom aktivnosti i kako su se osjećali
- što su naučili o sebi
- što su naučili o temama spomenutim u aktivnosti te, najzad,
- kako mogu nastaviti i uporabiti ono što su naučili.

Sažetak rada u skupini ne mora biti kroz raspravu. Možete uporabiti druge tehnike uključujući govor tijela, crtanje, modeliranje, itd. U bibliografiji ovoga paketa nalaze se naslovi knjiga za pregled ovih tehnika. Poslije svake sesije ostavite vremena za pregled onoga što se dogodilo.

Napravite nekoliko zabilješki o:

- kako se, s vaše točke gledišta, odvijala aktivnost: priprema, sastanak, vaši ciljevi itd.
- što su sudionici naučili i
- kakve su posljedice, što će sada biti rezultat aktivnosti?

Proces procjene i pregleda ne završava ovdje! Povratna informacija je bitan dio razvoja ovog paketa u sadašnjem obliku, ali posao nije gotov.

Ovaj privremeni nacrt biti će dopunjen na kraju kampanje te bi vaši komentari o vašim iskustvima uporabe paketa dobro došli. Stoga vas molimo da popunite i vratite obrazac o procjeni paketa koji ćete naći na kraju knjige.

V AKTIVNOSTI

U ovom dijelu, aktivnosti su iskušane s različitim skupinama u različitim zemljama.

Ali, mora se priznati da različite skupine reagiraju na aktivnosti na različite načine i zbog toga jedino možemo naznačiti vrijeme, veličinu skupine, razinu potrebnog umijeća, itd. kao grubi vodič.

Ako ste neodlučni, dopustite si dodatno vrijeme, posebice za preispitivanje i procjenu.

Aktivnosti su klasificirane u skladu s četiri teme opisane na strani 51.:

G označava aktivnosti koje će pomoći stvoriti dobru atmosferu u grupi i obogatiti umijeće komunikacije i dinamiku skupine.

I označava aktivnosti koje rade s predodžbama koje imamo o ljudima iz drugačijih kultura, zemalja ili društvenog podrijetla.

M označava aktivnosti koje istražuju društvene, gospodarske ili obrazovne mehanizme koji leže iza stanja diskriminacije, odbijanja, isključivosti i marginalizacije.

A označava aktivnosti koje ohrabruju ljude da djeluju u promjeni društva na temelju jednakosti i prihvaćanja “različitosti”.

Aktivnosti su obilježene od razine 0 do 3 da označe opću razinu razumijevanja, umijeća rasprave i sposobnost za sudjelovanje u eksperimentalnim aktivnostima. Aktivnosti na razini 0 su kratke, vrlo jednostavne, uvodne aktivnosti oblikovane da potaknu zanimanje za temu. One ne zahtijevaju dobru raspravu ili vještinu rada u skupini. Na vrhu ljestvice, aktivnosti na razini 3 su duže, traže dobar grupni rad i raspravu, koncentraciju i suradnju te pažljiviju i dužu pripremu. One su također prisnije jer omogućuju šire i dublje razumijevanje teme.

VI PRIZNANJA

Aktivnosti u ovome paketu skupljene su tijekom jednog tjedna “oluje ideja”, rasprave i eksperimentiranja u Ceulaj, (Centro Eurolatinoamericano de Juventud), Mollina, Španjolska. Ljudi su predlagali ideje na kojima smo onda zajedno radili. Međutim, nije se lako sjetiti odakle su stigle naše ideje, neke smo naučili iz knjiga, druge su išle od

usta do usta, a neke smo “pokupili” na pripremnim sesijama. Zbog toga nije uvijek moguće odati priznanje originalnim izvorima. Ispričavamo se svakom pojedincu ili organizaciji koja zaslužuje priznanje, a čije ime je izostavljeno. U finalnom paketu ove propuste ćemo ispraviti.

Priznanje ide sljedećim organizacijama u kojima su autori stekli iskustvo za razvoj aktivnosti u ovom paketu:

The European Youth Centre of the Council of Europe, Strasbourg

Colectivo AMANI, Madrid

Equipo Claves, Madrid

The Woodcraft Folk in Britain

The Adult Education Centre (Wensum Lodge) Norwich, UK

The Norfolk Youth and Community Service, UK

Izdanja koja su nas nadahnula:

Educacion Intercultural. Analisis y resolucion de conflictos, Colectivo AMANI y Escuela de Animacion y Educacion Juvenil, Paseo de la Castellana, 101, 2. ISBN 84 7884 129 6

En un mundo de diferencias...un mundo diferente, Equipo Claves y Cruz Roja Juventud

Racetracks, Greenwich Education Service, Greenwich, London, UK. ISBN 1 898443009

Druga, posebna priznanja daju se uz relevantne aktivnosti.

Aktivnosti protiv rasizma, ksenofobije, anisemitizma i netolerancije

Aktivnost	Stupanj				obrađena tema			
	0	1	2	3	G	I	M	A
Abeceda djelovanja	0							A
Antonio i Ali		1				I		
Baloni		1			G			A
Kulturnica		1				I		
Dragi prijatelju				3	G		M	A
Domino		1			G			
Snovi			2		G	I	M	A
Natječaj Eurošala				3		I	M	
Euroželjeznica «a la carte»			2			I		
Svaka slika ima priču			2			I	M	A
Prvi dojmovi		1				I		
Razbijanje kruga		1				I	M	
Pogodi tko dolazi na večeru?				3		I	M	
Povijesna linija		1			G		M	
U našem kvartu				3			M	A
Otok				3			M	
Učini to!			2				M	
Knysna Blue		1			G	I		
Etikete			2			I	M	
Granica 20				3			M	
Stvaranje vijesti				3		I	M	A
Ja također		1			G			
Priistranost medija				3		I	M	A
Moje djetinjstvo		1			G	I		
Moja priča		1			G		M	
Nacionalni praznik		1						
Odbaci jednog		1			G			
Jedan jednako jedan		1	2		G			
Na stazi razvoja		1					M	
Osobni idoli			2			I		A
Portreti			2			I	M	
Izbjegllice				3		I	M	A
Pravila igre		1					M	
Traženje sličnosti...			2		G			
Dijeleći diskriminaciju		1					M	A
Bajke svijeta				3	G	I		
Drvo života			2			I	M	
Što vidiš?		1					M	
Gdje stojiš?				3			M	A
Bijela budućnost			2			I	M	
Ledolomci	0				G			
Prijedlozi za početak	0				G	I		

- A je za akciju protiv antisemitizma**
- B je za biti informiran**
- C je za suzbijanje, ugnjetavanja, za suradnju i skrb**
- D je za raznolikost i različitost**
- E je za jednakost**
- F je za proslavu, obitelj i prijateljstvo**
- G je za odrastanje**
- H je za humanost i suzbijanje homofobije**
- I je za interkulturalno učenje**
- J je za pravdu**
- K je za upornost i kada se ne predaješ**
- L je za učenje drugog jezika**
- M je za odlučivanje**
- N je zato što nitko nije savršen**
- O je za opažanje ugnjetavanja**
- P je za participiranje u lokalnoj zajednici**
- R je za respektiranje onih koji su drugačiji**
- S je za start sada i raspodjelu**
- T je za toleranciju**
- U je za biti unikatan**
- W je rad za pravedniji svijet**
- X je za Kampanju protiv ksenofobije**
- Y je za hrabrost da budeš što jesi**
- Z je za Zebre jer ne znaš jesu li su crne ili bijele**

Smatra se da je za kreativan rad potrebna samoća. Jeste li ste ikad pokušali ispričati priču s deset ili više osoba? Evo prilike za to!

Motivi promatranja

- Stereotipi

Ciljevi

- Ispitati vlastite predodžbe o osobama iz drugih kultura, društvenih skupina itd.
- Shvatiti kako te predodžbe uvjetuju naš doček takvih osoba.

Vrijeme

30 minuta

Veličina grupe

8 – 10 osoba. Veće grupe mogu biti podijeljene na manje grupe.

Priprema

- Lopta
- Papir i olovka za promatrača
- Tabela i marker.

Upute

Zamolite osobe da sjednu u krug.

Zamolite neke od njih da budu promatrači. Njihov zadatak je sjediti izvan kruga i bilježiti priču koja će se kreirati.

Ostatak grupe će zajedničkim snagama kreirati priču. U tom će im pomoći lopta.

Tada počnite: "Ovo je priča o Antoniu, mladiću iz Madrida". Pri tome loptu dodajte jednom od sudionika u krugu koji će nastaviti priču s dvije-tri rečenice i proslijediti loptu sljedećem.

Lopta kruži između sudionika kao poticaj na suradnju.

Nakon 10-12 krugova, ponovo uzmite loptu i recite: "Antonio zna Alia, marokanskog mladića, koji također ima priču" te vratite loptu nekom od sudionika s ciljem da nastavi pričati Alijevu priču.

Aktivnost može trajati 10 do 15 minuta.

Sažetak i vrednovanje

Neka promatrač pročita zabilješke o pričama.

Pitajte ih što im je priča o Aliu i Antoniu pokazala glede različitih života te kako se to odnosi na predodžbe koje su o njima imali.

Zabilježite u tabelu glavna stajališta.

Pitajte ih odakle dolaze te predodžbe. Je su li svi imali slične predodžbe o Španjolskoj i Maroku? Zašto? Zašto ne?

Pomoćne natuknice za voditelja

Najbolje je da se priča spontano i brzo, odnosno bez prekida. U tom slučaju promatrač može imati poteškoća u zapisivanju. Problem možete riješiti ili uz pomoć drugog promatrača ili snimanjem priče na vrpce.

Važno je da se kroz aktivnost prvenstveno cilja na stvaranje zajedničke priče.

Pomoću imena likova možete istražiti željenu temu. Ako želite obraditi problem imigranata, tada koristite imena tradicionalno vezana za manjine i imigrante. Želite li raditi na temama muškaraca i žena, odaberite muška i ženska imena.

Aktivnost je prilagodljiva bilo kojoj vrsti diskriminacije, a sve ovisi o vašoj prvoj rečenici: "ovo je priča o Franku, mladom homoseksualcu..." ili "ovo je priča o Mariji, koja ima tjelesni nedostatak...".

Može je i usporediti s pričom o nekome ugledniku u društvu.

Mogućnosti

1. Podijelite grupu u dvije manje grupe i neka svaka radi na samo jednoj priči. Kasnije ih usporedite. Ovaj način ima prednost jer sudionici ne znaju da će priče biti uspoređivane.

Važno je nasumce podijeliti sudionike.

2. Oblikujte dvije manje grupe i tražite da nacrtaju ili napišu biografiju ili neke važne trenutke u životu jednog od likova iz priče. Kasnije ih usporedite.

Dodatni prijedlozi

Ako volite priče i iznenađenja, pročitajte "Priče svijeta" (str. 159)

AKO je Ali živio u Antonijevoj zemlji, kako se osjećao kao pripadnik manjine, a kako Antonio kao pripadnik većine? Probajte "Razbijanje kruga" (str. 85)

Da bi ostali dosljedni svojim snovima prvo se moramo osloboditi lanaca koji nas sputavaju. Zajednički možemo ispuniti snove.

Motiv promatranja

Po izboru grupe

Ciljevi

- Stvoriti pozitivnu atmosferu u grupi.
- Osvrnuti se na mehanizme pritiska, diskriminacije i isključivosti.
- Dovedi grupu do pozitivnog djelovanja i ohrabriti ih za sljedeće vježbe.

Vrijeme

20-30 minuta

Veličina grupe

10 do 40 osoba

Priprema

- 2 balona po sudioniku
- 2 vrpce (50 cm) po sudioniku
- Flomasteri i markeri
- Blok naljepnica i olovke
- Prazan zid ili ploča za pisanje
- Soba treba biti dovoljno velika da ljudi trče okolo, bez namještaja u sredini.

Upute

1. Recite sudionicima da svatko zamisli društvo u kojem želi živjeti te ga identificira s jednim ili dva obilježja.
2. Ta obilježja neka napišu na naljepnice te ih jednu po jednu nalijepu na ploču ili zid.
3. Pustite ih da razmisle o dvije stvari, "okovima" koje ih sprječavaju da slijede dva obilježja njihovog idealnog društva.
4. Podijelite markere, svakom dajte dva balona i dvije vrpce. Na balone trebaju ispisati velikim slovima dva "lanca" koji ih sprječavaju u ostvarenju idealnog društva.
5. Kružite oko grupe i recite im da ponavljaju riječi koje su napisali na balonima.

6. Recite im da sada imaju priliku strgnuti “okove”. Neka si svatko sveže balon oko zglobova nogu. Kada su svi spremni, objasnite im da bi razbili “okove”, moraju stati na balone kako bi pukli.

(Zabavnije i s više natjecateljskog duha postaje ako je zadatak uništiti tuđe balone, a sačuvati svoje.)

7. Dajte početak za igru.

Sažetak i vrednovanje

Diskusiju počnite pitajući ih kako im se sviđjelo i što su osjećali? Nastavite s pitanjima:

- Zašto su “okovi” tako teški? Odakle su?
- Mislite li da ima ljudi koji nose više okova od drugih?
- Tko su oni?
- Možemo li im pomoći da razbiju okove?

Pomoćne natuknice za voditelja

Usporedo možete raditi aktivnost “Snovi” (str. 74) koja obrađuje slične teme.

“Balone” igrajte nakon što svi nacrtaju svoje snove.

“Baloni” su zanimljivi radi velikog osjećaja zabave i uzbuđenja, koji se javlja pri pucanju balona kad ih gazimo. Ovaj element neka vam ostane kao dobar uvod u aktivnost.

Balone možete zamijeniti kondomima. Oni teže pucaju, pa je vježba uzbudljivija. Prije nego što se odlučite za njih, prvo isprobajte da li se mogu probušiti. U nekim grupama korištenje kondoma pomaže u otklanjanju tabua o seksu i AIDS-u. No, kod nekih mogu djelovati kontra-produktivno!

Pojednostavljena verzija ove aktivnosti s balonima i vrpcama, iako skupa, korisna je kao pokretač raspoloženja i elana grupe.

Dodatni prijedlozi

Ideje za konkretne aktivnosti proizići će iz rasprave. Jedna od mogućnosti je da grupa isplanira neku aktivnost u kojoj bi zajedno “skinuli lance”. Druga bi bila planiranje kako realizirati određeno stajalište njihovog idealnog društva.

Možete nastaviti do aktivnosti “Dragi prijatelju” (str. 70) koja dublje istražuje gledišta i osjećaje o problemima.

Koja je vaša prva zamisao o nekom iz druge zemlje?

Kako ju možete nacrtati?

Ako volite slikovnice, svidjet će vam se i “Kulturnica”.

Motivi promatranja

Predodžbe, stereotipi i predrasude

Ciljevi

- Raditi i istražiti osobne stereotipe i predrasude o drugima
- Raditi s predodžbama o manjinama
- Razumjeti kako stereotipi djeluju
- Razviti kreativnost i spontane ideje u skupini.

Vrijeme

45 minuta do 2 sata

(ovisno o veličini grupe).

Priprema

- Popis stvari za crtanje
- Tabela i marker za upisivanje bodova
- Arak papir (A4) i olovke
- Selotejp ili pribadače za vješanje crteža

Veličina grupe

Svaka

Upute

- Podijelite sudionike na ekipe od troje-četvero ljudi.
- Podijelite im papire i olovke te ih razmjestite na manju udaljenost.
- Zovite predstavnika svake ekipe i zadajte im riječ.
- Neka se vrate svojim ekipama i pokušaju nacrtati riječ dok ekipa pokušava pogoditi što je to. Smiju crtati samo slike riječi, nikako brojeve ili slova. Nema razgovora, osim potvrde točnog pitanja.
- Ekipa može samo pogađati, ne ispitivati.
- Ako pogode riječ, moraju vikati.
- Bodove bilježite u tabelu.
- Nakon svakog kruga, crtač neka zapiše riječ ispod slike, bila ona gotova ili ne.
- Tada izaberite drugog crtača. Svatko iz ekipe neka bude barem jednom.
- Na kraju ih zamolite da izvjesu crteže radi usporedbe i rasprave različitih interpretacija i predodžbi zadanih riječi.

Sažetak i vrednovanje

Radite u manjim skupinama (one mogu biti iste ekipe).

- Pitajte sudionike da li im je zadatak bio težak i zašto?
- Gledajući crteže, neka usporede različite predodžbe i načine interpretiranja istih riječi.
- Jesu li njihove predodžbe odgovaraju stvarnosti i pitajte crtače zašto su baš njih odabrali?
- Odakle proizlaze predodžbe , bilo pozitivne ili negativne , i kako mogu utjecati na te odnose s dotičnim osobama?,

Pomoćne natuknice za voditelja

Radite li s manjom grupom, “Kulturnica” se igra u jednoj skupini, po shemi – tko pogodi, nastavlja crtati.

Igrači koji misle da ne znaju crtati, smatrat će igru teškom. Uvjerite ih da nije važan umjetnički dojam slike te ih ohrabrite na pokušaj.

Ovaj zadatak je prikladan za iznošenje najizravnijih i opće prihvaćenih stereotipa koje imamo o drugim ljudima, uključujući strance ili manjine. Maštovit je i zabavan. Dakako, važno je napomenuti da se zadatak ne smije zaustaviti na crtežima već se skupina mora osvrnuti na rizik stereotipiziranja te na izvore iz kojih proizlaze naše predodžbe .

Svakom su potrebni stereotipi , ne bi li se snašao u svom okolišu i među ljudima koji ga okružuju. Svi posjedujemo i njegujemo stereotipe, to nije samo neizbježno, već potrebno. Svaku osudu stereotipa sudionici bi trebali izbjegavati. Rasprava treba pokazati da su stereotipi ono što jesu: predodžbe i pretpostavke koje obično imaju malo sa stvarnošću.

Biti svjestan stereotipa i rizika koji povlače za sobom najbolji je način sprječavanja predrasuda koje vode do diskriminacije.

Zanimljivo je napomenuti da nemamo stereotipe glede osoba s kojima ne dolazimo u kontakt. Npr. uzmite u obzir svoje stereotipe o nekom iz Slovenije, Moldavije, San Marina ili Butana?

Ako ih i imamo, glase:” to su dragi ljudi”. Zato savjetujemo da na listu crtanja uvrstite najmanje jednu naciju koja čini manjinu u vašoj zemlji, jednu koja nije i jednu s kojom grupa nema kontakt. Neka razmotre razlike u stereotipima i njihove moguće razloge.

Druga faza rasprave je odakle stereotipi dolaze. Uloga medija, školskog obrazovanja, obitelji i porijeklo grupe mogu se analizirati.

Za “Kulturnicu”

Pravila i ideje za popis riječi koje će crtati treba prilagoditi nacionalnom i kulturnom ozračju grupe. Popis dolje navedenih riječi ispod tek je prijedlog kako biste sve bolje razumjeli.

Na primjer, ako namjeravate obraditi predodžbe o nacionalnostima , bolje bi bilo ne dozvoliti crtanje zastava ili valuta – bilo bi prelagano! Da biste spriječili pogađanje pomoću jednostavnih asocijacija, važno je zamijeniti opise određene manjine s riječima koje se odnose na sadržaje, predmete ili ljude koji nemaju veze s odabranom temom. Npr. ako planirate tražiti opis Mađara, Rumunja i Francuza, počnite s Mađarom, nastavite s “rasizam” ili “manjina” tek onda s Rumunjom, slijedite ga s “prijatelj” prije Francuza.

To će izazvati raznolikost i stimulativno natjecanje te učiniti aktivnost zabavnijom.

Prijedlozi riječi za crtanje:

- Rasizam • Razlika • Obrazovanje • Diskriminacija • Antisemitizam
- Izbjeglica • Sukob • Europski • Nacija (iz one zemlje gdje se aktivnost provodi) • Seljak • Siromaštvo • Musliman • Homoseksualac • Europljanin • Jednakost
- HIV pozitivna osoba • Rom (ciganski nomad) • Japanac • Rus • Afrikanac
- Ljudska prava • Mediji • Turist • Stranac • Suosjećajnost • Izbjeglica
- Slijepac • Ljubav • Arap • Moldavac

Dodatni prijedlozi za voditelja

Obratite pozornost sudionicima na medijsko i reklamno iskorištavanje stereotipa te na njihovo doživljavanje viđenog.

Za idući susret, neka vam nađu primjere.

Predodžbe o drugima ne dobivamo samo iz slika i opisa, već i iz glazbe, probajte s “Knysna Blue” (str. 110) istražiti glazbene predodžbe.

Želite li istražiti kakav učinak na ljude proizvodi stereotipiziranje i etiketiranje, proučite “Etikete” (str. 112)

Svi imamo mišljenja, ideje i osjećaje koje želimo podijeliti s drugima, no nekad je teško govoriti o tome. Pisanje pisma može biti bolji način kako reći što mislite.

Motivi promatranja

- Odnose se na temu sesije

Ciljevi

- Potaknuti sudionike na iskazivanje stajališta i osjećaja
- Promicati jačinu i shvaćanje različitih gledišta glede određenog problema
- Potaknuti aktivno sudjelovanje osoba kojima ja teško govoriti pred drugima
- Započeti raspravu o solidarnosti, jednakosti i uzajamnom poštovanju.

Vrijeme

Aktivnost se provodi kroz jedan ili dva dana kao uvod u opsežniji program.

A dio: 30 minuta

B dio: 15 minuta

C dio: 30 minuta

D dio: 45 minuta

Veličina grupe

5 do 30

Priprema

- Papir i olovke
- Mogućnost fotokopiranja

Upute

A dio:

Izaberite dva ili tri sudionika koji će napisati osobno pismo nekom iz grupe o određenom problemu npr. o pripadnosti manjini, rasizmu, Europi, nepravdi itd. Pismo treba završiti pozivom na odgovor npr: “Što ti misliš o tome?”, “Možeš li mi pomoći u svezi s tim?”, “Koje je tvoje mišljenje?”

B dio:

Na početku sljedećeg sastanka zamolite autore pisama da na glas pročitaju pisma.

C dio:

Tražite da oni kojima su pisma upućena odgovore.

D dio:

Na kraju ili sljedeći put, primatelji pisama neka pročitaju svoje odgovore.

Sažetak i vrednovanje

Raspravu počnite pitajući sudionike koji su pisali pisma što su naučili iz aktivnosti te ostatak skupine što su naučili slušajući ih. Nastavite raspravu s cijelom skupinom o problemima koji su nastali iz pisama.

Pomoćne natuknice za voditelja

Ova aktivnost daje izvrsnu priliku za bistro razmišljanje o osjećajima ili onom što se želi reći o problemu. Stvara priliku sudionicima s teškoćama u verbalnom izražavanju da daju svoj doprinos grupnim raspravama. Ovim putem se stvaraju pozitivni grupni osjećaji te međusobno razumijevanje. Također je korisna pri rješavanju sukoba unutar skupine.

Vježba se provodi sa svim tipovima skupine, no osobito dobro djeluje u višenacionalnim skupinama.

Tema pisama bi se trebala odnositi na razlog okupljanja. Npr. ako je tema “nasilje”, treba započeti s nedavnim događajima poput sukoba mladih, nasilja nad nekim, policijskom racijom u romskom kampu itd.

A dio: Pri izboru prvog autora pisama treba uzeti u obzir sastav skupine, npr. jednu osobu iz većine, drugu iz manjine; različite vrste manjina; žensko i muško, itd.

Važno je da oni koji pišu pisma i poznaju jedni druge ne pišu jedni drugima, već drugim članovima skupine. Iako bi sudionici trebali pisati što osobnija pisma, na njima je da odluče o širini intime koju će podijeliti. “Osobno” u ovom slučaju znači sposobnost sudionika da se poistovjete s određenim problemom ili njihovo iskustvo.

Jedina poteškoća može nastati ako sudionici “ne mogu pisati”, tada ih treba ohrabriti. Bilo bi korisno podijeliti im fotokopije pisama iz A dijela.

Dodatni prijedlozi za voditelja

Napišite pisma o nečem što vas zabrinjava. Pošaljite ih odgovarajućim vlastima, političarima ili mjesnim novinama. Budite sigurni da su vam gledišta jasna i da pomažu u mijenjanju na bolje.

Pisanje pisama nije lako. Teško je točno reći što mislimo, riječi se trebaju pažljivo birati. Ako vas interesira, možete probati vježbu “Bijela budućnost” (str. 178) koja se bavi porijeklom riječi i kako ih pomoću asocijacija možemo shvatiti drugačije.

Znate li igrati domino? Igrajmo ga s našim tijelima!

Motiv promatranja

- Po vašoj želji

Ciljevi

- Potaknuti tjelesni kontakt
- Pomoći pri upoznavanju osoba
- Podići svijest da u skupini postoje različiti pojedinci i stvari, što je uobičajeno.

Vrijeme

10 minuta

Veličina grupa

Svaka

Pripreme

- Nikakav poseban materijal
- Popis mogućih obilježja ako igračima ništa ne padne na pamet
- Veliki prostor

Upute

1. Izaberite jednu osobu da započne s dvije osobne karakteristike koje će izreći na glas npr. "S lijeve strane predstavljam djevojku, s druge strane imam dva brata."
2. Pitajte grupu tko dijeli te karakteristike te ovisno o tome, neka ju uhvati za lijevu ili desnu ruku i neka kaže svoju karakteristiku za slobodnu stranu, npr. "S desne strane sam djevojka, s lijeve imam smeđe oči".
3. Svi moraju sudjelovati da bi na kraju imali povezani krug.
4. Ako se određena karakteristika ne odnosi na nekoga u skupini i domino se ne može složiti, zamolite igrača da pregovaraju o drugom obilježju kako bi se lanac mogao nastaviti.

Pomoćne natuknice za voditelja

Gore navedene karakteristike su samo prijedlozi, svaka osoba može početi s ulogom ili obilježjem po vlastitoj želji, bile one vidljive ili ne.

Važno je da igrači osnuju fizički kontakt jer potiče snažnije grupne osjećaje. Kontakti se uspostavljaju; doticanjem ruku, zagrljajem, doticanjem stopala, itd. Igrači mogu stajati ili ležati.

Ako se karakteristike počnu ponavljati, potaknite sudionike na nove. Bilo bi najbolje kada one ne bi bile prejednostavne. Predložite skupini da pričaju o vidljivim obilježjima (boji odjeće, kose), nevidljivim ili osobnim (hobi, najdraža knjiga, hrana, pjesma ispod tuša) te o drugim koji se odnose na teme (ja mislim... ja osjećam... glede manjina, muškaraca, žena, Roma, Židova itd.)

Igrati se mora brzo da ne bi preraslo u dosadu.

Stvaranje kruga pojačava grupni osjećaj. Netko može izmisliti druge oblike igre.

Ako se aktivnost koristi kao ledolamac na početku sastanka, bilo bi dobro da i vi aktivno sudjelujete.

Pomoći će vam da razbijete prepreke.

Dodatni prijedlozi

Domino će vam pokazati više o ljudima, nego prvi pogled.

No ipak ocjenjujemo ljude po onome što vidimo prvi put. Upotrijebite "Prvi dojmovi" (str. 83) da istražite što vidimo i saznate da li svi vidimo isto.

Nešto što svi kao ljudska bića dijelimo su snovi i maštanja o boljoj budućnosti. Vježba ojačava osjećaj jednakosti unutar skupine dijeljenjem snova i vizija.

Motivi promatranja

- Jednakost iznad kulturološkog i etičkog podrijetla
- Solidarnost i suosjećanje između članova skupine

Ciljevi

- Naglasiti jednakost unutar skupine
- Pojačati solidarnost i suosjećanje, stvoriti pozitivnu atmosferu
- Potaknuti suradnju
- Međusobno se upoznati

Vrijeme

1 sat

Veličina grupe

Svaka između 6 i 40

Priprema

- Tabela i marker – komplet po skupini

Upute

1. Kako će te organizirati aktivnost ovisi o veličini grupe. Ako je srednja veličina (10 osoba), napravite oluju ideja, ako je veća, podijelite ih u manje grupe od 5 ili 6 suradnika.
2. Prvih 5 minuta pustite ih da se osvrnu na sebe; kako bi željeli da im stvari stoje u budućnosti glede obitelji, posla, hobija, domaćinstva, osobnog probitka, građanskih prava, itd.
3. Kažite im da podijele svoje snove s ostalima, iskazujući pri tom što oni jesu i dajući razloge za to. Trebali bi zapisati u tabele ili po mogućnosti nacrtati sva zajednička obilježja npr. posao, putovanja, djeca, vlastita kuća itd.
4. Neka svaka grupa iznese svoje crteže ili zaključke ostalima.
5. Nastavite pitati pojedince ili cijelu grupu koje su to tri stvari koje ih sprječavaju u ostvarenju njihovih težnji i tri određene stvari s kojima bi kao grupa (ili organizacija) mogli barem malo ostvariti svoje snove.

Sažetak i vrednovanje

Pitajte sudionike kako su se osjećali tijekom vježbe i jesu li uživali u njoj. Nastavite pitajući:

- Je li vas je išta iznenadilo?
- Mislite li da svi imaju pravo na ostvarivanje težnji?
- Mislite li da neki imaju veće šanse za to? Tko i zašto, je li to pošteno?
- Kako se međusobno potpomagati da se u stvarnosti sruše zidovi i ostvare snovi?

Pomoćne natuknice za voditelja

Ova aktivnost je dobar poticaj u kojoj grupa i pojedinci mogu osebujno izraziti snove i otkriti neke praktične stvari koje mogu zajedno raditi. Važno je naglasiti kolektivni pristup u svrhu nadjačavanja pojedinačnih upadica npr. “Ne znam kako učiniti ovo ili ono...”...”Nemam pribora...”

Aktivnost je uspješnija ako su vizije prikazane na maštovit način.

Ne zna li grupa dobro crtati; koristite tehnike kolaža od starih časopisa u boji, škara i ljepila. Korisni mogu biti i skečevi kojima sami sudionici prezentiraju svoje težnje.

Svaka metoda koja iskazuje maštovitu vještinu i spontanost izraza je pogodna, osim pisanja i verbalne komunikacije.

Lakše je dati smjernice k rasizmu, ksenofobiji i antisemitizmu ako radite s multikulturalnom skupinom. Pitanje “Mislite li da svi imaju pravo ostvariti vlastite snove?” pomoći će vam da usmjerite raspravu k tom cilju.

Dodatni prijedlozi

Probajte aktivnost “Baloni” (str. 65) kako biste ojačali pozitivne osjećaje u skupini.

Radite na konkretnim idejama za praktično djelovanje koje su ljudi smislili tijekom aktivnosti ili planirajte novi sastanak s idejom o koracima koje mogu poduzeti.

Sve je samo smijeh! Pa je li uopće važno pričamo li irske ili belgijske šale?

Motivi promatranja

- Stereotipi i predrasude.
- Kako humor često podržava i nadopunjuje predrasude.
- Osobna odgovornost za reagiranje na stvari s kojima se ne slažemo.

Ciljevi

- Istražiti osnove vlastitog humora.
- Postati svjesni učinka kojeg šala proizvodi bilo na nas ili na one kojima je šala namijenjena.
- Raspraviti o skrivenim strahovima u šalama koje pričamo.

Vrijeme

45 minuta

Veličina grupe

Svaka

Pripreme

Skupite šale prikladne za grupu uključujući i ove:

- protiv osoba koje su vegetarijanci, bogataši, Židovi, invalidi
- političari, zvijezde, stranci, homoseksualci...
- o tabu temama
- dosjetke i igre riječima
- trikove i šale na račun sudionika
- humoreske
- trebat će vam i šešir
- veći papir ili tabela za upisivanje bodova.

Upute

1. Napišite šale na komadić papira i ubacite ih u šešir.
2. Neka svi sjednu u krug te im recite da svatko izvuče jednu šalu koju će pročitati ili odglumiti ostalima u skupini.
3. Ostatak skupine šale ocjenjuje bodovima od 1-10.
4. Na vaš znak igrači glasuju podižući prste.
5. Upišite bodove u tabelu.

Sažetak i vrednovanje

Razgovarajte s grupom kako se osjećala tijekom igre te ih pitajte:

- Koja je šala pobijedila i zašto?
- Koja je dobila najmanje glasova i zašto?
- Kako se osjećate ako je šala na vaš račun ili o nečemu što vam je drago?
- Koje vrste šala su najbolje?
- Što čini šalu neprihvatljivom?
- Kakva je šteta u pričanju seksističkih ili rasističkih šala?
- Što učinite kada vam netko ispriča uvredljivu šalu:

*ljubazno se nasmiješite
smijete se jer se i vaši prijatelji smiju
kažete osobi kako to nije u redu
napuštate grupu ne govoreći ništa?*

Pomoćne natuknice za voditelja

Izbor šala je jako važan jer vam daje pravo da kontrolirate nešto što lako izmakne kontroli.

Uvrstite podjednako i konstruktivne i destruktivne šale.

Humoreske su najbolji izvor putem kojih saznajemo pozitivnosti o sebi ili svijetu.

Izbjegavajte šale koje bi jako uvrijedile neke sudionike, mada bi bilo poučno uključiti neke šale na račun pojedinih članova skupine.

Dodatni prijedlozi

Napravite zajedničku kolekciju humoreski i šala. Izložite ih na ploču ili izmislite vlastite šale i humoreske pa ih pošaljite drugim grupama i organizacijama. Probajte ih objaviti u mjesnim novinama ili izdanjima organizacija.

Dalje proučite kako diskriminiramo određene grupe pa ih kasnije krivimo za to, na str. 103 “Uradi to!”.

Po izboru možete proučiti; “Podjela diskriminacije” (str. 157) koja govori kako se najbolje postaviti u teškim situacijama.

Nitko od nas nije rasist ali...

Aktivnost se odnosi na predrasude u svakodnevnim situacijama: zajedničko putovanje vlakom.

Motivi promatranja

- Predrasude i ograničenja tolerancije.
- Pretpostavke i stereotipi o različitim manjinama.

Ciljevi

- Izazvati stereotipe i predrasude sudionika o drugim osobama i manjinama, te o predodžbama i asocijacijama koje promiče tekst.
- Osvrnuti se na to kako različiti sudionici zapažaju manjine.
- Podići samosvijest o ograničenjima tolerancije
- Suprotstaviti različite vrijednosti i stereotipe sudionika.

Vrijeme

90 minuta - 2 sata

Veličina grupe

Minimalno 5, maksimalno 40

Priprema

- Radni papir za svakog sudionika / fotokopije.
- Olovke.

Upute

1. Podijelite radni papir i kopiju svima.
2. Ukratko izložite prizor i recite im da pročitaju opise putnika u vlaku.
3. Svakog posebno ispitajte s koje bi tri osobe najradije putovao, a s koje tri ne bi putovao.
4. Kada su se svi odlučili, oblikujte grupe od 4 – 5 igrača:
  - Neka međusobno razgovaraju o izboru i njegovim razlozima.
  - Usporedite njihove izbore i razloge te provjerite ima li sličnosti.
  - Neka jednoglasno naprave zajedničku listu osoba (3 plusa i 3 minusa).
5. Svaka grupa treba izložiti svoje odluke uključujući i razloge za zajedničke odabire. Trebali bi reći u kojim “slučajevima” je bilo najviše nesuglasica unutar skupine.

Sažetak i vrednovanje

Rasprava će se voditi na osnovu grupnih izvješća. Uspoređivanje različitih rezultata je dobar uvod u raspravu. Nastavite s pitanjima:

- Koliko vam se situacija čini stvarnom?
- Je li netko iz grupe u stvarnosti proživio nešto sl.?
- Koji su bili glavni čimbenici koji su odredili vaše pojedinačne odluke?
- Ako se grupa nije mogla suglasiti oko zajedničkih zaključaka, zašto nije?
- Što je bilo najteže?
- Koji čimbenici su spriječili jednoglasnost?
- Na koje stereotipe vas je podsjetila lista putnika?
- Da li su stereotipi dati u opisima ili u našim mislima i mašti?
- Odakle nam stižu ove predodžbe?
- Kako biste se osjećali kada s vama nitko ne bi želio dijeliti kupe u vlaku?

Pomoćne natuknice za voditelja

Budite svjesni da je lista putnika vrlo duga i otežava skupinama stvaranje zajedničke liste, stoga više vremena ostavite za osobne i grupne odluke. Po želji, listu možete smanjiti na najviše 10 – 14 putnika i prilagoditi je mjesnim, odnosno nacionalnim prilikama vaše skupine. Važno je naglasiti da neki opisi putnika trebaju odgovarati manjinama koje su poznate grupi, uključujući i “nevidljive manjine” poput homoseksualaca, invalida, HIV- pozitivnih itd.

U mnogo slučajeva grupa neće donijeti zajedničku listu. Ne inzistirajte na takvom načinu rada jer može dovesti do krivih zaključaka. Jednako zanimljiva je i provjera, zašto je teško jednoglasno donijeti odluku.

Važno je da svatko poštuje svačije mišljenje, bez napadanja na osobna stajališta. Ako neki izbori izgledaju nesigurni, primjerenije je razmotriti razloge koji vode do određenog izbora, nego osobne odluke staviti pod znak pitanja. I vi i sudionici naći će te se u teškom položaju, aktivnost lako prijeđe u osuđivanje! Zato ne dopustite da rasprava krene “tko ima najmanje predrasuda?”, već radije na činjenici da ih svi imamo.

Važno je raspraviti i istražiti činjenicu da su opisi putnika vrlo šturi, malo znamo o osobnosti ili prošlosti osoba. No nije li to uobičajeni način kako reagiramo na informacije iz novina, TV i u razgovorima kada susrećemo ljude prvi put?

Dodatni prijedlozi za vođitelja

Usporedo s ovom vježbom možete raditi na “Prvi dojmovi” (str. 83) ili “Što vidite” str. 176. Proizvoljno, možete se zapitati znate li zapravo kako je biti izbjeglica ili imigrant, suočiti se s predrasudama i diskriminacijom – upotrijebite aktivnost “Izbjeglica” (str. 151)

EUROPSKA ŹELJEZHNICA «a la carte»

Prizor:

Krećete na put iz Lisabona do Moskve vlakom “Deer Valey Express”, koji traje tjedan dana. Putujete u spavaćim kupeima koje trebate dijeliti s još 3 osobe. S kojima od navedenih putnika biste najradije dijelili kupe?

1. Srpski vojnik iz Bosne.
2. Predebeo švicarski financijski mešetar.
3. Talijanski D.J. koji izgleda bogato.
4. Afrikanka koja prodaje kožne proizvode.
5. Mladi umjetnik koji je HIV-pozitivan.
6. Rom (ciganski nomad) iz Mađarske upravo pušten iz pritvora.
7. Baskijski nacionalist na službenom putovanju u Rusiju.
8. Njemački rapper s alternativnim načinom / stilom života.
9. Slijepi pijanist iz Austrije.
10. Ukrajinski student koji se ne Źeli vratiti kući.
11. Rumunjka srednjih godina, bez vize, s jednogodišnjim djetetom u naručju.
12. Nabildana i feministički nastrojena Nizozemka.
13. Švedski skinhead vidljivo alkoholiziran.
14. Razbijač iz Belfasta koji oćigledno ide na nogometnu utakmicu.
15. Poljska prostitutka iz Berlina.
16. Francuski seljak koji govori samo francuski, s korpom smrdljivog sira.
17. Kurdski izbjeglica koji Źivi u Njemačkoj, na povratku kući iz Libije.

Upute

1. Zasebno odaberite tri osobe s kojima biste najradije putovali i tri s kojima biste najmanje Źeljeli putovati. Imate 15 minuta.
2. U skupinama obrazložite svoj izbor tri najbolja ili najlošija suputnika i raspravite razloge koji su bili presudni za vaše odluke.

Tada jednoglasno probajte odlučiti o tri najbolja tj. najgora suputnika.
Imate 45 minuta.

3. Svaka grupa izlaže svoje odluke te slijedi saŹetak i vrednovanje.

Ponekad gledamo u stvari i čine nam se jednostavnim. No, pogledamo li ih iz drugog kuta, možda vidimo nešto drugo.

Motiv promatranja

- Percepcije su neobjektivne i ovise o prijašnjim iskustvima, očekivanjima, kulturi itd.
- Odluke su često zasnovane na ograničenim informacijama.

Ciljevi

- Pokazati kako naše predodžbe o drugim osobama utječu na našu interpretaciju njihovog ponašanja.
- Shvatiti kako popunjavamo praznine u znanju.
- Shvatiti utjecaj i snagu naših predodžbi na druge osobe.

Vrijeme

30 minuta

Veličina grupe

Svaka

Priprema

- Izabрати sliku koja se odnosi na temu sesije ili kampanje.
- Presjeći sliku na dva dijela, tako da svaka zasebno predstavlja “svoju priču”, a kad se spoje kazuju “drugiu”.
- Zalijepite dvije polovine slike na posebne papire.
- Kopija za svakog sudionika.
- Olovke i papiri.

Upute

1. Uputite grupu da će dobiti sliku o kojoj će svatko morati napisati što misli o njoj, tko su likovi, što se događa, gdje se odvija itd.
2. Dajte im prvu kopiju i 5 minuta da napišu svoje priče.
3. Zatražite da razmijene ono što su napisali. Ako je grupa prevelika, možete raditi s malim grupama od 6 do 8 osoba.
4. Sada im dajte i drugu polovinu te zatražite da ponovo preispitaju dojmove viđenog.

Sažetak i vrednovanje

Rasprava treba proizvesti analizu načina organizacije i preispitivanja informacija. Sljedeća pitanja vam mogu pomoći:

- Što ste mislili da je na slici?
- Tko su bili ljudi na slici?
- Gdje su oni?
- Što su radili?
- Zašto su bili tamo?
- Zašto ste zamislili određene stvari (radije nego druge)?
- Je li slika nekome drugome imala drugačiji smisao?
- Kada ste vidjeli sliku u cijelosti, je li se išta promijenilo?

U stvarnom životu i nepotpunim slikama pokušavamo dati smisao.

- Što se događa kada kasnije bolje pogledate sliku i vidite drugačije?
- Mijenjate li mišljenje ili ostajete pri prvobitnom?
- Zašto je teško biti iskren glede promjene mišljenja?

Pomoćne natuknice za voditelja

Pokušajte pronaći slike koje su prikladne za grupu, koje se odnose na njihove živote ili problem koji želite istražiti.

Dodatni prijedlozi

Potaknite sudionike da se obvežu na pokušaj da će biti svjesniji i kritičniji prema onome što čuju da se priča, što pročitaju ili vide, pogotovo prema slikama iz novina i s reklama. Na idućem sastanku neka vam kažu da li su što opazili ili da li ih je bilo što iznenadilo što su naučili.

Ova aktivnost može se povezati sa “Što vidite” (str. 176) koja govori o slici iz novina kojoj treba dati naslov, a vi ste urednik koji odlučuje.

Na prvi pogled oči znaju zavarati. Prvi dojmovi su jako važni jer lako možemo krivo procijeniti osobu koju ne poznajemo.

Motivi promatranja

- Osobni identitet / karakter
- Stereotipiziranje
- Kako pravimo pretpostavke o osobama na temelju oskudnih stvarnih informacija?

Ciljevi

- Usporediti kako ljudi različito stvaraju prve dojmove o drugima
- Istražiti kako prošlo iskustvo utječe na prvi dojam
- Shvatiti kako prvi dojmovi utječu na naše ponašanje prema drugima

Vrijeme

30 minuta

Veličina grupe

4 – 12

Priprema

- Odabrati iz časopisa slike osoba sa zanimljivim / drugačijim / naočitim crtama lica.
- Izrezati lica i nalijepiti ih na gornji rub papira, ostavljajući ispod dosta prostora. Za svakog sudionika po jedan primjerak papira.
- Olovke.

Upute

1. Zamolite sudionike da sjednu u krug i podijelite im primjerke papira.
2. Neka pogledaju sliku i napišu svoj prvi dojam o osobi NA DNU STRANICE
3. Tada neka preklope donji rub kako bi sakrili napisano te ga pošalju dalje.
4. Recite igračima da pogledaju drugu sliku i napišu svoj prvi dojam na dno preklopljene stranice, zatim ponovo preklope da sakriju što su napisali te pošalju dalje.
5. Kružite dok svi ne vide sve slike.
6. Odmotajte papire i usporedite “prvi dojam”.

Sažetak i vrednovanje

Što se događalo i što ste naučili:

- Kao grupa?
- Što vas je iznenadilo?
- Na čemu ste zasnovali svoj prvi dojam?
- Opišite i izložite primjere gdje ste potpuno krivo procijenili osobu.
- što se dogodilo kao krajnji rezultat?
- što je vježba otkrila o nama?

Pomoćne natuknice za voditelja

Prije nego što počnete s radom, provjerite jesu li svi shvatili vaše upute. Najbolje da im pokažete gdje trebaju pisati i kako preklopiti papir.

Neka papiri kruže relativno brzo bez predugog razmišljanja. Tražite njihove prve dojmove.

Izbjegavajte slike slavnih i poznatih osoba.

Probajte napraviti široki spektar likova, uključujući lica različite starosti, kulture, etničke pripadnosti, sposobnosti i invalidnosti, itd.

Budite spremni na prepiranje oko stajališta. Ovisno o veličini grupe, komentari ne moraju biti anonimni. Ne dozvolite međusobno kritiziranje sudionika, već ih usmjerite na stvarne komentare.

Mogućnosti

Za veće grupe bilo bi dobro nabaviti slike na folijama te ih projicirati na zid. Sudionici pišu komentare po brojevima slika. Pokupite ih na kraju svakog kruga i pročitajte.

Dodatni prijedlozi

Razmotrite uvođenje nekih novih aktivnosti u vašu skupinu ili organizaciju koje će vam dati priliku da saznate više o ljudima koji su drugačiji.

Npr. pozovite govornika, pokažite strani film ili upriličite kulturno večer uključujući glazbu iz stranih zemalja.

Uživajte li u radu s predodžbama, iskoristite “Portreti” (str. 149) te obradite predodžbe glede društvenih pobjednika i gubitnika. Želite li raditi na predodžbama o strancima, koristite “Antonio i Ali” (str. 63).

*Želite osjetiti kako je biti dio manjine ili većine?
Ovo je energična vježba.*

Motivi promatranja

- Većinsko – manjinski odnosi.
- Društveni i politički mehanizmi koji dijele društvo.

Ciljevi

- Iskusiti kako je biti dio manjine odnosno većine
- Razraditi strategiju koju koristimo da nas većina prihvati
- Spoznati kada želimo biti dio većine ili izvan nje, odnosno dio manjine.

Vrijeme

40 minuta

Veličina grupe

6 – 8 osoba po krugu.

Priprema

- Papir i olovke za promatrače
- Sat ili štoperica

Upute

1. Podijelite grupu na manje grupe od 6 do 8 osoba.
2. Neka svaka grupa izabere “promatrača” i osobu koja će biti izvan grupe “outsajder”.
3. Ostali neka spajanjem ramena oblikuju čvrsti krug bez međuprostora.
4. Objasnite da je zadatak “outsajder -a” ući u krug, a zadatak kruga je spriječiti ga u tome.
5. Promatrač bilježi strategije koje rabi “outsajder” i oni u krugu. Mora paziti i na vrijeme.

Nakon 2 – 3 minute, bez obzira je li netko uspio razbiti krug ili ne, “outsider” mijenja ulogu s nekim iz kruga. Vježba je gotova kad svi oni koji žele probaju razbiti krug.00000000

Sažetak i vrednovanje

Svi zajedno raspraviti što se događalo i kako ih se dojmilo?

Počnite s pitanjima:

- Kako ste se osjećali kao dio kruga?
- Kako ste se osjećali kao “autsajder”?
- Jesu li se uspješni razbijači kruga osjećali drugačije od igrača kojima to nije pošlo za rukom?

Pitanja za promatrače:

- Koje su bile strategije “autsajdera”?
- Kojim strategijama su se igrači u krugu branili od nasrtaja?

Tada pitajte sve:

- U stvarnom životu kada poželite biti “autsajder” ili dio manjine, a kada vam je draža pripadnost većini?
- U našem društvu koje su skupine najjače ,a koje su najslabije?
- U društvu krug može predstavljati privilegiju, novac, moć, rad, domaćinstvo. Koje strategije manjine rabe da bi si omogućile pristup navedenim stvarima? Kako većina brani svoj položaj?

Pomoćne natuknice za voditelja

Pomoći će ako promatračima date jasne upute da zabilježe:

- Što osobe u krugu pričaju između sebe ili autsajderu
- Što osobe u krugu čine u cilju sprječavanja razbijanja kruga
- Što autsajder kaže
- Što on radi

Ova vježba zahtjeva mnogo energije. U principu, osim ako su odnosi u grupi loši, ne bi trebalo doći do agresivnih radnji. Prije početka rasprave, preporučujemo da grupe između sebe rasprave što se događalo.

Mogućnosti

Ako je dovoljno igrača za više krugova, mogu si dati imena. To će osnažiti pripadnost pojedinom krugu. Organizirajte da je autsajder uvijek osoba iz druge skupine. Na kraju svakog kruga outsider se vraća prvobitnoj skupini , bez obzira da li je razbio krug ili ne. Ovo može pojačati osjećaj usamljenosti kod “autsajdera”.

Dodatni prijedlozi

Potaknite sudionike da kažu kako bi mogli biti svjesniji svog ponašanja i kada bi mogli bez oklijevanja isključiti druge iz skupine. Npr. imali predstavnika mjesne zajednice koji su uključeni u mjesne skupine, klubove, društva ili organizacije? Mogu li se oni uključiti ako žele? Što ih sprječava? Što bi ih potaknulo na uključivanje? Odlučite koje akcije možete poduzeti i svima omogućite jednake pristupe.

Razmatrajući sustav odbacivanja i ispitujući osnove na kojima se odbacivanje vrši, probajte aktivnost “Domino” (str. 72) koja će osnažiti pripadnost grupi i istražiti obilježja koja dijelimo kao ljudska bića. Ili proradite na “Traženje sličnosti i otkrivanje različitosti” (str. 156) da istražimo kako je svatko od nas spoj karakteristika koje dijelimo s ljudima, ali ne sa svima te kako veličamo razlike.

POGODI TKO DOLAZI NA VEČERU Stupanj 3 Tema I&M

Jeste li ikad gledali kako Spencer Tracy i Catherine Hepburn zajedno večeraju? Možda ste bili premladi kada je film prikazivan? Ali nikada nije kasno da ga pogledate!

Ova vježba je igrokaz

Motivi promatranja

- Stereotipi, predrasude i diskriminacija.
- Nasljeđivanje predrasuda kroz proces socijalizacije i obrazovanje.
- Rješavanje sukoba.

Ciljevi

- Analizirati poruke koje primamo od obitelji glede osoba iz drugih kultura ili društvenog podrijetla
- Analizirati vrijednosti pozadine tih poruka
- Postati svjesni uloge obitelji u nasljeđivanju društvenih vrijednosti

Vrijeme

45 minuta

Veličina grupe

Svaka, minimalno 8 osoba

Priprema

- Kopije kartica s ulogama
- Papir i olovke za posebne promatrače

Upute

1. Objasnite grupi da je ovo igrokaz koji istražuje ulogu obitelji u nasljeđivanju predrasuda glede drugih društvenih ili kulturoloških skupina.
2. Izaberite 4 volontera za uloge (po mogućnosti 2 para oba spola) i 4 osobe koje će biti posebni promatrači: ostali su opći promatrači.
3. Svaka uloga mora imati posebnog promatrača koji bilježi sve argumente. Odlučite tko koga promatra.
4. Svakom igraču dajte karticu s ulogom i 2 – 3 minute da shvate sadržaj.
5. Pripremite prizor: postavite 4 stolice u polukrug i objasnite da to predstavlja dnevni boravak u kući, a oni će promatrati obiteljsku raspravu. Dajte znak, npr. pljesnite rukama za početak igre.

6. Odlučite koliko će igrokaz trajati ovisno o smjeru kojim bude krenuo. Dovoljno je u biti 15 minuta. Dajte jasan znak za kraj igrokaza.

Sažetak i vrednovanje

Započnite raspravu pitajući glumce kako su se osjećali. Tada recite promatračima da pročitaju argumente koje je svaki glumac koristio da odgovori druge od njihovog stajališta.

Nastavite općom raspravom, postavljajući pitanja:

- Jesu li se ikad slični argumenti koristili u vašoj obitelji?
- Da li bi bilo išta drugačije da je djevojčin mladić, umjesto što je crnac bio bijelac kao i djevojka?
- Da li bi bilo drugačije da je mladić doveo djevojku svojoj kući, umjesto što je ona njega dovela svojoj?
- Što bi se dogodilo da je djevojka objavila svoju vezu s drugom djevojkom?
- Što bi bilo da je mladić predstavio svog dečka?
- Mislite li da je ovakav sukob dio sadašnjosti ili prizor iz prošlosti?
- Jeste li se vi ili netko iz vašeg susjedstva suočili s ovakvim izazovima?

Pomoćne natuknice za voditelje

Ako je grupa upoznata s igrokazom, dodatne upute nisu potrebne, u protivnom, važno je naglasiti da igrokaz nije isto što i gluma. U igrokazu svojevoljno predstavljamo određenu ulogu ili stav, dok u glumi interpretiramo zadani lik koji je različit od našeg. Stoga ne govorimo o dramatiziranju i glumi, već radije o predstavljanju i istraživanju uloge ili stava.

Ako smatrate da su uloge suviše obične ili strane vašem društvu, sastavite svoje kartice s ulogama oslanjajući se na četiri tipična stajališta obitelji iz vaše kulture. Ako prihvaćate ideju i želite napisati više uloga, uradite to.

Vježba je lako prilagodljiva svakoj društvenoj i kulturološkoj stvarnosti sudionika. Ako je crna osoba nešto daleko, jer nema crnih ljudi u vašem mjestu, tada djevojčin mladić može biti Musliman, ili ako je obitelj katolička, tada predstavite Židova, itd.

Dodatni prijedlozi

Želite li dalje istraživati mišljenja i reakcije o ljudima iz drugih nacionalnosti, uradite aktivnost “Euroželjeznica “a la carte” “(str. 78).

Koliko ste stvarno otvoreni prema osobama koje su drugačije? Saznajte kako je u stvarnosti teško biti tolerantan onoliko koliko želimo biti?

Kartice s ulogama (kopirajte ih za sudionike).

KĆER

Prizor:

Odlučili ste suočiti obitelj s odlukom da želite početi živjeti sa svojim crnim mladićem. Počinjete igrokaz. Objavite obitelji da počinjete živjeti s mladićem koji je crn. Pokušajte obraniti svoju odluku i zauzeti stav koji će biti protiv predrasuda glede odnosa među mladim ljudima, osobito mladih različitog podrijetla.

MAJKA

Prizor:

Vaša kći ima crnog dečka s kojim ima ozbiljnu vezu. Volite svoju kćer, ali ne razumijete kako vam je ovo mogla učiniti. Podržavate muža u svemu što govori. Ne prijetite svojoj kćeri, već radije glumite žalost zbog boli koju vam je prouzročila. Mislite da će ju crnac zapostaviti i da će ona patiti.

STARIJI BRAT

Prizor:

Vaša sestra ima crnog dečka s kojim ima ozbiljnu vezu. U osnovi, nije vas briga što vaša sestra izlazi s crnim dečkom. Činjenica je da branite pravo na slobodan izbor veze. Unatoč tome, kada čujete kako vaša majka kaže kako će crnac zapostaviti vašu sestru, pomislite da je samo iskorištava te zauzimate zaštitnički stav prema sestri.

OTAC

Prizor:

Vaša kći ima crnog dečka s kojim zasniva ozbiljnu vezu. Vi ste autoritet u kući i ne odobravate vezu vaše kćeri. Predstavljate moralni autoritet i važno vam je što će ljudi reći. Ne smatrate se rasistom, ali udaja vaše kćeri za crnca je nešto drugo. Zamislite se kao strogog oca i svađajte se kako bi se on svađao.

Stvaranje i podučavanje povijesti uvijek je sklono etnocentrizmu, nacionalizmu i ponekad ksenofobiji.

Igrajući važnu ulogu u nečijoj socijalizaciji i osobnosti, povijest zbog načina na koji se tumači, pojačava predrasude o ljudima iz drugih kultura.

Interkulturalno obrazovanje promovira čitanje povijesti s različitih stajališta. Nikad nije samo jedna istina, to je točno u povijesti više nego i u jednoj drugoj disciplini. Slušanje i čitanje tuđe povijesti pomaže nam u boljem razumijevanju vlastite.

Motivi promatranja

- Različito čitanje povijesti i različita tumačenja povijesnih događaja.
- Etnocentrizam i nacionalizam.
- Naglašavanje i promicanje otvorenije vizije svijeta.

Cijevi

- Istražiti različita prihvaćanja povijesti i povijesnog podučavanja.
  - Potražiti sličnosti u našim obrazovnim sustavima.
  - Podići zainteresiranost za promicanje tuđih kultura i povijesti.
- *Razviti kritički pristup prema našoj vlastitoj povijesti.

Vrijeme

30 minuta – 1 sat

Veličina grupe

Svaka

Priprema

- Nacrtajte kalendar, počinjući od 1500. pa do danas na velikoj ploči ili na nekoliko listova papira
- Pribadača ili kazeta

Upute

1. Svaki se sudionik treba sjetiti pet važnih povijesnih datuma, značajnih za njihovu zemlju ili kulturu te njihova imena u skladu s godinama upisati u kalendar.
2. Kada završe, trebaju se izjasniti zašto su datumi važni, što znače i zašto su ih izabrali?

Sažetak i vrednovanje

Pitajte sudionike da li su im svi događaji poznati ili ima i onih za koje nisu nikad čuli. U slučaju da nisu svi upoznati sa svim događajima, potrebno je da ih sudionici koji su ih napisali i objasne.

Raspraviti zašto iz povijesti učimo samo o nekim događajima, a ne i o drugima.

Natuknice za voditelja

Vježbu je bolje izvoditi s mlađom grupom. Posebno je namijenjena za multikulturalne skupine, iako se može raditi i sa monokulturalnim.

U tom slučaju, može biti zanimljivo što nas je podsjetilo na te datume i što je utjecalo na nas.

Practicirajte da radije vi upisujete imena na kalendar, nego da svakog posebno prozivate da napiše sam.

Mogućnosti

Vježba se može prilagoditi i jednogodišnjem kalendaru. Sudionici mogu upisivati najznačajnije datume koji se slave u različitim zemljama, kulturama, religijama, itd.

Dodatni prijedlozi

Uvijek budite spremni na činjenicu da vam sudionik možda neće ispričati cijelu priču. Budite kritični na ono što čujete i pročitate. Stalno zapitkujte!

Učimo na satovima povijesti, no za neke povijesne događaje saznajemo iz priča što čujemo od drugih, posebno iz šala. Ako vas zanimaju etnocentrička gledišta u šalama, koristite aktivnost “Natjecanje Eurošala” (str. 76).

Rasistička gledišta ne uzrokuju samo nasilje nad strancima i izbjeglicama, već vode i do diskriminacije pri stanovanju i zapošljavanju te drugih aspekta svakodnevnice.

Aktivnost je igrokaz.

Motivi promatranja

- Sukobi među ljudima iz različitih kultura mogu biti riješeni na pozitivan način.
- Naša analiza sukoba i način kojim ga obrađujemo ovisi o porijeklu društvenog i kulturnog zaleđa osoba u sukobu.
- Naši vlastiti interesi mogu nam zamutiti pogled na problem te ga napraviti većim nego što je.

Ciljevi

- Analizirati vlastita stajališta glede ljudi iz različitih kulturnih i društvenih skupina
- Proučiti probleme koji se javljaju pri rješavanju
- Osvrnuti se na granice snošljivosti
- Osvrnuti se na odnos između diskriminacije i sukoba interesa

Vrijeme

1 ½ do 2 sata

Veličina grupe

Najmanje 10, najviše 25 osoba

Priprema

- Kopije kartica s ulogama
- Kopije promatračevih bilježaka
- Kopije papira: tragovi pri traženju rješenja
- Papir i olovke za promatrače

Upute

1. Objasnite sudionicima da je igrokaz o prizoru koji se može dogoditi u svačijoj svakodnevnici. Zatim im pročitajte: “U vašem susjedstvu je zgrada. Jedan od stanova je iznajmljen grupi stranih studenata koje često posjećuje obitelj te često organiziraju zabave. Susjedi, pogotovo iz stanova najbližih studentima, uznemireni su i žale se da studenti i njihovi prijatelji dižu preveliku galamu, ne daju im spavati i da ne brinu za zgradu. Susjedi su organizirali sastanak kako bi riješili problem.
2. Izaberite dobrovoljce za uloge susjeda. Trebat ćete ih najmanje 6, a najviše 9. Ostali su promatrači.

3. Podijelite kartice s ulogama dobrovoljcima, a promatračeve upute svakom promatraču. Dajte im pet minuta za razmišljanje o onome što moraju učiniti.
4. Upozorite ih da im je cilj naći rješenje problema, a tek onda učiniti igrokaz.
5. Dopustite im raspravu od oko 10 minuta, a tada bez ometanja podijelite im kopije "Na tragu rješenja". Neka igrokaz traje još 10 minuta. Ipak, možete ga prekinuti ili produžiti ako mislite da je potrebno.

Sažetak i vrednovanje

Okupite sudionike i počnite raspravu koju bi trebali provesti u dva dijela.

1. Igrokaz

Porazgovarajte što se događalo u igrokazu, pomoću sljedećih pitanja:

- Što su promatrači zabilježili i kako ih se dojmio igrokaz?
- Kako se glumce dojmio igrokaz? Je li im bilo teško naživjeti se s ulogama, što im je bilo najteže, a što najlakše, itd.
- Jesu li sudionici uočili ikakvu razliku između prvog i drugog dijela, odnosno nakon što su glumci dobili kartice "Na tragu rješenja".
- Kakvi su se argumenti koristili i na čemu su bili zasnovani – na činjenicama, razlozima ili osjećajima.
- Je li lakše naći argumente za ili protiv studenata?
- Odakle su proizašli dati argumenti?
- Je li problem riješen te jesu li svi bili zadovoljni ishodom?
- Je li rješenje pošteno ili je jedna strana oštećena?
- Postoji li mogućnost drugih rješenja?

2: Životna situacija

Kada su svi imali priliku govoriti, pomuzite grupi pri analiziranju i osvrtu na postojeći problem. Debatu možete započeti pitanjima kao što su:

- Je li igrokaz imao ikakve veze sa životnom zbiljom? Koje su sličnosti, a koje različitosti? Je li se išta činilo preuveličanim?
- Koji je lik najvjernije dočarao gledišta karakteristična za naše društvo?
- Kada smo suočeni sa ljudima koji su u sukobu, a iz različitih kulturoloških pozadina, tražimo li rješenje koje zadovoljava sve ili radije pretpostavljamo svoja stajališta i zapostavljamo one koji misle ili osjećaju drugačije od nas?
- Koliko je, u biti, sukob povezan s različitostima u kulturi, a koliko s osobnim ili ekonomskim interesima?
- Ima li tko iskustva u ovakvim sukobima? Pod kojim okolnostima? Ako vam se ovo nije dogodilo, zašto nije?

Natuknice za voditelja

Obratite posebnu pozornost kojim smjerom se odvija igrokaz jer on utječe na vaše daljnje predavanje. Npr. možda vam neće trebati kartice “Na tragu rješenja” i na početku rasprave, morat ćete odlučiti kako koordinirati raspravu između analiziranja grupne dinamike, procesa donošenja grupne odluke u skladu s problemima iz stvarnoga života.

Napomenite im da postoje dvije različite kartice “Na tragu rješenja” : 1) za “vodećeg” i 2) za druge igrače. Tko će dobiti 1. Karticu, ovisi dokle je igrokaz stigao. Ako je već demokratski odlučeno tko će zasjedati skupom, dajte toj osobi karticu, u protivnom dajte je Voditelju domaćeg odbora.

Pronalaženje rješenja problema i odlučivanja naporan je proces.

Potrebno je posjedovati komunikacijske sposobnosti, suosjećajnost prema potrebama drugih te biti maštovit i iskreni kako bi problem pošteno istražili. Lakše je kada osobe raspravljaju oko vlastitih interesa i pokušavaju naći suglasje glede zajedničke dobrobiti od koje će svakoga zapasti dio kolača. Nažalost, prečesto se vode rasprave u kojima osobe ne mogu naći kompromis pa na kraju svi imaju osjećaj da su više izgubili nego dobili.

Važno je da tijekom vježbe sudionici uvide i razlikuju usvojena gledišta prema strancima i osobama iz drugih kultura te način kako rješavamo stvarne, svakodnevne probleme, uključujući i međusobnu komunikacijsku vještinu.

Dodatni prijedlozi

Sudionici trebaju razmotriti u svijetlu onoga što su naučili iz ove aktivnosti, koje praktične korake trebaju poduzeti da unaprijede odnose među različitim skupinama u mjesnoj zajednici. Potaknite ih na djelovanje.

Želite li slijediti probleme o nacionalnim identitetima, upotrijebite aktivnost “Nacionalni praznik” (str. 131). Ili, ako vas zanima istraživanje predrasude i sukoba u obitelji, upotrijebite aktivnost “Pogodi tko dolazi na večeru” (str. 87).

Kartice s ulogama (**kopirati za sudionike**)

Mladi stranac

Govorite i razumijete jezik domaćina vrlo dobro, ali ne razumijete zašto su vaši susjedi uznemireni. Po vašem mišljenju, i vaši prijatelji studenti i vi se ponašate savršeno normalno. Ni pod kakvim uvjetima ne želite napuštati stan.

Voditelj domaćeg odbora

Vaš stan je daleko od studentskog. Osobno vas ne uznemiruju. Ali vi ne volite strance i ne želite da žive u vašoj zgradi.

Mlada žena (25 – 30) godina

Živite sami i bojite se mladih studenata jer su vam tako strani i drugačiji od vas.

Mlada osoba

Vi također studirate. Nemate neko izraženo stajalište oko problema, no želite se preseliti u stan gdje žive strani studenti.

Izbjeglica

Također ste stranac, ali iz druge zemlje, nego što su studenti. Vi i vaša obitelj nikada niste previše kontaktirali sa susjedima. Nikada ni s kim niste imali problema, premda se osjećate pomalo izoliranim.

Stariji par (igraju 2 osobe)

Oboje ste svjesni problema koji prisiljavaju mnoge ljude da napuste domovinu i pokušaju živjeti drugdje. Podržavate organizaciju koja pomaže zemljama u razvoju.

Nezaposleni susjed

Oštro stojite protiv politike koja dopušta strancima život i rad u vašoj zemlji. Mislite da bi stranci smjeli dolaziti samo kao turisti.

Vlasnik zgrade

Mladi studenti uvijek plaćaju uredno i ne želite izgubiti prihod od tog stana. Ali ne volite baš strance i u ovom sukobu vidite sjajnu priliku da im povisite stanarinu. S druge strane, imate i mogućnost da studentima iznajmite stan u predgrađu.

Promatračeve zabilješke

Vaš posao kao promatrača je da vrlo pažljivo motrite što se događa i pravite bilješke za raspravu na kraju igrokaza.

Bilježite:

- Poštuju li igrači redoslijed govora, je li neki govore preko reda ili pokušavaju govoriti u isto vrijeme, ili jedan ili dvoje izlažu svoje stavove?
- Pokušava li itko vodstvo i voditi sastanak?
- Koje argumente igrači koriste?
- Je li se mišljenje ili ponašanje igrača promijenilo nakon dobivanja kartice “Na tragu rješenja”?

KARTICA 1. – NA TRAGU RJEŠENJA

Ova kartica je namijenjena voditelju sastanka.

Napomena: Ako tijekom igrokaza nitko ne bude demokratski izabran, ova kartica ide voditelju domaćeg odbora.

1) Voditelj: Demokratski ste izabrani da nastavite voditi sastanak.

Pratite slijedeće upute.

2) Voditelj domaćeg odbora: Kako nitko nije izabran da vodi sastanak, pretpostavlja se da je sastanku potreban demokratski izabran voditelj.

Predlažemo da vi budete taj zbog vašeg statusa voditelja domaćeg odbora. Ako se drugi slažu, zadržite karticu. Ako je netko drugi izabran, prosljedite mu karticu i uzmite njegovu.

Natuknice za voditelja

Vaš je posao održavati mir i voditi sastanak.

Pokušajte osigurati:

- Da svi imaju priliku govoriti
- Međusobno poštovanje u redosljedju govora
- Bude li potrebno, odrediti vrijeme za svakog izlagača i ne dozvolite nikom prekoračenja.
- Ne dozvolite psovke i osigurajte da ne odstupaju od teme već da se drže problema
- Potičite raspravu i održavajte ju pozitivnom.
- Potičite ih na traganje: cilj je naći rješenje problema

KARTICA 2. – NA TRAGU RJEŠENJA

Namijenjena svakom sudioniku osim voditelju.

Razmislite što možete učiniti, unutar vaše uloge, u pokušaju pronalaženja rješenja:

- Pozorno slušajte i poštujujte svačije pravo govora
- Govoreći, pokušajte uskladiti ono što morate reći s onim što je već rečeno
- Vaš govor, kad dođe red na vas, počnite sažetkom onoga što je govorila osoba prije vas.
- Pokušajte napraviti razliku između činjenica i vašeg mišljenja.
- Pokušajte ne skretati raspravu, pozornost usmjerite na problem studenata i potrebu pronalaženja drijšenja, ne iznosite druge činjenice, mišljenja ili ideje koje možda imate.

Tijekom povijesti sva društva su posuđivala i prilagođivala stvari jedna od drugih. Sastajanjem dviju kultura, javlja se velika prilika za uzajamnu dobrobit. Mogli bi to lakše priznati, kada bi gledali bez naših predrasuda i etnocentrizma.

Ovo je simulacija.

Motivi promatranja

- Razumijevanje “različitosti” potreban je korak za poštovanje i priznanje.
- Dobrobiti tolerancije i prilagodbe.
- Slavljenje raznolikosti.

Ciljevi

- Podići svijest o tome kako kultura djeluje na naše živote i budućnost.
- Potaknuti raspravu o tomu kako ljudi iz različitih kultura komuniciraju i surađuju.
- Proučiti kulturološke tabue i “granice tolerancije”.
- Provesti raspravu o mogućnostima koje nastaju kao rezultat interkulturalne suradnje.

Vrijeme

2 sata

Veličina grupe

10 – 16

Izgled igre

Na otoku žive dva plemena. Pleme Y živi na povišenom, brdovitom djelu, a pleme Z na obali. Žive jedni uz druge, no rijetko dolaze u dodir.

Dva plemena imaju različite jezike i kulture, stoga baloni za oba plemena imaju posebno značenje. Pleme Y pridaje veliku važnost raznolikosti balona radi vjerskih razloga i pokušavaju skupiti balone različitih tipova, oblika i boja. U plemenu Z ljudi koriste balone, posebice okrugle crvene, u medicinske svrhe.

Nedavno su osobe iz plemena Z počele patiti od nepoznate bolesti za koju se, legenda kaže, jedini lijek rijetka vrsta balona iz nepoznatih područja otoka. Srećom, postoji mapa, čuvana generacijama, za koju su sigurni da će ih dovesti do željenog balona.

Nažalost, prije mnogo godina mapa je skoro uništena u ratu, pa pleme Z posjeduje samo dio. Legenda kazuje da pleme Y posjeduje drugu polovicu.

Cilj plemena Y je zaštititi svoje balone, a plemena Z naći potreban lijek. Kako to u stvarnom životu biva, sudionici mogu otkriti i neočekivane rezultate.

Priprema

A) za oblikovanje kultura grupe:

- Papir i olovke

- Fotokopije uputa za plemena

B) za sastanak:

- Pića, šalice i kolači dostatni za sve

C) za potragu:

- Mapa koja pokazuje lokaciju skrivenih balona, izrezana u 4 dijela
- 5 okruglih crvenih balona
- 3 balona različitog oblika i boje, npr. jedan okrugli žuti, drugi dugački zeleni, treći izduženi plavi.
- 2 slična balona, ali drugačija od drugih (mogu i prezervativi), skrivena na tajnom mjestu
- Vrpce za vezanje balona
- Selotejp za stavljanje balona na zidove
- Kutija s “priborom” - pribadače, škare, crveni ruž za usne, kazeta.

Upute

Predviđene su 3 faze igre: U dijelu A plemena uče svoju kulturu; u dijelu B plemena se susreću i uče komunicirati na svojim jezicima; u dijelu C plemena traže balone.

1. Budite sigurni da su svi spremni i upućeni.
2. Podijelite skupinu u dvije i pročitajte im kratki opis igre.

A dio. Plemena uče svoju kulturu i stvaraju vlastiti jezik.

3. Svako pleme pošaljite na drugi kraj sobe (oni predstavljaju brda i obalu).
4. Podijelite kopije uloga svakom plemenu i dajte im papir i olovku za bilješke.
5. Uputite ih da moraju odlučiti o imenu za svoje pleme, naučiti pravila svoje kulture i kreirati poseban jezik.
6. Objasnite im da imaju 20 minuta za razvoj i vježbu njihovog jezika te da budu sigurni da su ga svi u skupini svladali.

B dio. Plemena se susreću. Ovo je prilika da se nauče međusobnoj suradnji i komunikaciji, razmjenjujući hranu i piće:

7. Dajte plemenu A kolače, a plemenu B šalice i piće.
8. Pozovite skupine na sredinu sobe (predstavljajući je kao neutralno područje).

9. Upozorite ih da simulacija upravo počinje. Od sada svatko ima svoju ulogu, koriste jezik i kulturu svog plemena.

C dio. Potraga za balonima

10. Recite im da imaju 45 minuta. Pleme Z može početi pregovarati o drugoj polovini mape i tražiti skrivene balone.

Sažetak i vrednovanje

Započnite osvrtom na ono što se događalo pa nastavite o tome što su igrači naučili i kako se simulacija odnosi na stvarni život.

- Je li bilo teško razumjeti jezike?
- Kako ste komunicirali tijekom potrage? Koristeći samo jedan ili oba jezika? Koristeći znakove? Do kakvih je nesporazuma došlo?
- Kako ste riješili problem razotkrivanja balona plemena Y? Tko je to učinio? Kako ste se osjećali glede rušenja kulturalnih tabua?
- Koji su kulturalni tabui u našem društvu? Koja im je namjena?
- Koje stvari koristimo u svakodnevnom životu, a da potječu iz drugih zemalja ili kontinenata?
- Možemo li zamisliti život samo na osnovu naše kulture ili zemlje? Zašto nam je kultura važna?
- Je li vama vaša kultura važna? Zašto?
- Što nas sprječava u razumijevanju tuđih kultura?
- Možete li se sjetiti stvarnog životnog primjera, u prošlosti ili sadašnjosti, gdje su se dvije kulture uskladile i napredovale?
- U svijetu danas postoje brojni primjeri sukoba među kulturama. Odlučite se za jedan primjer i raspravite: Što dovodi do kulturoloških sukoba? Tko dobiva, a tko gubi u sukobu? Što gube ljudi otkrivanjem svoje kulture? Što namjeravaju dobiti?

Natuknice za voditelja

Prije nego počnete, pročitajte sve upute kako biste imali jasnu sliku o onom što sudionici trebaju raditi.

Igra zahtjeva pažljivu pripremu

- Predlažemo vam da za skrivene balone koristite prezervative. Prvo, zato što su potpuno drugačiji od klasičnih balona, a kao drugo zato što nekima prezervativi još uvijek znače “tabu”. Uporabom prezervativa možete “testirati” granice tolerancije nekih sudionika. Nadalje, tijekom rasprave, mogu se pojaviti problemi AIDS – a i diskriminacije HIV – pozitivnih osoba.
- Nađite odgovarajuće mjesto za sakrivanje posebnih balona (prezervativa), ali ih nemojte napuhati.
- Nacrtajte mapu sa skrivenim mjestom, ali budite sigurni da se mjesto ne može otkriti sa samo pola ili $\frac{3}{4}$ mape.
- Tada isijecite mapu na 4 dijela. Dva dijela dajte plemenu Z. Preostala dva dijela stavite u balone, u svaki po jedan, koje ćete dati plemenu Y.
- Napušite 8 raznobojnih balona i svežite ih tako da se bez oštećenja mogu ponovo ispuhati. Zalijepite 4 okrugla balona na zid na jednom kraju prostorije (obala gdje živi pleme Z), a 4 ostala na zid u drugom kraju sobe (brda gdje živi pleme Y). Ostavite dvije četvrtine mape u koverti za pleme Z na njihovom kraju sobe.
- Kutiju s priborom stavite na sredinu sobe. Ne govorite čemu služi pribor. Možda će biti potreban u igri, možda ne, ovisi koliko će sudionici biti kreativni u stvaranju svojih kultura i pravila. Dodajte i druge predmete ako mislite da će trebati, npr. povećalo- ako je karta mala, lampu- ako je mapa skrivena na mračnom mjestu, ključ za kutiju gdje je mapa skrivena, itd.

Pomoć plemenima u učenju jezika i razvijanju njihove kulture

- Ovo je prilika da sudionici budu kreativni.
- Ako grupa ima poteškoća, predložite im da zamijene sve konsonante (suglasnike) s nekim slovom, npr. u engleskom “l” ili “r” dobro djeluje.
Drugi prijedlozi mogu biti govor unazad ili početi svaku riječi određenim slovom.
- Provjerite jesu li igrači usvojili jezik i naučili kulturu prije nego nastavite.

Sastanak

Dajući jednom plemenu kolače, a drugom piće, stvarate priliku da igrači nauče jezik suprotne ekipe. Igrači će morati komunicirati ako žele riješiti problem na obostrano zadovoljstvo.

Potruga

Mnogo je mogućih završetaka. Oni zavise o vještinama pregovaranja, naravi i važnosti kulturalnih vrijednosti sudionika.

Ako igra zapne, smijete im pomoći kratkim šaptanjem.

Scenarij je sljedeći:

- Igrači trebaju uočiti komadiće papira u Y balonima.
- Poslije toga razmatraju da li mogu povratiti komadiće mape, ne zaboravljajući pritom Y balone.
- Pozorno promatranje potvrdit će da se baloni mogu odvezati, ispuhati i ponovo napuhati. Stoga će pleme Z morati oprezno pregovarati kako bi uvjerali članove plemena Y da to dopuste; netko će morati srušiti kulturalni tabu doticanja balona pa će pleme Y zahtijevati da izvršitelj navuče crveni nos i da bude podvrgnut “šetnji krugom”. To će biti drugo rušenje tabua.
- U početku se čini da pleme Y nema nikakvu korist ako pomogne plemenu Z jer Z imaju samo crvene balone, a pleme Y već posjeduje jedan. No, na kraju će se ispostaviti da bi pleme Y ipak moglo imati dobit jer postoje dva nova skrivena balona i pleme Z bi ih moglo podijeliti.

Dodatni prijedlozi

Učenje i odrastanje je dio stalnog procesa interkulturalnog obrazovanja. Ali proces se neće dogoditi sam od sebe, niti ćemo pobrati uspjeh ne budemo li na tomu radili. Nešto što možete učiniti je organiziranje interkulturalne proslave u vašoj skupini ili organizaciji. Pozovite ljude iz svih udjelova mjesne zajednice da dođu i proslave uz hranu, piće, glazbu, ples, vještine i igre, itd.

Nije uvijek lako, koliko bismo mi željeli, prihvatiti ili raditi onako kako rade ljudi koji su drugačiji. Želite li ispitati osjećaj pri dugom putovanju s ljudima različitih navika i običaja, koristite aktivnost “Euroželjeznica a la carte” (str. 78).

KARTICE S ULOGAMA (kopirati za sudionike)

Kartica za pleme Y

Živite na otoku koji naseljava još jedno pleme. Zajedno živite, ali imate različite jezike i kulture te se rijetko susrećete.

Vaš jezik

Orete smisliti jednostavan jezik koji ćete koristiti tijekom igre. Dobro provjerite da su ga svi usvojili.

Vaša kultura

Veliku važnost dajete raznolikosti balona iz vjerskih razloga. Trudite se skupiti što više balona različitih tipova, oblika i boja. Baloni se smatraju svetima i njihovo doticanje se kažnjava.

Jedini koji ih smiju dotaknuti posebno su istrenirani za obred “šetnje krugom”. U tom obredu izabrana osoba nosi crveni nos te održava balon na nosu dok išeta oko kruga.

Trebate smisliti još neke kulturalne stavove uključujući ime plemena, način pozdravljanja i pravila o društvenoj organizaciji npr. tko donosi odluke, a tko govori u ime grupe.

Kartica za pleme Z

Živite na otoku koji naseljava još jedno pleme. Zajedno živite, ali imate različite jezike i kulture te se rijetko susrećete.

Vaš jezik

Orete smisliti jednostavan jezik koji ćete koristiti tijekom igre. Dobro provjerite da su ga svi usvojili.

Vaša kultura

Vi ste mirne i društvene osobe. Pozdravljate se trljanjem šoseva.

Stoga je vrlo nedruštveno ne imati uvijek čist nos.

Dajete veliku vrijednost crvenim balonima koji vam služe u medicinske svrhe. Crveni baloni su jako rijetki.

Trebate smisliti još neke kulturalne stavove uključujući ime plemena ,pravila o društvenoj organizaciji npr. tko donosi odluke, a tko govori u ime grupe.

Ponekad nam se osobe poput roditelja, šefova i odraslih čine tako ograničenima... no nismo li i mi?

Vježba je simulacija

Motivi promatranja

- Diskriminacija drugačijih ljudi.
- Mehanizmi koji drži manjine na niže privilegiranoj stepenici društva.

Ciljevi

- Iskusiti diskriminaciju
- Raščlaniti kako diskriminiramo određene društvene skupine, dok ih u isto vrijeme optužujemo da su sami krivi za situaciju u kojoj jesu .
- Postati svjesni kako pomažemo očuvanju nepoštenih društvenih oblika.

Vrijeme

60 minuta

Veličina grupe

Najveća 40. Bit će potrebno napraviti 4 manje skupine.

Priprema

- 4 velika papira
- 4 stara časopisa
- 4 škare
- 4 paketa flomastera u boji
- 4 pakovanja ljepila
- Neobavezno: 4 paketa drugih sitnica i komadića npr. vrpce, vuna, dugmad, spojnice.
- Papir i olovka za promatrače
- Sat ili štoperica

Upute

1. Podijelite igrače u 4 skupine koje ćete smjestiti u četiri kuta sobe gdje će imati dovoljno prostora.
2. Zadužite svaku skupinu da odabere promatrača koji će bilježiti što članovi skupine rade ili govore.
3. Objavite da ćete doći do svake skupine posebno kako biste im dali materijal i upute za rad.
4. Pođite do prve skupine, dajte im paket materijala i jasno recite; “Imate papir, časopis, škare i ljepilo. Morate napraviti kolaž koji predstavlja proljeće. Imate 20 minuta. Možete započeti kad god želite.”

5. Tada idite do druge skupine, sve im isto dajte s napomenom: "Imate papir, časopis, škare i ljepilo. Morate napraviti kolaž koji predstavlja ljeto. Imate 20 minuta. Započnite kad god želite."
6. Pri posjetu trećoj skupini također dajte materijal i recite: "Imate papir, časopis, škare i ljepilo. Morate napraviti kolaž koji predstavlja jesen. Imate 20 minuta. Započnite kad god želite."
7. I zadnjoj skupini dajte materijal i recite: "Mso, flosamd loer abtbz losnise bauqvxa poyeks, nseioamans sajjiyudo laverza losi falitome. Imate 20 minuta za to. Možete započeti kad god želite."
8. Dok skupine rade, šćite oko njih, hvaleći prve tri, a četvrtu optužujte da ne radi ono što ste zahtijevali.
9. Nakon 20 minuta zaustavite aktivnosti i zamolite skupine da izlože kolaže. Ako prva skupina nije završila, dajte im još 3 – 4 minute.

Sažetak i vrednovanje

Krenite od igrača. Pitajte ih kako ih se dojmila vježba, kako su radili po skupinama i jesu li svi sudjelovali?

Nastavite s promatračima. Neka izlože što se odvijalo u svakoj grupi.

Uključite sve u raspravi, povezujući ju sa stvarnošću:

- Ima li ikakve povezanosti sa stvarnošću?
- Tko predstavlja četvrtu skupinu u našem društvu ?
- Koliko težimo optuživanju žrtava društvene nepravde?
- Kako se ponašaju ljudi koji se osjećaju kao žrtve društvene nepravde?
- Ponašaju li se slično osobama iz četvrte skupine?

Natuknice za voditelja

Ako radite s malobrojnom skupinom, prilagodite igru i oblikujte dvije podgrupe; prvoj dajte jasne upute, a drugoj vrlo zbunjujuće.

Moguća zamjena besmislene rečenice za četvrtu skupinu je prava uputa izgovorena vrlo brzo ili na drugom jeziku.

Budite svjesni da će vježba izazvati burne reakcije članova četvrte skupine. Bit će frustrirani zbog nerazumljivih uputa i još ih se za to optužuje.

Ponekad se posvađaju s voditeljem i odu, ponekad usmjere svoj gnjev na druge skupine i ometaju ih u radu; ponekad se suzdržavaju i ostave agresivnost za kasnije. Zbog toga vam predlažemo sljedeće:

- Budite sigurni da su skupine sastavljene slučajnim redoslijedom kako se nitko iz 4. skupine ne bi osjećao ugroženim.
- Prije početka rasprave, najvažnije je naglasiti da je to bila simulacija i da sada više ne glumimo.

- Važno je svakom dopustiti, tijekom sažetka, da izrazi svoje osjećaje prije nego što krenete s analizom. Ako im to ne dopustite, osjećaji će doći kasnije i kvalitetna razrada će biti nemoguća.

Mogućnosti

Ako želite da vježba bude izazovnija ili nemate materijala, radite sa skupinom skeč. Ovim vršimo veći pritisak na 4. Skupinu, koja će biti zabrinuta zbog predstave ili da ne ispadne glupa .

Dodatni prijedlozi

Bolje pogledajte skupine u vašem društvu. Kako vidite moguće društvene pobjednike, a kako gubitnike? Istražite to kroz aktivnost “Portreti” (str. 149).

Proizvoljno možete proučiti “Staza razvoja” (str. 138) koja se bavi različitim mehanizmima kojima sadašnji gospodarski sustav diskriminira većinu osoba iz zemalja Juga, ne bi li održali privilegiranu poziciju zemalja Sjevera.

Glazba je sjajan način približavanja različitih kultura, ali može biti i prijenosnik stereotipa i pristranosti. Ova vježba dopušta uvid u kulturne stereotipe kroz glazbu na opušten i jednostavan način.

Motivi promatranja

- Stereotipi i predodžbe o glazbi drugih zemalja.
- Kulturalna dominacija i utjecaj “kozmpolitskih” masovnih kulturnih proizvoda na naš glazbeni ukus.

Ciljevi

- Zainteresirati osobe za glazbu stranih kultura i ljudi
- Izazvati stereotipe i predrasude glede glazbe iz neeuropskih izvora
- Zainteresirati osobe za druge ljude, kulture, glazbu i jezik
- Izazvati etnocentrizam u glazbi i drugim kulturnim proizvodima
- Zbuniti sudionike i uvesti harmonično raspoloženje u skupinu.

Vrijeme

5 - 10 minuta.

Veličina grupe

Svaka

Priprema

- Izaberite dijelove glazbe (s kazete ili vrpce) iz manjinskih kultura ili s drugih kontinenata.
- Ako ste u mogućnosti, prevedite pjesmu (ako je prikladna) i pripremite kopije.
- Trebat će vam kazetofon.

Upute

1. Izaberite prikladno vrijeme za vježbu; na početku sastanka ili poslije odmora.
2. Objasnite im da će čuti glazbu za koju trebaju pogoditi odakle dolazi.
3. Ako glazba sadrži riječi, neka zamisle o čemu govore.
4. Pustite glazbu 3 – 4 minute.
5. Sudionici mogu komentirati glazbu s prijateljima, ali ne smiju odati svoja nagađanja. Mogu ih zabilježiti, ako žele.
6. Na kraju ponovo pustite glazbu i pozovite ih da pokušaju pogoditi.
7. Recite im odgovor.
8. Ako imate riječi, dajte im kopije i ponovo pustite glazbu, ako žele mogu i pjevati.
9. Vodite raspravu i na kraju skupa opet pustite glazbu.

Sažetak i rasprava

Ako smatrate prikladnim, možete se kratko osvrnuti na glazbu.

Pitajte sudionike jesu li iznenađeni porijeklom glazbe, je li im se svidjela, je li bilo teško pogoditi odakle dolazi, itd.

Ako se sudionicima sviđa glazba, iako ju smatraju nepoznatom, pitajte ih zašto ju prije nikad nisu slušali? Zbog toga jer je ne puštaju na radiju? Zašto je ne puštaju?

Natuknice za voditelja

O izboru glazbe ovisi uspjeh aktivnosti. Veći utjecaj ima ako prvo pustite instrumentalni dio, a tek kasnije cijelu pjesmu. Na ovaj način sudionici se ne usmjere odmah na jezik. Izabrana glazba treba prenijeti dobro raspoloženje bez obzira odakle dolazi.

Budite spremni dati informacije o glazbi, njezinoj kulturalnoj dimenziji, koliko je popularna u zemlji iz koje dolazi itd.

Aktivnost će najbolje uspjeti ako odaberete donekle poznatu glazbu: obično asociramo klasiku ili jaz sa Sjevernom Amerikom i Europom, iako je većinom sviraju glazbenici iz drugih područja.

Glazba i drugi umjetnički izrazi, kao ples i umjetnost, izvrstan je način približavanja drugim kulturama, ali također može biti prijenosnik stereotipa i pristranosti.

Dodatni prijedlozi

Aktivnost koja nas upoznaje s glazbom drugih kulturnih zaleđa, možete dopuniti pozivom sudionicima da donesu svoju glazbu koja potječe iz druge kulture. No budite oprezni da se vježba ne pretvori u natjecanje o najdražoj glazbi !!!

Tradicionalna glazba, ples, umjetnost i priče su umjetnički oblici duboko vezani za kulturalne korijene. Ponekad izbjegavamo bajke i narodne priče jer ih smatramo dječjim. No iz njih možete puno naučiti o kulturi. Probajte! Vidite da li možete pogoditi iz kojih zemalja dolaze neke priče u vježbi “Priče svijeta” (str. 159.) Bit ćete iznenađeni.

“Knysna Blue” - naslov aktivnosti također je naslov ploče i pjesme južnoafričkog glazbenika, Abdullah Ibrahim, Enja records ENJA – TIP TOE 8888162

Je li vam svejedno što drugi misle i govore o vama?

Motivi promatranja

- Učinci stereotipiziranja

Ciljevi

- Istražiti odnose između onoga što se očekuje od nas i od našeg ponašanja
- Podići svijest o tome kako naše ponašanje djeluje na druge
- Započeti raspravu o učincima stereotipiziranja ljudi

Vrijeme

45 minuta

Veličina grupe

10 +

Priprema

- Jednostavne bijele naljepnice 5 cm x 2 cm za sudionike.
- Na svaku naljepnicu napišite jednu karakteristiku: npr. neodgovoran, duhovit, glup, pametan, nespretan.
- Odlučite o zadatku grupe npr. stvaranje zajedničkog postera, planiranje događaja, razmještanje namještaja ili vođenje rasprave (možete pitati: kad bi poznate pop grupe svirale u našem gradu, koga bi željeli slušati?)

Upute

1. Nalijepite svakom naljepnicu na čelo, ali ne dopustite da znaju što piše na njoj.
2. Objasnite im zadatak. Razjasnite im da bi zadatak uspio moraju se tretirati prema naljepnicama. Na primjer, ako netko ima naljepnicu – lijen – na čelu, svi se prema njemu moraju odnositi tromo, lijeno (Ali ne koristeći riječ na naljepnici! Ne govorite im!)
3. Igrači moraju napor usmjeriti na izvršenje zadatka i postupanje prema drugima u skladu sa stereotipom na naljepnici.
4. Na kraju vježbe, igrači mogu pogađati što im piše na naljepnicama, ali to nije svrha igre.

Sažetak i vrednovanje

Ovo je vrlo važno, pa dopustite svima da kažu ono što misle.

Počnite pitajući sudionike jesu li mogli pretpostaviti što im piše na naljepnici, te nastavite pitati o drugim aspektima aktivnosti:

- Kako se svatko osjećao tijekom vježbe?
- Je li bilo teško postupati prema drugima u skladu s njihovim naljepnicama?
- Je li itko počeo “dokazivati” svoju naljepnicu, to jest je li etiketirani “duhovit” počeo pričati šale i bio samopouzdaniji? Ili je osoba s naljepnicom”lijen” prestala pomagati ili surađivati?
- Kako etiketiramo ljude u stvarnom životu? Kako to utječe na njih i na naše mišljenje o njima?
- U stvarnosti, koga etiketiramo pridjevima iz vježbe?
- Jesu li opravdani?

Natuknice za voditelja

Budite oprezni pri lijepljenju etiketa. Ako je član skupine pomalo lijen, ne bi bilo prikladno zalijepiti mu isti pridjev. Cilj vježbe nije izazvati otvorena mišljenja glede članova skupine. U pravilu, to je destruktivno i trebalo bi se izbjegavati.

Budite svjesni da vježba može izazvati snažne emocije.

Dodatni prijedlozi

Ponovo pogledajte tko išta radi u grupi ili organizaciji, pokušajte zamijeniti uloge i odgovornosti, ali bez pretpostavki tko bi najbolje radio pojedini posao.

Možete raditi na igrokazu “U susjedstvu” (str. 92) i ispitati probleme uzrokovane etiketiranjem, stereotipiziranjem i pokušati naći prikladno rješenje. Ili, ako želite obraditi kako etiketiramo izbjeglice i imigrante, možete koristiti “Izbjeglice” (str. 151) te vidjeti stvarno stanje stvari.

Vježba je granica 20 kojom će sudionici proučiti diskriminaciju i odbacivanje. Ona je zanimljiva i uzbudljiva, ali zahtijeva dobru pripremu. Tri ekipe prolaze tri kruga natjecateljskih igara.

Motivi promatranja

- Nejednakost životnih prilika, moć, diskriminacija i odbacivanje.
- Solidarnost, natjecanje, nepravda.
- Većinsko – manjinski odnosi.

Ciljevi

- Iskusiti nepravdu i diskriminaciju.
- Izazvati toleranciju i solidarnost sudionika.
- Osvrnuti se na odbacivanje, manjinsko – većinske odnose, društvene nedostatke i natjecanje.

Vrijeme

2 ½ do 3 sata

Veličina grupe

Najmanje 15, najviše 35

Priprema

Vježba zahtijeva pažljivu pripremu.

Proučite upute i opis uloge žirija kako bi točno znali igrati.

Potrebno je:

- Špil igračkih karata za sudionike. Pripremite špil tako da imate za svakog sudionika kartu, rabeći samo srca, kare, pikove (tref izbacite). Ako imate neparan broj sudionika, srca dajte najvećoj grupi.
- Mrežasta tablica za upisivanje bodova na kraju svakog kruga.
- Pripremite pravila igre na tablicama.
- 3 kopije “Uputa za žiri” – jednu za svakog člana.
- Najlepnice sa simbolima za svakog člana tima (pikovi, srca, kare).
- Tri maramice ili nešto slično za zmajevu repove.
- Dva seta ključeva za čegrtušine krugove.
- 2 rupčića ili nešto slično za povez preko očiju sudionika u čegrtušinim krugovima.
- Crvena boja za lice (može i ruž).
- Poduža vrpca za vezanje ruku onih koji će biti onesposobljeni.
- 5 ispuhanih balona.
- 3 lista papira i olovke (za kinesko šaputanje).
- Nacrt modela za kinesko šaputanje za žiri.

- Zvono za žiri
- Sat ili štoperica.
- Trebat će vam prostran prostor kako bi se timovi mogli raširiti.

Izgled igre

Igrači su podijeljeni u tri ekipe koje će se natjecati u kratkim igrama.

Žiri ocjenjuje ekipnu igru i piše bodove. Cilj je da svaka ekipa skupi 20 bodova – Granica 20 - do kraja 8. kruga ili će biti diskvalificirani.

Igrači nisu svjesni da je u biti samo 8 krugova (plus jedan otežavajući) i da je natjecanje varka. Na kraju će sami otkriti da su pravila nepoštena i da je jedna ekipa uvijek imala bolje šanse te bila u milosti žirija.

Prva tri kruga su predviđena za pokazivanje jednakih prilika i poštenog natjecanja, izgradnju identiteta skupine i timski duh.

Nakon 3. kruga ide otežavajući krug, tijekom kojeg će sudionici po prvi put iskusiti nepravdu.

Krug četiri opet daje dojam poštenja.

Peti krug nudi ekipama priliku da izjednače bodove, ali to je samo iluzija. U pravilu će gubitnici pasti još niže, a pobjednici doći u sami vrh.

Šesti, sedmi i osmi krug će se igrati tako da će na kraju biti velike razlike između ukupnih bodova skupina. Jedna ili dvije skupine neće postići granicu od 20 i bit će izbačene iz igre!

Održavajte postupak igre, ne smijete reći igračima da s osmim krugom igra završava jer bi je igrači mogli opozvati.

Krugovi 2, 4, 6 i 8 su igre “čegrtuše”. Ti krugovi daju igračima dojam jednakih prilika jer se ta igra jedina boduje objektivno i pošteno. No ipak nije potpuno poštena jer gubitnička ekipa neće moći dostići ostale, a ako to i uspije, izgubit će jednog igrača.

Poslije svega, tijekom sažetka, dopustite raspravu o osjećajima i ponašanju sudionika tijekom igre i veza sa stvarnošću.

Upute

- NE GOVORITE da je Granica 20 vježba o diskriminaciji i odbacivanju, da je manipulirana i da završava 8. krugom.

- Objasnite im da je to natjecateljska igra i da ekipe moraju do 8. kruga skupiti najmanje 20 bodova, inače će biti izbačeni.
- Izaberite 3 osobe za žiri. (Odaberite osobe s glumačkim sposobnostima koje su poštovane u skupini). Dajte im njihove upute i pošaljite ih u drugu prostoriju da ih pročitaju.
- Preostale sudionike podijelite u 3 ekipe i recite im da svaka osoba izvuče kartu.
- Recite im da naljepnice s ekipnim logom (znakom) stave na majice da se lakše mogu vidjeti.
- Svaka ekipa ima svoj kut sobe koji će im biti baza. Dajte im par minuta da daju ime ekipama i smisle slogan ili moto. Mogu smisliti i pjesmu. (Glavna svrha ovoga je stvaranje ekipnog duha i entuzijazma u igri).
- Objasnite im pravila s tablice.
- Ispitajte žiri i uvjerite se da točno znaju što treba raditi pa ih pozovite u sobu.
- Počnite s natjecanjem.

Slika 1

PRAVILA IGRE

1. krug: Hvatanje zmajevog repa

Recite igračima svake ekipe da stanu u red, hvatajući se za struk osobe ispred. Zadnji igrač u redu stavlja zmajev rep (maramicu ili sl.) u hlače ili suknju (sl. 1.).

Svaka ekipa mora uhvatiti što više zmajevih repova. Samo igrač na čelu zmaja smije uhvatiti repove.

Kada su skupine spremne glasno i jasno dajte znak za početak – “KRENI!”. Poslije jedne minute viknite – “STOP!”.

Žiri neka ocijeni igru i objasni bodovanje. Dajte im vrijeme da bodove upišu u tablicu.

Natuknice

Žiri će ocjenjivati: pik 3, srce 2, karo 1.

1. krug: Čegrtuša

Postavite sve igrače, uključujući i žiri, u krug.

Objasnite svakoj skupini da će igrati protiv druge. Netko iz vodeće skupine (s najvećim rezultatom do tada) lovi nekog iz skupine koja je po bodovima na drugom mjestu. Tada netko iz druge najbolje skupine lovi osobu iz zadnje skupine i konačno, netko iz prve skupine lovi osobu iz posljednje..

Lovcu i plijenu povežite oči i dajte im po set ključeva.

Objasnite da kada lovac zazvecka ključevima, to mora učiniti i plijen.

Svaki lov traje točno 45 sekundi i oba igrača imaju pravo na tri zveckanja ključevima.

Kada su sudionici spremni dajte im znak za start. Nakon točno 45, sekundi zaustavite igru.

Nakon svakog lova, glasno proglasite pobjednika. Budite sigurni da je žiri upisao rezultate. Ako je lovac dotaknuo plijen, tada lovčeva ekipa dobiva 1 bod. Ako lovina bježi 45 sekundi, onda njegova ekipa dobiva 1 bod, a igrač prelazi u lovčevu ekipu.

Važno je da sudionici budu tihi tijekom igre.

Natuknice:

Napomena: Tijekom kruga

- Jedan igrač iz pikova lovi igrača iz srca.
- Jedan igrač iz srca lovi igrača iz kara.
- Jedan igrač iz pikova lovi igrača iz kara.
- Kare su u zaostatku jer nemaju priliku loviti.

Važno je zavrtjeti igrače povezanih očiju prije početka igre kako bi im otežali zadatak.

Ako je skupina mala, osigurajte dovoljno mjesta u krugu, kako bi se igrači mogli kretati.

3. krug: Puhanje balona

Recite igračima da legnu na stomake na pod tako da im se dotiču ramena. Trebaju se oblikovati tako da svaka ekipa tvori jednu stranu trokuta, s glavama unutar zamišljenog trokuta. (sl. 2).

Slika 2

Zadatak svake ekipe je da otpuhuje balone u sredinu trokuta i što dalje od sebe. Kada su ekipe spremne, stavite (3 – 5) balona u sredinu i glasno dajte znak za start.

Neka igra traje točno 1 minutu.

Žiri treba opravdati svoje odluke i upisati bodove. Bodovi se moraju upisati na tabelu.

Zamolite žiri da zbroji bodove i glasno ih pročita.

Natuknice za voditelja

Bodovanje je sljedeće: pikovi 5, srca 1, tres 0.

Otežavajući krug

Objasnite ekipi s najvišim rezultatima (Pikovi!) da trebaju onesposobiti druge ekipe. Jednoj ekipi trebaju obojiti šoseve u crveno, a drugoj svezati ruke iza leđa.

Recite Pikovima da odluče što će kojoj grupi napraviti te neka objave i obrazlože odluku.

Tada im dajte boju i vrpce da onesposobe protivnika.

Objasnite im da otežavajuće okolnosti ostaju do kraja igre te da se Pikovi brinu da to tako i bude.

4. krug: Čegrtuša

1. Dajte ista objašnjenja kao i prošli put, ali ovaj put napomenite da se svaki ulov boduje 2 boda.
2. Nakon kruga, žiri glasno objavljuje rezultate.

5. krug: Prilika

1. Objasnite da pobjednička ekipa ovoga kruga dobiva cjelokupni rezultat trostruko, ekipa na drugom mjestu dvostruko, a zadnjoj ekipi rezultat ostaje isti.
2. Zadatak svake ekipe je da obrazloži zašto je zaslužila da im se rezultat udvostruči ili utrostruči.
3. Dajte svakoj ekipi 1 minutu da pripremi argumente.
4. Dopustite svakoj ekipi još jednu minutu, za svaki slučaj. Pikovi počinju, zatim Srca, pa Kare.
5. Dajte žiriju vremena da opravda svoju odluku i objavi rezultate.

Natuknice

Rezultat u krugu je sljedeći: pikovi $\times 3$; srca $\times 2$; kare $\times 1$

6. krug: Čegrtuša

Dajte upute kao prije osim što u ovom krugu pobjednik svakog lova osvaja 3 boda. Nakon kruga zamolite žiri da glasno objavi rezultate

7. krug: Kinesko šaputanje

Recite igračima da u ekipama posjedaju jedan iza drugoga na pod.

Povucite žiri na stranu.

Objasnite im da će pokazati jednostavnu skicu (npr. sl. 3) jednom članu ekipe Pikova i jednom ekipe Srca, a članu Kara će opisati skicu prječima.

Zadnji igrač iz svakog reda treba doći po svoje upute kod žirija te se vratiti na mjesto. Objasnite im da koriste prst za crtanje crteža na leđa igraču ispred njega. Taj igrač dalje crta po leđima osobe ispred sebe crtež koji je osjetio na svojim leđima i tako dok ne dođe do prvog igrača u redu koji će crtež nacrtati na papir i predati ga žiriju.

Važno je da sudionici šute tijekom vježbe.

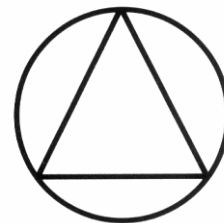
Zamolite žiri da donese odluku i objavi rezultate.

Natuknice

Bodovi za ovaj krug: Pikovi -3; Srca -2; Ka re-1

8. krug: Čegrtuša

Dajte ista objašnjenja kao i prvi put, ali napomenite da se ulov sada boduje s 4 boda.

Slika 3

Također recite igračima da je ovo zadnja prigoda za pojedince da promijene ekipe i odu u bolje, ako žele nastaviti igrati, a trenutno su u skupini koja još nije dostigla Granicu-20.

Nakon igre zamolite žiri da objavi rezultate. Također će objaviti koje ekipe nisu dosegle granicu od 20 bodova i udaljiti ih iz daljnje igre. Pustite da žiri čestita najboljim ekipama.

Kraj igre

Nekoliko minuta promatrajte reakciju sudionika i tada objavite da je to u stvari kraj natjecanja.

Sažetak i vrednovanje

Sažetak je vitalni dio “Granice 20”. Prijeko je potrebno osvrnuti se na probuđene osjećaje tijekom igre i obratiti pozornost na moguće usporedbe s diskriminacijom i nepravdom u stvarnom životu.

Velike skupine vodit će raspravu teže. Ako je nazočno više od jednog voditelja, trebalo bi raditi u manjim skupinama pa tek onda zajedno doći do krajnjih zaključaka.

Redoslijed razrade

1. Emotivna gledišta
2. Transparentnost igre
3. Gledišta grupne dinamike
4. Veze sa stvarnošću.

1. Emotivna gledišta

Prisjetite se glavnih koraka u igri pa nastavite sljedećim pitanjima:

- Kako ste se osjećali tijekom igre? Kako su vam se emocije mijenjale?
- Je li netko imao negativne emocije? Što ih je izazvalo?
- Kako su se Pikovi osjećali u provođenju onesposobljavanja?
- Kako su se osjećali Kare i Srca kad su bili onesposobljeni?
- Kako se osjećao žiri imajući tako mnogo moći?

2. Naivnost (transparentnost)

Sada objasnite skrivena pravila igre.

3. Grupna dinamika

Pričajte o onom što se dogodilo.

- Jeste li osjetili solidarnost s drugim igračima?
- Svatko tko je promijenio ekipu tijekom Čegrtuše: Što znači biti stranac u novoj skupini? I napustiti prvobitnu skupinu?
- Kao pojedincu, koliko vam je trebalo da se prilagodite skupini i pravilima igre?

- Kako se osjećate kada se morate priključiti nečemu što ne volite?
- U kojim situacijama vam je bilo lako ili teško obraniti sebe, svoje osjećaje ili radnje?
- Jeste li prigovarali ili se suprotstavili pravilima igre? Kako? Ako niste, zašto niste?

4. Povezanost sa stvarnošću

Vidite li aspekte igre koji su povezani sa stvarnošću?

- Na primjer, aspekti moći, natjecanja, naivnosti, jednakih prilika, otežanih okolnosti, manjina, nepravde, prilagodbe situaciji?
- Koje grupe, u vašem gradu ili zemlji, se mogu usporediti s Karama ili Srcima?
- U kojim se situacijama žrtve optužuju za njihovo stanje?
- Što treba učiniti kako bi se pravila igre promijenila?
- Što možemo učiniti kako bi podržali manjine u našem društvu?

UPUTE ZA ŽIRI (kopirati za svakog člana)

Ne govorite nikom za ove upute!

Granica 20 je manipulirana igra, tako da je od početka jasno tko će biti pobjednik, a tko gubitnik (Pikovi će biti prvi, Srca druga, a Kare zadnje).

Glavni vam je zadatak da uvjerite ekipe da je to stvarno natjecanje s pravim šansama za pobjedu i da vi bodujete prema objektivnom i poštenom kriteriju.

Igrači misle da se natječu dok se ne dobije pobjednik te da će biti diskvalificirani ako do kraja 8. kruga ne skupe 20 bodova.

Ne znaju da igra završava 8. krugom. Na vama je da ih hrabrite i potičete na bolje rezultate.

Koristite zvono da privučete potrebnu pozornost za objavljivanje i obrazložite vaše odluke.

1. krug: Hvatanje zmajevog repa

Promatrajte igrače tijekom igre.

Na kraju glasno objavite rezultate: Pikovi 3 boda, Srca 2 boda, Kare jedan.

Upišite rezultate u tablicu.

Svoje odluke obrazložite prema načinu kojim je igra išla: “Pikovi su igrali najjače, Kare nisu shvatile igru ozbiljno, Pikovi su bili elegantniji, jedni su bili preglasni, s manje ili više ekipnog duha, itd.” Općenito, to će biti razlog da nakon svakog kruga hinite da optužujete Kare za loše rezultate, da su lijeni, da ne igraju pošteno ili zanemaruju pravila, da nisu uljudni ili da su manja ekipa.

2. krug: Čegrtuša

Ocjenjivanje u čegrtušinoj igri nije manipulirano. Vaš je zadatak zabilježiti bodove koje objavi voditelj. Pobjedniku u lovu pripada jedan bod.

3. krug: Puhanje balona

Koristite vrijeme raspravljajući i obrazlažući odluke navodeći slične razloge kao u

prvom krugu. Pretvarajte se da ste prosuđivali na osnovu objektivnih kriterija npr. pikovi su više puta otpuhali balone; nitko nije brojao, pa neće imati razloga za prigovore.

Rezultati su sljedeći: Pikovi 5, Srca 1, Kare 0.

Otežavajući krug

Pomuzite voditelju ako mislite da je igračima pomoć potrebna.

4. krug: Čegrtuša

Ovaj krug pobjednik dobiva 2 boda.

Zabilježite bodove što objavi voditelj u tablicu.

5. krug: Prilika

Svaka ekipa će dobiti minutu da vas uvjeri kako baš njima treba udvostručiti ili utrostručiti rezultat.

Prvo poslušajte njihove razloge, pa objavite odluku. Kako bi napravili napetiju situaciju, prvo prokomentirajte svačiji govor, a tek onda recite rezultate. Argumenti vam mogu biti slični kao u prošlim krugovima, no sada se osvrnite i na predstavljanje vještine npr. nisu uvjerljivi, prikladno odjeveni, govor nije planiran, gramatičke greške su prisutne, itd.

Utrostručite Pikov rezultat, udvostručite rezultat Srca, Karlov ostaje isti.

6. krug: Čegrtuša

Ovaj krug pobjednik dobiva tri boda.

7. krug: Kinesko šaputanje

Voditelj će vam pokazati papir s jednostavnim crtežom. Pokažite ga pripadnicima pikova i srca, ali ne i članu kara, njemu objasnite usmeno. Učinite to, neprimjetno, kako igrači ne bi osjetili da su drugačije tretirani. Budite sigurni da ostali igrači ne vide sliku.

Promatrajte skupine tijekom igre.

Na kraju jasno i glasno objavite rezultat: Pikovi dobivaju 3 boda, Srca 2, a Kare dobivaju jedan.

Zabilježite rezultate u tablicu.

Ponovo morate obrazložiti odluku. Npr. Pikovi su točno portretirali crtež, Kare su bile najsporije, jedni nisu bili tihi, itd.

8. krug: Čegrtuša

Ovaj put pobjednik se boduje s 4 boda.

Ne zaboravite sve zbrojiti.

Vrlo važno: Sjetite se da igrači ne znaju da igra završava ovim krugom. Održite kratki govor da potaknete napredak u daljnjem natjecanju:

Ovo je kraj 8. kruga, jedna ili dvije ekipe koje nisu postigle granicu od 20 bodova bit će diskvalificirane.

Čestitajte Pikovima na velikom trudu i sjajnom rezultatu te drugima na energiji i trudu – “ali na dugom putu...”

Voditelj će objaviti kraj vježbe Granica 20.

PRAVILA NAMIJENJENA IGRAČIMA

Kopirajte sljedeća pravila na tabelu i pročitajte ih igračima prije početka natjecanja.

Granica 20: igra natjecanja, zabave i poštenja!

Neparni krugovi: žiri će dodijeliti ukupno 6 bodova.

Parni krugovi (čegrtuša).

2. krug pobjednička ekipa dobiva 1 bod

4. krug pobjednička ekipa dobiva 2 boda

6. krug pobjednička ekipa dobiva 3 boda

8. krug pobjednička ekipa dobiva 4 boda

Krug 5. je krug prilike! Možete udvostručiti ili utrostručiti vaše rezultate!

Skupine koje nemaju 20 bodova u 8. krugu biti će diskvalificirane.

Igrajte pošteno, timskim duhom, zabavno i natjecateljski ! Neka najbolja skupina pobjedi!

Natuknice za voditelja

Cijelo vrijeme ohrabrujte ocjenjivački sud i podržavajte njihove odluke posebno ako igrači počnu ispipavati njihovu presudu. Moguće je da će jedna ili više ekipe poželjeti prekinuti igru poslije nekoliko krugova jer su primijetili nepravdu. Ohrabrite ih na igru, ali nemojte ih prisiljavati.

Ako je igra prekinuta, to je samo po sebi dobra tema rasprave.

Usmjerite se na pitanja: Zašto ste prekinuli igru? Tko je želio nastaviti?

Promijenite neka pravila ako je grupa uporna u tomu, ali samo ako svi traže, a ne na pojedinačni zahtjev. Uvijek se posavjetujte sa žirijem oko takvih situacija. Igra je uspješna i kada blago promijenite pravila, kao npr. dakajući Karama priliku da love u par krugova Čegrtuše. Nećete promijeniti nepravdu, ali će ekipe imati osjećaj da stvari idu na bolje. Ovo je također dobar stav za sažetak.

Zadatke koje izvode igrači možete promijeniti drugima ako ih smatrate prikladnijima. Ali imajte na umu, da je čegrtuša sama po sebi poštena (nepoštena je jedino ako Kare ne love, ali i to se da promijeniti).

Neparni krugovi obično igraju na brzinu, zbunjenost i uzbuđenje u igri koji sprječavaju da čisti rezultat ne postane privid te da rezultat može uvijek biti dvosmislen. Zapamtite da su neparni krugovi vrlo važni.

Neki od zadataka predviđeni za natjecanje nisu prikladni osobama s tjelesnim manama. Trebate preoblikovati zadatke.

Dodatni prijedlozi

Život nije pošten, ali postoje sitnice koje možemo učiniti da bude pošteniji. Npr. možete kupovati proizvode koji su pošteno prodavani i za koje je proizvođač dobio poštenu zaradu. Pošteno prodana kava i čaj sada su dostupni kao i odjeća, brodice i papirnati proizvodi.

U Čegrtušinom krugu neki će prijeći iz svoje u pobjedničku ekipu.

Isto tako u životu, neki odlaze iz domovine da pokušaju naći bolji život u zemljama s više prilika. Mnogi su razlozi što imigranti i izbjeglice napuštaju domove i često život u gostima nije lak. Ali što vi znate kako je biti izbjeglica? Ako želite saznati, probajte aktivnost "Izbjeglica" (str. 151).

Granica 20 je iz njemačkog izdanja koju je napisala Annamaria Fridli za "Brot fur Alles", Švicarska. Ovdje je prilagođena uz njezino ljubazno dopuštenje. Brot fur Alles sadrži i druge poučne igre na francuskom i njemačkom. (Brot fur alles, Missionstr. 21, CH – 4003 BASEL).

Kako bi vi bili dobar novinar?

Ovo je igrokaz

Motivi promatranja

- Kako se isti događaji mogu drugačije interpretirati od različitih ljudi.
- Promicanje šire vizije svijeta.

Ciljevi

- Iskusiti izvještavanje o događaju.
- Razviti razumijevanje kako izvještavanje postaje pristrano.
- Postati svjesni koliko naša percepcija može biti iskrivljena.

Vrijeme

90 minuta

Veličina grupe

10

Priprema

- Tablica i olovke.
- Selotejp za lijepljenje tablica.

Upute

1. Podijelite skupinu u dvije.
2. Jednoj skupini zadajte da smisle peto – minutni igrokaz zasnovan na incidentu ili događaju. Može biti stvaran događaj ili zamišljeni sukob između skupina s različitim kulturama ili načina života.
3. Kada budu spremni, neuk izvedu skeč pred drugom grupom koja će glumiti TV reportere koji izvještavaju o tom zbivanju.
4. Po završetku skeča, zamolite novinare da izađu iz sobe. Dajte im 5 minuta da razmisle o viđenom i da zamisle izvještaj koji će biti kao večernja udarna vijest. Nije im dopušteno bilježenje niti međusobno komuniciranje.
5. Tada ih pozovite jednog po jednog u sobu. Svakom dajte 3 minute za “izvješće”.
6. Svako “izvješće” zabilježite u poseban dio tabele.
7. Kada su već ispričali priču, novinari mogu ostati slušati druge, ali bez komentara.
8. Na kraju kad svi podnesu “izvješća”, zalijepite tabele po sobi.
9. Recite sudionicima da usporede izvješća i kažu što su shvatili iz toga?

Sažetak i vrednovanje

Započnite pitanjima za reportere:

- Što vam je bilo najlakše zapamtiti i izvijestiti?
- Što je bilo najteže?
- Što ste učinili kad se nečeg niste mogli sjetiti?

Pitanja za glumce

- Je li bilo značajnih propusta u izvješćima?
- Jesu li reporteri besprijekorno izvijestili o događaju?

Otvorena rasprava za sve

- Što ste očekivali u vijestima? Samo izvještaj događaja ili i komentar i mišljenje?
- Jesu li reporteri jasno izdvojili činjenicu od komentara?
- Koliko su pouzdane televizijske vijesti?

Natuknice za voditelja

Budite spremni dati informacije i primjere novih događaja koji bi mogli biti nepristrano prikazani.

Proizvoljno: oživite vježbu koristeći veliki okvir kao TV te nešto poput mikrofona za reportere.

Mogućnosti

Reporter predstavlja novinare iz raznih novina npr. desničarski list, ljevičarski list, “žute novine”, strana dopisništva.

Tijekom rasprave razmotrite u čemu se reporteri razilaze i gdje “drugačija gledišta” utječu na izvještaj.

Pitajte

- Kakav utjecaj imaju vlasnici, izdavači, veze s političkim strankama na rasprostranjenost i naše shvaćanje vijesti?

Dodatni prijedlozi

Na sljedećem sastanku pogledajte mjesne novine ili vijesti s TV-a, te raspravite koliko su izvješća točna, o kojim se događajima izvijestilo, a o kojima ne? Ako ste našli propuste, napišite pismo izdavaču u kojem tražite da objavi vaše stajalište.

Ako osobe žele dalje proučiti pristranost medija, radite na “Pristranost medija” (str. 124). No budite svjesni da vijesti i TV nisu jedini koji su pristrani, to je i povijest koju učimo u školi – nacionalno i etnocentrički pristrana.

Proučite i “POVIJESNU LINIJU” (str. 90)

Svi smo jedinstvena i nezamjenjiva ljudska bića, no ponekad smo ponosni na tu jedinstvenost, a nekad je se sramimo.

Ipak svjesni smo činjenice da smo svi ljudska bića i tako smo bliži jedni drugima.

Motivi promatranja

- Razlike među ljudima i stvarima koje su im zajedničke.

Ciljevi

- Upoznati se u skupini.
- Pokazati da smo svi različiti.
- Pokazati da smo također jednaki s drugima.

Vrijeme

30 minuta

Veličina grupe

10-12

Priprema

Stolice za sudionike.

Upute

1. Oblikujte krug u kojem će sudionici sjediti na stolicama.
2. Zamolite ih da se sjete svoje osobne karakteristike koju smatraju jedinstvenom i koju ne dijele ni s kim iz skupine.
3. Odaberite jednu osobu za početak. Pozovite ga da predstavi svoju karakteristiku, na primjer :”Posjetio sam Tursku 3 puta”.
4. Ako nitko ne dijeli karakteristiku, neka sljedeća osoba proglasi svoju.
5. Ako netko dijeli istu karakteristiku, mora skočiti sa stolice, viknuti”Ja također” i sjesti osobi, s kojom dijeli karakteristiku, u krilo. Ako nekoliko ljudi dijeli istu karakteristiku, trebaju sjesti jedno drugome u krilo. Tada se svi vraćaju na svoja mjesta, a igrač ponovo pokušava iznijeti jedinstvenu karakteristiku;kada uspije, igru nastavlja osoba do njega.
6. Prvi krug završava kada svi kažu nešto po čemu su drugačiji od drugih.
7. Sada započnite drugi krug. Sada se traže zajedničke karakteristike.
8. Maknite jednu stolicu i recite prozvanom igraču da stane u sredinu kruga. Ostali moraju smisliti nešto što dijele sa cijelom skupinom. Neka kažu, npr: ”Volim glazbu”.
9. Svi koji vole glazbu se ustaju, vičući: ”Ja također” te se premještaju na druge stolice. Igrač iz kruga također pokušava sjesti tako da će opet ostati jedna osoba koja nastavlja igru.

Sažetak i vrednovanje

Osvrnite se na dojmove igre te ih pitajte:

Što je bilo lakše- naći različitosti ili sličnosti u skupini?

- U stvarnom životu- kada više cijenimo vlastitu jedinstvenost, a kada više volimo biti slični drugima?
- Razmislite o izabranim karakteristikama: stvari koje vas dijele od ove skupine možda su zajedničke nekoj drugoj?
- Stvari koje su svima u skupini zajedničke, jesu li zajedničke svakome u svijetu?
- Ako su spomenute mnoge tjelesne karakteristike, pitajte:
- Što znači činjenica da svi imamo oči, srce i stomak?

Natuknice za voditelja

Igra se mora igrati brzo. Možete dati pravilo da sudionici imaju samo 10 sekundi za razmišljanje. Kako bi igra imala kontinuitet, važno je da veličina skupine ne bude veća od 12 osoba. Ako radite s više ljudi, slobodno napravite dvije ili tri podgrupe.

Tijekom drugog kruga moguće su jednostavne izjave kao “Ja imam ruke ili noge”. Možete tražiti da smisle druge karakteristike, no možete ih i pustiti pa to raspraviti u razradi.

Vježba se može provesti i bez stolica da ljudi sjede u krugu na podu, ali bi bila manje udobna.

Preporučljivo je da se i vi uključite u igru.

Dodatni prijedlozi

Našu osobnost oblikuje životno iskustvo. Različita iskustva različito oblikuju različite osobnosti, ali činjenica je da slična iskustva djeluju na ljude drugačije. Možete proučiti kako su događaji oblikovali mlade ljude u vašoj skupini u vježbi “Moja priča” (str. 129).

Uzbudljiva i široko rasprostranjena aktivnost za skupinu koja će raditi na ulozi medija u širenju ili korištenju stereotipa, predrasuda i pristranosti.

Motivi promatranja

- Stereotipi i predrasude: kako se umnožavaju i šire društvom.
- Količina, kvaliteta i brojnost informacija: manipulacija, iskrivljavanje, zapuštanje i manjak informacija, itd.
- Predodžbe o ljudima i “različitim” skupinama osuđenim na uopćavanja i stereotipiziranja.
- Poteškoće koje susrećemo pri mijenjanju predodžbi ili shvaćanja.
- Društveni mehanizam “žrtvenog janjeta”. Namjera da optužujemo druge za određene društvene probleme, bez prethodne analize uzroka.

Ciljevi

- Omogućiti sudionicima da istraže predodžbe koje većina društva ima o osobama iz različitih kultura, porijekla, manjina, itd.
- Uočiti da kulture, ne samo drugačije od naše nose društveno negativni imidž.
- Analizirati ulogu masmedija u stvaranju i razvoju stereotipa i društvenih predrasuda.

Vrijeme

A dio) 2 i pol sata

B dio) jedan tjedan

C dio) 2 i pol sata

Veličina grupe

Najmanje 10, najviše 25 osoba.

Sudionici trebaju biti stariji od 13, 14 godina.

Priprema

A dio:

- Tablica, marker

B dio:

Ovisno o dostupnim izvorima. Materijali koji se mogu koristiti jako su različiti:

- novine,
- časopisi,
- video kazete TV programa,
- radio itd.

Moguće je jednostavno provesti igru s novinama i časopisima koje će sudionici donijeti u radne skupine.

C dio:

- Zajednički rad: tabela ili velika ploča te markeri ili kreda.

Upute

Aktivnost je predviđena u tri faze:

A dio: Priprema

1. Podijelite sudionike u grupu od 4 – 6 osoba.
2. Objasnite im da će tijekom idućeg tjedna analizirati različite masmedije: TV, radio i posebno novine ne bi li našli kako su stranci ili “osobe koje su drugačije” portretirane.
3. Točno odlučite što će sudionici tražiti i držite se toga.
Npr. uporaba jezika (jesu li oslobođeni ili teroristi?), utrošeno vrijeme ili prostor za određene vijesti, prvenstvo, npr. je li nešto naslov ili bilješka, provjeriti kako opisuju ili portretiraju osobe prema njihovom porijeklu. Koje se fotografije koriste.
4. Napravite listu medija po kojoj ćete raditi te ih podijelite sudionicima. Ovisno o grupnom i vašem poznavanju medija možete im dati cijeli zadatak ili svakoj grupi određeni dio medija, odnosno da jedna ekipa radi na novinama, druga na tjednim izdanjima, četvrta na TV i radiju, itd.

B dio: Rad na terenu

Dopustite im tjedan dana za istraživanje i zadatke.

C dio: Zaključci

1. Neka svaka grupa pred ostalima predstavi rezultate i zapise istraživanja. Dajte svakoj grupi 20 minuta.
2. Zapišite glavna saznanja svake grupe na ploču ili tabelu.

Sažetak i vrednovanje

Kada su rezultati sakupljeni, dajte jasan sažetak predstavljenih informacija. Pokušajte izložiti zajednička saznanja kao i ona suprotna (protuslovna).

Raspravu vodite sljedećim pitanjima:

- Koja su glavna obilježja kojima su manjine iz naše okoline portretirane u medijima?
- Postoje li manjinske skupine ili stranci koji su prikazani pozitivno?
- Tko je prikazan negativno?
- Jesu li predodžbe prikazane na osnovu činjenica ili stvarnog stanja ili na osnovu pretpostavki i osuda?
- Kako se predodžbe grade iz stvarnog znanja o manjinama ili skupinama ili kroz stereotipe i manipuliranje informacijama ?

Natuknice za voditelja

A dio: U oba slučaja postoje i prednosti i nedostaci. Zahtijevanje da sve skupine pokriju cijeli djelokrug traži veliki trud i dobru organizaciju rada. Određivanje svake grupe za

određeni medij ograničava globalnu sliku, ali olakšava organizaciju i možda dopušta detaljnije istraživanje problema.

Pošto se glavni dio aktivnosti provodi tijekom tjedna, možete skupinu uputiti u A dio na kraju sastanka, ali za donošenje izvještaja osigurajte cijeli sastanak(dio C).

Preporučljivo je raditi sa skupinom koja se međusobno pozna i ima iskustva u zajedničkom radu npr. članovi kluba mladih ili organizacije.

Ovisno koliko ste upoznati sa sudionicima i sa situacijom možete promijeniti vrijeme predviđeno za rad. Npr. ako se vježba provodi tijekom školskih praznika, rad na terenu možete skratiti na 3 dana; možete je proširiti ako okolnosti zahtijevaju.

Dodatni prijedlozi

Prema urađenom poslu, možete zamoliti da odrede “čuvara” koji će redovno izvještavati o krivim reportažama i vijestima.

Možete i napisati zajedničko pismo novinama, TV ili radiju o primjerima diskriminacije manjina u medijima.

Ako želite dalje istražiti odnose među idejama, riječima i predodžbama na zabavni način, probajte “Kulturnicu” (str. 67).

Ili, možda ćete uživati u igri “Na pragu razvoja” (str. 138) koja proučava mnoge društvene, gospodarske i političke probleme redovno prikazivane u medijima.

U svakom od nas je dijete i sigurno je svatko od nas imao djetinjstvo. Kakvo? Promatranje nečijeg djetinjstva je uzbudljiv način razumijevanja i poštivanja drugih. Ova aktivnost je predviđena za multikulturalne skupine iako se može raditi i s drugima.

Motivi promatranja

- Jednakost i različitost
- Kulturalne sličnosti i različitosti među ljudima
- Takozvane “kulturalne različitosti” nisu samo kulturalne, već i gospodarske, društvene i političke.

Ciljevi

- Naučiti da je svatko odrastao na drugačiji način.
- Shvatiti društvene i gospodarske različitosti koje obilježavaju svaku osobu ili društvo.
- Proizvesti suosjećanje i razumijevanje među članovima skupine.

Vrijeme

45 minuta

Veličina grupe

Svaka

Priprema

Ništa posebno, ali skupina treba imati iskustva u timskom radu.

Upute

1. Objasnite svrhu i ciljeve igre.
2. Zamolite osobe da se podijele u podgrupe od 4 do 6 osoba te popričaju o svom djetinjstvu.

Predložite pitanja:

- S koliko si godina krenuo u školu?
- Tko je sve živio u tvojoj obitelji?
- Jesi li išao na vjeronauk ili imao kakvo drugo vjersko obrazovanje?
- Jesi li radio kao dijete?
- Koje si bajke ili igre volio?
- Koje su ti bile najdraže?
- Jesi li morao čuvati braću ili sestre?

Sažetak i vrednovanje

Pitajte sudionike što su našli zanimljivo u vježbi. Tada neka usporede djetinjstva i mogući utjecaj prijašnjih društvenih i političkih okolnosti na njih.

Zamolite sudionike da se vrate u djetinjstvo. Mogu li se sjetiti da li su sva djeca u susjedstvu proživjela isto djetinjstvo?

Natuknice za voditelja

Glavna svrha ove jednostavne vježbe je da pokaže sudionicima kako nisu svi mali iste životne prilike te da su i njihovi susjedi možda odgajani u drugim uvjetima. Nadalje, treba istaći razumijevanje da različitosti ne proizlaze samo iz boje kože i vjere.

Oprezno! Ne dopustite da okupljanje prijeđe u pogrešno analiziranje. Svrha je jednostavna; uočavanje da zbog obiteljskog odgoja, društvenih i gospodarskih uvjeta, mjesta rođenja ili mjesta u koje smo se preselili, imamo raznovrsna iskustva ili viđenje svijeta. Ovi uvjeti utječu na razliku podjednako kao i kultura. U biti, to je dio naše kulture isto kao i vjera, jezik ili boja kože.

Vrste pitanja u razradi trebaju biti prilagođena tipu ljudi u skupini, npr. nema svrhe pitati da li su se osjećali drugačije zbog boje kože, ako su svi u skupini bijelci!

Nikoga se ne smije prisiljavati da otkriva stvari koje ga dovode u neugodnu situaciju.

Vježba može biti življa ako sudionici ilustriraju svoje priče fotografijama ili crtežima.

Dodatni prijedlozi

“Moje djetinjstvo” može se lijepo povezati s “Moja priča” (str. 129) koja obrađuje ključne javne događaje te ispituje osobe gdje su bile ili što su radile kad se događaj zbio?

Ako želite dalje proučiti odnose unutar obitelji i kako se mišljenja mijenjaju prema ulozi i godinama, obradite vježbu “Pogodi tko dolazi na večeru?” (str. 87).

Život nam oblikuju iskustva. Neka iskustva nas obilježavaju više nego druga. Ova vježba uspoređuje iskustva te proučava različitosti i sličnosti unutar skupine.

Motivi promatranja

- Životne priče
- Kulturalne različitosti
- Stvari koje utječu na sudionikov život, a povezane su s njihovom zemljom, kulturom, vjerom i obitelji.

Ciljevi

- Potaknuti znatiželju i suosjećanje prema drugim kulturama
- Proizvesti kritički pristup vlastitoj povijesti
- Kreirati svijest o različitosti europske povijesti
- Pomoći sudionicima da se bolje upoznaju

Vrijeme

30 minuta – 1 sat

Veličina grupe

Svaka

Priprema

- Kalendar na ploči ili papiru. Treba ga obilježiti godinama i to tako da krenete godinom rođenja najstarijeg sudionika, a završite sadašnjom.
- Flomaster

Upute

1. Recite sudionicima da razmisle o tri “javna” događaja koji su obilježili njihov život. Tada trebaju zapisati njihova imena na kalendar pokraj godine kad se događaj zbio. Događanja mogu biti vezana za politiku, povijest, sport, glazbu itd.
2. Pitajte sudionike zašto su datumi važni, što predstavljaju i zašto su baš njih izabrali.

Sažetak i vrednovanje

Ispitajte skupinu da li ih je koji događaj iznenadio, zapanjio ili su sa svima upoznati. Zanimljiva može biti i rasprava zašto baš tim određenim događajima pridajemo pozornost, a ne nekim drugim.

Natuknice za voditelja

Vježba se može raditi sa svakom skupinom, a dobar je početak i za mjesno stanovništvo.

Ako radite s mjesnom skupinom, vježba im pomaže da uvide da ljudi iz iste ulice mogu pridavati različitu važnost istim događajima.

Zanimljivo je i opažanje da su neki događaji isto obilježili većinu sudionika bez obzira na njihovo porijeklo i obrazovanje – svi smo “jednaki”.

U multikulturalnim skupinama, vježba podiže radoznalost glede nedavne prošlosti i kulturalnih utjecaja te potiče osobe na veće poštovanje tuđih uvjerenja i mišljenja.

Kalendar će izgledati šareniji i uvjerljiviji ako sudionici uz datum rođenja stave fotografije ili crteže svog lika.

Na seminarima, tečajevima ili mjesnim prostorima, možete postaviti kalendar i koristiti ga u različitim prilikama.

Aktivnost dobro ide uz “Moje djetinjstvo” (str. 127)

Dodatni prijedlozi

Na naš lik ne utječe samo mjesto stanovanja i događaji, već i obitelj i njezina povijest. Koliko znate o porijeklu svojih roditelja, te baka i djedova? Možete se osjećati kao Mađar ili Španjolac– ili bilo tko – ali možete biti i mješavina nacionalnosti. Istražite više u vježbi “Stablo života” (str.171).

Izmjenjivanjem informacija o narodnim junacima, sudionici se mogu bolje upoznati i dobiti uvid u njihove kulture i povijest.

Motivi promatranja

- Junaci kao elementi i simboli društvenosti i nacionalne kulture.
- Različita tumačenja povijesti.
- Različitosti i veze među ljudi iz različitih kultura i etničke pripadnosti.

Ciljevi

- Pomoći sudionicima da postanu svjesni različitog shvaćanja istih povijesnih događaja i junaka
- Podići znatiželju sudionika glede povijesti i junaka tuđih kultura
- Podići samokritičnost glede vlastite nacionalne povijesti
- Raditi na univerzalnoj viziji povijesti
- Osvrnuti se na povijesno učenje i ulogu junaka

Vrijeme

90 minuta

Veličina grupe

Svaka između 10 i 40 sudionika

Priprema

- Tabela i markeri.
- Papir i olovke za sudionike.

Upute

Ako radite s većom skupinom, podijelite ih u skupine od 5 – 6 članova.

Počnite tražeći od sudionika da se sjete najznačajnijih povijesnih narodnih junaka, posebno onih koje oni cijene i poštuju. Treba naglasiti posebno u multikulturalnim grupama, da junaci ne smiju biti iz povijesti njihove sadašnje zemlje, već iz povijesti zemlje njihovih roditelja ili iz njihove domovine. Dajte im 5 minuta.

Nakon toga neka kažu svoje junake i razloge čime su te osobe zadužile njihovu zemlju. Osigurajte dostatno vrijeme za pravu razmjenu informacija i ispitivanje.

Zatražite od svake skupine da napravi listu junaka s njihovim nacionalnostima te ako je moguće najvažnije uspjehe.

Tada pred svima neka svaka skupina predstavi svoju tabelu.

Sažetak i vrednovanje

Trebate zabilježiti ako se neki junaci često ponavljaju. Upitajte sudionike jesu li uživali u vježbi pa krenite s pitanjima:

- Je li itko bio iznenađen spominjanjem nekih junaka? Zašto?
- Jesu li svi znali navedene junake?
- Po čemu su najviše narodni junaci poznati? Koje ljudske vrijednosti zastupaju?
- Gdje smo ih naučili cijeniti i zašto neke cijenimo više od drugih?
- Vjerujete li kada bi ti junaci živjeli danas, bi li njihova djela i vrijednosti bili proglašeni junačkim?
- Mislite li da su navedeni junaci univerzalni junaci?
- Mislite li da ih svi doživljavaju kao junake?

Natuknice za voditelja

Ako je skupina multikulturalna, podijelite ju prema porijeklu sudionika.

Ako vrijeme dopušta i ako je atmosfera prikladna, sudionici mogu napraviti kratki skeč o nekom povijesnom događaju koji je nekoga učinio slavnim. Možete dodati element natjecanja tražeći ostatak grupe da pogodi o kojem je junaku riječ.

Glavno načelo vježbe da junaci postoje većinom unutar određenih nacionalnih i kulturalnih okvira, bolje odgovara ako je skupina multikulturalna. Razlike u godinama i spolu u skupini također mogu biti zanimljive.

Možete u vježbu uključiti i preispitivanje nekih dobro poznatih narodnih junaka. Pošto su mnogi junaci vezani uz ratove i bitke, uvijek je zanimljivo predstaviti junaka i sa stajališta suprotne strane.

Moguće je da većina imenovanih junaka budu muškarci. Dogodi li se to, zanimljivo je povezati raspravu s problemom seksizma, u prošlosti i danas.

Mogućnosti

Zanimljiv oblik vježbe je i razgovor o nacionalnim praznicima iz različitih kultura i zemalja. Zašto je određeni dan nacionalni praznik? Sažetak može biti kao gore navedeni.

Dodatni prijedlozi

Vježbe koje proučavaju slične probleme su “Povijesna linija” (str. 90), te “Moja priča” (str. 129). Ako radite na aktivnosti “Osobni junaci” (str. 147), možete usporediti današnje junake s onima iz prošlosti.

Želite li isprobati različite vrste aktivnosti iskusite igru “Na pragu razvoja” (str. 138) te proučite gospodarske i političke sile koje trenutno stvaraju povijest.

Tko te želi u svojoj skupini?**Motivi promatranja**

- Većinsko – manjinski odnos
- Diskriminacija

Ciljevi

- Početi raspravu o različitim skupinama u društvu
- Postati svjesni predrasuda i diskriminacije
- Potaknuti suosjećajnost s iskustvom odbacivanja ili isključivanja.

Vrijeme

10 minuta

Veličina grupe

16 +

Priprema

Osigurajte šarene ljepljive papiriće. Na primjer, za grupu od 16 osoba trebat će nam 4 plava, 4 crvena, 4 žuta, 3 zelena i jedan bijeli papirić.

Upute

1. Nalijepite po jedan papirić svakom sudioniku na čelo. Igrači ne smiju znati koju boju imaju.
2. Objasnite im da oblikuju skupinu s onima koji imaju istu boju papirića.
3. Nitko ne smije pričati, mogu koristiti samo znakove.

Sažetak i vrednovanje

Pomuzite skupini sabrati dojmove o igri i shvatiti što su naučili:

- Kako ste se osjećali u trenutku kada ste prvi put sreli osobu s istom bojom papirića?
- Kako se osjećala osoba s neparnim papirićem?
- Jeste li pomogli jedni drugima pri oblikovanju skupina?
- Kojim još skupinama pripadate npr. nogometnoj ekipi, školi, crkvi?
- Može li se svatko pridružiti tim skupinama?
- U našem društvu tko čini odbačene?

Natuknice za voditelja

Budite oprezni kome ćete dati bijeli papirić.

Imate priliku manipulirati pri oblikovanju konačnih skupina, ali ne činite to izravno. Pustite igrače da misle kako ste nasumce zalijepili papiriće.

Vježba se može koristiti kao ledolamac ili kao uvod u drugu vježbu.

Mogućnosti

1. Koristite šarene ljepljive papiriće, ali bez neparnog - na kraju će svi biti u skupinama.
2. Priprema kao i pod 1). Zamolite sudionike da oblikuju skupine, ali da ni u jednoj ne bude više od jedne osobe s istom bojom naljepnice, na kraju ćete dobiti multikulturalne grupe.
3. Poslužite se puzzlama neke slike kako biste stimulirali raspravu.

Natuknica

Prilijepite slike na karton prije nego ih izrežete.

Dodatni prijedlozi

Proučite članska pravila vaše grupe ili organizacije. Može li se svatko učlaniti? Što je u vašoj moći da skupina ili organizacija postane otvorenija i ljubaznija prema svima?

Biti isključen ne znači uvijek odbacivanje, ponekad i sami izaberemo da ostanemo po strani i budemo drugačiji. Ako želite raditi na problemu individualnosti, iskoristite aktivnost "Jedan jednako jedan" (str. 135).

Svi smo različiti. Ponekad smo ponosni na razlike pa ih želimo pokazati. S druge strane, skrivamo ih jer se bojimo reakcija ili želimo biti kao drugi. Svi smo jednaki u tom i kao ljudska bića dijelimo mnoge kvalitete.

Motivi promatranja

- Osobnost.
- Kvaliteta humanosti.
- Svi smo različiti, ali jednaki.

Ciljevi

- Upoznati se i međusobno prihvatiti.
- Pokazati da smo svi različiti.
- Pokazati da smo jednaki.
- Osvrnuti se na načine kojima stvaramo naš osobni identitet.

Vrijeme

- A dio: 30 minuta
- B dio: 30 minuta
- C dio: 20 minuta
- Rasprava: 20 minuta

Veličina grupe

Svaka

Priprema

Kreda i lista osobnih karakteristika za A dio.

Papiri i boje, te pribadače i ljepljive trake za B dio.

Upute

Vježba se sastoji od 3 manja zadatka koji vezani zajedno omogućuju sudionicima da prouče međusobne razlike, razmisle što nas čini jedinstvenima te da podijele zajedničke stvari.

A dio: Različitosti

1. Pobrinite se da je soba velika i prazna.
2. Objasnite grupi da zamisli liniju koja dijeli sobu. Stanite na zamišljenu liniju.
3. Zamolite sve da stanu na jednu stranu sobe te onda recite: "Neka liniju pređu oni koji nose hlače."
4. Nakon što osobe u hlačama pređu, recite drugu karakteristiku: "Neka liniju pređu oni koji vole kuhati."
5. Kada se grupa zagrije, uključite provokativnije karakteristike koje se odnose na temu,

npr: "Neka liniju pređu oni... čiji su prijatelji homoseksualci ili lezbijke."

B dio: Jedinostvenost

6. Recite grupi da razmisli o svojim majicama, posebno onima koje nose neki znak ili slogan kompanije koja ih proizvodi. Nose li ih radi dizajna ili žele pokazati da podržavaju određeni slogan?
7. Objasnite im da će svatko morati dizajnirati vrlo osobni logo za majicu, logo koji će ih odati i reći tko su.
8. Podijelite papir i bojice i dajte im 15 minuta za kreiranje.
9. Kada završe, recite im da objese ili nalijepu svoje logotipove na majicu i prošetaju po sobi da ih svi vide.

C dio: Traženje zajedničkih stvari:

10. Neka svatko izabere partnera s kojim će naći 3 zajedničke stvari: prva će biti ono što uvijek rade, osjećaju ili misle; druga ono što ponekad rade, osjećaju ili misle; i treća nešto što nikad ne rade, ne osjećaju i ne misle.
11. Sada recite parovima da pronađu drugi par s kojim dijele te karakteristike. Ako ne mogu naći par, tada trebaju u četvero pregovarati o 3 nove karakteristike koje su svima zajedničke.
12. Tada recite četvorkama da oblikuju skupine od 8 osoba i ponove pregovore. Vježba je gotova kada sudionici oblikuju jedinstvenu skupinu s 3 identificirane stvari koje su im zajedničke.
13. Ako je skupina prevelika, neka sjednu u krug te po iznošenju karakteristike, oni koji se poistovjećuju s njom, trebaju ustati. Ako se netko "ne uklapa", pokušajte s drugom karakteristikom.

Sažetak i vrednovanje

- Pitajte igrače jesu li su uživali i što su naučili u ovoj aktivnosti?
- Kako ste se osjećali kad ste sami prelazili liniju?
- Kako ste se osjećali pokazujući svoju jedinstvenost, drugačiju od svih drugih?
- Kako ste se osjećali kada ste vidjeli da neke karakteristike dijelite s ostatkom skupine?
- U svakodnevnom životu, kada to volimo biti jedinstveni i drugačiji, a kada imamo potrebu biti isti ili jednaki ostalima?

Zamolite osobe da pričaju vlastita iskustva:

- Jeste li ikada sakrili svoju osobnost da biste bili prihvaćeni?
- Jeste li se ikada osjetili diskriminiranim jer ste drugačiji ili ste podsjećali na nekog drugog?
- Kada ste bili prisiljeni odreći se dijela osobnosti da biste bili prihvaćeni u skupini?

Natuknice za voditelja

U dijelu A pokušajte se sjetiti osobnih vrlina koje nemaju svi u skupini, ali da nisu ni previše intimne. Mogu biti osobne "zanimljivosti" npr. način kako perete zube ili

pjevanje pod tušem. Kada se skupina zagrije, prijedite na osobna iskustva, pitajući sudionike jesu li su bili diskriminirani; ima li itko prijatelja imigranta, Roma ili pedera; je li itko živio u stranoj zemlji; ima li tko u obitelji emigrante ili invalida u kolicima. Poslije toga proučite osobne povezanosti, želje, osjećaje itd.

Kako karakteristike u prvom dijelu moraju biti određene, trebate pripremiti popis prije početka aktivnosti. Izaberite ih prema skupini i znanju koje imate o sudionicima. Po želji, možete tražiti sudionike da ih oni predlože, no imajte na umu da se oni dobro znaju i da nemaju namjeru sramotiti jedni druge.

Tijekom drugog i trećeg dijela svaka osoba treba identificirati karakteristike.

Predlažemo vam da se priključite vježbi kako biste bolje pratili proces.

Dodatni prijedlozi

Organizirajte skup gdje će ljudi moći oslikavati i praviti vlastite majice. Mogu koristiti vlastiti dizajn, kreirati dizajn za kampanju ili za bilo koju drugu svrhu.

Ostale vježbe vezane uz ovu su “Moje djetinjstvo” (str. 127.) koja se bavi različitim iskustvima iz djetinjstva koja nas danas oblikuju, te “Osobni junaci” (str. 147) koja se bavi junacima kojima se mi divimo.

Kroz povijest širom Europe odvijale su se selidbe ljudi, sa stalnim sretanjima i miješanjima različitih skupina, rasa i kultura.

Stoga multikulturalna dimenzija sadašnjih društava nije novi fenomen. Ipak živimo pod prijetnjom rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Žrtve rasizma i ksenofobije su obično imigranti i izbjeglice. Posljedično, često se raspravlja da je porast rasizma i ksenofobije uzrokovan globalnom gospodarskom krizom te je zbog toga problem gospodarski. To bi mogao biti dio argumenta, ali ne i jedini. Jasna je povezanost dominantnog modela ekonomskog razvoja i imigracije te izbjegličkih pokreta, ali razlozi imigracije mogu biti i etnocentrizam, te agresivni nacionalizam.

Ova vježba pomaže nam shvatiti kako međunarodni gospodarski odnosi Sjevera i Juga primoravaju ljude na napuštanje domovina te kako moćne europske zemlje doprinose selidbi ljudi s održavanjem vječite neravnoteže Sjevera i Juga.

Motivi promatranja

- Odnosi Sjever – Jug i neravnoteža u njihovom upravljanju.
- Međuovisnost ljudi i zemalja na Sjeveru i Jugu.
- Modeli razvoja i njihove posljedice.
- Gospodarski odnosi kao čimbenik koji doprinosi razvoju rasizma i ksenofobije.
- Suosjećajnost, ravnopravnost, svjetska povijest.

Ciljevi

- Shvatiti da je neravnoteža Sjevera i Juga jedan od čimbenika koji prisiljava ljude na traženje boljih životnih uvjeta u drugim zemljama.
- Razumjeti međuovisnost ljudi i zemalja.
- Shvatiti rasizam i ksenofobiju kao dio globalnog problema.

Vrijeme

Ukupno 2 sata. 75 minuta za igru i 45 minuta za sažetak i vrednovanje.

Veličina grupe

Najmanje 4, najviše 40 osoba

Priprema

- Oprema potrebna za svaku ekipu:
- Ploča za igru (i uvećana fotokopija poslužiti će svrsi).
- Četiri okrugla žetona (napravljena od kartona, 2 cm promjera), jedan žuti i tri u drugim bojama, npr. smeđa, zelena, plava.
- Jedna kockica.
- Fotokopirajte i izrežite kartice za djelovanje. Po mogućnosti držite ih u maloj kutijici.

- 70 osušenih mahunarki, komadića makarona ili sličnog kao zaloga (predstavljaju izvore prirodnih bogatstva).

Upute

- Podijelite sudionike u četiri ekipe. Mogu igrati pojedinačno ako je skupina manja.
- Podijelite žetone po grupama: stavite žetone u šešir i neka netko iz svake grupe izvuče po jedan. Tako pukom slučajnošću određujete koja će ekipa migati s kojom bojom.
- Podijelite mahunarke. Žutoj ekipi dajte sedam mahunarki, a smeđoj, zelenoj i plavoj ekipi - po 21 mahunarku svakoj (ova podjela grubo odražava podjelu prirodnih bogatstava između zemalja Sjevera i Juga).
- Predstavnik svake ekipe treba baciti kockicu kako bi znali tko će igrati prvi.
- Pročitajte pravila igre.
- Provjerite da li su svi sve shvatili pa krenite s igrom.

Sažetak i vrednovanje

Na kraju igre recite svakoj ekipi da se osvrne na put kojim je išla, kvadrate na kojima je stala i što se tamo dogodilo.

Ako se nađe kvadrat na kojem nijedna ekipa nije bila, pročitajte, za to polje, određenu karticu da vidite što bi se dogodilo da je na njemu pojedina ekipa zastala.

Daljnju raspravu vodite pitajući ih o dojmovima i saznanjima:

- Kako ste se osjećali kao “žuti”? A kako kao “smeđi”, “zeleni” ili “plavi”?
- Ima li sličnosti između igre i stvarnosti?
- Gdje je ona preuveličana?
- Pojavljuju li se problemi i spomenuta pitanja u stvarnosti?
- Koga predstavljaju “žuti žetoni”? A koga ostali?
- Možemo li reći da su žuti predstavnici jedini prisutni na Sjeveru?
- Mogu li se ostali naći samo na Jugu?
- Tko koristi, na Sjeveru i Jugu, sadašnji svjetski sustav?
- Govorimo li o “dominantnom razvojnom modelu” koji najbolje služi svim situacijama, zemljama i ljudima?
- Koje su karakteristike, prema igri, sadašnjeg “dominantnog razvojnog modela”? Je li to ostvariv “model” u smislu da služi svrsi svim muškarcima i ženama, svim ljudima planeta? U budućnosti, hoće li postojeći razvojni model biti moguć? Kakav bi mogao biti?
- Kakva je povezanost ove situacije i stavova rasizma i diskriminacije? Je li pošteno reći, na primjer, da su imigranti došli u našu zemlju uzeti naš novac i bogatstva?

Natuknice za voditelja

Kada igrate sa skupinama, najbolje je ako u skupini imate najmanje 4, a najviše 8 osoba.

Na polju 49 skupina koja igra žutim žetonima može promijeniti pravila kako god želi. Pretpostavlja se da će ih htjeti promijeniti u svoju korist. Mogu vratiti druge ekipe na start, uzeti im mahunarke, primorati da propuste sljedeća tri bacanja. Ako budu htjeli učiniti pravila poštenijim, naglasite da je to politički teško izvedivo jer prvo treba uvjeriti predsjednike. Bila bi to neprihvatljiva politika jer bi zahtijevala objašnjenje kako je provesti, zanemarujući unutrašnje socijalne nemire.

Dodatni prijedlozi

Napravite popis stvari kojima možete poboljšati gospodarsku situaciju na Jugu, npr. kupnja njihovih proizvoda, zastupanje političkih promjena.

Napravite popis stvari kojima možete poboljšati situaciju kod kuće, npr. sudjelovati u razvoju mjesnih zajedničkih projekata, podržavati male lokalne poduzetnike, firme, koje se ponašaju neetički, staviti u stečaj.

Razmislite koliko zapravo znate o spomenutim pitanjima u ovoj igri:

Smatrate li da je teško dobiti točne, neovisne informacije i da reporteri obično ne kažu cijelu priču? Možete to bolje proučiti u aktivnostima “Pristranost medija” (str. 124) i “Stvaranje vijesti” (str.120).

Pravila igre

Objasnite da postoje igre u kojima pravila nisu jednaka za sve.

Ovo je takva igra. Prednosti i nedostaci na pragu razvoja su različiti za različite ekipe. Možda se čini nepoštenim, ali nismo mi izmislili ova pravila, mi smo ih najvjernije kopirali iz stvarnosti; prilika određuje tko igra s kojom bojom. U stvarnosti, povijesni, geografski, gospodarski ili kulturalni čimbenici postavljaju prepreke i mogućnosti na koje svaka zemlja i čovjek nailazi na svom putu razvoja.

Igrajte ovu igru kao običnu igru s poljima.

- Objasnite ekipama da kockicu bacaju po redu i da idu onoliko polja naprijed koliki je broj na kockici.
- Ako dođete na polje djelovanja, uzmite odgovarajuću karticu za djelovanje i pratite upute.
- Objasnite im da se upute pisane normalnim slovima odnose na žutu ekipu, a da su upute pisane italikom namijenjene smeđim, zelenim i plavim ekipama.
- Kada prvi put ekipa dođe do polja za djelovanje, neka naglas pročita sve upute na kartici. Kasnije će čitati upute koje se odnose samo za njihovu ekipu.
- Objasnite igračima da moraju slijediti upute, pomicati se i plaćati kako je pravilima određeno.
- Ako ekipa ostane bez mahunarki, moraju ih posuditi od ekipe koja ih najviše ima te im što prije vratiti.
- Pravila igre se ne mogu mijenjati, osim ako se sve ekipe potpuno slože ili ako upute na karticama ne narede drugačije.

KARTICE ZA DJELOVANJE

Polje 3 “Kolonizatori i kolonije”

U prošlosti (a možda i danas, ali na drugačiji način) vaša je zemlja kolonizirala druge iz kojih je crpila bogatstvo i sirovine. Prema tome, odite jedno polje naprijed i uzmite od svake ekipe jednu mahunarku.

U prošlosti (i danas, ali na drugačiji način) vaša je zemlja kolonizirana.

Uzeli su vam bogatstva i sirovine. Kao posljedica, vaša ekipa zaostaje u razvoju, stoga morate dati jednu mahunarku ekipi sa žutim žetonima.

Polje 7: “Zdravlje za razvoj”

Dosegli ste stupanj razvoja koji vam omogućuje visoku medicinsku skrb, smanjenu stopu mortaliteta dojenčadi, rijetke epidemije, produženi životni vijek, itd. Stoga se možete pomaknuti jedno polje naprijed.

Vaš stupanj medicinske skrbi je vrlo nizak ili ne postoji. Kolera , AIDS i druge bolesti zajedno s visokom stopom smrtnosti dojenčadi i kratkim životnim vijekom utječu na velike nerazmjer vašeg stanovništva, što vas vraća unazad u razvoju. Vratite se dva polja.

Polje 10: “Populacijske eksplozije”

Kontrolirate stopu nataliteta, stoga vam je stopa rasta populacije stabilna, ako ne i u opadanju. Uživajte u visokom standardu života. Pomaknite se dva polja naprijed.

Vi imate visoku stopu rasta stanovništva i niski stupanj gospodarskog razvoja, stoga se suočavate s velikim problemima kako zadovoljiti osnovne potrebe tolikom stanovništvu. Vratite se dva polja natrag jer se u budućnosti odmičete od razvoja.

Polje 12: “Rat i nasilje”

Posjedujete jaku vojnu industriju. Porast prodaje oružja drugim zemljama čini vas bogatijima. Svaka ekipa daje vam tri mahunarke i idete za jedno polje naprijed.

Unutrašnje društvene napetosti, zloupotreba i zanemarivanja ljudskih prava često uzrokuju gerilske borbe, građanske ratove, sukobe sa susjednim zemljama, itd. Kao posljedica, velik broj ljudi je emigrirao drugdje ili je raseljen.

Zbog sigurnosti morate imati veliku vojsku i visoki vojni budžet. Dajte dvije mahunarke ekipi sa žutim žetonima i propustite dva kruga.

Polje 16: “Urbana revolucija”

Vaši velegradovi su postali najvažnija financijska i industrijska središta s visokim zaradama dobivenim imovinskim i financijskim spekulacijama.

Idite naprijed tri polja.

Neimaština sela je prisilila mnoge farmere da emigriraju u gradove.

Naseljavaju predgrađa koja odišu bijedom naseljenih baraka koja vam stvaraju dodatne teškoće. Loš standard je prouzročio da ostanete bez najboljih djelatnika i znanstvenika koji su bolje uvjete rada i života potražili u drugim zemljama. Vratite se dva polja natrag.

Polje 18: “Muškarci, žene i glad”

Usavršavanje prehrambene industrije i nagomilane zalihe dobro vas osiguravaju. Iako je djelovanje umjetnih boja i konzervansa neistraženo, u pravilu je hrana valjana. Stoga se možete pomaknuti za jedno polje. No, kako ste se suočili s nagomilanim zalihama koje morate uništiti kako ne bi ugrozili tržište, ostanite gdje jeste.

Suša, zapuštenost, prekomjerno iskorištavanje zemlje, zaostatak u modernizaciji obrađivanja tla, izvoz većine proizvoda radi namirenja državnog budžeta, uzrokovali su veliku prehrambenu oskudicu i sveopću neimaštinu. Propustite sljedeći krug.

Polje 21: “Crno tržište i prikrivena nezaposlenost

Modernizacija industrije je uzrokovala porast nezaposlenosti. Morate se posvetiti izvorima koji će ublažiti nezaposlenost. Iz tog razloga morate se vratiti jedno polje, ali ako vam se opća zarada na tržištu povećava, ostanite gdje jeste.

Nedostatak, zastarjelost ili propadanje vaših industrijskih zona i poljoprivredna kriza uzrokuju nezaposlenost i porast ilegalne preprodaje. Vratite se dva polja.

Polje 24: “Obrazovanje za razvoj”

Velik dio vaše populacije je srednje i visoko obrazovan, što puno pridonosi vašem razvoju. Otvarajući mjesta za strane studente na Institutima visokog obrazovanja, zarađujete na visoko naplaćenim školarinama. Oni dolaze zbog nedostatka prilika kod kuće, često ostaju i svoje vještine prenose u vaše gospodarstvo. Idite za jedno polje naprijed i od svake ekipe pokupite jednu mahunarku.

Nepismenost i nedostatak srednjoškolskog obrazovanja kod većine stanovništva znači da se vratite četiri polja unazad.

Polje 27: "Ozonska rupa"

Vaša industrija uništava okoliš npr. iskorištavanjem sirovina, zagađivanjem tijekom raznih postupaka i odlaganjem otpada. Zbog toga je ozonski omotač oštećen, došlo je do klimatskih promjena i drugih katastrofa kao posljedica razvoja. Želite zaštititi svoj prirodni okoliš, a poznati su vam i visoki troškovi iskorištavanja sirovina ili intervencije protiv zagađenja.

Stoga ste štetnije elektrane premjestili u siromašnije zemlje i nastavili eksploataciju njihovih prirodnih resursa. Idite naprijed dva polja.

Suočavate se s prirodnim katastrofama kao posljedicom zagađenja okoliša. Suše su sve češće i duže. Zagađivače industrije su se smjestile u vašu zemlju i izvoze vaša prirodna bogatstva drugim zemljama. Vratite se jedno polje u razvoju.

Polje 30: "Tehnološka revolucija"

Tehnološka revolucija vam stvara nove mogućnosti u razvoju. Nadalje, izvoz nove tehnologije je izuzetno profitabilan. Svaka vam ekipa daje po dvije mahunarke i idete jedno polje naprijed.

Tehnološka revolucija vas je zaobišla. Vratite se tri polja ili kupite nešto od nove tehnologije od ekipe sa žutim žetonima. Svaku stvar plaćate tri mahunarke.

Polje 34: "Kraj ideologije"

Čestitke, slobodno tržište je nadvladalo sve ideologije. To je kraj povijesti. Nema više prepreka za vaš potpuni razvoj. Pomaknite se dva polja naprijed.

Ostali ste u bezizlaznoj situaciji. Slobodno tržište vam je nametnulo svoja pravila i zakone. Društveno isključivanje i marginalizacija doveli su do rasta fundamentalističkih i radikalnih pokreta. Društveni nemiri su ugušeni. To je uzrokovalo strah vanjskih ulagača. Propuštate sljedeći krug.

Polje 37: "Na kraju je uvijek Međunarodni monetarni fond"

MMF pokriva vašu gospodarsku politiku i podržava vašu politiku investiranja, odnosno kupovanje javnih tvrtki i usluga od siromašnih zemalja kao doprinos njihovom "razvoju". Takva politika vam donosi pouzdanu dobit i profit. Svaka od ekipe vam daje dvije mahunarke kao otplatu vašeg ulaganja. Idete naprijed dva polja.

MMF vam je nametnuo gospodarsku politiku sustavnog prilagođavanja.

Posljedice su da morate prodati svoje javne usluge i tvrtke. Nezaposlenost raste i velik dio stanovništva je prešao granicu siromaštva. Ekipi sa žutim žetonima dajte dvije mahunarke kao ratu za nacionalni dug. Vratite se dva polja.

Polje 40: “Međunarodna pomoć razvoju”

Morate podijeliti 1% svojih mahunarki između ostalih ekipa (ako morate sjeći mahunarku, učinite to).

Priključili ste se međunarodnim organizacijama za pomoć u razvoju kako bi raspravili o svjetskoj situaciji – pomaknite se jedno polje naprijed.

Dobili ste nešto mahunarki od ekipe žutih žetona kao kratkoročnu pozajmicu. Dakako da to morate potrošiti na “dobra i opremu” kupljenu od njih.

Sada se možete pomaknuti jedno polje naprijed, ali pošto morate platiti dvije mahunarke kao ratu za reprogramirani dug žutoj ekipi, ostanite gdje jeste. I ne zaboravite platiti dvije mahunarke!

Polje 42: “Kultura globalne komunikacije”

Komunikacijska revolucija i razvitak audio-vizualne industrije zabave omogućava da se vaše društvene i kulturološke vrijednosti rašire po cijelom svijetu. Istodobno vaše dionice astronomski rastu. Pomičete se dva polja naprijed, a primite od svake ekipe jedan grah da platite vaše kulturološke proizvode i informacijske usluge.

Komunikacijska revolucija znači da strana zapadna kultura i vrijednosti postaju dominantne. Vi gubite vaš kulturni identitet, dok modeli razvoja i komunikacije koji nemaju ništa zajedničkog s vašom vlastitom kulturom i poviješću postaju opće prihvaćeni. Ostanite na vašem polju, sjedeći ispred televizora i gubite slijedeći krug.

Polje 44: “Nove migracije, nove segregacije”

Povećana imigracija siromašnih ljudi iz zemalja Juga u potrazi za boljim životom primorava vas da odvojite dodatne izvore za imigrante koji stižu u vašu zemlju. Ako se želite pomaknuti jedno polje naprijed, morate svakom timu dati jedan grah kao “pomoć”. Povećana imigracija prema bogatijem Sjeveru uključuje “odliv mozgova” onih koji su stručniji i školovani. Vratite se tri polja unazad.

Polje 46: “Sječa šuma i izumiranje vrsta”

Visoki stupanj vaše potrošnje primorava vas da eksploatirate nove izvore u drugim područjima planete. To doprinosi nestajanju velikih područja šume i brojnih životinjskih i biljnih vrsta. Ako se zalažete za sve ekipe, a ne samo za sebe, možete se vratiti nekoliko polja, podijelite svoj novac i ispravite ranije pogreške, te promijenite pravila igre. Ali, dok to nije način kako se radi u svjetskoj utakmici, i još uvijek imate vremena i priliku, pomaknite se jedno polje naprijed.

Vaši prirodni izvori su presušili i vi nemate zarade koja bi vam omogućila razvoj. Pustinje se šire, klima se mijenja i raste oskudica. Činite što možete da zaštitite svoj okoliš, ali međunarodne institucije kritiziraju vašu politiku očuvanja okoliša. Vratite se jedno polje i dajte jedan grah ekipi koja igra žutim žetonima.

Polje 49: “Novi poredak ... za one kojima želite zapovijedati”

Sada možete promijeniti pravila igre jer želite stići do cilja što je prije moguće. Ako neki igrač ili ekipa protestira ili se žele uključiti u “novi poredak” stvari, moraju vam dati sav svoj grah.

Pomaknite se dva polja naprijed.

Pokušajte se prilagoditi novom poretku i nemojte se opirati. S malo sreće, novi poredak vas neće previše vratiti s praga razvoja. Kao mjeru predostrožnosti, propustite sljedeći krug.

Polje 52: “Smrt”

Rizik od dubokog gospodarskog pada velika je prijetnja vašem razvojnem modelu. Ako ne želite igrati igru od početka, jedina mogućnost je iscijediti i zadnju kap iz drugih ekipa i oduzeti im dvije mahunarke na račun dugova. Kako nitko ne bi mogao reći da sve ide vama u korist, pomaknite se jedno polje unazad.

Pad cijena sirovina i porast kamata na dug uzrokuje ozbiljnu gospodarsku recesiju. Vratite se jedno desetljeće, odnosno u okvirima igre, krenite od početka staze razvoja.

Polje 54: “Razvitak”

Bili ste pravi sretnici zbog žutih žetona. Došli ste na cilj u razvoju. Možete biti sigurni da su druge ekipe daleko iza vas i kako god radile, nemoćne su da vas sustignu. Očito je da ste vlasnik i da kontrolirate gotovo sav novac i bogatstva te drugima i ne preostaje mnogo. Vodite vrlo ugodan život.

No, postoje neke prijetnje za budućnost: prirodna bogatstva će nestati ili izrazito se smanjiti, zrak će se zagaditi, kao i voda, zemlja će postati pustinja.

Opća glad i beznade pogadaju mnoge dijelove svijeta. Neki imigranti pokušavaju pobjeći bijedi kako bi našli vaš ugodni i razvijeni svijet.

Ali, unatoč svemu, nastavite uživati u razvoju dok možete.

Ako imate bilo koji žeton, osim žutog, ili ste morali imati nevjerojatnu sreću ili ste morali varati. Jer nemoguće je za bilo koga tko nije igrao žutim žetonima da dosegne cilj igre jer je razvoj namijenjen samo privilegiranim. Ako bi previše ljudi dostiglo cilj, bilo bi nužno razdijeliti ograničene resurse, a to bi za privilegirane značilo gubljenje svega ili većine. A to je nevjerojatno jer upravo oni određuju pravila igre.

* Igra se razvila iz “En busa del desarrollo” iz Equipo Clavesa.

Svi poštujemo i cijenimo osobe koje nas nadahnjuju. Katkad nam služe kao modeli koje imitiramo. Izmjenjivanjem dojmova o idolima, živima ili mrtvima, sudionici bolje spoznaju strane kulture i međusobno se upoznaju.

Motivi promatranja

- Idoli kao elementi i simboli socijalizacije i kulture.
- Različita shvaćanja povijesti i različite osobne sklonosti i ukusi.
- Različitosti i sličnosti osoba iz drugih kultura i etničke pozadine.

Ciljevi

- Osvijestiti sudionike o različitostima i sličnostima unutar skupine.
- Popečati znatiželju sudionika za tuđe idole.
- Bolje se upoznati u skupini.
- Postati samokritičan glede etnocentrizma (razumjeti dominantni kulturalni model nasuprot modelu manjina).
- Osvrnuti se na ulogu podučavanja povijesti i medija u stvaranju idola.

Vrijeme

90 minuta

Veličina grupe

Između 10 i 40 sudionika.

Priprema

- Tabela i markeri.
- Papir i olovke za sudionike.

Upute

- Ako je skupina velika, podijelite je na manje od 5 – 6 osoba.
- Zamolite ih da razmisle o tri osobe koje su njihovi osobni idoli.
- Nakon pet minuta, recite im da iznesu svoje odluke i objasne zašto se dive tim osobama. Omogućite dovoljno vremena za razmjenu i ispitivanje.
- Svaka skupina neka napiše u tabelu imena svojih idola, njihove nacionalnosti i, po mogućnosti, područje u kojem su postali poznati, na primjer, sport, glazba, kultura, politika...
- Po završetku, svaka skupina treba predstaviti svoj popis ostalima.

Sažetak i vrednovanje

Trebate zabilježiti ako se neki idoli spominju više od jednom ili ako se često pojavljuju. Tada pitajte sudionike jesu li uživali u igri i nastavite sljedećim pitanjima:

- Je li bilo iznenađenja ili su im neki idoli bili nepoznati? Zašto?

- Jesu li izrazi bili usmjereni, na primjer, na nacionalnost ili spol? Ako jesu, zašto je većina idola iste nacionalnosti, kulturalne pozadine ili spola? Jesu li su sunarodnjaci ili stranci?
- Zašto neke idole cijenimo više nego druge?
- Mislite li da su vaši idoli univerzalni? Zašto jesu ili zašto nisu?

Natuknice za voditelja

Vježba je uzbudljivija ako sudionici prije pripreme slike, kazete ili novinske isječke o svojim idolima. Ako ste u mogućnosti, zajedno skupite novine ili časopise, osobito za mlade, koje ćete im ostaviti na korištenje.

Temeljno načelo aktivnosti - izbor idola je relativan i ovisi o kulturi, bolje dolazi do izražaja u multikulturalnim skupinama. Različite dobne starosti i spolovi u skupini također su zanimljivi.

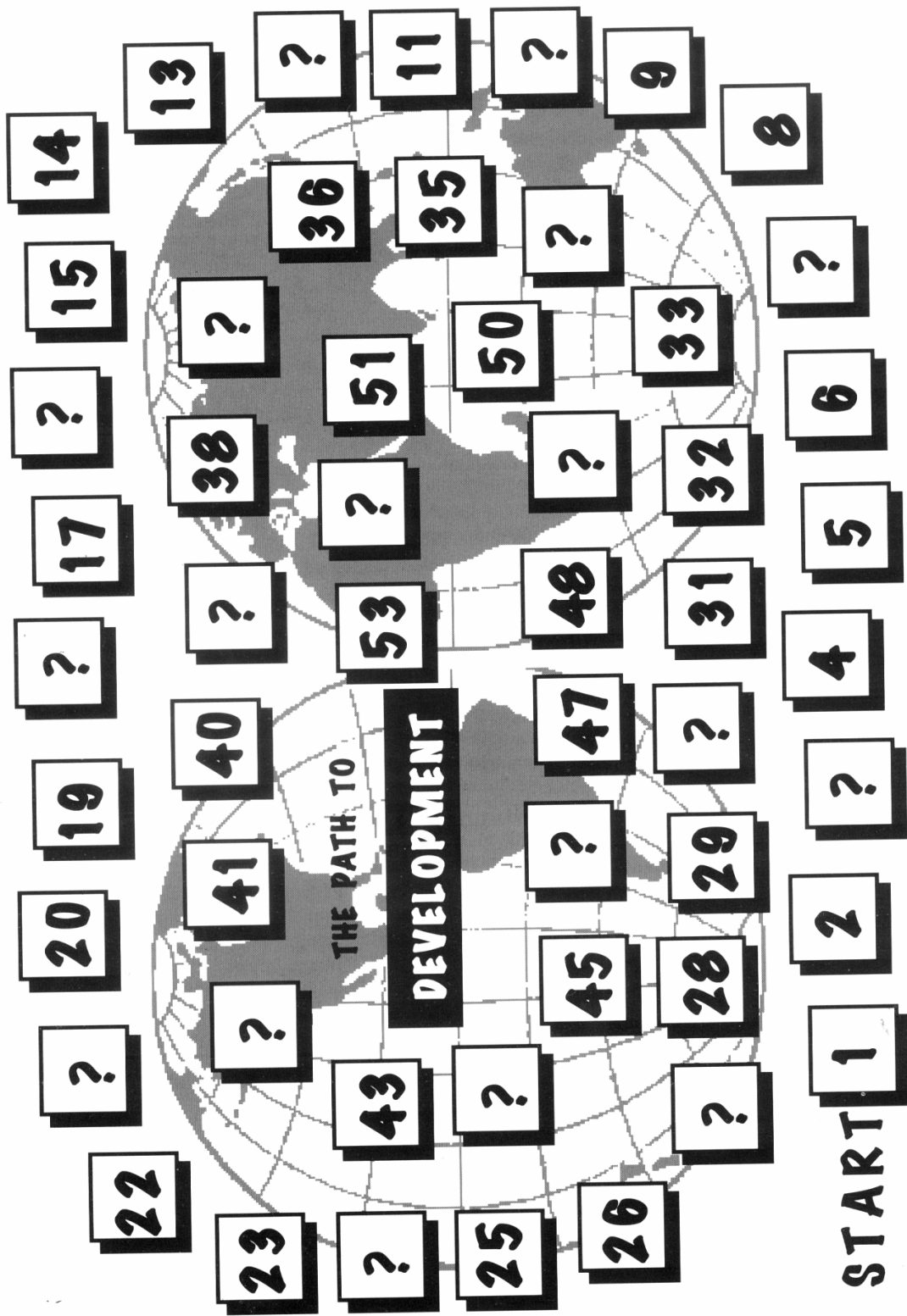
Vježba je slična aktivnosti “Nacionalni praznik” (str. 131), no pažljivo promatranje otkriva različitost u pristupu ciljevima.

Dodatni prijedlozi

Odaberite idola, mjesnog, narodnog ili međunarodnog, za kojeg smatrate da treba biti slavljen. Pripremite proslavu i pozovite ostale. Idol može biti netko tko se ističe jakim osobnošću ili netko tko je ostvario uspjeh boreći se protiv rasizma, ksenofobije i antisemitizma ili netko tko zastupa borbu protiv nekih drugih problema, kao što je netolerancija prema oboljelima od AIDS-a.

Osobe koje su hrabro stale protiv predrasuda i diskriminacije, morale su imati velike snage da iznesu svoje misli: Imate li vi hrabrosti izreći svoje mišljenje? Što mislite o tim stvarima? Imate li neko mišljenje?

Pogledajte aktivnost “Gdje vi stojite?” (str. 175).

Svi smo ravnopravni, ali neki su ravnopravniji. Svi su različiti, ali su neki različitiji. Zašto?

Motivi promatranja

- Poistovjećivanje društvenih uspjeha s gospodarskim.
- Kako socijalni i gospodarski čimbenici smanjuju ili podižu mogućnosti društvenog uspjeha.

Ciljevi

- Pronaći i analizirati osnove diskriminacije.

Vrijeme

Otprilike 2 sata.

Veličina grupe

Najmanje 10, a najviše 24 osobe.

Pripreme

- Veliki listovi papira i flomasteri u boji.
- Olovke i papiri (A4) za bilješke.
- Selotejp za lijepljenje slika na zid.

Upute

1. Podijelite sudionike u radne skupine s najviše 6 osoba. Ako je moguće, ne bi trebalo biti više od četiri skupine.
2. Polovini skupina objasnite da će napraviti “foto-robot” osobe za koju smatraju da je “društveni pobjednik” u njihovom društvu. Ostale trebaju nacrtati “foto-robot” nekoga za koga se drži da je “društveni gubitnik”.
3. Recite svima da krenu od liste karakteristika odabrane osobe, npr. socijalno – gospodarski status, obrazovanje, profesija ili zanimanje, spol, etnička pripadnost, navike, hobiji, stil odijevanja, mišljenja, ideje i vrijednosti, obiteljska pozadina, životni stil, oblik stanovanja, potrošačke navike, teme ili područja zanimanja, itd.
4. Sada im recite da nacrtaju portret osobe na papiru. Crtež treba oslikati sve navedene karakteristike. Vrlo je važno crtež grafički prikazati, besmislena je uporaba riječi. Dajte im 40 minuta.
5. Recite skupinama da razmijene crteže društvenih “gubitnika” i “pobjednika” te da ih interpretiraju. Dajte im 15 minuta.
6. Sada izložite crteže da ih svi vide.
7. Svaka skupina po redu mora iznijeti interpretaciju crteža koji su dobili. Skupina koja je nacrtala sliku nema pravo komentirati.
8. Kada su skupine iznijele svoje interpretacije, možete upitati skupine koje su crtale žele li se svojim komentarima uključiti. Dopustite im 30 minuta.

Sažetak i vrednovanje

Odvojite otprilike 30 minuta za raspravu. Skupina treba odrediti i raspraviti kriterije prema kojima društvo određuje društveni uspjeh ili neuspjeh. Sljedeća pitanja mogu olakšati osvrt i raspravu:

- Koja su glavna obilježja društvenog uspjeha? A koja neuspjeha?
- Koji su uzroci, “korijeni” uspjeha i neuspjeha? Koji čimbenici određuju razliku?
- Mogu li se osobe predstavljene na “foto robotu” češće naći u određenim društvenim skupinama, slojevima ili staležima nego u drugima?
- Imaju li ljudi u svim skupinama i društvima jednaku priliku za uspjeh?
- Tko je na privilegiranim, a tko na manje privilegiranim položajima?

Natuknice za voditelja

Neki sudionici se mogu žaliti na crtanje “foto-robotu” jer “ne znaju crtati”. Ohrabrite ih time da nitko ne zahtijeva majstorsko umijeće, već oblik komunikacije koji nije govor. Pripremite se i na davanje smjernica kako treba navedene karakteristike grafički i vizualno prikazati.

U raspravi trebate naglasiti da, ako poistovjetimo društveni uspjeh s gospodarskim, zasigurno ćemo shvatiti da uspješna osoba nije nužno ona koja postiže zavidno osobno iskustvo ili razvoj, već ona koja uspijeva stvoriti ili zaraditi najveća bogatstva. Englezi kažu: “Nije sve u novcu” (“Money is not everything”)

Možete razmotriti što bi društvo moglo napraviti glede socijalnih i gospodarskih čimbenika koji umanjuju mogućnosti “društvenog uspjeha”, kao što su obrazovni nedostaci ili zapostavljanje određenih čimbenika poput boje kože ili pripadnosti manjinama.

Možete odrediti i analizirati temelje diskriminacije i odbacivanje osoba ili skupina koje su svojom kulturom predodređene da budu drugačije, kao i podrijetlom, seksualnom orijentacijom, jezikom itd., što znači da su od početka neke društvene skupine u zaostatku u usporedbi s drugima.

Dodatni prijedlozi

Društveni pobjednici mogu uspjeti u nekim okvirima, ali da li ih mi smatramo idolima, osobama koje stvarno cijenimo? Tko su vaši idoli i koje su njihove kvalitete kojima se divite? Možete pogledati “Osobne idole” (str. 147).

Ili, ako uživate u interpretaciji foto-robotu, možete interpretirati i druge slike u “Što vidite?” (str. 147).

“Izbjeglice bi voljele imati vaše probleme.”

Što doista znamo o izazovima i problemima ljudi koji su primorani napustiti domovinu, obitelj, dom te novi život potražiti u zemlji u kojoj nisu željeni?

Motivi promatranja

- Problemi izbjeglica i potraživača azila.
- Suosjećanje s raseljenim licima.
- Stereotipi, predrasude i ksenofobija prema strancima.

Ciljevi

- Razumjeti pravo stanje izbjeglica i imigranata.
- Proizvesti svjesnost o problemima s kojima se suočavaju u gostujućim zemljama.
- Promicati suosjećajnost i solidarnost prema situaciji izbjeglica i imigranata.
- Promotriti pitanja odbacivanja i integracije te vlastitog shvaćanja stranih osoba i zemalja.
- Proizvesti raspravu o neravnoteži Sjever/Jug i njezinom odnosu prema svakodnevnim ljudskim problemima.

Vrijeme

90 minuta do 2 sata.

Veličina grupe

Radite li sa većim skupinama, podijelite ih na male .

Priprema

- Voditelj bi trebao biti upućen u razloge zbog kojih ljudi imigriraju ili traže azil. Potrebne informacije naći će te u A dijelu.
- Napravite kopije početka priče ili je prepričajte sudionicima (ime, podrijetlo izbjeglica i imigranata treba prilagoditi vašim okolnostima).
- Ako je moguće, kontaktirajte s osobom iz vašeg mjesta koja je izbjeglica ili imigrant, a ako nije moguće - onda s organizacijom koja radi s njima.
- Ploča ili tabela i olovke

Upute

1. Pročitajte ili podijelite kopije sa sljedećom pričom: "Miriam je izbjeglica u našem gradu. Stigla je prije dva mjeseca iz domovine u kojoj je strahovala za svoj život zbog gospodarske situacije (ili političkih uvjerenja)".
2. Zamolite osobe da oblikuju grupe od 4 do 6 sudionika. Neka rasprave, a onda napišu priču ili novinski članak o njezinom napuštanju domovine i načinu života sada. Razmislite:
  - Kakav je Miriamin život sada?

- S kakvim teškoćama se suočava?
  - Podržavaju li je (ili ne)?
  - Kako uči jezik?
  - Može li raditi i kakve vrste poslove?
  - Mislite li da joj je lako?
  - Što misli o nama?
  - Što mislite da je morala uraditi da dođe u naš grad?
  - Kako je putovala?
  - Gdje je našla novac?
  - Koje su bile administrativne procedure?
- Što je ostavila za sobom?

3. Predstavnici grupa trebaju prezentirati priče ili odgovore na pitanja. Po završetku trebate zabilježiti glavne stavove svake skupine na tabelu ili ploču.

Sažetak i vrednovanje

Počnite raspravu pozivajući svaku skupinu da se osvrne na svoje zaključke, imenujući “najstvarnije” ili “najnestvarnije” pretpostavke.

Ako rasprava zapne, uskočite s pitanjima:” Mislite li da je to pošteno? Znete li nekog sa sličnim iskustvima? Jeste li ikada pomislili da se to može dogoditi i vama?”

Zaključite raspravu pozivajući sudionike da razmisle kako mogu podržati izbjeglice i imigrante u svom gradu, ili općenito, kako ih podržati da se priključe novom društvu.

Natuknice za voditelja

Vježba je posebno uspješna za lokalne skupine jer može polučiti stvarnu suosjećajnost i djelovanje. No uspješna je i u međunarodnim skupinama ako je naglasak na buđenju svijesti, usporedbi različitih zakonskih stavova itd.

Možete raditi i vježbu “Etikete” (str. 108)

Neizbježno je biti dobro informiran i raspolagati s prikladnim informacijama. Kao voditelju bit će vam postavljena pitanja glede izbjegličke situacije u vašoj zemlji ili u gradu. U ovom slučaju bilo bi korisno podijeliti kopije statistika, grafikona ili tabela o izbjeglicama u drugim zemljama te napraviti usporedbu.

Podaci i informacije o izbjeglicama i NGOs koji rade s njima lako se mogu nabaviti kod National Campaign Committee ili nacionalnih ureda ili u kontaktu s UNHCR-om ili UNICEF-om, kao i od nekih humanitarnih organizacija poput Crvenog križa, Amnesty International itd.

Mogućnosti

1. Umjesto pisanja priča, skupine mogu “dramatizirati” ili napraviti skeč o epizodi Miriaminog odlaska iz domovine i dolaska u grad .
2. Pozovite izbjeglicu ili imigranta iz vašeg grada na vašu raspravu. Zamolite ga da ispriča zašto je ostavio domovinu, kako je putovao i što mu se događalo na putu. Pratite ga dodatnim pitanjima. Trebat ćete više vremena za ovaj oblik vježbe.
3. Pročitajte priču. Ako ne možete naći izbjeglicu ili imigranta koji bi htio surađivati, u obzir dolazi čitanje ili distribuiranje priče o stvarnom izbjegličkom životu.

Dodatni prijedlozi

Planirajte vrijeme u iduća četiri okupljanja u kojem ćete raditi na idejama koje su se razvile u ovoj aktivnosti i na stvarnom praktičnom djelovanju skupine u pomoći lokalnim imigrantima. Budite aktivni u promicanju dobrih odnosa u vašoj zemlji.

Katkad može biti vrlo teško znati reagirati u situaciji kada vidimo da netko nekoga diskriminira. To se stalno događa u autobusima, trgovinama, na ulici – ali kako reagirati? Što treba učiniti? Proučite to u aktivnosti “Dijeleći diskriminaciju” (str.157).

Ako želite proučiti kako je naše znanje o drugima obično zasnovano na djelomičnim i krivim informacijama, radite na aktivnosti “Svaka slika ima svoju priču” (str. 81). S UNHCR-ovog postera.

Sve organizacija imaju pravila i članove koji im odgovaraju. Ali, jesu li oni uvijek poštteni prema svima? Jesu li poštteni prema manjinama?

Motivi promatranja

- Većinsko-manjinski odnos.
- Moć i autoritet.
- Isključivanje manjina od pristupa bogatstvu i prilikama.

Ciljevi

- Početi raspravu o pravilima u društvu i situaciji većine i manjine.
- Osjetiti diskriminaciju.
- Osjetiti moć i slabost.

Vrijeme

Vi trebate odlučiti, npr. dva sata - jedan sastanak. Utvrdite granice.

Veličina grupe

Svaka

Pripreme

- Šarene naljepnice - dvije različite boje, npr. zelena i žuta.
- Selotejp i pribadače.
- Napravite popis 6 – 8 određenih pravila na velikom listu papira namijenjenih vašoj skupini, na primjer:

Osobe sa zelenim naljepnicama

Ne smiju sjediti na stolicama.

Ne smiju biti na jednom mjestu s više osoba.

Ne smiju se obraćati “žutima” dok ih se ništa ne pita.

Nemaju pristup opremi bez posebne dozvole.

Osobe sa žutim naljepnicama

Imaju prioritet kod klupica i svih igračkih stolova.

Imaju prioritet u odabiru glazbe.

Imaju slobodan pristup cijeloj opremi.

Imaju besplatno piće/čokoladu na kraju sastanka ako se budu strogo pridržavali pravila.

Upute

1. Nasumce podijelite naljepnice svakom sudioniku i recite im da ih nose tijekom cijele vježbe.

2. Izložite pravila na vidljivo mjesto i objasnite im da ih se treba pridržavati bez iznimki.

U svim drugim vidovima okupljanje bi trebalo biti što normalnije.

Sažetak i vrednovanje

Osigurajte dovoljno vremena za sažetak. Započnite pitajući što su spoznali i naučili.

Nastavite:

- Kako ste se osjećali kao “žuti” ili “zeleni”?
- Što je bilo najbolje/najgore glede “zelenih” ili “žutih”?
- Je li itko pokušao zamijeniti naljepnice?
- Kakve se diskriminacije vrše u stvarnosti?
- Tko ima moć da stvara pravila?
- Koliko je demokratska vaša organizacija?
- Kako možete promicati demokraciju u svojoj organizaciji, mjesnoj zajednici i u svom društvu na regionalnoj odnosno nacionalnoj razini?

Natuknice za voditelja

Brižljivo pripremite pravila kako biste kontrolirali igru.

Imajte na umu tko je u kojoj skupini. Možete manipulirati članstvom svake grupe, ali ne dopustite da igrači to primijete. Također budite svjesni snažnih emocija koje igra može prouzročiti.

Vježba se dobro uklapa u domaće seminare ili tečajeve. Važno je da se ograniči vrijeme npr. dva sata ili jedno okupljanje i to prije razrade gdje će sudionici istupiti iz uloga. Ako želite dublje ući u manjinsko – većinske odnose, možete odrediti da je većina sa žutim naljepnicama, a manjina sa zelenim.

Dodatni prijedlozi

Pogledajte pravila svoje skupine ili organizacije. Jesu li poštena prema svima? Odgovaraju li svima koji se žele priključiti? Pogledajte tko ima autoritet i tko donosi pravila te pogledajte mogu li se proširiti?

Možete se zapitati kakvo bi bilo poštenije društvo ili čak kako bi izgledalo idealno društvo i što nas sprječava u njihovom ostvarenju. Proučite ovo na zabavan način kroz vježbu “Baloni” (str. 65).

TRAŽENJE SLIČNOSTI I OTKRIVANJE RAZNOLIKOSTI Stupanj 1 Tema G

Koliko je lako naći nekoga tko misli i osjeća kao i vi?

Motivi promatranja

- Osobnost
- Prihvatanje i slavljenje raznolikosti
- Svi smo različiti i svi isti

Ciljevi

- Otkriti različitosti unutar skupine.
- Razviti komunikacijsku vještinu.
- Upoznati se i razviti dobar osjećaj u skupini.

Vrijeme

20 minuta

Veličina grupe

10 +

Priprema

- Kopije radnog papira i olovke – za svakog.

Upute

- Zamolite svakog sudionika da ispuni upitnik i tada proba naći nekoga s istim odgovorima. Ako nikoga ne uspije naći, neka potraži nekoga s četiri zajednička odgovora, ako opet ne uspije, neka proba tri ili barem dva!

Sažetak i vrednovanje

Počnite pitajući ih da li im se sviđela aktivnost i zašto?

Razgovarajte o onom što su naučili. Pitajte:

- Koliko je osoba našlo partnera sa svih pet-četiri-tri-dvije zajedničke karakteristike?
- Koja vrsta raznolikosti vjere, glazbenog ukusa, kućnih ljubimaca, omiljenog pića itd. postoji unutar vaše skupine?
- Ako ste tako raznolika skupina, kako će te biti u stanju raditi zajedno?

Dodatni prijedlozi

Drugačije osobe su često diskriminirane. Želite li osjetiti pripadnost većini ili manjini, probajte “Izbacite posebnog” (str. 133.).

Ili, možete proraditi “Knysna Blue” (str. 106) koja će vas opustiti kroz proučavanje glazbenih ukusa drugih kultura te pokazati kulturalne predodžbe koje dobivamo kroz glazbu.

Traženje sličnosti i otkrivanje raznolikosti:

Odgovorite na pitanja i probajte naći nekoga s istim odgovorima.

Ako ne uspijete, onda nekoga s četiri – tri – dva ili ste vi jedinstveni?n

- Rođen sam u ...
- Alergičan sam na...
- Moja omiljena glazba je ...
- Moja vjera je ...
- Moj omraženi ljubimac je...

Bilo je užasno, takva neugodna situacija, nisam znao što učiniti...

Motivi promatranja

- Izražavanje predrasuda i diskriminacija u vašem društvu.
- Kako se sigurno držati u teškim situacijama.

Ciljevi

- Biti svjesni svakodnevne diskriminacije.
- Promicati suosjećanje s diskriminiranimima.
- Naučiti ljude da budu sigurni u sebe.

Vrijeme

45 minuta

Veličina grupe

Svaka. Ako je skupina velika, za raspravu je podijelite na manje od 6 – 8.

Priprema

- Tebela i marker

Upute

1. Zamolite osobe da razmisle jer su ikada bili diskriminirani ili su gledali kako nekog drugog diskriminiraju?
2. Prošetaste i pitajte svaku osobu da vrlo sažeto opiše situaciju cijeloj skupini.
3. Stavite sve situacije na tabelu te recite skupini da izaberu jednu za raspravu.
4. Zamolite sudionika čije je situacija odabrana da pobliže prepriča cijeli događaj.
5. Tada pričajte o :
  - Kako je situacija nastala i što se u stvari dogodilo?
  - Kako se diskriminirana osoba osjećala?
  - Kako se osjećao diskriminator?
  - Je li se osoba s pravom osjećala diskriminiranom?
  - Kako su reagirali i što se dogodilo nakon incidenta?
6. Na kraju pitajte skupinu kako bi oni postupili u istoj situaciji i bi li drugačije reagirali?

Sažetak i vrednovanje

Razgovarajte općenito o diskriminaciji:

- Koji su najčešći razlozi diskriminacije? Dob, boja kože ili stil odijevanja?
- Zašto ljudi diskriminiraju druge koji su drugačiji?
- Gdje su naučili takvo ponašanje?
- Koliko je važno suprotstaviti se diskriminaciji?

Natuknice za voditelja

Sudionici bi se trebali sjetiti situacija koje su ih se snažno dojmile, no nemojte pretjerivati da se netko ne bi osjetio primoran reći nešto što mu stvara neugodnost.

Obično ljudi govore o negativnoj diskriminaciji, ali imajte na umu da se i pitanja pozitivne diskriminacije mogu postaviti.

Mogućnosti

1. Iskoristite igrokaz da istražite situaciju. Zamolite par ili manju skupinu da izvedu odabranu situaciju pred ostalima. Nakon toga promatrači trebaju predložiti moguća reagiranja na situaciju.
Odigrajte prijedloge i dalje raspravite problem.
2. Zamolite sve igrače da zapišu sažetu skicu situacije na komadić papira. Papiriće stavite u šešir. Neka svatko izvuče po jedan iz šešira. Prošetajte i zamolite da svatko pročita što je napisano na njihovom papiriću. Pitajte ih mogu li pogoditi kako su se akteri događaja osjećali.

Dodatni prijedlozi

Organizirajte obrambene treninge koji će vam pomoći razviti samopouzdanje u teškim situacijama.

Ljudi diskriminiraju različite osobe ako im je to u interesu, dok u isto vrijeme uživaju u stranim stvarima koje prisvajaju, kao što su pizza, jazz i reggae glazba. Ako ste zainteresirani za istraživanje “strani tragovi” oko nas, proučite “Njušeci različitost” (str. 168).

Ili probajte simulaciju “Granica 20” (str. 110) punu zabave i uzbuđenja.

Bajke su najzanimljiviji i najosebujniji oblici ili izrazi kulture.

Utkane u povijest, usmeno prenošene, one su također prenositelji glavnih kulturalnih vrijednosti. Vježba koristi bajke da istraži percepcije (i stereotipe) koje možda imamo o različitim kulturama.

Motivi promatranja

- Opažanja i predodžbe koje imamo o drugim kulturama te o vlastitom etnocentrizmu i stereotipiziranju.

Ciljevi

- Podići znatiželju o bajkama iz drugih kultura i naroda.
- Izazvati stereotipe i predrasudu o stranim kulturalnim vrijednostima.
- Podići znatiželju prema drugim osobama, kulturama, glazbi i jeziku.
- Zbuniti sudionike i unijeti dobro raspoloženje skupine.

Vrijeme

60 – 90 minuta

Veličina

Najmanje 4

Pripreme

- Izaberite sve ili samo neke bajke i kopirajte “A verziju” za svakog sudionika.
- Također pripremite kopije kompletnih priča koje ćete podijeliti na kraju, uključujući, ako želite, i kopije originalnih priča na izvornim jezicima.

Upute

1. Svakom sudioniku dajte kopiju bajke (verziju A) i 15 – 20 minuta da je pročita.
2. Sudionici neka probaju pogoditi odakle bajka dolazi. Najbolje je ponuditi izbor poput: Južna Europa, Sjeverna Europa, Centralna Europa, Istočna Europa, Afrika, Srednji Istok, Južna Amerika, Azija, Sjeverna Amerika.
3. Tada ih zamolite da se grupiraju od 4 do 6 osoba i razmijene nagađanja i rasprave razloge.
4. Svaka skupina treba iznijeti zajedničku odluku glede porijekla svake bajke. Dajte 30 – 45 minuta za grupne odluke.
5. Pred svima, svaka skupina treba iznijeti zaključke i razloge koji su uvjetovali izbor. To će najvjerojatnije uzrokovati daljnju raspravu jer će osobe ponovo razrađivati odluke kako sljedeće skupine budu dolazile s novim prijedlozima.
6. Morat ćete sami prosuditi kada zaključiti raspravu. Tada im dajte kompletnu verziju priče (uključujući i original) ili pročitajte cijelu bajku i recite porijeklo.

Sažetak i vrednovanje

Ako smatrate prikladnim, počnite raspravu pitajući jesu li im se svidjele bajke, je li ih iznenadilo porijeklo. Ako volite tehniku kolaža, možete probati “Portreti” (str.149).

Natuknice za voditelja

Bajke obično izražavaju temeljne vrijednosti i ista bajka može postojati u različitim verzijama u različitim zemljama, primjerena geografskim i klimatskim uvjetima, vjeri, vrijednostima itd.

Vježba je najbolja ako sudionici prevladaju stroge praktične okolnosti (poput klime, vremena ili životinje koja postoji u određenim uvjetima) i promotre vrijednosti (ili moral) koje se bajkom prenose.

Dodatni prijedlozi

Uspješna dodatna vježba je da sudionici, osobito u multikulturalnim društvima, ponesu bajke iz svojih zemalja. Može doprinijeti i zbližavanju generacija.

Ako volite čitati bajke, možda volite i igre? Probajte “Granica 20” (str. 110).

BAJKA – VERZIJA A (kopirano, prva kopija za dijeljenje)

SLIJEPA DIVLJA SVINJA

Jednom davno bio jedan lovac koji je otišao u šumu loviti. Tamo je ugledao dvije divlje svinje koje su hodale jedna iza druge. Lovac je opalio u drugu svinju, no dogodilo se nešto što ga je zaprepastilo: Prva je svinja pobjegla dok druga nije znala što da radi. Ostala je stajati s nečim nalik na osušenu grančicu u ustima.

Lovac se oprezno približio, jer se bojava napada. Uskoro je primijetio da se svinja ne miče. Znatiželja ga je natjerala da priđe bliže. Tada je vidio da je grančica zapravo rep divlje svinje koja je pobjegla. Shvatio je da je svinja slijepa i da je pogodio i odsjekao rep druge svinje. Uhvatio je slijepu divlju svinju i odveo je kući. Ona je cijelo vrijeme u ustima imala odsječeni rep.

Kod kuće je nahranio i njegovao svinju najbolje što je mogao. Zanimljivo, čak i životinje pokazuju obzir prema bližnjima.

Zar ne bi trebali i mi, osobe nadarene inteligencijom, skrbiti o roditeljima, braći, sestrama, prijateljima kojima je potrebna pomoć?

BAJKA O W.X. KOJI JE MAĆEHI ULOVIO RIBU JEDNE HLADNE ZIME

W. X. je bio čovjek koji je davno živio. Njegova prava majka je rano umrla, a njegov se otac ponovo oženio ženom čije je obiteljsko ime bilo Z.

Ona je postala W.X. maćeha.

Maćeha je bila zla i nije voljela W.X., pa ga je uvijek klevetala pred ocem. S vremenom ga je i otac prestao voljeti. Unatoč tome, sin je ostao ljubazan i obziran prema roditeljima.

Jedne zime je vrijeme bilo strašno, snijeg je često padao po sedam dana bez prestanka. Bilo je toliko hladno da se obližnji potok, koji je obično vedro žuborio, sada zamrznuo i ušutio.

Ljudi su ostajali u kući radi zime, a životinje su rijetko izlazile. Zemlja je bila potpuno pokrivena snijegom.

Jednog dana W.X. maćeha se zaželjela svježe ribe za večeru i to izrazila svom posinku. Pomislio je:

“Gdje da nabavim svježu ribu kad stalno sniježi i sve su rijeke zamrznute?”

Pošto je W.X. bio obziran, odmah je izašao u snježnu divljinu tražiti ribu.

W.X. je dugo tragao za svježom ribom. Napokon je izašao na obalu rijeke. Zemlja je bila smrznuta i hladna, vjetar je zavijao. Bilo je toliko hladno da mu je tijelo drhtalo.

W.X. je legao tamo zagledan u smrznutu rijeku i pomislio:

“Ne mogu se vratiti kući praznih ruku, kad moja maćeha želi ribu.”

Što da napravi? W.X. je mislio i razmišljao; ali nije se mogao dosjetiti. Na kraju se očajno rasplakao dok su mu suze curile niz lice.

Što je više plakao, više se suza slijevalo da bi na kraju napravile rupu na smrznutoj rijeci.

Odjednom su dvije ribe iskočile na led do rupe. Oživjele su od topline W.X. suza.

Prezadovoljan W.X. je skupio ribe i odnio ih svojoj pomajci.

Mi se nikad poput W.X. ne smijemo prestati nadati.

GOLUBOVI I ZAMKE ZA PTICE

Bio jednom jedan stari hrast na kojem je živjelo puno golubova. Po cijele dane su golubovi letjeli i tražili hranu, no večeri bi provodili na hrastu. Jednog dana golubovi su kao obično tražili hranu. Iznenada mladi golub reče:

“Gledajte, gledajte koliko zrnja! Koliko rasute hrane na zemlji.”

Drugi su se golubovi uvjerali u istinitost i slijetali na zemlju, ali najstariji golub je zavikao:

“Stop! Ne letite dolje. Odakle toliko zrnja na jednom mjestu?”

“Nema veze!” rekli su drugi “Dođi, skupa ćemo pojesti.”

Cijelo je jato sletjelo osim starog mudrog goluba. Počeli su s gozbom, a stari ih je golub gledao iz prikrajka.

Kad su se pogostili zrnjem, htjeli su odletjeti – ali nisu mogli. Bili su uhvaćeni u zamku i počeli očajno plakati:

“Pomognite! Uhvaćeni smo! Pomognite!”

Mudri golub je progovorio: “Smirite se !”

Ali jedan je golub povikao:”Pogledajte! Netko dolazi! To je lovac koji će nas pohvatati!”

Mudri golub je rekao:

“Stišajte se! Uzletite svi u isto vrijeme i pomaknut ćete mrežu.”

Cijelo jato je poletjelo i malo podiglo mrežu. Zajedničkim naporom podigli su mrežu i poletjeli skupa s njom.

Mudri golub je bio predvodnik, ostali su ga slijedili.

Dugo vremena su letjeli dok nisu došli do drveta. Tada im je mudri golub rekao pokazujući drvo:

“Možete sletjeti. Moj dobri prijatelj, miš, živi ovdje.”

Pozvao je miša koji je progrizao rupu u mreži i oslobodio golubove. Cijelo jato mu je bilo neizmjereno zahvalno.

KAKO JE ZEC DOBIO SVOJ KRATKI REP

U vinogradu vuk je kopao i sadio vinove loze. Zamolio je lisicu i zeca da mu pomognu. Pripremio je i ukusan objed za njih: vrč meda. Svi su marljivo radili, ali lija je odlučila probati med bez njih. Vratila se do najbližeg čokota i povikala:

“Hej, vi! Hej!”

“Što se događa?” pitao je vuk.

“Pozvana sam na zabavu”, lagala je lija.

“Požuri onda!” odgovorio je vuk.

“I brzo se vrati!” zavikao je zec.

Lija je otrčala ravno u šumu gdje je vuk skrio vrč s medom.

Jela je dok nije bila puna slatkog meda, tada se vratila vuku i zecu.

“Kako je bilo na zabavi?” znatiželjno je pitao vuk.

“Gužva”, promrmlja lija.

“Kakva je bila hrana?” upitao je zec.

“Slatka i ukusna”, odgovorila je lija mrmljajući.

Tako su nastavili kopati. Uskoro se lija opet ustala i povikala:”Hej, vi! Hej!”

“Što je sad?” povikali su zec i vuk.

“Pozvana sam i na drugu zabavu!” odgovorila je lija.

“Idi onda !” rekao je vuk.

I lija je opet otišla. Kada se vratila, vuk i zec su je pitali je li uživala na zabavi.

“Ni upola kao prošli put.”

Kada se lija iskrala i treći put – i pojela sav med iz vrča - vuk i zec su zaspali iscrpljeni teškim radom.

Po povratku je prepredena lija namrljala njuškicu usnulog zeca s ostatkom meda, pa zavikala:

“Ustajte, pospanci!”

“Oh, već si se vratila! Kako zabava?” pitao je vuk zijevnuvši.

“Gotova je”, nasmijala se lija.

“Jesi li dobro jela?” upitao je zec i pospano protrljao oči.

“Dobro i ukusno”, odgovorila je lija oblizujući usta.

“Brate vuče, nećeš li nas ponuditi nekom hranom sad?”

“Naravno!” klimao je vuk glavom, “podne je i vrijeme ručka.”

Odgegao se uz grmlje do loze gdje je sakrio med.

Ali uskoro se vratio s praznim vrčem i zarežao:

“Netko je pojeo sav med. Da znam lopova, zavrnuo bih mu vrat!”

Lija je rekla ulizujući se:

“Zec je progutao sav med dok si ti spavao, brate vuče.”

“Nije istina! Nisam ja!” branio se zec.

Vuk, bijesan, skočio je na zeca, ne bi li mu zavrnuo vrat. Zec je pobjegao što je brže mogao, s vučjim dahom za leđima.

Nedugo zatim vuk ga je stigao i uspio mu odgristi dio repa.

No, srećom za zeca, vuk ga nije uspio uloviti i zavrnuti mu vratom.

Od tada zec ima kratki rep

BAJKE: POTPUNE VERZIJE (podijeliti na kraju)

SLIJEPA DIVLJA SVINJA

Jednom davno bio jedan lovac koji je išao u šumu loviti. Tamo je ugledao divlje svinje, jednu iza druge. Lovac je naciljao i pucao u drugu svinju, no ostao je zaprepašten: prva je svinja pobjegla dok je druga stajala izgubljeno. Imala je u ustima nešto nalik na osušenu grančicu.

Lovac se oprezno približio, strahujući od napada. Uskoro je primijetio da se svinja ne miče. Znatiželja ga je natjerala da priđe bliže. Vidio je da je grančica zapravo rep od prve svinje. Postalo mu je jasno da je svinja slijepa i da je ispaljeni metak pogodio rep i

odsjekao ga. Uhvatio je slijepu svinju i odveo ju kući, dok je ona i dalje držala rep u ustima.

Kod kuće je nahranio i njegovao svinju najbolje što je mogao. Zanimljivo. Čak i životinje imaju obzira prema bližnjima.

Zar ne bi trebali i mi, osobe obdarene umom, skrbiti o roditeljima, braći i sestrama, prijateljima kojima treba pomoć?

(Bajka dolazi iz Tigrea – Etiopija, Afrika.)

BAJKA O WANG XIANGU KOJI JE MAĆEHI ULOVIO RIBU

Wang Xiang je dječak koji je živio za vrijeme Jin Dinastije. Njegova prava majka je rano umrla, a njegov se otac ponovo oženio ženom čije je obiteljsko ime bilo Zhu.

Ona je postala Wang Xiangova pomajka.

Pomajka je bila zla i nije voljela Wang Xiang pa ga je uvijek klevetala pred ocem. S vremenom ga je i otac prestao voljeti. Unatoč tome, sin je ostao ljubazan i obziran prema njima.

Jedne zime je vrijeme bilo vrlo loše, snijeg je često padao po tjedan dana. Bilo je toliko hladno, da se obližnja rijeka, koji je obično vedro žuborila, smrznula i ušutjela.

Ljudi su ostajali u kući radi hladnoće, a životinje su rijetko izlazile. Zemlja je bila potpuno pod snijegom.

Jednog dana je Wang Xiangova maćeha zaželjela svježeg šarana za večeru pa je to spomenula svom posinku. Pomislio je:

“Gdje da nabavim svježu ribu kad stalno sniježi i sve su rijeke zamrznute?”

Pošto je Wang Xiang bio obziran, odmah je izašao u snježno prostranstvo tražiti ribu.

Wang Xiang je dugo tragao za ribom, ali gdje da nađe svježu ribu? Napokon se spustio na riječnu obalu. Zemlja je bila tvrda i hladna, vjetar je zavijao. Bilo je tako hladno da mu je cijelo tijelo drhtalo.

Wang Xiang je legao zagledan u smrznutu rijeku i pomišljao:

“Ne mogu se vratiti praznih ruku, kad pomajka želi ribu.

Što da napravi? Wang Xiang je mislio i razmišljao; ali rješenja nije našao. Na kraju se očajno rasplakao dok su mu suze curile niz obraze.

Što je više plakao, više se suza slijevalo, da bi na kraju napravile rupu na smrznutoj rijeci.

Iznenada su iskočila dva šarana na led pokraj rupe. Oživjela su od topline Wang Xiangovih suza.

Prezadovoljan Wang Xiang je pokupio ribe i odnio ih svojoj pomajci.

Ovo čudo, kasnije je objašnjeno, bilo je kao rezultat Wang Xiangova osjećaja za dužnost.

(Izvorna kineska bajka)

GOLUBOVI I ZAMKA ZA PTICE

U prašumi je bio jedan stari hrast na kojem je živjelo puno golubova. Po cijele dane bi golubovi letjeli i skupljali hranu, no večeri bi provodili na starom hrastu.

Jednog dana su golubovi po običaju tražili hranu. Odjednom je mladi golub uzviknuo:

“Gledajte, gledajte koliko zrnja! Koliko rasute hrane na zemlji.”

Golubovi su se uvjerali u istinitost i počeli slijetati na zemlju, ali najstariji golub je zavikao:

“Stanite! Ne letite dolje. Odakle toliko zrnja usred prašume?”

“Nema veze!” rekli su drugi”, “Idemo jesti skupa!”

Cijelo je jato sletjelo osim mudrog goluba. Počeli su gozbu, dok ih je golub gledao sa distance. Pogostivši se zrnjem, golubovi su poželjeli poletjeti – ali nisu uspjeli. Bili su uhvaćeni u zamku i počeli su očajno plakati:

“Pomozite! Uhvaćeni smo! Pomozite!”

Mudri golub je odgovorio: “Smirite se !”

No jedan je golub povikao:”Pogledajte! Netko dolazi! To je lovac koji će nas pohvatati!”

Mudri golub je rekao:

“Stišajte se! Uzletite svi u isto vrijeme i pomaknut ćete mrežu.”

Međusobno su jedno drugom pomagali i malo pomakli mrežu. Svaki je upregnuo sav trud kako bi zajednički uzletjeli s mrežom.

Mudri golub je bio predvodnik.

Dugo vremena su letjeli dok nisu došli do jednog stabla. Tada im je mudri golub rekao pokazujući stablo:

“Možete sletjeti. Moj dobri prijatelj, miš, živi ovdje.”

Tada je pozvao miša koji je progrizao rupu u mreži i oslobodio golubove. Cijelo jato mu je izrazilo neizmjernu zahvalnost.

(Bajka dolazi iz Indije).

KAKO JE ZEC DOBIO SVOJ KRATKI REP

Vuk je okopavao vinograd i sadio nove loze. Zamolio je lisicu i zeca da mu pomognu. Pripremio je i ukusan objed: vrč meda. Svi su marljivo radili dok lija nije odlučila probati med bez njih. Vratila se do najbližeg čokota i povikala:

“Hej, vi! Hej!”

“Što se događa?” pitao je vuk.

“Pozvana sam na zabavu”, lagala je lija.

“Požuri onda!” odgovorio je vuk.

“I brzo se vrati!”dobacio je zec.

Lija je otrčala ravno u grmlje gdje je vuk skrio vrč meda..
Jela je dok se nije zasitila slatkog meda pa se vratila družini.
“Kako je bilo na zabavi?” znatiželjno je upitao vuk.
“Gužva”, nacerila se lija.
“Kakva je bila hrana?” upitao je zec.
“Slatka i ukusna”, odgovorila je lija cereći se.
Tako su nastavili kopati. Uskoro se lija opet prošetala i povikala:”Hej vi! Hej!”
“Što je sad?” povikali su zec i vuk.
“Čekaju me i na drugoj zabavi!” odgovorila je lija.
“Idi onda !” rekao je vuk.
I lija je opet otišla. Kada se vratila, pitali su je da li je uživala na zabavi.
“Ni upola kao prošli put.”
Dok se lija iskradala i treći put – i pojela sav med iz vrča- vuk i zec su zaspali iscrpljeni napornim radom.
Po povratku je prepredena lija zamrljala njuškicu usnulog zeca s ostatkom meda pa zavikala:
“Ustajte, pospanci!”
“Oh, već si se vratila! Kako zabava?” pitao je vuk zijevnuvši.
“Gotova je.” nasmijala se lija.
“Jesi li dobro jela?” pitao je zec i sneno protrljao oči.
“Dobro i ukusno”, uzvratila je oblizujući usta.
“Brate vuče, nećeš li nas ponuditi sada nekom hranom?”
“Naravno!” klimao je vuk glavom, “Podne je i vrijeme objeda.”
Odgegao se do grmlja gdje je sakrio med.
Ali uskoro se vratio s praznom vrčem i zarežao:
“Netko je pojeo sav med. Da znam lopova zavrnuo bi mu vratom!”
Lija je rekla ulizujući se:
“Zec je progutao sav med dok si ti spavao, brate vuče.”
“Nije istina! Nisam ja!” branio se zec.
Vuk, bijesan, skoči na zeca, ne bi li mu zavrnuo vratom. Zec pobježe što su ga noge nosile s vučjim dahom za leđima.
No, vuk ga je stigao i uspio mu odgristi dio repa.
No, na svu sreću nije ga uspio uloviti niti zavrnuti vratom. Od tada, zec ima kratki rep.

(Bajka iz Slovenije)

* Ove bajke su objavljene u paketu s dozvolom

‘Sveriges Ivandrarinstitutet Och Museum’, Multikulturalni Centar, Švedska, 1991.
Objavljene su u “Sagor – fran Hela Variden”.ISBN-91971276-7

Multikulturalna dimenzija naših društava izražava se na mnogo načina i oblika.

“Tragovi” drugih kultura su svuda, stoga ih često ne uočavamo.

Vježba dopušta sudionicima da slijede znakove multikulturalizma i da se s novim spoznajama osvrnu na društvenu okolinu.

Motivi promatranja

- Živimo u međuovisnom svijetu: naše zemlje su ovisne jedna o drugoj
- U svakom društvu nalazimo na tragove postojećih različitih kultura
- Odnos između različitih kultura i prepoznavanje njihovih obostranih utjecaja obogaćuje i jedne i druge

Ciljevi

- Omogućiti sudionicima uočavanje utjecaja drugih kultura na njihovo društvo i na doprinose koje čine.
- Pozitivno vrednovati utjecaje.

Vrijeme

A dio: planiranje vježbe: 30 minuta.

B dio: praćenje: 2 – 2 ½ sata.

C dio: izvješće: 1 sat.

D dio: izložba (mogućnost): ako možete skupiti slike, filmove, snimke itd., trebat će vam dodatno vrijeme za pripremu izložbe.

Veličina grupe

Najmanje 10 i najviše 25 osoba.

Priprema

- Za A dio trebat će vam papir, olovke, tablice i markeri različitih boja.
- Za B dio potrebni materijal ovisi o dostupnim izvorima. Idealno bi bilo koristiti VCR, kameru ili diktafon. No ako su vam ovi uređaji nedostupni, sudionici mogu jednostavno napraviti listu “tragova” na koje naiđu.
- Za D dio ako sudionici budu u mogućnosti donijeti slike ili snimke, trebat će vam prostor za izlaganje i slušanje.

Upute

A dio: Planiranje

1. Razdijelite sudionike u skupine od najviše šest osoba.
2. Objasnite svakoj skupini da im je zadatak istražiti okolinu (selo, gradsko područje, predgrađe) ne bi li našli “tragove” drugih zemalja i kultura. Moraju napraviti listu ili dokument dokaza pomoću slika, glazbenih snimaka, videa, itd. (ili jednostavnu listu/popis, ako je oprema nedostupna).

3. Trenutnu inspiraciju glede “tragova” mogu naći u: **Gastronomija** – hrana i začini iz drugih kultura koji se koriste u njihovoj kuhinji, strani restorani, pića itd; **Odjeća i moda** – odjeća izvornog porijekla iz drugih kultura, uvozne cipele, itd; **Glazba** – provjera glazbenih emisija na FM postajama, slušanje glazbe stranog porijekla na javnim mjestima poput kafića, pubova, diskoteka, potražiti mjesta koja su se opredijelila za puštanje glazbe određenih kultura. **Mass mediji** – usporedba različitih stranih TV programa, dostupnih na lokalnoj televiziji. **Jezik** – riječi iz drugih kultura koje koriste u svakodnevnom životu.

B dio: Praćenje

1. Recite grupama da isplaniraju vrijeme tijekom idućeg tjedna kako bi 2 sata mogli istraživati svoju okolinu (selo, predgrađe, gradsko područje itd.), kako bi pronašli “tragove” iz drugih zemalja i kultura.

C dio: Izlaganje

1. Zamolite svaku grupu da izloži zaključak istraživanja i napravi kratak sažetak nađenih stvari.
2. Pomognite sudionicima da pripreme izložbu nađenih “tragova”. To će im pomoći da dobiju uvid u zajednički rad tijekom B dijela.

Sažetak i vrednovanje

Izlaganja trebaju završiti raspravom. Vodite je sljedećim pitanjima:

- Je li bilo iznenađenja?
- Koji je smisao činjenice da smo okruženi tolikim “tragovima” drugih zemalja i kultura?
- Kako ocjenjujemo činjenicu da je znanje o drugim kulturama i zemljama u porastu, čak i kad je znanje djelomično ili vrlo površno?
- Što nam to znanje pruža?
- Koja ograničenja ima?
- Je li bi bilo korisno povećati ga?
- Kako to možemo učiniti?
- Jeste li otkrili primjere ili trendove u “tragovima”?
- Dolazi li više iz određenih zemalja, nego iz drugih?
- Zašto je to tako?

Natuknice za voditelja

Važno je motivirati skupinu kako bi uživali u radu. Možete ih stimulirati uspoređujući traganje s detektivskom pričom, misijom otkrivanja ili pustolovinom.

Važno je naglasiti da bi potraga trebala biti timski rad.

U raspravi pokušajte naglasiti:

- Živimo u međuovisnom svijetu u kojem zemlje ovise jedna o drugoj. U svakom društvu nalazimo dokaze nazočnosti drugih kultura.
- Tehnološki i komunikacijski napredak nam pruža nevjerojatne mogućnosti u međusobnoj razmjeni znanja.
- Odnos među različitim kulturama i njihov obostran utjecaj ih obogaćuje.
- Doprinos pojedinih kultura treba ocijeniti kao takav, a ne u kontekstu zemlje ili društva iz kojeg potječe.

Ako je moguće, uz suglasnost sudionika, možete pozvati ljude iz drugih zemalja ili kultura (ovisno o pronalascima) na izložbu, na primjer, DJ s radijske postaje, nekog iz zajednice lokalnih manjina, trgovca itd.

Dodatni prijedlozi

Možda ćete poželjeti pokazati izložbu drugima. Napravite otvorenje i pozovite ljude iz lokalnih skupina i organizacija.

Lako je prihvatiti stvari koje volimo iz drugih kultura poput hrane i pića, ali često ljudi pridošlice nisu baš dobrodošli. Što se događa kad imate susjeda s drugačijim običajima i navikama s kojima nije lako izaći na kraj?

Odgovore na neka pitanja potražite radeći na radionici “U našem kvartu” (str. 92).

Ili, ako želite vidjeti što se događa pri susretu različitih kultura, proučite simuliranu igru “Otok” (str.97).

- Odakle dolazimo?
- Odakle su nam došli roditelji i njihovi roditelji?
- Koliko se naših rođaka odselilo?
- Vježba poziva sudionike da istraže rodoslovna stabla i da saznaju je li je netko od njihove obitelji bio stranac?

Motivi promatranja

- Nacionalizam i etnička “čistoća”.
- Suosjećajnost sa strancima, imigrantima i izbjeglicama.
- Osobna i nacionalna pripadnost.

Ciljevi

- Ukazati sudionicima na njihovu stvarnost i kulturalnu pozadinu.
- Shvatiti odnose između nas i svijeta.
- Ojačati suosjećanje prema ljudima koji su otputovali ili emigrirali u drugu zemlju i prema manjinama.
- Raditi na osobnosti sudionika i njihovom shvaćanju svijeta.
- Zainteresirati ih za druge kulture.
- Uočiti društvene i kulturalne predrasude i pristranosti.
- Razumjeti “nacionalnu” kulturu na prikladan način.

Vrijeme

A dio: planiranje vježbe 30 minuta

B dio: istraživanje, dan ili tjedan, ovisno o raspoloživom vremenu

C dio: pokazivanje obiteljskog stabla, 30 – 60 minuta ovisno o veličini grupe

Vrednovanje:

30 minuta

Veličina grupe

3 – 20

Priprema

- Primjer kako obiteljsko stablo izgleda.

Upute**A dio:**

1. Objasnite sudionicima prikaz rodoslovnog ili obiteljskog stabla.
2. Pitajte ih da li su ikada pomišljali da ga naprave ili ga je već netko u obitelji napravio.
3. Predložite im da uz pomoć roditelja ili obitelji pokušaju nacrtati vlastito rodoslovno stablo, idući unatrag koliko god se mogu sjetiti.
4. Razgovarajte o stvarima koje bi mogle pitati obitelj, na primjer, postoje li:
  - prijašnji rođaci koji su emigrirali u druge zemlje ili se odselili u druge gradove.

- rođaci koji su došli iz druge zemlje kao imigranti ili izbjeglice ili su se vjenčanjem priključili obitelji.
- rođaci koji su bili pripadnici manjine (rasni, vjerski, seksualni) ili koji su se vjenčali s nekim iz manjina.
- rođaci koji su govorili drugi jezik ili su bili druge vjere itd.

B dio:

Dajte sudionicima neko vrijeme (dan ili tjedan, ovisno s kojim vremenom raspolazete) za stvaranje rodoslovnog stabla.

C dio:

Pozovite sudionike da podijele svoje rezultate istraživanja. To je moguće na nekoliko načina:

Sudionici pokažu svoje stablo, naglašavajući koliko duboko ide u prošlost. Mogu istaknuti koji su se rođaci odselili, a koji su pristigli iz drugih zemalja. Važno je da sudionici kažu samo ono što žele reći (nitko se ne smije osjećati prisiljenim da izloži činjenice zbog kojih mu je neugodno). Ili, sudionici ne pokazuju stablo, već pričaju o pronađenim činjenicama o obitelji za koju prije nisu znali.

Sažetak i vrednovanje

Ovisno o veličini grupe, ovaj dio vježbe se prvo može provesti s manjim grupama. Svaka grupa može dobiti zadaću da izvijesti o zajedničkim stvarima koje su otkrili. Pitajte ih da vam odgovore:

- Zašto su vaši rođaci odselili u drugu zemlju (ili imigrirali u ovu)?
- Po vašem mišljenju, je li normalno sprečavati ljude da pronađu bolje prilike u drugim zemljama?
- Jeste li ste ikada pomišljali da odete u inozemstvo?
- Ako da, kako biste voljeli da vas tretiraju nakon dolaska?
- Kako biste se osjećali da ne možete: držati se svoje vjere, govoriti svojim jezikom ili da nemate prava kao drugi?

Natuknice za voditelja

Neka pitanja i rezultati mogu biti vrlo osobni pa bi rođaci sudionika mogli zatajiti neke činjenice koje smatraju neugodnim ili nečasnim npr. nekoga tko je homoseksualac ili bivšeg zatvorenika.

Iz tog razloga je važno da nitko ne bude primoran reći nešto što ne želi.

Također je važno da u skupini već postoji atmosfera povjerenje kako bi se različitosti mogle izložiti. Inače bi sudionici mogli odbiti podijeliti neke tajne o svojim obiteljima zbog straha od odbacivanja.

Budite spremni dati im ideje o stvaranju rodoslovnog stabla.

Želite li unijeti natjecateljski duh, objasnite im da što dublje rodoslovno stablo ide u prošlost ili što se više grana, to bolje.

Vježba pomaže sudionicima da shvate da su ljudi kroz povijest oduvijek selili iz zemlje u zemlju.

Najbolji primjer su naseljavanja ali i selidbe ljudi unutar Europe: Židovi i Romi su često bili primorani napuštati svoje zemlje boravka; ratovi su često uzrokovali selidbe kao i promjene granica.

Osim prisilnih selidbi, ne smiju se zaboraviti i sezonski pokreti npr. odlazak na odmor u druge zemlje ili odlazak na rad tijekom sezonskih berbi, itd.

Često se događa da mladi, u biti većina ljudi, nisu svjesni svog rodoslovlja.

Možda smo kao nacija ponosni na prošlost, ali nismo svjesni činjenice da su nam preci najvjerojatnije došli iz drugih zemalja ili emigrirali s drugih kontinenata. Ako su te selidbe normalne, zašto onda pokrete i nazočnost stranaca u našoj zemlji doživljavamo negativno ili kao nešto što treba spriječiti?

Dodatni prijedlozi

Ako ste uživali u istraživanju obiteljske povijesti, pogledajte i povijest vaše države u "Povijesna linija" (str. 90). Zanimljivo je da je sve ono što učimo tijekom školovanja često temeljeno na nacionalizmu i etnocentričkom stajalištu većine.

Kažu da dobra slika vrijedi tisuću riječi.

Motivi promatranja

- Održavanje stereotipa i predrasuda kroz medije.
- Iskorištavanje i zlouporaba predodžbi u dobavljanju informacija i buđenju osjećaja odgovornosti.

Ciljevi

- Istražiti kako se slike koriste u novinstvu.
- Razviti vještinu kritičke analize.

Vrijeme

45 minuta

Veličina grupe

6 +

Priprema

- Skupite 5 ili 6 slika iz novina i časopisa i svaku stavite na poseban papir.
- Trake od papira, olovke, ljepilo.
- Pribadače ili selotejp za slike.

Upute

- Pričvrstite slike na zid.
- Podijelite sudionicima trake papira i objasnite im da sve slike po redu pogledaju te za svaku napišu dva proizvoljna naslova (jedan pozitivan, drugi negativan) na zasebne trake.
- Kada završite zalijepite, ih iznad slika.
- Usporedite naslove.

Sažetak i vrednovanje

Razgovarajte što se događalo tijekom vježbe i što su spoznali:

- Koliko je različitih interpretacija bilo za svaku sliku?
- Jesu li različite osobe različito vidjele iste slike?
- Dok čitate novine, gledate li prvo naslov ili sliku?
- Do koje mjere slike pokazuju istinitost događaja?
- Kako urednici koriste slike za prenošenje informacija, poticanje emocija, izražavanje simpatija itd.?

Natuknice za voditelja

Probajte naći sliku koja se može različito interpretirati. Na primjer, sliku putničke kabine s 10 sjedala. Netko može “vidjeti” samo otpad ostavljen iza dva sjedala, dok netko “vidi” osam čistih.

Dodatni prijedlozi

Budite svjesniji kako se slike koriste u novinama, u oglašavanju i dobrotvornim pozivima. Postavite grupi izazov da pronađe sliku koja je korištena na pozitivan način i onu koja je najviše zloupotrijebljena.

Analiziranje slika u novinama može poslužiti da objektivnije istražite kako novinari izvještavaju u aktivnosti “Stvaranje vijesti”(str.120)

Što mislimo o rasizmu i diskriminaciji? Koliko smo sposobni obraniti vlastita stajališta i razumjeti tuđa?

Motivi promatranja

- Rasizam, antisemitizam, ksenofobija i netrpeljivost.
- Odgovornost za vlastite postupke.

Ciljevi

- Izazvati stavove i mišljenja sudionika o rasizmu, antisemitizmu, ksenofobiji i netrpeljivosti.
- Podići samosvjesnost sudionika o ulozi koju imaju kao članovi društva.
- Navesti sudionike da iskažu svoje misli i mišljenja.
- Naglasiti i prepoznati razlike u razmišljanju u skupini
- Slomiti komunikacijske barijere i ohrabriti svakog na izražavanje mišljenja.
- Upozoriti sudionike da ponekad prebrzo donosimo zaključke te ih onda žustro branimo, nesposobni za razumijevanje drugih gledišta.

Veličina grupe

10 do 40 osoba.

Vrijeme

1 sat

Priprema

- Tabele i markeri ili grafoskop.
- Lista izjava.
- Prije početka napišite izjave u tabelu ili na folije za grafoskop.

Upute

- Uputite sudionike da jednu stranu sobe zamisle kao minus (-) , a drugu kao plus (+).
- Objasnite im da ćete pročitati listu izjava. Oni sudionici koji se ne slažu idu na minus stranu. A oni koji se slažu na plus stranu sobe. Oni koji su neodlučni ili neopredijeljeni, ostaju na sredini, ali bez prava na komentare.
- Počitajte prvu izjavu.
- Kada su svi izabrali pozicije, pitajte one sudionike kraj zidova da po redu objasne drugima svoj izbor pozicije.
- Trebaju uvjeriti ostatak skupine da su u pravu i da im se trebaju pridružiti.
- Dopustite im 5 – 8 minuta za to.
- Nakon rasprave, pozovite one koji žele promijeniti poziciju da to i učine.
- Sada pročitajte drugu izjavu i ponovite postupak
- Kada pročitate sve izjave, odmah nastavite s razradom

Sažetak i vrednovanje

- Kako ste se osjećali tijekom vježbe?
- Je li bilo teško opredijeliti se? Zašto?
- Je li teško ostati u sredini bez mogućnosti komentara?
- Kakvi su se argumenti koristili, oni temeljeni na činjenici ili oni koji pozivaju na emocije?
- Koji su bili učinkovitiji?
- Ima li usporedbi između onoga što su ljudi uradili i rekli tijekom ove vježbe i stvarnosti?
- Jesu li izjave pravovaljane?
- Je li vježba bila korisna?

Natuknice za voditelja

Da bi ih bolje vodili, prozivajte sudionike koji su posebno tihi u izražavanju mišljenja ili one koji često pretjeruju, da malo pričekaju.

Izjave su nužno sporne. To je važno naglasiti na kraju razrade.

Ovisno o grupi možete razviti razradu u nekoliko točaka:

- Unatoč dvosmislenosti tvrdnji u njima postoji određena istina. Objasnite činjenicu da u svim komunikacijama različiti ljudi različito shvaćaju iste izjave. Također je normalno da ljudi različito razmišljaju i razlikuju ono o čemu misle. Nije važno je li je stav kriv ili pravi. Važnije je znati i razumjeti razloge koji su motivirali stav.
- Pokušajte naglasiti povezanost sa svakodnevnom zbiljom. Često sagledavamo problem samo s jedne strane. Također se događa da se od nas traži da podržimo nešto bez mogućnosti da dublje istražimo to što trebamo podržati.
- Možete upitati skupinu da razmotri kako to djeluje na demokraciju.
- Koliko u stvari slušamo tuđe argumente? Koliko smo dobri u jasnom iskazivanju stavova? Što smo neodređeniji, to više potičemo dvosmislenost i rizik da budemo neshvaćeni.
- Kako smo skladni u našim mišljenjima i idejama?

Dodatni prijedlozi

Nije uvijek lako zauzeti stav i držati ga se, ponekad je to opasno.

Ali ne osjećajte se usamljenima, mnogo je onih koji rade za bolji svijet. Uvijek postoji nešto što možete napraviti. Ispitajte sve mogućnosti za poboljšanje života manjina u vašoj zajednici te za potporu ljudskim pravima u vašoj zemlji i inozemstvu. Odlučite se na djelovanje, bez obzira koliko ono slabo izgledalo.

Ako volite brzu aktivnost, radite s grupom na pitanjima izolacije s vježbom “Odbacite jednog” (str. 133).

Ili možete razmisliti zašto je ljudima teško reći ono što žele i zašto ih je teško saslušati. Tko ima moć i zašto oni neće slušati? “Pravila igre” (str. 154).

NEKI PRIMJERI “IZJAVA”:

“Muslimani se ne mogu uključiti u europska društva.”

“Nacionalizam znači rat.”

“Muškarci su veći rasisti od žena.”

“Bolje je biti crnac nego homoseksualac.”

“Romi (Cigani) su jedini istinski europski narod.

“Mladi su na prvoj liniji rasističkih napada.”

“Imigranti odnose kuće i poslove.”

“Ljubav rješava sve probleme.”

SVIJETLA BUDUĆNOST   Stupanj 2   Tema M

Na što vas asocira fraza “svijetla budućnost”?

Na što vas asocira fraza “crna budućnost”?

Kažemo li da je budućnost crna, mislimo da nije dobra. Je li vam učitelj ikada rekao: “Dobit ćeš crnu ocjenu za ovo?” Mislio je na lošu ocjenu. Je li crno uvijek povezano s lošim – nisu li prema tome i crni ljudi loši?

Motivi promatranja

Prenošenje vrijednosti kroz jezik.

Stereotipi i predrasude.

Opasnost uporabe jezika na nekritičan način.

Ciljevi

Spoznati da jezik nije bezvrijedan.

Spoznati kako se jezik može odraziti na diskriminaciju manjina.

Naučiti cijeniti važnost uporabe jezika koji ne diskriminira.

Vrijeme

45 minuta

Veličina grupe

Svaka grupa koja se može podijeliti na manje grupe od 6 – 8 osoba.

Priprema

Veliki list papira i marker /za svaku skupinu/.

Uvećana kopija table, obješena da je svi vide.

Uputa

1. Podijelite skupinu na manje podskupine od 6 – 8 osoba.
  2. Recite svakoj skupini da u sobi nađe mjesto za rad.
  3. Svakoj skupini dajte papir i marker, recite im da prepisu sljedeću tabelu.
  4. Objasnite im da je vježba o jeziku koji koristimo. Moraju razmisliti o izrazima koje uključuju riječi poput bijel, crn, Indijac, Rom (Cigan), Židov, Arap, Rus, itd. Kada se sjete izraza, razmislite kako je riječi upotrebljena.
Ako izraz ima pozitivno značenje - upišite ga u prvi stupac, ako ima neutralno - u drugi, a ako je negativno - upišite ga u treći stupac.
Npr. izraz “Budućnost je crna” odnosi se na neizvjesnu i problematičnu budućnost pa izraz stavite u treći stupac.
- U Engleskoj se govori o “indijskom ljetu” ako je vrijeme lijepo početkom jeseni. Ovu sintagmu stavite u 1. stupac. Dopustite 15 minuta za ovaj dio aktivnosti.
5. Sada zamolite sudionike da ponovo pogledaju izraze u trećem stupcu i da predlože druge izraze. Upišite ih u četvrti stupac s naslovom “alternativni jezik”.
  6. Po završetku rada izložite radne papire. Svaka grupa treba pročitati različite izraze koje je uspjela pronaći.

Sažetak i vrednovanje

- Razrada se treba temeljiti na nađenim izrazima:
- Koji je stupac bio najviše ispunjen?
- Koje vrste riječi nalazimo u 1-om 2-om i 3-em stupcu?
- Ako jezik nije neutralan, koje vrijednosti naše i tuđe kulture izražava naš jezik?
- Je li važno upotrebljavati jezik koji nema negativan izražaj o drugim kulturama?
- Zašto ?
- Ako je tako, kako bi trebali promijeniti naš jezik?

Natuknice za voditelja

Ako radite s međunarodnom skupinom, bilo bi zanimljivo podijeliti sudionike prema materinjem jeziku u korist komparativne analize.

Ponekad se debata poslije vježbe preokrene u raspravu o “politički korektnom” jeziku. To nije svrha vježbe, stoga se bolje osvrnuti na činjenicu da češće pozitivno obilježavamo riječi “bijel”, nego riječ “crn” ili “ciganski” i obratno.

No, ako se problem ipak javi, radije ga raspravite nego da ga ignorirate.

Sudionici se često slažu da izraz “Ona je u crnom raspoloženju” označava loše raspoloženje i da kad ga koriste, ne misle pri tome na crne ljude i da nikoga tim riječima ne diskriminiraju.

U ovom slučaju važno je razlikovati osobna stajalište od vrijednosti koje se prenose jezikom.

Često koristimo fraze i izraze nesvjesni njihova podrijetla i vrijednosti koje su implicirane u njima.

Slično je u raspravama o seksističkom jeziku u mnogim izrazima.

Dodatni prijedlozi

Uputite sve da budu svjesni kako koriste jezik i kako ga koriste drugi dok govore u medijima i oglašavanju.

Natječite se u pronalaženju primjera izraza koji se hotimice koriste za širenje predrasuda ili diskriminacije ili u pronalaženju podrijetla uobičajenih izraza.

Dublji uvid u ulogu medija u prenošenju predrasuda dobit ćete u vježbi “Medijska pristranost” (str. 124) ili ako uživate u igri riječi, pogledajte “Natjecanje Eurošala ” (str. 76) da istražite implikacije u pričanju šala koje one imaju prema onima koji ih pričaju i prema onima protiv kojih su ispričane.

“Ledolomci” su kratke, zabavne vježbe koje potiču na energična djelovanja. Korisne su kad počinjete rad s novom grupom, razvijaju dobre grupne osjećaje i služe za zagrijavanje osoba za rad.

Vježbe su podijeljene u dva dijela. Prvi se odnosi na vježbe za zagrijavanje i razvijanje dobrog raspoloženja u skupini.

Drugi dio, osim vježbe zagrijavanja, doprinosi boljem upoznavanju i uvodu u stvarne probleme.

Važno je naglasiti da su sve srdačne i zabavne kako bi se osobe navikle na zajednički rad prije drugih aktivnosti ovog paketa.

One su samo prijedlozi. Ako znate druge i smatrate ih boljim, slobodno ih iskoristite. Ako krećete raditi s novom skupinom na paketu, nakon jednog ili dva “ledolomca” dobro bi bilo poraditi na vježbama koje izgrađuju skupinu, poput “Snovi” (str. 74), “Odbacite jednog” (str.133), “Ja također” (str. 122), “Traženje sličnosti, otkrivanje različitosti” (str.156) ili “Jedan jednako jedan” (str. 135).

1. skupina

- Ciljevi sljedećih aktivnosti:
- Potaknuti uzajamno djelovanje
- Zagrijati grupu
- Razviti komunikacijsku vještinu
- Potaknuti međusobnu suradnju
- Biti zabavan

Kad se grupa zagrije, pređite na druge “ledolomce” ili na jednu od gore navedenih aktivnosti.

DONOSIM PISMO ZA...

Priprema

- Jedna stolica manje od broja sudionika

Vrijeme

5 – 10 minuta

Veličina

20 – 30

Upute

- 1.** Poredajte stolice u krug.
- 2.** Recite im da sjednu ne stolice, a osoba bez stolice neka stane u sredinu kruga.
- 3.** Objasnite osobi u sredini da kaže nešto poput: "Nosim pismo za one koji...nose naočale (...su se tuširali jutros...nose hlače...nose sat... ili što im već padne na pamet).
- 4.** Svi koji nose naočale moraju promijeniti stolice dok osoba iz sredine koristi priliku naći stolicu za sebe.
- 5.** Onaj tko ostane opet donosi pismo.
- 6.** Okončajte s igrom nakon 5 – 10 minuta ili kada svi odigraju ulogu poštara.

NAMIGUJEM TI

Vrijeme

10 – 15 minuta

Veličina grupe

5 – 15

Neparan broj igrača.

Pripreme

- Stolice za polovicu igrača, plus tjedana.

Upute

1. Poslažite stolice u krug.
2. Podijelite sudionike u dvije skupine. Jedna skupina treba imati osobu više.
3. Osobe iz manje skupine trebaju posjedati (jedna stolica će ostati prazna).
4. Osobe iz druge skupine trebaju stati iza stolica (iza prazne stolice će netko stajati).
5. Objasnite im da osoba iza prazne stolice mora pokušati nekoga dozvati, namigujući mu, da sjedne. Osoba kojoj se namiguje mora doći do prazne stolice, ali je ne smije dotaknuti igrač iza. Ako je dotakne, mora se vratiti na svoju stolicu, a dozivač pokušava dozvati nekog drugog.
6. Ako uspije srediti prijelaz, tada osoba koja sada ostaje iza prazne stolice dobiva ulogu prozivača.
7. Napomenite još jedno pravilo: osoba kojoj se namiguje ne smije ignorirati poziv, mora se pokušati pokrenuti.

Natuknica za voditelja

Ova aktivnost je vrlo smiješna ako se izvodi brzo.

MOST

Vrijeme

Otprilike 15 minuta

Veličina grupe

10 – 20 (parni broj)

Pripreme

- Prazan prostor.
- Dvije stolice više od broja sudionika.

Upute

1. Podijelite sudionike na dvije jednake skupine.
2. Složite stolice u dva reda, jedne nasuprot drugih, s razmakom od 1 - 2 metra. Svaki red treba imati stolicu više od broja osoba u skupini. Redovi bi trebali biti iste dužine.
3. Odredite mjesto u sobi kao završnu točku, jednako udaljenu od oba reda stolica.
4. Recite ekipama da izaberu redove i stanu na stolice. Zadnja stolica, najudaljenija od cilja, mora ostati prazna.
5. Objasnite im igru: osoba najbliža praznoj stolici mora je podići i proslijediti osobi do sebe koja je šalje dalje, i tako po redu. Stolica mora ići iz ruke u ruku. Kada dođe do zadnjeg igrača ekipe, stavlja je na pod, staje na nju te se cijela ekipa pomiče za jednu stolicu naprijed. Tada pomiču iduću stolicu niz red i ponavljaju postupak sve dok utrka ne završi stizanjem jedne od ekipa do cilja, s praznom stolicom.
6. Dajte znak za početak.

Natuknice za voditelja

Igrači moraju stajati na stolicama tijekom cijele igre. Ako netko padne, napuštate igru, a ekipa nastavlja igrati s dvije prazne stolice.

TKO JE ZAPOČEO?

Vrijeme

10 ili 15 minuta

Veličina skupine

10 – 20 osoba

Pripreme

- Prazan prostor.
- Sat ili štoperica.

Upute

1. Zamolite dobrovoljca da napusti sobu.
2. Ostatak skupine treba stati u krug.
3. Odlučite tko će biti vođa. Recite mu da započne igru (češkati stomak, uvrutati ruke, pomicati glavom, pretvarati se da svira instrument...) koju će svi ponavljati.
4. Recite vođi da konstantno izmjenjuje radnje koje opet moraju svi slijediti.
5. Pozovite dobrovoljca koji je napustio sobu i recite mu da stane u sredinu kruga i pokuša pogoditi tko je vođa. Ima 3 minute i 3 pokušaja. Ako ne uspije pogoditi, mora platiti danak, odnosno učiniti nešto smiješno.
6. Ako osoba pogodi, predvodnik napušta sobu, a grupa bira novog predvodnika. Tako do kraja igre.

Natuknice za voditelja

Kako je vrijeme jedino opterećenje u igri, važno je da ubrzavate dinamiku igre govoreći:

“Minuta je već prošla, a naš prijatelj izgleda zbunjeno.”, “Hoće li pogoditi?”, itd.

4 GORE

Veličina grupe

10 +

Vrijeme

5 – 10 minuta.

Pripreme

- Stolice za svakog sudionika

Upute

1. Recite svima da posjedaju u krug.
2. Objasnite pravilo igre: 4 osobe moraju stajati u svakom trenutku, ali ni jedan igrač ne smije stajati duže od 10 sekundi, iako može stajati kraće ako želi.
3. Ne smije biti priče među igračima, ali svi moraju pratiti što se događa i podijeliti odgovornost za 4 osobe koje, ni više, ni manje, stoje u svakom trenutku.

Natuknice za voditelja

Igračima će trebati par minuta da shvate igru, a kad to postignu, dobit će dobar ritam ustajanja i dizanja te zajedničkog rada. Igra je vrlo uzbudljiva i ostvaruje dobro raspoloženje u skupini. Možete pitati igrače kako su znali kad trebaju ustati.

Drugi dio

Ciljevi ledolomaca:

- Zagrijati grupu.
- Pomoći im da se bolje upoznaju.
- Potaknuti ih na međusobnu suradnju.
- Uvesti ih u neke ideje kampanje.
- Potaknuti uzajamno djelovanje.
- Biti zabavan.

LJUDSKI LOTO

Vrijeme

20 minuta

Veličina

8 +

Priprema

- Pripremite kopije pitanja za sve sudjelovatelje.
- Olovke – za svakoga.

Upute

Objasnite im da je cilj svakog igrača da priča sa što više može igrača, da otkrije nešto različito o svakom i da napiše različito ime u svaki boks.

Ljudski loto

Nađite nekog u skupini koga ćete upitati: "Jesi li ti netko tko...?"

Pokušajte dobiti različito ime za svaki boks:

- nedavno je bojao ili uređivao dom
- voli kuhati
- putovao je u druge europske zemlje
- živi s drugim članovima obitelji
- čita redovno novine
- reira vlastitu odjeću
- voli nogomet
- drži životinje
- zna svirati neki instrument
- ima roditelje ili baku i djeda rođene u drugim zemljama
- zna esperanto
- putovao je izvan Europe

Natuknice za voditelja

Želite li kratku raspravu o spoznajama, pitajte osobe jesu li su uživali u igri. Tada porazgovarajte o različitim vještinama i interesima u skupini i koje kulturalne utjecaje mogu otkriti iz načine na koje su osobe odgovarale, npr.

Je li isti broj muškaraca i žena kuha i kreira odjeću? Ali nemojte biti prenaporni - radite i druge vježbe koje će omogućiti ljudima uvid u različitosti i sličnosti, npr. "Jedan jednako jedan".

POZDRAVI

Vrijeme

15 minuta.

Veličina

10 +

Pripreme

- Napravite kopije papira s pozdravima, izrežite svaki stavak i stavite ih u šešir.
- Trebati će vam pozdrav za svakog.

Upute

Recite sudionicima da svatko uzme jedan papirić i pomiješa se sa ostatkom skupine, pozdravljajući se na način opisan na papiriću i uz izgovaranje svog imena.

- Pozdravi se grljenjem i ljubljenjem tri puta u obraze.
- Pozdravi se grljenjem i ljubljenjem dva puta u obraze.
- Pozdravi se grljenjem i ljubljenjem četiri puta u obraze.
- Pozdravi se stavljanjem ruku u položaj za molitvu i klanjanje.
- Pozdravi se trljanjem šoseva.
- Pozdravi se jako toplim, velikim zagrljajem.
- Pozdravi se jakim, sigurnim stiskom ruke.
- Pozdravi se laganim stiskom ruke, odstupajući dva koraka od osobe.

Natuknice za voditelja

Ovo je lako prihvatljiva igra namijenjena skupinama koje se ne poznaju.

Izričito naglašavamo da igra nema namjeru pojačati stereotipe. Kratka rasprava glede reakcija ne smije sadržavati tendenciju k stereotipiziranju, već može biti dobar uvod u sljedeću aktivnost:

- Možete li pogoditi odakle pozdravi potječu?
- Do koje mjere su pozdravi stereotipi? Na primjer, imaju li svi Nijemci jak stisak ruke?
- Koji su vam pozdravi bili ugodni/neugodni i zašto?
- Jeste li se ikada osramotili u drugoj zemlji pri pozdravu? Na primjer, netko vas je toplo pozdravio s tri poljupca, a vi ste se nespretno pomaknuli ne znajući točnu društvenu proceduru?

Nastavite s vježbom koja proučava stereotipe “Prvi dojam” (str. 83)

Bilješka: Igrači će pitati odakle običaji dolaze. Tražite ih da pogode ili im predložite odgovore:

- Pozdrav s razmakom od dva koraka i lagan stisak (Engleska).
- Grljenje i ljubljenje tri puta u obraz (Nizozemska/Belgija).
- Grljenje i ljubljenje dva puta u obraz (Portugal/Španjolska).
- Grljenje i ljubljenje četiri puta u obraz (Pariz).
- Pozdrav s rukama u stavu molitve i klanjanje (Japan).
- Trljanje šosevima (Eskimi).
- Jako topli pozdrav s velikim zagrljajem (Rusija/Palestina).
- Pozdrav s jako čvrstim stiskom ruke (Njemačka).

KAKO ZAPOČETI RAD NA TEMI KAMPANJE   Stupanj 1   Tema G

Paket ja namijenjen ljudima iz Europe koji se susreću na različitim okupljanjima. Potpuno je jasno da će neki raditi sa skupinama koje će trebati jednostavne vježbe, koje ne zahtijevaju grupni rad i vještinu debatiranja.

Sljedeće vježbe su koristan početak za pomoć u postavljanju pitanja i raspravi o problemima.

Kada skupina pokaže interes za daljnji rad, izaberite jednu od jednostavnijih vježbi iz glavnog dijela paketa npr. “Jedan jednako jedan” (str. 135), “Prvi dojam” (str. 83) ili “Kulturnica” (str. 67).

Ciljevi

- Informirati.
- Potaknuti uzajamno djelovanje i suradnju.
- Stimulirati interes za probleme.
- Podići svijest glede različitih osoba.

Vrijeme

Promjenljivo.

Veličina skupine

Svaka

Natuknice za voditelja

Iskoristite i prilagodite priložene ideje da odgovaraju ljudima u vašoj skupini.

U svakoj raspravi probajte govoriti o:

- što su osobe rekle ili napravile.
- što su spoznale tijekom vježbi i kako se to odnosi na njihov život, zajednicu i svijet uopće.

1. Poster

Nađite slike osoba koje su na neki način različite, priličite ih na papir i ispod ispišite nedovršene rečenice. Izaberite rečenice koje će usmjeriti osobe na problem koji želite proučiti, npr:”Ja sam iz...”, “Moja omiljena hrana je...”, “Moja najdraža glazba je...”, “Moje ime je...”. Tražite od osoba da završe rečenice.

Moguće je i skupiti slike ljudi koji su poznati na lokalnoj, nacionalnoj ili međunarodnoj razini po opiranju rasizmu, borbi protiv netolerancije, promicanju jednakosti; itd. te tražite od skupine da kažu njihova imena i po čemu su poznati.

2. Različita hrana – različiti ukusi

Donesite različite vrste grickalica i čipsa (iz drugih kultura) npr. štapiće od sezama, kreker s račićima itd.

Donesite i novu kolu s naljepnicom na stranom jeziku. Potaknite ljude na izmišljanje i kušanje različite hrane.

3. Novi časopisi – novi jezici

Donesite časopise za mlade na različitim jezicima ili iz drugih zemalja.

Podijelite ih mladima da ih čitaju kako bi postali svjesni drugačijih ljudi.

4. Igre s poljima

Izaberete ih iz različitih zemalja.

Ponovo će pažljivo ispitivanje podići zanimanje za druge kulture.

5. Kvizovi i upitnici

1. Oblikujte i kopirajte križaljke u kojima se traga za riječima, na primjer, za imenima različitih kulturnih festivala, događaja ili problema koje želite razmotriti.

2. “Koliko znate?” upitnik o slavnim osobama koje promiču toleranciju, npr. Mahatma Ghandi je bio poznat po:

a) bio je nogometaš; b) vođa borbe za nezavisnost Indije; c) bio je vodeći ministar u Pakistanu. (odgovor b).

Olaf Palme je bio:

a) prvi crni državni ministar Švedske; b) znanstvenik koji je dokazao da smo svi jedna rasa; c) dobitnik Nobelove nagrade za Mir (odgovor c).

Kviz – spajanje pojmova

Napravite listu tradicionalne hrane i njihovih zemalja porijekla.

Osobe trebaju spojiti hranu s prikladnom zemljom.

Npr. Špageti...Španjolska

Ovčje iznutrice...Italija

Paella...Škotska

6. Noćne teme

Pozovite nekoga tko je “drugačiji”, a s posebnom darovitošću da skupini predstaviti npr. Brailleovo čitanje, tradicionalni ples, rezbarenje drveta, izgovaranje mantre, sviranje instrumenata (gajdi), oblačenje tradicionalnog kostima.

7. Filmovi i video

Gledanje filmova je zabavno i poučno. Ako je film povezan s lokalnim problemima ili događajima, može biti korisno sredstvo da mladi ljudi bolje shvate probleme koji ih okružuju.

DODATAK 1

Bečka deklaracija

Deklaracija i plan djelovanja u borbi protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Mi, predsjednici država i vlada zemalja članica Vijeća Europe,

Uvjereni smo da je raznolikost tradicija i kultura stoljećima bila jedno od europskih blaga te da je princip tolerancije, uz poštovanje kulturne raznolikosti kojoj pripadamo, jamstvo održavanja otvorenog društva;

Uvjereni smo da uvođenje demokratskog i višestranačkog društva koji poštuje jednako dostojanstvo svih ljudi, ostaje i dalje jedan od osnovnih ciljeva europske konstrukcije;

Zabrinuti smo ponovnim oživljavanjem rasizma, ksenofobije i antisemitizma, stvaranjem klime netolerancije, povećanjem nasilničkih djela, posebno počinjenim nad doseljenicima i ljudima imigrantskog podrijetla, te ponižavajućim postupcima i diskriminacijom;

Jednako smo zabrinuti i razvojem agresivnog nacionalizma i etnocentrizma koji čine nove načine izražavanja ksenofobije;

Zabrinuti smo zbog slabljenja gospodarske situacije jer to priječi ujedinjenje europskih društava stvaranjem oblika isključivanja, koji imaju tendenciju stvoriti socijalne nemire i manifestacije ksenofobije.

Uvjereni smo da ove manifestacije netolerancije ugrožavaju demokratska društva i njihove osnovne vrijednosti te da narušavaju osnove europske konstrukcije;

Potvrđujući Deklaraciju Vijeća ministara od 14.05.1981., u kojoj su isti već osudili sve oblike netolerancije i uz njih vezane čino ve nasilja, još jednom potvrđujemo vrijednosti solidarnosti koje moraju nadahnuti sve članove društva da bi smanjili marginalizaciju i društveno isključivanje.

Uvjereni smo, također, da budućnost Europe zahtijeva od pojedinaca i skupina ne samo toleranciju već i volju da djeluju zajedno usklađujući svoje različite doprinose.

- Osuđujemo u najjačem smislu riječi, rasizam u svim svojim oblicima, ksenofobiju, antisemitizam i netoleranciju te sve oblike vjerske diskriminacije.
- Podržavamo zemlje članice u već započetim nastojanjima da se uklone te pojave te se posvećujemo jačanju nacionalnih zakona i internacionalnih instrumenata i poduzimamo odgovarajuće mjere na nacionalnoj i europskoj razini.

- Prihvaćamo borbu protiv svih ideologija, politika i djelovanja koje potiču na rasnu mržnju, nasilje i diskriminaciju, kao i protiv svakog djela ili jezika koji bi mogao pojačati strahove i napetosti između grupa s različitom rasnom, etničkom, nacionalnom ili društvenom pozadinom.
- Pozivamo sve europske narode, skupine i građane, te posebice mlade ljude, da se odlučno uključe u borbu protiv svih oblika netolerancije, da aktivno sudjeluju u stvaranju europskog društva zasnovanog na zajedničkim vrijednostima, a određenog demokracijom, tolerancijom i solidarnošću.

U ovu svrhu mi nalažemo Vijeću ministara što brže razvijanje i primjenu sljedećeg **”plana djelovanja”**, te skupljamo potrebna financijska sredstva.

PLAN DJELOVANJA

1. Pokrenuti opću Kampanju europske mladeži za mobilizaciju javnosti u korist tolerantnog društva zasnovanog na jednakosti svih svojih članova, a protiv iskazivanja rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Ova kampanja, kojom će koordinirati Vijeće Europe u suradnji s organizacijama europske mladeži, imati će nacionalnu i lokalnu dimenziju kroz stvaranje nacionalnih odbora.

Poseban cilj će joj biti stimuliranje pilot – projekata u kojima će sudjelovati svi dijelovi društva.

2. Pozvati zemlje članice da pojačaju jamstva protiv svih vrsta diskriminacije zasnovanih na rasi, nacionalnom ili etničkom porijeklu te vjerskoj pripadnosti. U tu svrhu:
  - Da bez odgađanja provjere svoje zakone i pravilnike u cilju uklanjanja članaka koji bi mogli potaći diskriminaciju zasnovanu na bilo kojem od gore navedenih razloga ili bi mogli podržati predrasude;
  - Da osiguraju učinkovitu primjenu zakona, usmjerenu na borbu protiv rasizma i diskriminacije.
  - Da pojačaju i primjene preventivne mjere u borbi protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije te da posebnu pozornost posvete podizanju svijesti i izgradnji povjerenja.
3. Uspostaviti Vijeće vladinih stručnjaka sa zadatkom da:
  - Provjere zakone zemalja – članica, politiku i ostale mjere borbe protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije te njihovu učinkovitost;
  - predlože daljnje djelovanje na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini;
  - formuliraju opće političke preporuke zemljama članicama;

- proučavaju internacionalna zakonska tijela primjenjiva u ovom slučaju, uz osvrt na njihovu primjenjivost u određenim okolnostima.

Vijeće stručnjaka redovito će podnositi izvješća Vijeću ministara, koje će tražiti mišljenje relevantnog Upravnog vijeća.

Buduće bi detalje u funkcioniranju ovoga novoga mehanizma trebalo određivati Vijeće ministara.

4. Pojačati obostrano razumijevanje i povjerenje među ljudima pomoću programa za suradnju Vijeća Europe. U ovom području rad bi bio usmjeren posebno na:

- proučavanje ukorijenjenih razloga netolerancije i traženje lijeka za iste pomoću seminara i pružanja podrške istraživačkim programima.
- poticanje edukacije u području ljudskih prava te poštivanja kulturalne raznolikosti.
- jačanje programa usmjerenih na uklanjanje predrasuda u podučavanju povijesti koji naglašavaju pozitivne obostrane utjecaje između različitih zemalja, vjera i ideja u povijesnom razvoju Europe.
- poticanje prekogranične kooperacije između lokalnih vlasti radi jačanja povjerenja.
- pojačavanje kooperativnog djelovanja u područjima zajedničkog rada te pružanja jednakih mogućnosti.
- razvijanje programa za borbu protiv društvenog izopćenja i krajnjeg siromaštva.

5. Zahtijevati od medijskih predstavnika da izvještavaju i komentiraju o djelima rasističkog i netolerantnog karaktera činjenično i odgovorno te da nastave razvijati profesionalnu etiku koja odražava ove zahtjeve.

U izvođenju ovog plana, Vijeće Europe će uzeti u obzir rad UNESCO-a na području tolerancije, posebice pripreme za "Godinu tolerancije" 1995.

Prvo izvješće o primjeni Plana djelovanja bit će podneseno Vijeću ministara na njegovoj 94.sjednici u svibnju 1994.

DODATAK 2

Deklaracija europskih organizacija mladeži sa Samita Vijeća Europe u Beču 8. – 9. listopada 1994.

Vijeće europskih nacionalnih odbora mladeži (CENYC), Europski ured za koordinaciju međunarodnih organizacija mladeži (ECB), Austrijsko federalno vijeće mladeži (OBJR).

Deklaracija mladih

Mi, organizacije mladeži, nazočne u ovom trenutku, pozdravljamo predsjednike vlada i zemalja te koristimo ovu prigodu za izjavljivanje sljedeće deklaracije:

1. Vjerujemo da se rasprave o rasizmu i ksenofobiji moraju održavati unutar širokog gospodarskog i socijalnog konteksta te da moraju sadržavati proširena pitanja kao što su marginalizacija i društveno izopćenje. Kao organizacije mladeži mi pozdravljamo obogaćenje našega društva ljudima iz različitih kultura te prepoznavamo pozitivni utjecaj što ga imigrantske zajednice imaju na naše zemlje u gospodarskom, demografskom, socijalnom i kulturnom smislu.
2. Pri razmatranju europske politike prema izbjeglicama i pri formuliranju imigrantske politike, moramo sagledati svjetsku imigraciju u globalu i obratiti pozornost na činjenicu da samo 3% od ukupne svjetske imigracijske populacije ulazi u Europu.
3. Smatramo da treba napraviti razliku između nedavnog ponovnog oživljavanja rasnog nasilja i svakodnevne diskriminacije s kojom se suočavaju imigrantske zajednice te da svako djelovanje mora pokriti oba ova područja.
4. Svako razmatranje ove teme mora, također, uzeti u obzir i gospodarsku nejednakost između Sjevera i Juga te političku nestabilnost koja postoji u većem dijelu svijeta.
5. Strategije borbe protiv rasizma i ksenofobije ne bi trebale sadržavati rasprave o zatvaranju granica ili ukidanju prava na azil jer one samo potiču rasizam. Ne smijemo napraviti žrtvenu janjad od već postojećih imigrantskih zajednica koje su ionako prilično marginalizirane u Europi.
6. Borba protiv rasizma ne može se razmatrati odvojeno od opće borbe protiv izopćenja. Ksenofobija je posljedica nesigurnosti nastale zbog tekućih ekonomskih i socijalnih poteškoća. Sve dok se dio stanovništva osjeća isključenim i marginaliziranim, mi ne možemo očekivati da vide i sude strance bez predrasuda i ogorčenja.
7. Pozdravljamo ideju europskog plana djelovanja protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije te se kao organizacija mladih radujemo ključnoj ulozi u poticanju aktivnog i potpunog sudjelovanja svih mladih ljudi u našim društvima.

Vjerujemo da takav plan djelovanja mora uključiti sve organizacije koje se trenutno bore protiv rasizma, ksenofobije i netolerancije te da mora imati za cilj uključivanje što većeg broja ljudi. Također moramo dograđivati iskustva iz prošlosti, a i današnje inicijative na tom području.

8. Boriti se protiv rasizma znači razviti socijalnu politiku koja bi pomogla najslabijim dijelovima zajednice i uspostavila konkretne urbane programe koji bi za cilj, između ostalog, imali i uključivane mladih ljudi na profesionalnom, školskom i lokalnom području, te na obiteljskoj razini.
9. Vjerujemo u Europu otvorenu prema svijetu, Europu zasnovanu na poštivanju ljudskih prava, demokraciji i potpunom sudjelovanju svih.

Proglašavamo da su rasizam, antisemitizam, ksenofobija i netolerancija neprihvatljive pojave, jer ugrožavaju temelje našeg društva. To je razlog radi kojeg ćemo učiniti sve što je u našoj moći u borbi protiv tih pojava.

Bečka deklaracija ima velikodušna i humana načela, ali te postavke moraju biti u potpunosti provedene želimo li da budu učinkovite.

Mi, trenutno postojeće organizacije mladih, zdušno zahtijevamo od predsjednika vlada i zemalja da uzmu sljedeće na znanje:

A) Na političkoj razini:

Očekujemo od naših političkih vođa:

- Da budu dovoljno hrabri osuditi rasizam, ksenofobiju, antisemitizam i netoleranciju kao potpuno neprihvatljive pojave u slobodnom, demokratskom društvu.
- Da osude izravnu ili neizravnu upotrebu rasnih pitanja od strane političkih stranaka u svrhu dobivanja izbora.
- Da sastave gradske programe koji bi omogućili mladim ljudima uključivanje u profesionalni život tako što bi im ponudili mogućnosti da na lokalnoj razini djeluju u svojim društvima.
- Da razviju i primjene integrirane programe za mlade kroz jaču podršku, kako lokalnim i regionalnim tako i nacionalnim i europskim organizacijama mladih koje su kamen temeljac stabilnog društva.
- Da potiču mobilnost mladih što samo po sebi razvija interkulturalno razumijevanje. Ovo podrazumijeva ukidanje viza te podržavanje postojećih programa u korist mobilnosti mladih (npr. Inter-Rail karta za vlak).

B) Na zakonodavnoj razini:

- Da tamo gdje je potrebno postavite zakonodavno tijelo kako za osuđivanje rasističkih djelovanja tako i za razbijanje rasističke, ksenofobične, antisemitske propagande.
- Da objave i u potpunosti primjenjuju te zakone.

- Da uvedu sustav kompenzacije za žrtve rasističkog djelovanja.
- Da postave nezavisna zakonodavna tijela koja bi se bavila rasističkim djelovanjima.
- Da jamče izbjeglicama pravo na azil.
- Da omoguće traženje i dobivanje državljanstva i dvojnog državljanstva tamo gdje je to opravdano.
- Da pronađu prigodne načine za uklanjanje ograničenja vezanih uz vize koje smanjuju mobilnost mladih.
- Da osiguraju političku integraciju legalno nastanjenih stranaca, posebno na lokalnoj razini, tako što će im dati puna izborna i politička prava.
- Da ispune svoje obveze prema izbjeglicama i azilantima kako je dogovoreno na Europskoj konvenciji za ljudska prava.
- Da osiguraju da rasistička pitanja ne utječu na raspravu o politici useljavanja.

C) Na obrazovnoj razini:

Premda priznajemo da je zakonodavno djelovanje ključno u borbi protiv rasizma, bitno je i da nacionalne vlade uvedu pravi multi i interkulturalni obrazovni sustav na svim razinama (osnovna i srednja škola, te sveučilište).

U školi čovjek uči živjeti s drugima pa bi se stoga upravo u školi, od djetinjstva, trebalo podučavati poštovanje različitih kultura, toleranciju i volju za suživotom.

Praktični načini postizanja ovih ciljeva trebali bi sadržavati:

- pristup razvijanja interkulturalnih iskustava unutar obrazovnih sustava;
- razvoj obrazovnih programa (npr. povijest, živi jezici) koji za cilj imaju razvoj poštivanja različitih kultura umjesto razvijanja pretjeranog nacionalnog ponosa;
- razvoj i unapređenje učenja stranih jezika, uključujući i jezike imigrantskih zajednica, no ne samo za migrante nego i za domaćine;
- uspostavljanje programa razmijene studenata kao važnog čimbenika školskog i sveučilišnog programa.

Pripreme koje mladi izvode u okviru Vijeća Europe, stvaranje drugog Europskog centra mladih, postavljanje istraživačke jedinice - sve su to ključni elementi u primjeni plana djelovanja protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Samo pomoću brze primjene ovih mjera moguće je zaustaviti rasističku, ksenofobičnu i antisemitističku propagandu koju trenutno doživljavamo.

Trebali bi imati na umu jezovitu rečenicu B. Brechta:

“Utroda što daje život groznoj zvijeri još je plodna.”

DODATAK 3

Izvori

Ovaj obrazovni paket je početak. Ovdje su neke sugestije za daljnje razmišljanje i djelovanje.

Knjižničari Europskog centra mladih redovito sređuju bibliografije, a tajništva Odbora nacionalnih kampanja bi vas trebali posavjetovati o dodatnim materijalima.

A) Pisani materijali:

Anne Frank Stichting (1992): **De wereld van Anne Frank, Brussels**

Obrazovni paket za mlade od 14 – 17 godina. Prvi dio smješta priču Anne Frank u kontekst nacizma.

Drugi sadrži prikladnu kolekciju tekstova i radnih listova o diskriminaciji i rasizmu danas.

ASTI asbl (1993): **immigration, tolerance, racisme, Luxembourg**

Ovaj dosje sadrži podatke o useljenicima, osobna svjedočenja i literarne radove različitih autora.

Proizveo ga je ASTI uz pomoć CDAIC-a, Ministarstva za kulturu i obrazovanje. Francuski jezik

Dostupno kod: ASTI asbl, 10 rue Laval, L-1922 Luxembuorg

Bandres, J. M., Garrido D.L., Ibanez C.R., (1994): “**Xenofobia en Europa. Instrumentos juridicos contra el racismo.**”, Jovenos Contra la Intolerancia Editorial Popular, Madrid, Spain (ISBN 84-7884-124-5)

Kompilacija različitih međunarodnih pravnih tekstova u vezi s rasizmom i netolerancijom. Sadrži i pregled rasizma u različitim europskim zemljama I moguće pristupe u rješavanju istih. Vrlo korisno kao izvor temeljnih informacija. Španjolski jezik, 123. stranice.

Budizinski, Manfred and Clemens, Karin: **Rausland oder: Menschenrechte fur alle**, Lamuv.

Ljudi stranog porijekla koji žive u Švicarskoj često su marginalizirani i diskriminirani. Koji su razlozi za to? Kako bi bilo moguće stvoriti pravo multikulturalno društvo? Kako se može garantirati učinkovita zaštita nacionalnih manjina? Njemački jezik.

Cardens, Carmen, Equipo Claves (1995) “**Guia para la Educacion Intercultural con Jovenes** “Comunidad de Madrid-Direccion General de Juventud, Madrid, Spain (ISBN 84-451-0966-9)”

*Vodič za interkulturalno obrazovanje kod mladih ljudi, koji nudi osnovne, razumljive i jasne upute o interkulturalnom obrazovanju u svrhu rada mladih.
Ističe najbitnije elemente za razvoj programa i aktivnosti interkulturalnog obrazovanja.
Španjolski jezik, 78. strana*

Christlicher Friedensdienst: Was tut uns der Rassismus an, CFD

*Kako reagiramo na porast rasizma u našem društvu?
Što činimo kada dosegne granicu razumijevanja nečega što nam je “strano”?
Radna knjiga (bilježnica) Kršćanskog mirovnog pokreta predviđena je za škole i skupine odraslih, a sadrži tekstove, poeziju, slike i puno savjeta za daljnje aktivnosti.
Njemački jezik.*

Colectivo AMANI (1994): Educacion Intercultural. Analisis y resdusion de conflictos, editorial popular, Madrid

*Nužnost interkulturalnog obrazovanja sa španjolske točke gledišta.
Uključuje mnoge opise planiranih interkulturalnih aktivnosti.
Španjolski jezik.*

Collins, Adrienne (1995): Racism and Intoleranc in Ireland, Raport of the Compaiqn Comitte, Natoinal Jouth Council of Ireland

*Povijest i netolerancija u Irskoj, osobna iskustva, zakonodavni položaj u Irskoj.
Odbor NYCI-a predlaže 14 pristupa u borbi protiv rasizma u Irskoj
Dostupno kod: NYCI, 3 Montaque Street, Dublin 2, Ireland*

Conseil de la jeunesse d’expression francaise (1994). Argumentaire, CJEF, Brussels

*Veći broj imigrantskih stajališta je opisan unutar konteksta.
Posebna pažnja je posvećena informacijama koje nisu lako dostupne.
Francuski jezik. Dostupno kod: CJEF, boulevard Adolphe maksimalno 13, B-1000, Brussels, Belgium.*

Council of Europe (1995): Domino-A Manual to use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance, Strasbourg

*Priručnik sadrži konstruktivne ideje i savjete za rad s mladima kako bi ih potaknuli da provedu u praksi dobiveno znanje.
Francuski i engleski jezik.*

Crickley, Anastasia (1990): Racism: The Concept, The Dinamic and the Issue, Cooptions.

Ideologija i praksa rasizma: ideja “rase” i “rasa”; rasna tipologija i rasno razmišljanje; oblici rasizma; čiji je problem rasizam?Što mi možemo učiniti po tom pitanju?

Engleski jezik

Dostupno kod: Trocaire, 169 Boterstown Avenue, Blackrock, County Dublin, Ireland.

Dadziel, Stella (1993): “**Racetracks**”, London Borough of Greenwich, Directorate of Education, Woolwich, United Kingdom (ISBN:1-898443-009)

*Ovaj je paket, namijenjen borbi protiv nastanka rasizma kod mladih ljudi, kombinacija je povijesnih i nedavnih saznanja o rasizmu, aktualnih statistika, vježbi za pripremu radnog kadra te praktičnih anti-rasističkih aktivnosti za svakog tko radi s mladima (od 11 do 21).
Engleski jezik, 225 stranica.*

Dieteren, Carla and van Hoesel, Lucien (1994) “*From xenophobia to extremely intolerant behaviour among young people*” IKOL, Roermond, The Netherlands

Priručnik o krajnje netolerantnim mladim osobama i metode rada s njima. Pruža nam detaljne informacije i analize kao i opis različitih pristupa i iskustava rada s takvim osobama.

Posebno korisno socijalnim radnicima i savjetnicima za mlade.

Engleski i nizozemski jezik

Dostupno kod: Limburg Institute for Categorical Relations, P.O.Box 1097, NL-6040 ROERMOND

European Youth Centre/Centre Europeen de la Jeunesse(1991-1993):

Training Courses Resource File/Stages de formation-dossier ressources, 12 vols., Council of Europe, Strasbourg

Serijski knjiga koja okuplja najosnovnije dokumente što ih je EYC razvio u svojim pripremnim tečajevima. Predmeti su: interkulturalno učenje; planiranje i organiziranje aktivnosti za mlade; tehnike ocjenjivanja.

Francuski i engleski jezik. Prerađena verzija dostupna i na ruskom.

Fondazione Cariplo per la iniziative e lo studio sulla multietnicità

* Crescere in una società multietnica (1992)

Obrazovni vodič o multietničkim društvima za učenike na kraju osnovne škole. Talijanski jezik . 65. strana.

* Conoscere per una società multietnica (1993)

Obrazovni vodič o multietničkim društvima za učenike na kraju srednje škole. 100 strana.

Frischknecht, Jurg: **Schweiz, wir kommen**, Limmat

Frischknecht je istraživao vojnu rasističku scenu tijekom 10 godina.

On ovdje istražuje aktivnosti i organizacije onih koji su odgovorni za čine nasilja kao što su: bacanje vatrenih bombi na azilante i fizičko zlostavljanje stranaca. Njemački jezik.

International Christian Youth Exchange (1995): **ICYE Handbook - European Youth Exchanges**, ICYE, Brussels

Zbirka razmišljanja, metoda i intervjuja dizajnirana s namjerom poboljšanja kvalitete imtrekulturalnih razmjena mladeži.

Engleski jezik.

Dostupno kod: ICYE, Naamseseenweg 164, B-3001 Leuven, Belgium

Koninklijk Belgisch Intitut voor Natuurwetenschappen (1993):
5 miljard mensen: allemaal anders, allemaal familie, Brussels

Ovaj muzejski vodič objašnjava kako znanost danas gleda na fizičke sličnosti i različitosti među svjetskim stanovništvom.

Sadrži puno skica, statističkih podataka i objašnjenja ljudskog tijela.

Nizozemski i francuski jezik.

Dostupno kod: KBIN, Vautierstraat, B-1040 Brussels, Belgium

Liegeois, Jean-Pierre (1994) “**Roma, Gypsies, Travellers**”, Council of Europe Press, Strasbourg (ISBN 92-871-2349-7)

Knjiga namijenjena učiteljima, insruktorima, grupnim voditeljima i socijalnim radnicima te drugima koji žele uzdići razumijevanje tematike Roma, Cigana i Nomada.

Dajući pregled i razumijevanje njihove kulture, načina života i identiteta, ova knjiga ruši mnoge stereotipove i predrasude glede njihovih zajednica.

323 stranice, engleski i francuski jezik (franc. izdanje: Roma, Tsiganes, Vojageurs).

Dostupno kod trgovačkih predstavnika izdavača Vijeća Europe i Vijeća europskog tiska, F-67075 CEDEX

Liessens, Jean-Luc (1993): **Ailleurs est aussi un pays. Jeunes, immgrations et mouvements associatifs**, Conseil de la jeunesse catholique, Editions Vie Ouvriere, Brussels

Prisutnost mladih Muslimana u organizacijama mladih jedan je od prepoznatljivih znakova društva od kojeg se očekuje da bude definitivno multikulturalno društvo.

Sadržava priče, pjesme, isječke iz stripova i filmskih revija.

Francuski jezik.

Lorenz, Walter (1994): “**Developing Anti-Racist Strategies**” - An experimental learning module within the Youth for Europe programme, European Centre for Community Education, Koblenz

Analiza upotrebe razmjene mladih studenata kao dijela antirasističke borbe. Sadržava povezane aktivnosti za rad s grupama mladih.

Engleski jezik.

Dostupno kod: ECCE, Am Finkenherd 4, D-5400 Koblenz, Deutschland

MangKulturellt Centrum (1991):”Sagor fran hela varlden”

Invandrarminnesarkivet, Sveriges, Invandrarinstitutet och Museum i Botkyrka, Stocholm, Swedn (ISBN:91-971176-1-7).

Zbirka od 28 narodnih bajki iz različitih zemalja. Bajke predstavljaju izvrstan uvod za upoznavanje drugih kultura i zemalja.

Zbirka je objavljena u originalu i na švedskom, 268 strana.

Može se nabaviti u: Mangkulturellt Centrum, Fitja Gard, S-14785 TUMBA

Meulenbelt, Anja: **Scheidelinien-Uber Seximus, Rassismus und Klassismus**, rororo Tachenbuch

Knjiga govori o problemu povezanom s posebnom borbom protiv jednog oblika diskriminacije. Opasnost leži u nemogućnosti razumijevanja svih mehanizama diskriminacije. Njemački jezik.

Moran, Juan de Dios (1993):” Cuaderno de Educacion Multietnica”

Jovanes Contra la Intolerancia, Editorial Popular, Madrid, Spain (ISBN 84-7884-0966)

Zbirka tekstova i edukacijskih igraonica namijenjena mladima u i izvan škola. Pruža informacije i konkretna djelovanja glede stereotipa, povijesti i shvaćanja problema i situacije izbjeglica i imigranata.

Španjolski jezik, 70 strana.

Morelli, Anne (1992): **Historie des etrangers et de l’immigration en Belgique de la prehistoire a nos jours**, collection EVO Historie, Editions Vie Ouvriere-CBAI, Brussels

Knjiga naglašava kako populacijski pokreti oduvijek postoje te kako smo svi mi proizvod imigracije. Francuski i nizozemski jezik.

Morsy, Zaghoul (1994 for the Spanish varsion):” **La Tolerancia, Antologia de textos”**, Jovens contra la intolerancia/Editorial Popular/Ediciones UNESCO, Madrid, Spain (ISBN 84-7884-123-7)

Španjolska obrada UNESCO-ve antologije tekstova o toleranciji. Od Biblije do Kurana, od Cervantesa do Voltairea, od Tome Akvinskog do Martina Luthera Kinga, antologija sadržava neke od najljepših i najizražajnijih tekstova o toleranciji iz cijelog svijeta.

Španjolski, 270 strana.

Nederveen Pieterse, Jan: **Wit over zwart. Beelden van Afrika en zwarten in de weterse populaire cultuur**, NOVIB, Den Haag

“Bijelo na crnom” je studija o razvoju moći i predodžbi. Kako se dominacijski odnosi izražavaju u svakodnevnoj kulturi, kako se ustaljuju i izražavaju kroz riječ i sliku?

Nizozemski jezik.

Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (1994): **Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis**, Leske + Budrich, Opladen, 1994.

Opsežan pregled aktualnih izjava i vježbi interkulturalnog učenja u internacionalnim aktivnostima za mlade.

Njemački jezik.

Perotti, Antonio (1994): **The case for Intercultural Education**, Council of Europe, Strasbourg

Engleski i francuski jezik.

Dostupno kod prodajnih agenata Council of Europe publicatios ili kod Council of Europe Press, F-67075 CEDEX

Red Cross Youth (1995): **”Do you see what I see?”** Geneva, Switzerland

Aktivnosti i vježbe za mlade s konkretnim edukacijskim igraonicama glede predodžbi, različitosti, sukoba i djelovanja.

Engleski jezik, 36 strana.

Dostupno kod: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Youth Programme, P.O. Box 372, CN-1211 GENEVA

SOS Racismo **“Guia Anti-Racista”**, Lisboa, Portugal, 1992.

Zbirka tekstova i članaka o rasizmu i diskriminaciji i portugalskom drušvu, djelo različitih autora

Portugalski jezik, 130 strana.

Dostupno kod: SOS Racismo, Rua Rodrigoda da Fonseca 56-2, P-1000 LISBOA

SOS Racismo (1994): **”Eseola de todas as cores”**. Lisboa, Portugal

Kompletirani paket edukacijskih aktivnosti namijenjen za učitelje u srednjim školama. Zanimljivost paketa leži u prikladnim aktivnostima za različite razrede i godišta. Lako je prilagodljiv svakom nastavnom planu određenog razreda.

Portugalski jezik, 120 strana.

Dostupno kod SOS Racismo, Rua Rodrigoda da Fonseca 56-2, P-1000 LISBOA

Taylor, Mark (1993): Alien 93: **Youth Organisationis Combatig Racism and Xenofhobia**, Youth Directorate, Council of Europa, Strasbourg

Mnoge organizacije mladih promiču toleranciju i borbu protiv rasizma.

Izdanje donosi široki spektar izabranih materijala uključujući različita shvaćanja rasizma; socijalne, političke i edukacijske aktivnosti; i zabilježenu filmografiju.

Njemački, francuski, engleski, španjolski i slovački jezik.

(Le) Toit du monde, Orcades, (1993):” **Regards Pluriels**”, Politiers, France (ISBN 2-903809-19-4).

Priručnik sa 38 edukacijskih aktivnosti glede predrasuda, diskriminacije, rasizma i odbacivanja.

Prikladno i za formalno i za neformalno obrazovanje.

Francuski jezik, 76 strana.

Dostupno kod: ORCADES, 12 rue des Carmelites, F-86000 POITIERS

Uitgeverij EPO (1993): **Tien gekleurde meisjes**, Berchem (ISBN 906445-777-8).

Ova knjiga je originalan predstavlanje cijelog svijeta očima djevojke koju svakodnevno srećete u autobusu ili vlaku.

Pružta iskustva, osjećaje i ideje koje pomažu u uočavanju nehumanosti nacionalizma i rasizma.

Nizozemski jezik.

B) dio Video / Filmovi

Armendariz, Montxo (1990), **Las cartas de Alou**, Prod. Elias Querejeta, Madrid, Spain

Alou je ilegalno prebjegao u Španjolsku u potrazi za boljim poslom.

Povremeno radeći uspijeva preživljavati, sklapa prijateljstva i konačno biva protjeran, bez mogućnosti ponovnog ulaska.

Pisma upućena obitelji govore o netoleranciji, iskorištavanju i poteškoćama s kojima se susreće.

Španjolski jezik, 90 minuta.

Dostupno kod: Elias Querejete P.C.SL, Maestro Lassale, 21, E-28016 Madrid.

Za ostale zemlje: Lumiere, 14 rue Sequier, F-7 5006 PARIS

ASTI asbl (1993): **cohabitation**, Luxembourg

Kolekcija portreta djece, mladih i odraslih u školi, u slobodno vrijeme, na poslu, tijekom festivala itd.

Serija o ljudima različitih nacionalnosti bez riječi, praćena glazbom.

Dostupno kod: ASTI asbl, 10 rue Laval, L-1922 Luxembourg.

BRT N (1992): **Belgen alle landen**, Panorama, Brussels, Belgium

Izdanje Panorame govori o imigraciji u Belgiju u posljednjih trideset godina te posebno o načinu na koji javno mišljenje djeluje na migrantske mladiće od problema koji se dogodio 1991.

Nizozemski jezik, 40 minuta

Dostupno kod BRTN , Reyerslaan 52, B-1004 Brusseles, Belgium

Comunidad de Madrid (1995): **Abre tu Mundo**, Prod. La sombra Asociados and Comunidad de Madrid, Spain

Kratki dokumentarac kao uvod u pitanja interkulturalnog obrazovanja i opće međuovisnosti.

Prikladan za škole i neformalno obrazovanje. Španjolski jezik, 8 minuta.

Dostupan kod: Comunidad de Madrid, Conserjería de Educación y Cultura, Dirección de Juventud, Madrid, Spain.

Fondazione Cariplo per le iniziative e lo studio sulla multi-etnicità: **Storie di Bambini (1995)**

Edukacijski paket uobličen u video zapis namijenjen interkulturalnom obrazovanju u osnovnim školama

Jedna kazeta je video animacija o djeci iz različitih kultura..

Talijanski jezik, sedam minuta.

Druga govori o jednom danu iz života djece Kine, Egipta, Perua i Gane.

Talijanski jezik, 2 sata

Dostupno kod: ISMU, Foro Buonaparte 22, I-20121 Milano

Lejeune, s (1984): **L'orchestre noir**, Essel Films-Contechamp, Bruxelles

Dokumentarac o ekstremnim desničarima u Europi, a posebno u Belgiji.

Sadržava arhivske snimke i fotografije njihovog djelovanja.

Francuski jezik, 100 minuta.

Dostupno kod: La mediateque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160 Bruxelles, Belgium

McGovern, Philip (1991): **Black and Irish**, RTE Production

Intervju s dva crna studenta rođena u Irskoj, njihovom iskustvu i osjećajima glede "različitosti" te kako su shvaćeni u očima drugih.

Engleski jezik.

Dostupno kod: Youth Programs Department, Kevin Linehan, RTE TV Centre, Donnybrook, Dublin 4, Ireland

Mediabib (1987): **Lege cel**, Mediabib

Teklevizijski film snimljen prema Rene Swartenbroex-ovoj knjizi o generacijskom sukobu u turskim obiteljima koje žive u Belgiji.

50 minuta.

Dostupno kod: CBW, Van Davelstraat 35, B-2140 Borgerhout, Belgium

Osten, Susan (1993): **"Tala, det ar sa morkt"**, Gotafilm, Sweden

Priča o odnosu mladog, agresivnog i rasistički nastrojenog skinheda i židovskog doktora koji mu pomaže da prevlada svoje društvene probleme. Film ostvaruje portret društva u

kojem su rasizam i diskriminacija postali uobičajena svakodnevnica.

Izvrstan je za grupne rasprave.

Švedski jezik, titlan na engleskom i francuskom, 90 minuta

Engleska i francuska verzija dostupne kod: Satchel Films 10 av. des Gobelins, F-75005

PARIS (Eng. "Speak up, it's so dark", fran. "L'affrontement").

RTBF (1986): La perception de l'étranger chez l'enfant, Emission Nuances, Brussels

Reportaža o praznicima grupe desetogodišnjaka različitog podrijetla.

Analiza stereotipa i afiniteta.

Francuski jezik, 93 minute.

Dostupno kod: La mediateque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160, Bruxelles, Belgium

Terbah, Halim and Trequer, Patrick (1993): "VISA pour un AUTRE REGARD"

co-production Le Tiot du Monde and MCL Carre Images, Poitiers, France

Film o rasizmu u Poitieru. Skupljajući mnoga mišljenja, dojmove i osjećaje od mladih i odraslih film postaje ogledalo društva koje ostavlja sobicu za one drugačije.

Divljaštvo, složenost, demokracija i obaviještenost su ključne riječi kroz koje mladi govore o rasizmu.

Francuski jezik, 37 minuta. VHS snimka.

Dostupno kod: MEL CARRE IMAGES, Service diffusion, B.P. 228, F-86006 POITIERS CEDEX

Van Meir, G (1991): Het schoonste van al, Ikon Nederland 3-BRTN, Brussels, Belgium

Rozeke, 70-godišnja starica ima govornu manu radi oteklih desni, zbog kojih je postala žrtvom nasilničkih napada.

Napadnuta je u svom malom stanu u staroj radničkoj četvrti u kojoj žive marokanski imigranti uz starosjedioce. Rozeke daje izjavu u antverpenskoj policijskoj postaji.

Nizozemski jezik.

Dostupno kod: BRTN, Reyerslaan 52, B-1004 Brussel, Belgium

ALIEN 93 sadrži zabilježenu filmografiju prikladnih filmova i video zapisa namijenjenih općoj upotrebi.

Posebna zahvala Nacionalnim vijećima Kampanje iz Belgije, Irske, Italije, Luksemburga, Španjolske i Švicarske na pomoći pri stvaranju ove liste.

Bit ćemo vam vrlo zahvalni za izvješća o izvorima i na drugim jezicima osim engleskog i francuskog.

Ukoliko ih želite nam poslati, pošaljite ih zajedno s upitnikom o vrednovanju.

POGLAVLJE 4

Europski kampanja mladih protiv rasizma, ksenofobije,
antisemitizma i netolerancije

NACIONALNA KOMITETSKA KAMPANJA

Stanje: 24 Travnja 1995

Albania

Campaign Committee
Selta E:F:R:P:D
TIRANA
Tel. +355 42 25615
Fax. +355 42 28463

Austria

Mr Jurgen GANGOLY
Austrian Campaign Committee
Am Modenpark 1-2/326,
A – 1033 VIENNA
Tel. +43 1 597 97 35 28
Fax. +43 1 597 97 35 89

Belgium

M. Johan LEMAN
Centre pour l'egalite des chances
Et la lutte contre le racisme
155 rue de la loi
B – 1040 BRUXELLES
Tel. +32 2 233 06 11
Fax. +32 2 233 07 04

Bulgaria

Ms Detelina ILIEVA
Council of Ministers
Committee for Youth and Sports
75 Vassil Levski Blvd
BG – 1000 SOFIA
Tel. +359 2 885 632/865 609
Fax. +359 2 884 032

Croatia

Mrs Dubravka VRGOČ
Ministry of Culture
Trg Burze 6
HR – 41000 ZAGREB
Republic of Croatia
Tel. +385 1 469004
Fax. +385 1 410421

Cyprus

Mr Manthos MAVROMATIS
Youth Board
41, Themistokli Dervi Str.
Hawaii Tower, Office 106-108
CY – NICOSIA
Tel. +357 2 304 160
Fax. +357 2 455 135

Chez Republic

Mr Peter BERGMANN
Chez Natinal campaign
Committee
Jeruzalemsk 1
Cz – 11647 PRAHA 1
Tel. +42 2 24102374
Fax. +42 2 24102375

Denmark

The Danish Youth Campaign
Against racism and intolerance
Global Generation
Att: Ms Margarethe CLAUSAGER
Abenraa 31
DK – 1124 COPENHAGEN K
Tel. +45 33 12 88 38
Fax. +45 33 12 60 88

Estonia

Mr Villu VALGI
The Estonian National Campaign
Committee
Pinn 26
EW – 0001 TALLINN
Tel. +372 2 444 604
Fax. +372 6 313 199

Finland

Ms Jaana NURMINEN
ALLIANSSI
Olympistadion
Etelakaarre
FIN – 00250 HELSINKI
Tel. +385 0 348 24 22
Fax. +385 0 491 290

France

M. Bernard BIER
Ministere de la Jeunesse
Et des Sports
Dir. De la Vie Assoc.
78 rue Olivier de Serres
F – 75739 PARIS CEDEX
Tel. +33 1 40 45 90 00
Fax. +33 1 45 31 82 38

Germany

Ms Andrea LUMMERT
Deutsches Komitee fur die
Jugendkampagne
Haager Weg 44
D – 53127 BONN
Tel. +49 228 9102131
Fax. +49 228 9102122

Greece

General Secretariat For Youth
International Co-operation
Department
417 Aharnon Street
GR – 111 43 ATHENS
Tel. +30 1 253149
Fax. +30 1 2531420

Holy See

Monseigneur
Celestino MIGLIORE
Envoye Special du Sint Siege
2, rue Le Notre
F – 67000 STRASBOURG
Tel. +33 88350244
Fax. +33 88371220

Hungary

Ms Gabriella SZANTO
Hungarian National Campaign
Committee
Ministry of Culture and Education
Szalzy u. 10-14
H – 1054 BUDAPEST
Tel. +36 1 269 24 34
Fax. +36 1 153 35 53

Iceland

Mr Guomundur ARNASON
Ministry of Education
Solvholsgotu 4
IS – 150 REYKJAVIK
Tel. +354 1 609 500
Fax. +354 1 623 068

Ireland

Ms Melissa BUTCHER
National Youth Council of Ireland
3 Montague Street
IRL – DUBLIN 2
Tel. +353 1 478 41 22
Fax. +353 1 478 39 74

Italy

Dott.ssa. Vaifra PALANCA
Ufficio Immigrazione / Dip. Affari
Sociali
Pres. del Consiglio dei Ministri
Via Barberini 47
I – 00187 ROMA
Tel. +39 6 48 11 370
Fax. +39 6 48 11 327

VREDNOVANJE

Molimo vas da fotokopirate ove stranice, popunite ih i dodajte im svoje priloge.

Nadamo se da ste uživali koristeći prvu verziju “Sve različiti - svi isti” i da je smatrate korisnom i od pomoći.

Krajem kampanje planiramo preraditi novo izdanje kojemu ćemo dodati druge poučne izvore koji će biti korisni za nadolazeće godine.

Pozdravljamo vaše sudjelovanje u ovom procesu i nadamo se da ćete naći malo vremena kako biste nam poslali povratne informacije o viđenju ovog paketa.

Unaprijed zahvalni.

Gdje ste nabavili primjerak ovoga izdanja?

U kojim ste se okolnostima i situacijama koristili ovim paketom?

Koje ste dijelove koristili?

Koje ste dijelove smatrali najkorisnijim?

Koji su vam bili najmanje od pomoći?

Koje nam opće preporuke dajete za prerađeno izdanje?

Koje određene preporuke i prijedloge imate? (ako je potrebno dodajte dodatne stranice papira).

Koje nam dodatne izvore, organizacije itd. dostupne u vašoj zemlji ili na vašem jeziku možete preporučiti?
(Napišite puno ime, autora, izdavača, jezik itd).

Dodatni komentari i prijedlozi:

Ime: _____

Vaša adresa _____

Organizacija: _____

Poslati na adresu:

**European Youth Centre/Centre Europeen de la
Jeunesse
For the attention of Mr. Rui Gomes
30 rue Pierre de Coubertin
F – 6700 Strasbourg
FRANCE
Fax: +/33/88 41 27 77**